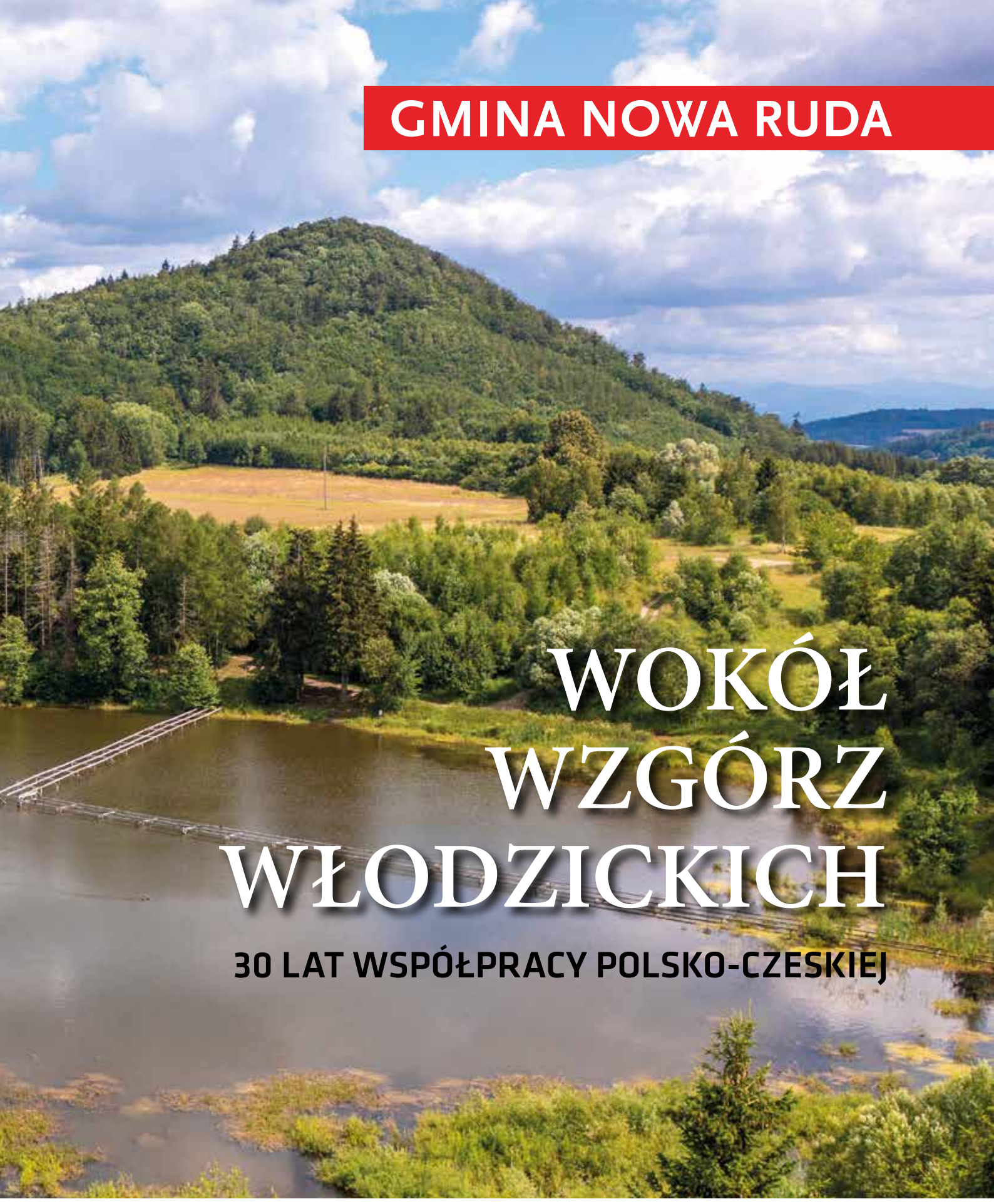

GMINA NOWA RUDA

WOKÓŁ WZGÓRZ WŁODZICKICH

30 LAT WSPÓŁPRACY POLSKO-CZESKIEJ

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt pn: „30 lat współpracy polsko-czeskiej" CZ. 11.4.120/0.0/16_008/0003071 współfinansowany jest przez Unię Europejską w ramach Programu INTERREG V-A Republika Czeska-Polska na lata 2014–2020 Fundusz Mikroprojektów w Euroregionie Glacensis.

GMINA NOWA RUDA

WOKÓŁ WZGÓRZ WŁODZICKICH

30 LAT WSPÓŁPRACY POLSKO-CZESKIEJ

NOWA RUDA 2022

WYDANO NA ZLECENIE GMINY NOWA RUDA
ul. Niepodległości 2
57-400 Nowa Ruda

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

OPRACOWANIE TEKSTU:
Część polska – Barbara Adamska
Część czeska – Andrzej Kucharczyk

TŁUMACZENIE:
Vojtech Bagín

ZDJĘCIA:
Monika Kucharczyk, Andrzej Kucharczyk
Wykorzystano także fotografie z oficjalnych zasobów internetowych
miast i gmin – partnerów projektu

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE:
Agencja Wydawnicza PAJ-Press
www.pajpress.com.pl

ZDJĘCIE NA OKŁADCE:
Zalew w Dzikowcu, fot. Andrzej Kucharczyk

DRUK:
JW Projekt

ISBN 978-83-965294-4-2

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

**Projekt pn: „30 lat współpracy polsko-czeskiej" CZ. 11.4.120/0.0/16_008/0003071
współfinansowany jest przez Unię Europejską
w ramach Programu INTERREG V-A Republika Czeska-Polska
na lata 2014–2020 Fundusz Mikroprojektów w Euroregionie Glacensis.**

SPIS TREŚCI

WSTĘP 6
Úvod 7
GMINA Nowa Ruda 9

MAPA TURYSTYCZNA GMINY NOWA RUDA
I OKRĘGU BROUMOV 14

MIEJSCOWOŚCI / Města 22

BOŻKÓW Z KOSZYNEM 31
CZERWIEŃCZYCE 44
NOWA WIEŚ KŁODZKA 51
DZIKOWIEC 57
WOLIBÓRZ 66
PRZYGÓRZE 79
JUGÓW 87
SOKOLEC 107
LUDWIKOWICE KŁODZKIE 119
ŚWIERKI 133
BARTNICA 143
DWORKI 151
KRAJANÓW 155
WŁODOWICE 163
SOKOLICA 168
BIEGANÓW 170

BROUMOV 174

SZLAKI TURYSTYCZNE / Turistické trasy 235
BAZA NOCLEGOWA / Ubytovací základna 262
BAZA GASTRONOMICZNA / Potravinová základna .. 266
WYDARZENIA / Události 268
HISTORIA WSPÓŁPRACY / Historie spolupráce 283

WSTĘP

SZANOWNI MIESZKAŃCY, DRODZY PRZYJACIELE I TURYŚCI

Obchodzimy 30 lat współpracy polsko-czeskiej. To duży wycinek czasu, który diametralnie zmienił nasze życie na pograniczu. Przed 1990 rokiem byliśmy zamknięci przestrzennie w naszych granicach, pozbawieni kontaktu z sąsiadami. Stopniowe poznawanie się pomogło nam otworzyć się na czeskich przyjaciół i rozpocząć wspólne inicjatywy. Krok po kroku budowana była więź, która otwierała nowe możliwości, poszerzała nasze horyzonty poznawcze. Mogliśmy też realizować coraz więcej wydarzeń i inwestycji, które służą mieszkańcom po obu stronach granicy. Pomagają nam poznać nasze regiony, tak długo w ich historii pozostające zamknięte.

30 ostatnich lat to współpraca realizowana na wielu poziomach. Naszym ostatnim największym polsko-czeskim sukcesem jest budowa transgranicznej ścieżki rowerowej i sieci wież widokowych. Ale nie tylko. To także wiele wydarzeń kulturalnych, sportowych, a także innych działań, w które zaangażowani byli strażacy, czy seniorzy.

Dzięki nowym inwestycjom powstałym w ramach projektów unijnych, nasz krajobraz zmienił się. Jest otwarty na turystów zza granicy, dziś – będącej jedynie cienką linią na mapie, która stała się niemal niezauważalna.

Dziękuję wszystkim, którzy byli w jakikolwiek sposób zaangażowani w działania w ramach współpracy polsko-czeskiej, za odwagę, siłę, pomysłowość, wytrwałość w realizacji projektów i cierpliwość. Dziękuję czeskim i polskim partnerom, szczególnie miastu Broumov i miastu Nowa Ruda za realizację licznych wspólnych przedsięwzięć.

Książka, którą trzymacie Państwo w rękach jest najlepszym dowodem na to, że ostatnie trzy dekady współpracy polsko-czeskiej zmieniły naszą gminę. Zapraszam do oglądania zdjęć, które mam nadzieję zachęcą do wędrówek i wycieczek po naszym noworudzko-broumovskim regionie.

SERDECZNIE ZAPRASZAM

Wójt Gminy Nowa Ruda

Adrianna Mierzejewska

ÚVOD

VÁŽENÍ OBYVATELÉ, MILÍ PŘÁTELÉ A TURISTÉ

Slavíme 30 let česko-polské spolupráce. Je to dlouhý časový úsek, který radikálně změnil náš život na hranici. Před rokem 1990 jsme byli prostorově uzavřeni v našich hranicích, zbaveni kontaktu se sousedy. Vzájemné poznávání nám postupně pomohlo otevřít se českým přátelům a rozjet společné iniciativy. Krok za krokem se budovalo pouto, které otevíralo nové možnosti a rozšiřovalo naše znalostní obzory. Podařilo se nám zrealizovat mnohé akce a investice, které slouží obyvatelům na obou stranách hranice. Právě tyto nám pomáhají poznávat naše regiony, které zůstaly ve své historii tak dlouho uzavřeny.

Posledních 30 let se vyvinula spolupráce na mnoha úrovních. Naším posledním společným, česko-polským úspěchem je vybudování přeshraniční cyklistické stezky a sítě vyhlídkových věží. Ale nejen to. K těmto úspěchům patří i množství kulturních a sportovních akcí, ale i jiných aktivit, do kterých byli zapojeni hasiči či senioři.

Díky novým investicím v rámci projektů EU se naše země změnila. Je otevřena pro turisty ze zahraničí, dnes je hranice, jen tenká čára na mapě, která se stala téměř nepostřehnutelnou.

Chtěla bych poděkovat všem, kteří se jakýmkoli způsobem zapojili do aktivit česko-polské spolupráce, za jejich odvahu, sílu, kreativitu, vytrvalost při realizaci projektu a trpělivost. Chtěl bych poděkovat českým a polským partnerům, zejména městu Broumov a městu Nowa Ruda, za realizaci četných společných projektů.

Kniha ve vašich rukou je nejlepším důkazem toho, že poslední tři desetiletí česko-polské spolupráce změnily naše okolí. Společně si prohlédněte fotografie, které vás, doufám, povzbudí k cestování a k výletům po našem broumovském regionu.

PŘÍJEMNÉ ČTENÍ

Starostka obce Nowa Ruda

Adrianna Mierzejewska

GMINA NOWA RUDA

Gmina Nowa Ruda scala ze sobą dwie piękne krainy - owiane tajemniczą aurą Góry Sowie i zielone, rozległe Wzgórza Włodzickie. Lokalizacja gminy, wśród urokliwych górskich dolin i na zielonych zboczach leniwych wzgórz, stwarza idealne warunki na rozkoszowanie się niezapomnianymi widokami. Daje wytchnienie pełne wyzwań i tajemnic, przesiąknięte historią minionych wieków.

Obec Nowa Ruda spojuje dvě krásné země – Sowie hory s tajemnou aurou a zelené, rozlehlé Włodzické vrchy. Poloha obce mezi půvabnými horskými údolími a na zelených svazích líných kopců vytváří ideální podmínky pro nezapomenutelné výhledy. Poskytuje oddech plný výzev a záhad, ponořených do historie minulých staletí.

Widok z Sokolicy
Pohled ze Sokolice

POŁOŻENIE, ADMINISTRACJA

Gmina Nowa Ruda leży w Sudetach Środkowych, głównie zajmując teren Obniżenia Nowej Rudy i Gór Sowich. Pasem granicznym z Republiką Czeską stanowią Góry Kamienne.

Najwyższe miejsce w granicach gminy znajduje się tuż poniżej szczytu Wielkiej Sowy (1015 m n.p.m.), w północnej części gminy, a najniższe w Bożkowie (319 m n.p.m.), w południowej części.

Wody z terenu gminy należą do zlewiska Morza Bałtyckiego. Stanowią je: Bystrzyca (we wsi Bartnica) – dopływ Odry, Marcowski Potok/Mątwa (Krajanów), Czerwionek (Nowa Wieś Kł., Czerwieńczyce), Szczyp (Bieganów), Dzik (Dzikowiec) i Bożkowski Potok (Bożków) – dopływ Ścinawki, Sowi Potok (Sokolec, Ludwikowice Kł.), Potok Jugowski (Jugów), Piekielnica (Przygórze), Woliborka (Wolibórz) i Skakawa (Sokolica) – dopływ Włodzicy, głównej rzeki w gminie (płynie od wsi Dworki, przez Świerki, Ludwikowice Kł. i Włodowice), która sama jest także dopływem Ścinawki.

LOKALIZACE A ADMINISTRATIVA

Obec Nowa Ruda se nachází ve Středních Sudetách a zaujímá hlavně geografickou oblast Nowej Rudy a Sovích vrchů. Kamenné hory tvoří hraniční pásmo s Českou republikou.

Nejlépe položené místo v rámci obce se nachází těsně pod vrcholem Velká Sova (1015 m n. m) v severní části obce a nejníže položené místo je lokalita Bożków (319 m n. m) v jižní části obce.

Vody z obce a okolí obce patří do povodí Baltského moře. Jsou to: Bystrzyca (v obci Bartnica) – přítok Odry, Marcowski Potok/Mątwa (Krajanów), Czerwionek (Nowa Wieś, Czerwieńczyce), Szczyp (Bieganów), Dzik (Dzikowiec) a Bożkowský Potok (Bożków) – přítok potoka Ścinawka, Sowi Potok (Sokolec, Ludwikowice), Jugowský potok (Jugów), Piekielnica (Przygórze), Woliborka (Woliborz) a Skakawa (Sokolica) – přítok Włodzice, hlavní řeky v okolí, (teče cez

Siedziba Urzędu Gminy. Fot. B. Adamska
Sídlo úřadu obce

Administracyjnie teren gminy należy do województwa dolnośląskiego, powiatu kłodzkiego. Należy do niego 16 wsi (Bartnica, Bieganów, Bożków, Czerwieńczyce, Dzikowiec, Dworki, Jugów, Krajanów, Ludwikowice Kł., Nowa Wieś Kł., Przygórze, Sokolec, Sokolica, Świerki, Włodowice, Wolibórz), a 17 sołectw (wieś Bożków podzielona jest na dwa sołectwa – Bożków i Koszyn).

Gmina zajmuje obszar 139,7 km², który zamieszkuje ok. 11 tys. mieszkańców.

W tym obszarze gmina znajduje się od 1976 r., a w tej formie administracyjnie – od 1990 r. Urząd gminy ma swoją siedzibę w Nowej Rudzie przy ul. Niepodległości. Od 2020 Dworki, Świerki a Ludwikowice), která je sama o sobě také přítokem řeky Ścinawka.

Administrativně spadá oblast do Dolnoslezského vojvodství a kladského okresu. Administrativní oblast zahrnuje 16 obcí (Bartnica, Bieganów, Bożków, Czerwieńczyce, Dzikowiec, Dworki, Jugów, Krajanów, Ludwikowice, Nowa Wieś, Przygórze, Sokolec, Sokolica, Świerki, Włodowice, Wolibórz) a 17 šoltýstv (obec Bożków je rozdelena na dve šoltýstva – Bożków a Koszyn).

Administrativní oblast obce má rozlohu 139,7 km², obývá ji cca 11 tis. obyvatel.

Obec se na tomto území nachází od roku 1976 a v této administrativní podobě od roku 1990. Administrativní sídlo obce je v Nowej Rudě na

UWAGA

Trzeba zaznaczyć, że miasto Nowa Ruda jest oddzielnym obszarem administracyjnym, z urzędem miasta zlokalizowanym na Rynku.

ZAJÍMAVÉ INFORMACE

Je třeba poznamenat, že město Nowa Ruda je samostatnou správní oblastí, s městským úřadem sídlícím na Tržnici.

roku urząd zlokalizowany jest w budynkach numer 2 i 4.

Budynek przy ul. Niepodległości 2 pochodzi z roku 1877. Przed wojną obiekt służył jako siedziba starostwa powiatowego do czasu rozwiązania powiatu noworudzkiego, czyli do października 1932 roku. Po wojnie była w nim siedziba szkoły milicyjnej oraz sądu i prokuratury. Ostatnimi latami mieściły się tutaj takie instytucje jak: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wydział Urzędu Gminy Nowa Ruda, Kancelaria Komornicza Nowa Ruda przy Sądzie Rejonowym w Kłodzku. Swego czasu znajdował się tu również „Świat Dywanów", czyli handel dywanami, a przed 2020 r. VII Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych.

Od 2014 roku na czele urzędu gminy stoi Wójt Gminy Nowa Ruda Adrianna Mierzejewska.

Największym atutem gminy jest jej przygraniczne położenie, które umożliwia turystom poznanie języka i kultury naszego czeskiego sąsiada. Gmina graniczy z czeskim powiatem Náchod, do którego należy miasto Broumov, a po polskiej stronie z gminami (od północy): Głuszyca, Walim, Pieszyce, Bielawa, Dzierżoniów, Stoszowice, Kłodzko, Radków, Nowa Ruda.

ul.. Niepodległości. Od roku 2020 se Úřad obce nachází v budovách č 2 a č. 4.

Budova na ul. Niepodległości 2 pochází z roku 1877. Před válkou sloužila budova jako sídlo okresního úřadu a to až do zrušení okresu Nowa Ruda, tedy do října 1932. Po válce zde sídlila domobrana, soud a prokuratura. V posledních letech v něm sídlí instituce jako: Městské středisko sociální péče, oddělení Městského úřadu Nowa Ruda, Exekutorský úřad Nowa Ruda u Okresního soudu v Kladsku. Svého času zde byl i „Svět koberců", tedy obchod s koberci, a před rokem 2020 i 7. Oddělení katastru nemovitostí.

Na tomto místě je třeba poznamenat, že město Nowa Ruda je samostatnou administrativní oblastí, přičemž městský úřad sídlí na náměstí.

Od roku 2014 je starostkou administrativní oblasti obce Nowa Ruda Adrianna Mierzejewska.

Největší výhodou obce je její příhraniční poloha, která umožňuje turistům poznat jazyk a kulturu dvou stran hranice. Obec sousedí s českým okresem Náchod, do kterého patří město Broumov a na polské straně obec sousedí s obcemi (ze severu): Głuszyca, Walim, Pieszyce, Bielawa, Dzierżoniów, Stoszowice, Kłodzko, Radków.

Okolice Woliborza
Okolí Woliborz

Gmina Nowa Ruda

HERB I LOGO GMINY NOWA RUDA

Herb Gminy Nowa Ruda to ścięty złoty pień (pień od słowa, „roden'' – „karczować'' występującego w niemieckiej nazwie miasta Neurode) w czerwonym polu (barwa tła to nawiązanie do czerwonoziemów które są charakterystyczne dla regionu), otoczony 16 liśćmi (symbolizujące 16 wsi które, wchodzą w skład Gminy Nowa Ruda). Herb Gminy Nowa Ruda nawiązuje do herbu Miasta Nowa Ruda, od którego gmina nosi swą nazwę. Miasto stanowi jednak odrębną jednostkę – gminę miejską.

Logo, to estetyczne przedstawienie zarysu Gór Sowich, które dominują w krajobrazie Gminy Nowa Ruda. Uważne oko w znaku graficznym dostrzeże elementy krajobrazu, tj. trzy najwyższe szczyty na horyzoncie: Wielką Sowę (1015 m n.p.m.), Kalenicę (964 m n.p.m.) i Malinową (839 m n.p.m.), a także dwie, przecinające Góry Sowie przełęcze: Przełęcz Jugowską (801 m n.p.m.) i Przełęcz Woliborską (711 m n.p.m.) Widoczne są także elementy architektury: wiadukt, tunel, a także pierwsze litery, tworzące człon „Nowa Ruda" (n i r).

ERB A LOGO OBCE NOWA RUDA

Erb Gminy Nowa Ruda je seříznutý zlatý kmen (kmen ze slova "roden" – 'grub' v německém názvu města " Neurode ") v červeném poli (barva pozadí je odkaz na červené země, které jsou charakteristické pro tento region) , obklopen 16 listy (symbolizujícími 16 vesnic, které jsou součástí Gminy Nowa Ruda). Erb obce Nowa Ruda odkazuje na erb Mesta Nowa Ruda, od kterého je obec pojmenována. Město však tvoří samostatnou jedničku – městskou samosprávu.

Logo je estetickým znázorněním obrysu Sovích vrchů, které dominují zemi obce Nowa Ruda. Pozorné oko v grafickém symbolu si všimne krajinných prvků, tzn. j. tři nejvyšší hory na horizontu: Wielka Sowa (1015 m), Kalenica (964 m) a Malinowa (839 m). jakož i dva průsmyky protínající Sowie hory: Jugowský průsmyk (801 m) a Woliborský průsmyk (711 m) Viditelné jsou i architektonické prvky: viadukt, tunel, jakož i první písmena tvořící část „Nowa Ruda" (n a r).

MAPA TURYSTYCZNA GMINY NOWA RUDA I OKRĘGU BROUMOV

Grządki
Borsuk
Mała Sowa
972
Skała Strzyżna
Kamień Gwarków
Droga Gwarków (Droga Srebrna)
Pański Kamień
Jabłonki
WIELKA SOWA
1015
wieża widokowa 9:30-19:00
Osówka
716
735
Rzeczka
Na Stoku
ścieżka dydaktyczna
kasyno
bud. naziemne III Rzeszy
św. Maksymiliana Kolbe
OW Warszawianka
Nad Potokiem
Rzeczka 29
Austeria Krokus
Ruczaj
Pod Przełęczą
Chata pod Lasem
Tajemnicze Podziemne Miasto "OSÓWKA"
Centrum Tajemnic Przygody
Średnia Góra
Huzarska Droga
Srebrna Woda
Średnia Droga
gmina Walim
gmina Głuszyca
Sokolica
915
Carl Wiesen 1834-1897
Końskie
Stopnie
Półkorcowa Droga
Czarny P.
Sowi P.
Sudety
OW Rzeczka
Korona
Górnik
Sokół
Niczyja
862
858
754
W Kuźni
Sowia Grapa
Orzeł
Piwnica pod Orłem
Sowa
Marianówka
Białe Źródła
Chata pod Sową
Sokół I
Przełęcz Sokola
Puszczyk
Maślana Chata
Dolina Widoków
Centrum Turystyczno-Sportowe "NOWA RUDA"
Czarny Stok
Lisie Skały
Zachęta
Sokolec
OWR Wisła
św. Marcina
Sowi Potok
Sierpnica
U Gosi
Bacówka
MB Śnieżnej
powiat wałbrzyski
powiat kłodzki
Krzewiny
Łaciaki
688
Wzgórza Wyrębińskie
Poręb
708
Ułomna
676
Dalków
Zdrojowisko
Sokolec-Falco
Plac Słoneczny
Sowi Gościniec
Zacisze
Grabina
623
Sowie Klimaty
Podziemny obiekt Gontowa (nieczynny)
Gontowa
723
Europejski Dom Spotkań Młodzieży
641
Mini ZOO
Sowina
Centrum Rekreacyjno-Szkoleniowe Harenda
Smrek
Harenda
recepcja
Nowy Miłków
Kamienna
570
Sośniny
609
Muzeum Przy Tunelu
Świerki Dolne
Świerki
Włodzica
Kozi Grzbiet
Sowie Zbocze
Jelenie Zbocze
Sowi Potok
L. Świerki
Sadyba
most kolejowy 1878 r.
Gruntowa
685
Grzymków
Miłków
Muzeum Techniki Militarnej - Riese - Molke S III
Dolina Włodzicy
Obniżenie Noworudzkie
757
Włodzicka Góra
wieża widokowa
381
"Ibiza"
Drzazgi
dawna kopalnia "Wacław"
Pisztyk
711
Sośnina
Fisztyk
Sławosz
613
Borek
Muzeum Ziemi Sowiogórskiej
Ludwikowice Kłodzkie
wiadukt kolejowy 1878
stacja 1910 r.
Tyńcowa
554
św. Michała Archanioła
Centr. Kultury
Dworki
Pardelówka
612
gmina Nowa Ruda
miasto Nowa Ruda
526
Szczerbnica
Jaworów
Czerwień
Głowy
743
Janowa Chata
Bytkowice
Wzgórza Włodzickie
Wysoka
749
Vysoká
Polské louky
Kolonia Krajanów
Krajanów
św. Jerzego
Krępiec
631
Włodarz
668
Jiráskův důl
Homole
649
Rybno
Marcowski P.
Na Końcu Świata
Sokolica
Rybak
611
615
Skałkowa
Tworzyków
Podw. Krzyża Św.
NOWA RUDA
Góry Sowie
Gołąb
Śpiewak
Ruska Droga
Kozie Siodło
887
Czarny Niedźwiedź
Kozia Równia
Niedźwiedzia Skała
Kozia Równina
Kamionka
ść. im. B. Grabowskiego
pamięci R. Tamma i B. Grabowskiego
ścieżka sentymentalna
Czarny Rycerz
Grabina
940
Koziołki
935
Wapnisko
Jugowski P.
Polana Jugowska
Bestrek
Przełęcz Jugowska
801
Zygmuntówka
Bukowa Chata
Rymarz
JUGÓW PARK
Nagóra
Rymarz
913
Kamionki
Ciosana
Skalista
502 500
Smocza Jama
Siciakowa Góra
485
SOWIA DOLINA
Dolina Kamionkowska
Trzy Buki
628
miejsce pamięci
Korczak
758
Słoneczna
949
Zimna Polana
879
Rezerwat Bukowa Kalenica
Końska Kopa
791
Słoneczne Skałki
KALENICA
wieża widokowa
Dzikie Skały
964
Węglowy Grunt
Huzarska Droga
Żmij
887
Bielawska Polanka
803
Pośdło
Popielak
860
Wigancicka Polanka
788
Nagóra
Sowi Dwór
Chata Ale Lipa
Nowy Miłków
Nad Sowiogórskim Potokiem
Os. Jabłońska
570
Hunter
L. Kalenica
Nadleśnictwo Jugów
Jugów
Więcław
DPS
Olszowiec
Błyszcz
637
Dolina Wapienna
miasto Pieszyce
miasto Bielawa
Kawka Wrona
705
692
Żebrak
716
Kopista
701
Niedźwiadki
678
Park Krajobrazowy Gór Sowich
Wilczyna
665
Dolina Kamienna
Brzęczek
Dolina Głęboka
587
Wrona
673
Chmielina
664
643
Ciemny Jar
E3 Europejski Szlak Długodystansowy
Leśny Dworek
Bielawica
Przekora
596
Koci Grzbiet
610
Kuczaba
651
516
Popielny Grzbiet
Niedźwiedzi Grzbiet
708
722
Czarne Kąty
Wiewiórka
684
Żołędna
675
Jezioro Bielawskie
Oczko Rybaka
L. Bielawa
HOTEL DĘBOWY
Kamieniczki
Os. Wysoka
Folwark Dieriga
Pałac Bielawa
UM
Intermarche
AQUARIUS
Os. XXV Lecia
Os. Południowe
Biedronka
Bożego Ciała
Os. Górskie
Acerico
Parkowa
wieża widokowa
382
451
Ducha Świętego
BIELAWA
427
Os. Białe
Hostel
390
Żuromin
384
Nowa Bielawa
Bena
Czerwony Potok
Józefówek
422
5,6.
1914-18
św. Józefa
Jodłownik
L. Jodłownik
Jadkowa
tory rozebrane
Goliszyn
św. Jan Nepomucen
św. Katarzyny
Włodyka
682
Księżówka
Orkany
L. Zdrojowisko
Jastrzębiec
Sobków
Pniaki
Lirnik
635
Diamentowe Skałki
591
Dziób
Kamień
820
Wolica
766
731
Jutroszów
Buczyna
Krzów
Nowa Ruda-Zdrojowisko
wiadukt 1880, 1912 r
Goryczka
528
Zdrojowisko
Jugowski P.
Drogosław
Zatorze
L. Przygórze
Podwyższenia Krzyża Św.
Przygórze
ZPAS
hałdy
Przy Górze
św. Barbary
wiadukt 1879 r.
Piekielnica
Stacja Narciarska PrzygórzeSki
525
526
Bogusza
539
Kolno
Podziemna Trasa Turystyczna "Kopalnia Węgla" Nowa Ruda
Muzeum Górnictwa
Nowa Ruda-Przedmieście
Miedziana
502
Wolibórz
385
św. Jakuba
Dom Pod Lawendowym Polem
Walidroga
764
761
Poprzeczna
Czeszka
742
Wiatraczyn
Zamkowy P.
pozostałości zameczku -strażnicy Hannigburg
Dzik
767
Kobylec
767
Szkapa
740
Średniak
700
Przełęcz Woliborska
711
786
Zamkowa
600
Tartaczny P.
Karczemna
571
573
Szklany P.
Dziczek
732
Czarcia Góra
712
Ziegłe
740
powiat ząbkowicki
powiat kłodzki
powiat dzierżoniowski
Międzynarodowy szlak E3
Lisia Góra
673
Garncarz
664
pozostałości zameczku "Quingenburg"
Szeroka
827
704
Pokrzywnik
657
Obszar Chronionego Krajobrazu
Garbiec
731
Karw
761
Średniak
725
Przełęcz Pod Szeroką
741
Świnka
643
Golec
741
764
Zdzierca
Stara Leśniczówka
Wysokie Skałki
Malinowa
839
miejsce śmierci rajdowca S. Olszewskiego
Zaroślak
604
Trześnik
756
Kamień Trzech Granic
655
Rozstaj
696
Kobiałka
676
Przełęcz Pod Gołębią
785
Gołębia
810
Leśny Dwór (Waldgut)
Woliborka
Budzowska Polana
Chyży Potok

BROUMOV
Šonov
Sokolica
Włodowice
Otovice
Tłumaczów
Martínkovice
Křinice
Suchý Důl
Slavný
Božanov
MACHOV
RADKÓW
Ratno Dolne
Ratno Górne
Ścinawka Górna
Gajów
Pasterka
Skibin
Leśna
Osiedle Radkowskie
Sarny
Rudawa
Tłumaczówek
Rybno
Rzędzina
Grządka
Górzna
Błogocice
Janików
CZECHY
Broumovské stěny
NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE
BROUMOVSKÉ STĚNY
Hejšovina
Dolina Ścinawki
Wzgórza Ścinawskie
Gaik
Sokoli Stok
Červený dvůr
U kapličky
Křížová cesta
Belcarův kopec 422
Olšiny
Hvězdecká cesta
Nová Kolonie
Nové Město
Zatopená louka
Katovna
Kolonka
Rybníky pod Novou kolonií
Cihelný rybník
Kolonie 5. Května
Cihelný
Vápenný r.
Na Křinici
Křinický p.
Poláčkův
Šlejsův rybník
Křinické rybníčky
P.Marie Jitřní
Hvězda
P.Marie Sněžné
Mušle Želva Sova
702
j.Kovárna
Kovářova rokle
Hlavňovský bor
Široký bor
Kotel
Pánova věž
Pánova cesta
Strážní cesta
V kruchu
Linhartova cesta
Ovčín
Modrý kámen 686
Čertova tchýně
Hájkova rokle
Kamenná cesta
Suchodolský hájek
Liščí rokle
Hřiby
Stodolovo podskalí
Zaječí rokle
Slavenské skály
Lucifer
Jalovčí
Jalovčinec
U křížů
Nad včelínem
Křinická strana
U lipy
U broumovské silnice
U křiže
sv. Petra a Pavla
sv. Vojtěch
Benediktínsky kláštor
Poříčí
sv. Václava
sv. Ducha
dřevěný kostel sv. Panny Marie
Broumov
Velká Ves
U vodojemu
Plochý vrch 429
pole golfowe
U remízku
Černý vrch 437
Nad kravínem
Rožmitálský kopec 436
Novorudská niva
440
Křoviny
Klášterák
Vápenka
linia nieczynna
Stěnava
lotnisko
U letiště
sv. Jiří a sv. Martin
Hoprich
430
Chmelnice
Pašťák 419
sv.Barbora
302
U vápenek
Otovický vrch 426
V nohavicích
tory rozebrane
Karlák
Na Dálnici 433
Špačkův les
Fiedlerův les
Končiny
415
Božanovský p.
Janečkova stráň
Na Končinách
Pod vysílačem
Martinovický p.
Punarův les
Puneràk
Chata pod Korunou
Sahara
445
Letná
sv. Maří Magdaléna
Za kostelem
Pastviny
Za Jiráskem
Kohlův les
Nový Dvůr
Panny Marie
Mariánská studánka
U kapličky
Na hranicích
452
Przepiórka 490
Havraní niva
U Pitašů
Wolf
Droga Chlebowa
Homole 649
Ptačí vrch Ptasi Szczyt 535
Młynarz 540
Rybak 573
Na Końcu Świata
Marcowski P.
Skałuna
615
gmina Nowa Ruda
gmina Radków
sw. Piotra Kanizjusza
most 1878 r.
480
505
Kurak 418
Sępówka 438
kamieniołom trachybazaltów
Spadzista 459
ss. Piotra i Pawła
386
most kolejowy 1889 r.
Kościelna 455
Gaj 502
Dwór Dolny
pałac Sarny XVI-XVII w.
pałac letni 1740 r.
linia towarowa
443
Kopalnia melafiru Tłumaczów-Gardzień
Gardzień 555
Nowa Kopa 553
Kamionka 510
U Ziuty
Dom na Wzgórzu
Zamek Kapitanowo
Ścinawka 534
Ptak 453
437
420
425
Piekło
Droga Sudecka
smażalnia ryb Nad Stawami
Młyn
Zamek Ratno
387
U Rycerza Hagena
Mała Kopka 427
Pośna
Cedron
423
Rozdroże 435
Siemków
Velká kupa 708
Kamenná brána
Zřešnova rokle
Kamenná cesta
Pelovka
Na belovce
Podluky
V koutě
Barklovy rokle
Černá rokle
Hřiby
Okolnice
Prostřední vrch
Triglav
NPP Polické stěny
Za rybníkem
Písčitý důl
Zelený hájek
Čertovo sedlo
Koruna 769
Loutkářské Divadlo
Pánův kříž
Želva
Velbloud
720
Kačenka
Tuleň
Kazatelna
Božanovský Špičák 773
Bohýnka 720
Slez
Soví hrádek
Signál 711
Podkova
Slézová stráň
588
Hora
527
Pod horou
Údolíčí
Bělý
Chlumberk 578
Kracíkova hora
Pod Šandálkou
557
Olšovina
590
V kopečkách
Kout
Řeřišný
Černý důl
Strážní stezka
Na šartáku
Na sekyře
Židovka
Machovské sedlo
Machovský kříž
Suchý vrch 715
U Veverky
Červená Hora
Červený vrch 488
Úzká stráň
Božanovský vrch 495
Chmelnice
Studená Voda
Studená
kamieniołom piaskowca
ruiny zamku Raubeschloss
Lopota 716
Paul
Bartek
U kamenného mostu
Žernoviště
Piekło 711
Salamandra
Maks
sv. Václav
518
U Lidmanů
Šrutkova lípa
Machovská Lhota
Střípek
Hůrka
Rakousy
Lhotecký Šefel 693
Pasterska Góra 711
Pod Horou
Machovský p.
Ztracený p.
Czarny Piotruś
Cap
PTTK "Pasterka"
728
Biała Skała 721
Bykowa 762
DW Szczelinka
św. Jana Chrzciciela
Ścianki
Wrota Pośny
Wodospady Pośny
450
501
Guzowata
Zalew Radkowski
domki campingowe
Nad Zalewem
CHRIS
Agro Zajazd
Borek
Zielony Las
440
OSiR
zabytkowy młyn
451
Kowalik 454
św.Andrzeja Boboli
św.Doroty
UMiG
Obwód Ochronny "RADKÓW"
Farna Góra 397
460

LEGENDA LEGEND ZEICHENERKLÄRUNG

granice państw
border
Staatsgrenze

granica gminy, -powiatu
communes border, district border,
Gemeindegrenze, Kreisgrenze

rezerwaty przyrody, granica parku krajobrazowego
nature reserve, border of protected landscape region
Naturschutzgebiet, Grenze des Landschaftzgebietes

szosy główne, numery dróg
main roads, numbering of roads
Hauptstraßen, Straßennummern

drogi lokalne, zakaz wjazdu
secondary roads, no entry
Andere Straßen, Einfahrt verboten

drogi polne i leśne, ścieżka
vehicular traffic prohibitions, foot path
Feldwege, Waldwege,Fußwege

linie kolejowe, tunele, stacje kolejowe
railway, station, tunnel
Eisenbahnen mit Bahnhöfen, Tunnel

znakowane szlaki turystyczne
marked tourist routes, time distances
Markierte Wanderwege, Wanderzeiten

warstwice (co 10 m), skarpa ziemna, skarpa skalna
contour lines (interval 10 m), obyss or pothole
Höhenlinien (Abstand 10 m), Schlucht

szlaki rowerowe, szlaki narciarskie
bicycle marked routes, tourist and roaing skiroute
Markierte Radwanderwege, touristische Loipe und Skilanglaufstrecke

wyciąg krzesełkowy, inny wyciąg, nartostrady i stoki narciarskie
chair-lift, ski-lift, down hill
Sessellift, Skilift, Abfahrtrecke

muzeum, wieża RTV-GSM
museum, GSM-RTV tower
Museum, GSM-RTV Turm

kościół, kapliczka przydrożna, krzyż
church, chapel, religious symbols, cross
Kirche, Kapelle, kirchl. Symbolen, Kreuz

kamieniołom, stary kamieniołom, rejon dawnego górnictwa, krzyż pokutny
stone-pit, mine, out of work, penitential cross
Steinbruch, Bergwerke, außer Betrieb, Bußkreuz

ruina, zamek-pałac, inny zabytek architektury
historical ruins, castle-palace, other monument of architecture
Ruine, Schloß-Palast, andere historische Baudenkmäler

poczta, restauracja, pomnik, leśniczówka
post office, restaurant, monument, forester's lodge
Postamt, Restaurant, Denkmal, Forsthaus

pomnik przyrody, ciekawe drzewo, zabytkowy park
protected tree, landmark tree, historic park
geschützter Baum, zur Orientierung bedeutsamer Baum, Naturschutz Park

schronisko turystyczne, hotel, gospodarstwo agroturystyczne, -ekologiczne, inne noclegi
mountain hut, hotel, agro eco tourism, other lodging
Bergbaude, Hotel, Agro-, Öko-landwirtschaft (für Touristen), andere Unterkunft

camping, miejsce odpoczynku-wiata, warsztat samochodowy, stacja benzynowa
camping, rest place, service station, filling station
Camping, Rastplatz, Autowerkstatt, Tankstelle

parking, przystanek autobusowy MZK, PKS, informacja turystyczna
parking place, bus stop, tourist information
Parkplatz, Bushaltestelle, Touristische Information

służba zdrowia-szpital,punkt GOPR
hospital, mountaineering service
Polklinik, Bergrettungdienst

skocznia narciarska, wieża, łowisko ryb, pojedyncze budynki
ski-jump, tower, fishing, single houses
Sprungschanze, Turm, Fischwasserfläche, einzelne Gebäude

punkt widokowy, przełęcz, szczyt
view point, pass, point of altitude
Aussichtspunkt, Gebirgspass, Höhenpunkt

pojedyncza skała, grupa skał, jaskinia, urwisko skalne
eratic boulder, rocks, cave, rocky-formation
Stein, Felsen, Höhle, Felsformation

źródła, basen, wodospad-kaskada
spring, swimming pool, waterfall
Quelle, Schwimmbad, Wasserfall

torfowisko, strumień, rzeka nie do przejścia, staw
swamp-wetland, brook, river, water surface
Sumpf-Torfmoor, Wasserlauf, Wasserfläc

obszary: -otwarte, -zabudowane, -przemysłowe, -leśne
meadows-pastures and glades, blocks of buildings, industrial area, forests
Opengebiet, bebaute flächen, Industriegebiete, Waldgebiete

MIEJSCOWOŚCI

Na tym terenie zachowały się przedwojenne kamienice, XIX-wieczne drewniane stacje kolejowe, a nawet XVIII-wieczne gospody i kościoły. Kraina usiana jest licznymi zabytkowymi przydrożnymi kapliczkami, krzyżami i figurami świętych. Bogaty dorobek architektury regionu jest wynikiem przenikania się na przestrzeni wieków trzech kultur: polskiej, czeskiej i niemieckiej.

V této oblasti se zachovaly předválečné nájemní domy, dřevěné nádraží z 19. století a dokonce i hospody a kostely z 18. století. Země je posetá mnoha historickými přícestnými svatyněmi, kříži a sochami svatých. Bohaté dědictví architektury regionu je výsledkem prolínání tří kultur v průběhu staletí: polské, české a německé.

Sokolec
Sokolec

WSTĘP

Gmina Nowa Ruda scala ze sobą dwie piękne krainy – owiane tajemniczą aurą Góry Sowie i zielone, rozległe Wzgórza Włodzickie. Lokalizacja gminy, wśród urokliwych górskich dolin i na zielonych zboczach leniwych wzgórz, stwarza idealne warunki na rozkoszowanie się niezapomnianymi widokami. Daje wytchnienie pełne wyzwań i tajemnic, przesiąknięte historią minionych wieków.

Na tym terenie zachowały się przedwojenne kamienice, XIX-wieczne drewniane stacje kolejowe, a nawet XVIII-wieczne gospody i kościoły. Kraina usiana jest licznymi zabytkowymi przydrożnymi kapliczkami, krzyżami i figurami świętych. Bogaty dorobek architektury regionu jest wynikiem przenikania się na przestrzeni wieków trzech kultur: polskiej, czeskiej i niemieckiej.

To teren idealny także dla tych, którzy uwielbiają być sam na sam z przyrodą i widokiem zachodzącego słońca za dalekim horyzontem, między świerkowymi wzgórzami. Obszarową ochroną przyrody objęta jest znaczna część gminy Nowa Ruda.

ÚVOD

Obec Nowa Ruda spojuje dvě nádherné krajiny – Soví hory s tajemnou aurou a zelené, rozlehlé Włodzické vrchy. Poloha obce mezi půvabnými horskými údolími a na zelených svazích líných kopců vytváří ideální podmínky pro vychutnávání si nezapomenutelných výhledů. Poskytuje odpočinek plný výzev a záhad, ponořený do historie minulých staletí.

V této oblasti se zachovaly předválečné nájemní domy, dřevěné nádraží z 19. století a dokonce i hospody a kostely z 18. století. Země je posetá mnoha historickými přícestnými svatyněmi, kříži a sochami svatých. Bohaté dědictví architektury regionu je výsledkem prolínání tří kultur v průběhu staletí: polské, české a německé.

Je také ideálním místem pro ty, kteří milují být sami s přírodou a pohledem na zapadající slunce nad vzdáleným horizontem, mezi smrkovými kopci. Velká část území obce Nowa Ruda je pokryta územím ochrany přírody.

Severní a východní část obce je v dosahu krajinného parku Sowie hory a chráněného území zvláštních stanovišť „Ostoje Nietoperzy Gór

Okolice Woliborza Okolí Woliborze

Okolice Bożkowa
Okoli Božków

Północna i wschodnia część gminy znajduje się w zasięgu Parku Krajobrazowego Gór Sowich oraz Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk „Ostoja Nietoperzy Gór Sowich”, a południowo-wschodnia część, w zasięgu fragmentu Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”. Okolice szczytu Kalenicy (964 m n.p.m.) tworzą rezerwat przyrody „Bukowa Kalenica”.

Gmina Nowa Ruda, z towarzyszącymi jej walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, pozwala zaspokoić potrzebę relaksu i wypoczynku od codziennej rutyny, ale również pomaga w pielęgnowaniu różnych pasji i realizowaniu wyśmienitych przygód.

Sowich“ a jihovýchodní část je v dosahu části Bardzkie a Sowie. Chráněná krajinná oblast Hory. Okolí vrcholu Kalenica (964 m nm) tvoří přírodní rezervaci Bukowa Kalenica.

Obec Nowa Ruda s doprovodnými přírodními a krajinnými hodnotami umožňuje uspokojit potřebu relaxu a odpočinku od každodenní rutiny, ale pomáhá také při pěstování různých vášní a uskutečňování chutných dobrodružství.

V okolí obce jsou tři lyžařské vleky – v Sokolci, Jugowě a Przygórze. V obci Sokolec byla kdysi sáňkařská dráha a skokanský můstek. Dnes je město nejoblíbenějším střediskem zimních sportů v celém regionu Střední Sudety. Lyžařské vleky v obci jsou dlouhé cca 600 m. Nejlépe

CIEKAWE

Na terenie Gminy Nowa Ruda znajdują się wszystkie sowiogórskie schroniska: Schronisko Orzeł, Schronisko Zygmuntówka, obiekt Sowa, obiekt Szyprówka-Chata Pod Sową.

ZAJÍMAVÉ INFORMACE

V obci Nowa Ruda jsou všechny horské útulky: Orlí útulek, Útulek Zygmuntów, Zařízení Sowa, zařízení Szyprówka-Chata Pod Sową.

Wyciągi narciarskie na Przełęczy Sokolej. Fot. B. Adamska
Lyžařské vleky na průsmyku Sokola

Na terenie gminy znajdują się trzy wyciągi narciarskie – w Sokolcu, Jugowie i Przygórzu. We wsi Sokolec istniał niegdyś tor saneczkowy i skocznia narciarska. Dziś miejscowość ta jest najpopularniejszym centrum sportów zimowych w całym regionie Sudetów Środkowych. Znajdujące się w gminie wyciągi mają ok. 600 m długości każdy. Najwyżej położona stacja znajduje się na wysokości 860 m n.p.m. Aby poprawić warunki zjazdowe i zadbać o komfort narciarzy, naśnieżane są wszystkie trasy zjazdowe.

Ukształtowanie terenu sprzyja organizacji wyścigów MTB, off-road'owych i rajdów konnych. Obszar gminy poprzecinany jest atrakcyjnymi szlakami turystycznymi. Przebiegają tędy m.in. Główny Szlak Sudecki im. M. Orłowicza, ścieżki rowerowe (o długości ponad 50 km) i trasy narciarstwa śladowego. Te najbardziej malownicze, skupiają się wokół trzech położená stanice se nachází v nadmořské výšce 860 m n. m. Pro zlepšení sjezdových podmínek a zajištění komfortu lyžařů jsou všechny sjezdovky zasněžovány.

Terén je vhodný k pořádání MTB, off-roadových závodů. Území obce protínají atraktivní turistické trasy. Zde je mimo jiné Hlavní sudetská stezka jim. M. Orłowicza, cyklostezky (dlouhé přes 50 km) a lyžařské trasy. Ty nejmalebnější jsou soustředěny kolem tří rozhleden – Wielka Sowa (1015 m), Kalenica (964 m) a Włodzicka Góra (757 m).

Pro turisty, fascinované tajemstvími ukrytými v historii regionu, ale i hledající útěchu v nezapomenutelných výhledech, je zde množství ubytovacích zařízení, které nabízejí komfortní ubytování a chutná, regenerační, domácí jídla. Srdečnost a přátelský přístup jejich majitelů nutí turisty ochotně odpočívat v intimních zaří-

wież widokowych – na Wielkiej Sowie (1015 m n.p.m.), Kalenicy (964 m n.p.m.) i Włodzickiej Górze (757 m n.p.m.).

Na turystów, zafascynowanych sekretami skrywanymi przez historię regionu, jak i szukających ukojenia w niezapomnianych widokach, czekają liczne obiekty noclegowe, w których oferuje się komfortowe noclegi i smaczne, regenerujące siły, domowe posiłki. Serdeczność i przyjazne nastawienie ich właścicieli sprawia, że turyści chętnie odpoczywają w kameralnych obiektach, w których traktowani są jak członkowie rodziny.

Istniejąca, stale modernizowana infrastruktura, pozwala na przeprowadzenie imprez sportowych i kulturalnych, których organizatorem lub współorganizatorem jest niezawodne Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda (CKGNR) w Ludwikowicach Kł. Na scenie CKGNR występują mieszkańcy działający m.in. w kołach gospodyń wiejskich, klubach seniora, czy chórach. Kluby, stowarzyszenia i koła, wraz z radami sołeckimi, aktywnie uczestniczą w większości imprez. Społeczność wiejska szczególnie pilnie przygotowuje się każdego roku do Święta Plonów, czyli gminnych dożynek.

Lokalni artyści, sięgający po pędzel lub dłuto, biorą każdego roku udział w festiwalach arty-

Oznaczenie szlaku konnego
Značení koňské stezky

Wzgórza Włodzickie. Fot. B. Adamska
Włodzické vrchy

zeních, kde se s nimi zachází jako s rodinnými příslušníky.

Stávající, neustále modernizovaná infrastruktura umožňuje sportovní a kulturní akce pořádané nebo spoluorganizované spolehlivým komunitním kulturním centrem Nowa Ruda (CKGNR) v obci Ludwikowice, ve venkovské hospodě, klubech, klubech seniorů. Kluby, spolky a kroužky se spolu s obecními zastupitelstvy aktivně účastní většiny akcí. Venkovská komunita se každý rok obzvláště usilovně připravuje na Dožinky, tedy obecní dožinky.

Místní umělci, kteří sahají po štětci nebo sekáči, se každoročně účastní uměleckých festivalů a malířských sezení pod širým nebem. Kromě výstav a soutěží umělci působí v rámci sekce Kulturního centrum.

Oslavy se nekonají jen v lůně přírody, v hledišti či v místních vesnicích, ale také v Galerii Ludwikowice. Kolem roku 1930 se v interiérech

stycznych i plenerach malarskich. Poza wystawami i konkursami, artyści działają w ramach sekcji Centrum Kultury.

Uroczystości odbywają się nie tylko na łonie natury, sali widowiskowej, czy w lokalnych salach wiejskich, ale także w Galerii Ludwikowice. We wnętrzach dawnego ewangelickiego Kościoła Błogosławieństwa z ok. 1930 r. odbywają się wystawy czasowe lokalnych artystów. Mają tu miejsce także liczne wydarzenia kulturalne tj. spotkania autorskie, koncerty, czy Festiwal Góry Literatury. Na zaproszenie mieszkanki gminy Nowa Ruda, noblistki Olgi Tokarczuk, na festiwal przybywają cenieni na całym świecie literaci, publicyści i dziennikarze.

Miłośnicy literatury i przyrody odwiedzają równie chętnie jedyne w kraju piesze szlaki literackie, a fani muzyki kameralnej i cudownych widoków co roku spotykają się na „Śpiewaniu Pod Orłem".

Centrum Kultury przygotowuje także liczne warsztaty – taneczne, aktorskie, turnieje piłkarskie, zajęcia feryjne i wakacyjne, z okazji Dnia Dziecka, Mikołajek i in. Jednak jednym z najbardziej pracochłonnych, ale i cieszących oko wydarzeń, jest musical – każdego roku przygotowywany w oryginalnym wydaniu. Występują w nim dzieci i młodzież, działająca w ramach Młodzieżowego Teatru Muzycznego funkcjonującego przy Centrum Kultury. Musical otrzymał nawet pozytywną ocenę teatru

☞ "Śpiewanie Pod Orłem"
„Spívaní pod orlem"

bývalého evangelického kostela blahořečení konají dočasné výstavy místních umělců. Konají se zde i četné kulturní akce, tj. setkání s autory, koncerty či festival Hora literatury. Na pozvání obyvatelky obce Nowa Ruda, nositelky Nobelovy ceny Olgy Tokarczuk, se festivalu účastní světoznámí spisovatelé, publicisté a novináři.

Milovníci literatury a přírody rádi navštěvují i jediné literární turistické stezky v zemi a příznivci komorní hudby a nádherných výhledů se každoročně setkávají na „Spívaní pod orlem".

Kulturní centrum připravuje také četné workshopy – taneční, herecké, fotbalové turnaje, zimní a prázdninové kurzy, při příležitosti Dne dětí, Mikuláše a mnohé jiné. Jednou z časově nejnáročnějších a nejpoutavějších akcí je však muzikál – každoročně připravován v původním vydání. Účinkují tam děti a mládež

☞ Bieg na Wielką Sowę
Běh na Velké Sově

muzycznego dolnośląskiej stolicy. A i to jeszcze nie wszystko, co przygotowuje w ciągu roku Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda w Ludwikowicach Kł.!

Gmina Nowa Ruda jest bowiem także sceną dla wydarzeń sportowych. W sierpniu – Sokolec, a w listopadzie – Świerki, przeżywają prawdziwe oblężenie biegaczy. Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda jest organizatorem m.in. wyróżnionego Złotą Kozicą, Biegu na Wielką Sowę oraz odznaczonego Srebrną Kozicą – Górskiego Biegu Niepodległości.

Na terenie Gminy Nowa Ruda miały miejsce udane starty BikeMaratonu i Superbiegu, które przyciągnęły ponad tysiąc zawodników, a także Liga MTB XC Aglomeracji Wałbrzyskiej. I to także jeszcze nie wszystko, z czego miłośnicy sportu mogą wybrać.

Ta różnorodność możliwości, jakie oferuje Gmina Nowa Ruda w połączeniu z bliskością równie ciekawego regionu Broumova powoduje, że teren przygraniczny jest niezwykle atrakcyjny dla każdego turysty. W kolejnych podrozdziałach poznamy bardziej szczegółowo każdą z 16 miejscowości w Gminie Nowa Ruda.

působící v rámci Hudebního divadla mladých působícího u Kulturního domu. Muzikál dokonce pozitivně ohodnotilo hudební divadlo dolnoslezské metropole. A to není vše, co připravuje Komunitní kulturní centrum Nowa Ruda v obci Ludwikowice!

Obec Nowa Ruda je také dějištěm sportovních akcí. V srpnu – v obci Sokolec a v listopadu – v obci Świerki zažijete skutečné obléhání běžců. Organizátorem je Kulturní centrum obce Nowa Ruda, běh je oceněný Zlatou kozou a volá se Běh velké sovy a běh oceněný Stříbrnou kozou – Horský běh nezávislosti.

V obci Nowa Ruda byly úspěšné starty BikeMaratonu a Super běhu, které přilákaly přes tisíc závodníků, jakož i na MTB XC lize Wałbrzychské aglomerace. A to není všechno, z čeho si sportovní nadšenci mohou vybrat.

Různorodost možností, které nabízí Gmina Nowa Ruda ve spojení s blízkostí neméně zajímavého Broumovska, činí příhraniční oblast mimořádně atraktivní pro každého turistu. V následujících podkapitolách se blíže seznámíme s každým ze 16 míst v administratívní oblasti Nowa Ruda.

☞ Bieg Tropem Wilczym
Běh nezávislosti

BOŻKÓW Z KOSZYNEM

Po wojnie wieś zasiedlili głównie osadnicy z Podhala. Mieszkał tu także Józef Szczypka, znany dziennikarz i dokumentalista, autor licznych prac o polskiej kulturze ludowej i jeden z pierwszych biografów Jana Pawła II.

Po válce v obci žili zejména osadníci z Podhalí. Žil zde i Józef Szczypka, známý novinář a dokumentarista, autor četných děl o polské lidové kultuře a jeden z prvních životopisců Jana Pavla II.

Ambona łodziowa
w kościele św. Piotra i Pawła
Lodní kazatelna v kostele sv. Petra a Pavla

BOŻKÓW TO JEDNA Z NAJSTARSZYCH I NAJWIĘKSZYCH WSI GMINY NOWA RUDY, LEŻĄCA W DOLINIE ZWANEJ OBNIŻENIEM BOŻKOWA, NAD POTOKIEM BOŻKOWSKIM.

Teren bogaty jest w znaleziska archeologiczne, co potwierdza teorię o zasiedleniu tych terenów już w czasach neolitycznych.

Wieś z uwagi na swoje żyzne gleby kolejno przejmowali elitarni właściciele Ziemi Kłodzkiej. Rozwój wydobycia węgla w tym rejonie miał szesnastowieczną tradycję.

Wiek XIX przyniósł rozwój różnorodnych usług i powstanie nowych instytucji: sklep tekstylny, browar, olejarnia, cukrownia, owczarnia, sklep z rowerami i radioodbiornikami oraz ich naprawą. Warsztaty rzemieślnicze mieli ślusarz i stolarz. Istniała rzeźnia, działały dwa

BOŽKÓW JE JEDNOU Z NEJSTARŠÍCH A NEJVĚTŠÍCH VESNIC OKOLÍ , KTERÁ SE NACHÁZÍ V ÚDOLÍ, U POTOKA, KTERÝ NESE NÁZEV OBCE.

Území je bohaté na archeologické nálezy, což potvrzuje teorii o osídlení těchto území již v době neolitu.

Pro úrodnou půdu byla obec postupně ovládnuta elitními vlastníky Kladského kraje. Rozvoj těžby uhlí v této oblasti nastal v 16. století.

19. století přineslo rozvoj různých služeb a vznik nových institucí: textilního obchodu, pivovaru, olejárny, cukrovaru, ovčínů, prodejny a servisu kol a rádií. Své řemeslné dílny tu měly zámečník a truhlář. Byla zde jatka, dva mlýny, pekárna, pošta, policie, banka, hasičský sbor.

Začátkem 20. století došlo k elektrifikaci obce a výstavbě starobince. Vypuknutí druhé světové války přineslo změnu.

Panorama miejscowości
Panorama obce

młyny, piekarnia, poczta, policja, bank, straż pożarna.

Początek XX w. przyniósł elektryfikację wsi, ale dalszy jej rozwój przerwany został przez wybuch II wojny światowej.

Nazwa wsi Eckehardisdorf prawdopodobnie pochodzi od Ekharda, założyciela wsi i rodu, który rządził tu w późnym średniowieczu. Inna hipoteza wskazywała na nazwę die Ecke – kąt, dlatego pierwsza powojenna nazwa wsi brzmiała Narożno.

Po wojnie wieś zasiedlili głównie osadnicy z Podhala. Mieszkał tu także Józef Szczypka, znany dziennikarz i dokumentalista, autor licznych prac o polskiej kulturze ludowej i jeden z pierwszych biografów Jana Pawła II. Do osiedla Koszyn zjechali emigranci z Francji, którzy podjęli pracę w kopalni. Dużą grupą stanowili także przesiedleńcy zza Buga, czasem trafiający tu prosto z zesłania na Syberię.

W Bożkowie działało przedszkole, klub LZS „Huragan", powstała biblioteka, ośrodek zdrowia,

Pozostałości rzeźby parkowej
Pozůstatky parkové sochy

Název obce Eckehardisdorf pochází pravděpodobně od Ekharda, zakladatele obce a rodu, který zde vládl v pozdním středověku. Další hypotéza poukazovala na název die Ecke – úhel, proto první poválečný název obce byl Narożno.

Po válce v obci žili zejména osadníci z Podhalí. Žil zde i Józef Szczypka, známý novinář a dokumentarista, autor četných děl o polské lidové kultuře a jeden z prvních životopisců Jana Pavla II. Na koszynské panství přišli emigranti z Francie a začali pracovat v dole. Početnou skupinu tvořili i vysídlení zpoza řeky Bug, kteří sem někdy přicházeli přímo z vyhnanství na Sibiři.

V obci byla mateřská škola, ludová športový klub „Huragan", knihovna, zdravotní středisko, německé dílny, obchody, gastronomie, pekárna, jatka, kovárna, řemeslné a obuvnické dílny, byl otevřen vodní mlýn. Dodnes je nejaktivnější

uruchomiono poniemieckie warsztaty, sklepy, gastronomię, piekarnię, rzeźnię, zakład kowalski, zakłady rzemieślnicze, szewskie, a także młyn wodny. Do dziś najaktywniej działa Koło Gospodyń Wiejskich i Ochotnicza Straż Pożarna.

W 1973 r. Bożków stał się siedzibą gminy, do której należało 7 wsi.

W 2008 roku, w ramach wsi Bożków, wydzielono dodatkowe sołectwo – Koszyn (niegdyś osada Sobaniów). Do sołectwa Bożków przynależy pozostała część wsi z przysiółkami – Bożkówek, Bożków osada. Łącznie, całą wieś zamieszkuje 1478 osób.

Obecnie we wsi znajdują się:

- Zespół Szkół Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Bożkowie (szkoła podstawowa i przedszkole; przy szkole nowa sala gimnastyczna z 2018 r., aktualnie w budowie jest nowe przedszkole, przy zespole znajduje się także plac zabaw i boisko orlik),

Kroužek venkovských hospodyněk a Sbor dobrovolných hasičů.

V roce 1973 se Bożków stal sídlem administrativní oblasti, která zahrnovala 7 vesnic. Po roce 1975 byla táto administrativní oblast opět zlikvidována.

V roce 2008 byly vytvořeny v rámci obce nové části – Bożków – Koszyn (dříve osada Sobaniów). Zbývající část obce s osadami patří do čáasti Bożków – Bożkówek a Bożków – osada. Celkově v celé obci žije 1478 obyvatel.

V současnosti se v obci nacházejí:

- Školní areál č. 3 s integračními odděleními v Bożkově (ZŠ a MŠ; nová tělocvična školy od roku 2018, v současnosti je ve výstavbě nová mateřská škola, k dispozici je i hřiště),
- Školní areál Zemědělského vzdělávacího střediska (SŠ),
- Zdravotní středisko (pobočka Salus Medical Center),
- Příležitostná restaurace (zastupitelstvo obce Koszyn),

Kapela Bożków
Božkovská kapela

Wnętrze kościoła Piotra i Pawła
Interiér kostela Petra a Pavla

- Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego (szkoła średnia),
- ośrodek zdrowia (filia Centrum Medycznego Salus),
- restauracja okolicznościowa (sołectwo Koszyn),
- 4 sklepy,
- fryzjer,
- boisko,
- 2 ogólnodostępne place zabaw,
- OSP Bożków (z siedzibą w nowej remizie od 2020 r.),
- świetlica wiejska, w której siedzibę ma m.in. Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży Radość oraz KGW Bożków. W sołectwie Koszyn funkcjonuje oddzielne KGW. Działa też Kapela Bożków.
- 4 obchody,
- kadeřník,
- hřiště,
- 2 veřejná dětská hřiště,
- Dobrovolní hasiči Bożków (se sídlem v nové hasičské stanici od roku 2020),
- vesnická společenská místnost, ve které sídlí mimo jiné Sdružení dětí a mládeže Radost a Kruh venkovských hospodyň Bożków. V obci Koszyn je samostatný Kruh venkovských hospodyň. Je zde také kapela Bożków.

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA

Kostel sv. Petra a Pavla v obci Bożków se vzpomíná již v roce 1352. Za svou dnešní podobu vděčí Johannovi von Götzenovi, díky kterému byl postaven v první polovině 18. století, což lze

KOŚCIÓŁ ŚW. PIOTRA I PAWŁA

Kościół pw. św. Piotra i Pawła w Bożkowie wzmiankowany był już w 1352 r. Obecny wygląd zawdzięcza Johannowi von Götzen, który ufundował budowlę w pierwszej połowie XVIII w., co możemy wyczytać z napisu nad herbem, umieszczonym nad portalem. Kościół jest orientowany, jednonawowy z dwuspadowym dachem i czworoboczną wieżą z hełmem.

Został otoczony murem z polnych kamieni, prawdopodobnie starszymi od obecnej świątyni. Przed kościołem stoją figury patronów wykute z czerwonego piaskowca. Przy prezbiterium znajduje się kaplica hrabiów von Götzen.

Wnętrze prezentuje się okazale. Oprócz murowanego chóru, który był rzadkością na ziemi

☞ Figury patronów kościoła
Postavy patronů kostela

☞ Zabytkowe organy
Historické varhany

vyčíst z nápisu nad erbem nad portálem. Kostel je jednolodní se sedlovou střechou a čtyřbokou věží s kupolí.

Byl obehnán hradbou z polních kamenů, pravděpodobně staršími než současný chrám. Před kostelem jsou postavy patronů vytesané z červeného pískovce. Při presbytáři se nachází kaple hraběnů von Götzen.

Interiér působí velkolepě. Kromě zděného chóru, který byl v Kladsku vzácný, upoutá pozornost lodičkovitá kazatelna z roku 1760 od bardského sochaře Ludwika Jaschkeho. Jsou tam postavy sv. Petra a dva rybáři vytahující síť z vody. Nad celou tohle scénou je plachta s erbem zakladatele chrámu. V roce 1820 rod Magnisů proměnil náhrobní kapli na rotundové mauzoleum hraběnů von Magnis (1880–1887).

kłodzkiej, wzrok przykuwa ambona w kształcie łodzi, wykonana w 1760 r. przez rzeźbiarza z Barda, Ludwika Jaschke. Na łodzi stoją figury św. Piotra i dwóch rybaków wyciągających z wody sieć, a ponad całością rozpościera się żagiel z herbem fundatora świątyni. W 1820 r. Rodzina Magnisów przekształciła kaplicę grobową na rotundowe mauzoleum hrabiów von Magnis (1880–1887).

PAŁAC W BOŻKOWIE

Pałac w XVI w. był w posiadaniu rodziny Raueck, później hrabiego Johanna von Götzen, a od 1780 r., rodziny von Magnis. Wtedy uzyskał barokowy styl. Wokół budowli urządzono rozległy park ze stawem. Po 1871 r. pałac otrzymał detale neorenesansowe i neobarokowe, wzniesiono cylindryczną wieżę, a park wzbogacono o romantyczne ruiny, oranżerię i wieżę na Grodziszczu.

Gościem pałacu był m.in. John Quincy Adams, który później został prezydentem USA oraz królowie Prus Fryderyk Wilhelm III Hohenzollern z małżonką Luizą i Fryderyk Wilhelm IV Hohenzollern.

Pałac w Bożkowie uchodził do 1945 r. za największy zbiór zabytków na ziemi kłodzkiej. Obecnie jest własnością prywatną i czeka na gruntowne odrestaurowanie. Zespół pałacowo-parkowy oraz przyległy zespół kościelny, z wyjątkową amboną w kształcie łodzi, wpisane są do rejestru zabytków.

WIEŻA WIDOKOWA NA GRODZISZCZU

Wieża została ulokowana na wzgórzu Grodziszcze przez Magnisa z Bożkowa, jako dopełnienie parku krajobrazowego. Wzniesiona w 1801 r. z kamieni zebranych z pobliskich wzgórz, osiągnęła 20 metrów i 4 kondygnacje. Do wieży przylegał taras. Nazywana była wieżą Eckharda, który był prawdopodobnie założycielem Bożkowa. Roztaczały się z niej przepiękne widoki na Ziemię Kłodzką. Obecnie władze gminy planują jej odrestaurowanie oraz doprowadzenie do niej ścieżki rowerowej i pieszej.

Archiwalne zdjęcie wieży na Grodziszczu
Archivní foto věže v Grodziszczi

PALÁC V OBCI BOŽKOV

V 16. století vlastnila palác rodina Raueck, později hrabě Johann von Götzen a od roku 1780 rodina von Magnis. Tehdy nabyl palác barokní styl. Kolem budovy je rozsáhlý park s jezírkem. Po roce 1871 obdržel palác novorenesanční a neobarokní detaily, byla postavena válcová věž, park obohatily romantické ruiny, oranžerie a věž v Grodziszczu.

Hostem v palácy byl mezi jiným John Quincy Adams, který se později stal prezidentem Spojených států, a pruští králové Fridrich Vilém III. Hohenzollern s manželkou Luisou a Fridrich Vilém IV Hohenzollern.

Do roku 1945 byl palác v Božkově považován za největší sbírku památek v Kladském regionu. Nyní je v soukromém vlastnictví a čeká na rozsáhlou rekonstrukci. Palácový a parkový areál a přilehlý areál kostela s unikátní kazatelnou ve tvaru člunu jsou zapsány v seznamu památek.

VYHLÍDKOVÁ VĚŽ V OBCI GRODZISZCZ

Věž postavil Magnis z Bożkowa jako doplněk krajinného parku. Postavena byla v roce 1801 z kamenů sklizených z okolních kopců. Dosahovala 20 metrů a 4 patra. K věži přiléhala terasa. Jmenovala se věž Eckharda, který byl pravděpodobně zakladatelem Božkowa. Byly tam krásné výhledy na Kladskou zem. V současnosti ho samospráva plánuje obnovit a přivést k němu cyklostezku a pěší stezku.

MIEJSCE DAWNEJ KAPLICY LORETAŃSKIEJ

Hrabia Johann Franz von Götzen, właściciel pałacu w Bożkowie, wybudował w 1721 r. kaplicę, na wzór tej w Loretto we Włoszech. Wnętrze zdobiły malowidła ścienne ze scenami z życia Maryi, a ściana ołtarza utrzymana była w bieli i złocie. Kaplicą opiekował się pustelnik Heinrich Bender, który został zamordowany 9 maja 1945 r. W 2008 r. poświęcono tablicę w języku niemieckim i polskim, która przypomina historię tego miejsca.

MÍSTO BÝVALÉ LORETÁNSKÉ KAPLE

Hrabě Johann Franz von Götzen, majitel paláce v Božkově, postavil v roce 1721 kapli podobnou té v italském Loretu. Interiér byl vyzdoben ná-

Leśniczówka
Lesnická chata

Pałac w Bożkowie, w tle kościół św. Piotra i Pawła
Palác v Božkově, v pozadí kostel sv. Petra a Pavla

LEŚNICZÓWKA W BOŻKOWIE

Zbudowana w 2. połowie XIX w. przez Antona Aleksandra Magnisa. Budynek zlokalizowany jest przy drodze z Bożkowa do Ścinawki Dolnej. Wyróżnia się ciekawą architekturą.

POMNIKI PRZYRODY

W niewielkiej odległości od pałacu rośnie dąb szypułkowy o obwodzie 4,8 m, otoczony metalowym ogrodzeniem. Jej rozłożyste gałęzie pokrywają obszar trzech pobliskich ulic. Oprócz dębu w okolicy rosną inne równie wiekowe

stěnnými malbami s výjevy ze života Marie a oltářní stěna byla zachována v bílo-zlaté barvě. O kapli se staral poustevník Heinrich Bender, který byl zavražděn 9. května 1945. V roce 2008 byla posvěcena tabule v německém a polském jazyce, která připomíná historii tohoto místa.

LESNICKÁ CHATA V BOŽKOVĚ

Postavena v druhé polovině 19. století Antonem Alexandrem Magnisem. Budova se nachází na cestě z Bożkowa do obce Ścinawka Dolna. Vyznačuje se zajímavou architekturou.

Pałac w Bożkowie
Palác v Bożkově

okazy: buki zwyczajne o obwodach 3,3–4,3 m, cypryśnik nutkajski 2,1 m, żywotnik zachodni 2,1 m, cis, lipa drobnolistna 6,5 m, sosna zwyczajna 3,4 m.

KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOSKIEJ NIEUSTAJĄCEJ POMOCY

Kościół filialny parafii Bożków powstawał w latach 2003–2010. W budowę mocno zaangażowali się mieszkańcy Koszyna.

Dąb – pomnik przyrody
Dub – přírodní památka

PAMÁTKY PŘÍRODY

Kousek od paláce roste dub letní s obvodem 4,8 m, obehnán kovovým plotem. Jeho rozvětvené větve pokrývají plochu tří blízkých ulic. Kromě dubu se tu nacházejí i další, stejně staré exemplář: buky evropské s obvodem 3,3–4,3 m, cyprus nutcaya s obvodem 2,1 m, tuja západní s obvodem 2,1 m, tis obyčejný, lípa malolistá s obvodem 6,5 m, borovice lesní s obvodem 3, 4 m.

KOSTEL PANNY MARIE USTAVIČNÉ POMOCI

Filiální kostel farnosti Bożków vznikl v letech 2003–2010. Do výstavby se výrazně zapojili obyvatelé Koszyna.

CZERWIEŃCZYCE

Łacińska nazwa wsi *Walteri Villa* w tłumaczeniu oznacza wieś Waltera. Prawdopodobnie było to imię założyciela i pierwszego właściciela osady. W następnych wiekach ukształtowała się nazwa Rothwaltersdorf, która przetrwała do 1945 r. Przez dwa lata funkcjonowała nazwa Walerowo, by później zmienić się na ostateczną wersję - Czerwieńczyce. Obecna nazwa wsi przypisywana jest czerwonej ziemi (czerwony spągowiec).

Latinský název vesnice Walteri Villa v překladu znamená obec Walter. Pravděpodobně to bylo jméno zakladatele a prvního majitele osady. V následujících staletích se vytvořil název Rothwaltersdorf, který vydržel až do roku 1945. Název Walerowo se používal dva roky, později se změnil na konečnou verzi – Czerwieńczyce. Současný název obce je odkazem na červenou půdu.

☞ Kościół św. Bartłomieja
Kostel svatého Bartoloměje

TO TYPOWA WIEŚ ŁAŃCUCHOWA POŁOŻONA NAD POTOKIEM CZERWIONEK

Pierwsze wzmianki o osadzie pochodzą z XIV w. Wtedy też wieś przeżywała czasy swojej pomyślności. Był tu młyn wodny, karczma, kuźnia, a także kopalnia.

Właścicielami wsi byli na przestrzeni wieków Pannwitzowie, Malwitzowie, Tschischwitzowie, Röttingowie, Dartschowie, Götzenowie, Magnisowie.

Wieś posiadała strategiczne położenie. W XVIII w. łączyła twierdzę w Srebrnej Górze z twierdzą w Kłodzku. 4 czerwca 1807 r. na terenie wsi miała miejsce potyczka między Bawarczykami i Prusakami. Istniał wtedy kościół, szkoła katolicka, trzy młyny wodne, trzy folwarki, niewielka kopalnia węgla i kamieniołom. Duże znaczenie dla rozwoju wsi miały pobliskie kopalnie srebra.

Po I wojnie światowej Czerwieńczyce miały głównie rolniczy charakter. Wśród mieszkańców byli również: stolarze, kowale, szewcy, piekarze, rzeźnicy, handlowcy i fryzjerzy. Od 1932 r. we wsi działał niewielki tartak.

JE TO TYPICKÁ ŘETĚZOVÁ OBEC LEŽÍCÍ U POTOKA CZERWIONEK

První zmínky o osídlení pocházejí ze 14. století, kdy obec zažívala svůj rozkvět. Byl zde vodní mlýn, hostinec, kovárna a důl.

V průběhu staletí byli majiteli vesnic rody Pannwitz, Malwitz, Tschischwitz, Rötting, Dartsch, Götzen, Magnis.

Obec měla strategickou polohu. V 18. století spojila pevnost Srebrna Góra s pevností v Kladsku. 4. června 1807 se v obci odehrála potyčka mezi Bavory a Prusy. V té době zde byl kostel, katolická škola, tři vodní mlýny, tři hospodářství, malý uhelný důl a kamenolom. Velký význam pro rozvoj obce měly nedaleké stříbrné doly.

Po první světové válce byla oběc převážně zemědělského charakteru. Mezi obyvateli byli také: tesaři, kováři, obuvníci, pekaři, řezníci, obchodníci a kadeřníci. Od roku 1932 fungovala v obci malá pila.

Panorama miejscowości
Panorama obce

Łacińska nazwa wsi Walteri Villa w tłumaczeniu oznacza wieś Waltera. Prawdopodobnie było to imię założyciela i pierwszego właściciela osady. W następnych wiekach ukształtowała się nazwa Rothwaltersdorf, która przetrwała do 1945 r. Przez dwa lata funkcjonowała nazwa Walerowo, by później zmienić się na ostateczną wersję – Czerwieńczyce. Obecna nazwa wsi przypisywana jest czerwonej ziemi (czerwony spągowiec).

Po II wojnie światowej wieś zasiedlona została przez polskich osadników, głównie rolników. Polacy uruchomili restaurację. W latach 40. i 50. w Czerwieńczycach istniała szkoła z językiem niemieckim, do której uczęszczali uczniowie z pobliskich wsi. W tych samych latach działała Spółdzielnia Rolnicza Postęp. Gleby nie są zbyt urodzajne, dlatego gospodarze nastawili się na hodowlę bydła mlecznego i rzeźnego. W 1989 r. rozpoczął działalność gospodarczą

Wnętrze kościoła św. Bartłomieja
Interiér kostela sv. Bartoloměje

Latinský název vesnice Walteri Villa v překladu znamená obec Walter. Pravděpodobně to bylo jméno zakladatele a prvního majitele osady. V následujících staletích se vytvořil název Rothwaltersdorf, který vydržel až do roku 1945. Název Walerowo se používal dva roky, později se změnil na konečnou verzi – Czerwieńczyce. Současný název obce je odkazem na červenou půdu.

Po 2. světové válce obec osídlili polští osadníci, převážně rolníci. Poláci utvořili restauraci. Ve 40. a 50. letech 20. století byla v obci jazyková škola s německým jazykem. Německý jazyk byl navštěvovaný žáky z blízkých obcí. Ve stejných letech působilo Zemědělské družstvo Progres. Půda v obci není příliš úrodná, proto se farmáři zaměřili na chov mléčného a jatečného skotu. V roce 1989 tu začal pán Czesław Płachytka podnikat, založil produkční společnost Poliamid (dnes se sídlem v Kladsku).

Krzyż pokutny
Kříž pokání

Czesław Płachytka, właściciel firmy produkcyjnej Poliamid (dziś z siedzibą w Kłodzku).

Obecnie w obrębie wsi funkcjonują przysiółki Chudzów i Straszków. W całej wsi mieszka łącznie 437 osób.

W Czerwieńczycach znajdują się: kościół, dwa sklepy oraz wyremontowany w ostatnich latach budynek, w którym mieszczą się odnowione: sala wiejska i świetlica. Prężnie działa Ochotnicza Straż Pożarna. Aktualnie (2022 r.) w budowie jest nowoczesne boisko wielofunkcyjne. Dla dzieci dostępny jest nowy plac zabaw.

V současnosti sú součástí obce aj osady Chudzów a Straszków. V celé obci žije celkem 437 obyvatel.

V obci jsou: kostel, dva obchody a v posledních letech zrekonstruovaná budova, ve které se nachází zrekonstruovaná obecní síň a společenská místnost. Dobrovolný hasičský sbor je velmi aktivní. V současnosti (2022) je ve výstavbě moderní víceúčelové sportovní hřiště. Pro děti je k dispozici nové hřiště.

KOŚCIÓŁ ŚW. BARTŁOMIEJA I KRZYŻ POKUTNY

Budowla jednonawowa, o której pierwsza wzmianka datowana jest na rok 1347. W XVII i XVIII w. świątynia przebudowywana, w wyniku czego otrzymała styl barokowy. Wokół kościoła znajduje się cmentarz z budynkiem bramnym, którego portal ma gotyckie cechy. Przy wejściu na cmentarz stoi krzyż pokutny.

WIEŻA MIESZKALNA

Powstała w XVI w. Była otoczona fosą i mogła spełniać funkcję obronną. Po odrestaurowaniu jej w XIX w., czworokątna wieża miała 3 kondygnacje i zewnętrzną klatkę schodową. Rozebrana częściowo w 1976 r., obecnie nie istnieje.

Kamienny krzyż z 1823 roku
Kamenný kříž z roku 1823

Skwer przed kościołem
Náměstí před kostelem

KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE A KAJÍCNÝ KŘÍŽ

Jednolodní stavba, první zmínka o ní pochází z roku 1347. V 17. a 18. století byl chrám přestavěn na barokní sloh. Kolem kostela se rozkládá hřbitov se vstupní budovou, jejíž portál má gotické rysy. U vchodu na hřbitov stojí kajícný kříž.

OBYTNÁ VĚŽ

Byla založena v 16. století, byla obehnána vodním příkopem a mohla plnit obrannou funkci. Po obnově v 19. století měla čtvercová věž již 3 podlaží a vnější schodiště. Částečně byla zbořena v roce 1976, dnes neexistuje.

NOWA WIEŚ KŁODZKA

5 sierpnia 1902 r. przez wieś poprowadzono kolej, łączącą Radków ze Srebrną Górą. Wyróżniała się trzecią, zębatą szyną, z uwagi na dość spore nachylenie toru na tym odcinku. Był to ewenement w Sudetach i największa atrakcja aż do lat 1933-34.

Dne 5. srpna 1902 byla do obce zavedena železnice spojující obce Radków a Srebrna Góra. Vyznačovala se ozubenou kolejnicí, vzhledem k dosti výraznému sklonu trati na tomto úseku. V Sudetech to byla senzace a do let 1933-34 největší atrakce.

Panorama miejscowości
Panorama obce

WIEŚ POŁOŻONA MIĘDZY GÓRAMI SOWIMI I BARDZKIMI.

Centrum wsi swymi dziejami sięga średniowiecza. Osada prawdopodobnie powstała na początku XIV w. jako posiadłość królów Czech. Pierwsza historyczna wzmianka pochodzi z 1341 r. i wskazuje na fakt, że była częścią Czerwieńczyc. Już w 1420 r. istniała tam karczma, warsztat kowalski, młyn. Wiek XVIII i XIX to największy rozwój wsi, w której pojawił się folwark, młyn wodny i sporo rzemieślników: kowal, rzeźnik, szewc, krawiec. Działał też browar i gorzelnia. Funkcjonowały warsztaty tkackie.

VESNICE MEZI SOVÍMI A BARDSKÝMI HORAMI.

Historie obce sahá až do středověku. Osada vznikla pravděpodobně na počátku 14. století jako majetek českých králů. První historická zmínka o osada pochází z roku 1341 a naznačuje, že byla součástí obce Czerwieńczyce. Již v roce 1420 zde byl hostinec, kovářská dílna a mlýn. Největším rozvojem obce bylo 18. a 19. století se statkem, vodním mlýnem a mnoha řemeslníky: kovářem, řezníkem, obuvníkem a krejčím. Byl zde také pivovar a lihovar. V obci provozovaly tkalcovské dílny. Nechyběly

Zabytkowy sprzęt strażacki przed remizą
Historická hasičská technika před nádražím

Krzyż z 1808 roku
Kříž z roku 1808

Pojawiały się również wzmianki o wykorzystaniu zasobów okolicznych wzgórz i wypalaniu wapna.

W II połowie XIX w. mieszkańcy pracowali głównie w górnictwie, zajmowali się uprawą ziemi i obsługą turystów. Atrakcją była również ferma lisia, założona przez barona von Reibnitza. Centrum życia kulturalnego wsi stanowiła założona w XVII w. szkoła. Najbardziej jej znanym absolwentem jest Werner Klinner, który w 1969 r. ze swym przełożonym wykonali pierwszą operację przeszczepu serca w Niemczech. W 1989 r. Klinner otrzymał również doktorat honoris causa Akademii Medycznej we Wrocławiu.

5 sierpnia 1902 r. przez wieś poprowadzono kolej, łączącą Radków ze Srebrną Górą. Wyróżani zmínky o využívání zdrojů okolních kopců a pálení vápna.

Ve druhé polovině 19. století se obyvatelé zabývali především hornictvím, obděláváním půdy a obsluhou turistů. Další atrakcí byla liščí farma, kterou založil baron von Reibnitz. Centrem kulturního života obce byla škola založená v 17. století. Jejím nejznámějším absolventem je Werner Klinner, který v roce 1969 se svým nadřízeným provedl první transplantaci srdce v Německu. V roce 1989 získal Klinner také čestný doktorát lékařské akademie ve Vratislavi.

Figura św. Jana Nepomucena
Postava sv. Jana Nepomuckého

Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego
Kostel Povýšení svatého Kříže

niała się trzecią, zębatą szyną, z uwagi na dość spore nachylenie toru na tym odcinku. Był to ewenement w Sudetach i największa atrakcja aż do lat 1933-34.

Po II wojnie światowej teren zasiedlili polscy osadnicy, głównie z Polski południowej. Funkcjonowało Koło Gospodyń Wiejskich, Klub Rolnika, sklep, bar, LZS Zryw, baza harcerska ZHP i szkoła (do 1979 r.).

Dziś życie kulturalne skupione jest wokół Ochotniczej Straży Pożarnej. Remiza otwarta w 1993 r., dziś jest po termomodernizacji (2018 r.), a prąd pochodzi z paneli fotowoltaicznych (2021 r.). Strażacy mają do dyspozycji nowoczesny sprzęt i nowy samochód. Przy remizie znajduje się sala wiejska i pokoje noclegowe. Po drugiej stronie rzeki, przy kościele, do dyspozycji wszystkich 203 mieszkańców pozostaje boisko.

KOŚCIÓŁ PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO

W 1792 r. w miejscu obecnego kościoła wybudowano kaplicę pw. Podwyższenia Krzyża Św. W latach 1888–1889 nastąpiła przebudowa kaplicy, z której powstał kościół w stylu neobarokowym z elementami neoromańskimi. W ołtarzu głównym znajduje się ustawiona Grupa Ukrzyżowania, której towarzyszą rzeźby św. Katarzyny Sieneńskiej i św. Jana Nepomucena. Ołtarz i ambonę wykonali artyści ze szkoły monachijskiej. Na uwagę zasługują: konfesjonał z XVIII w., chrzcielnica z pierwszej części XIX w. oraz organy z połowy XIX w. jak również malowidła ścienne przedstawiające motyw krzyża i ofiary. Ostatni remont kościół przechodził w 2002 r.

FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA

W pobliżu rzeczki Czerwionka na okrągłym cokole stoi kamienna, barokowa figura św. Jana Nepomucena, prawdopodobnie z XVIII w. Figura przedstawiająca patrona powodzi i tajemnicy spowiedzi. Rzeźba wykonana z kamienia piaskowego.

Dne 5. srpna 1902 byla do obce zavedena železnice spojující obce Radków a Srebrna Góra. Vyznačovala se ozubenou kolejnicí, vzhledem k dosti výraznému sklonu trati na tomto úseku. V Sudetech to byla senzace a do let 1933–34 největší atrakce.

Po 2. světové válce byla oblast osídlena polskými osadníky, především z jižního Polska. Dále zde fungoval Klub venkovských hospodyň, Klub farmářů, obchod, bar, skautská základna Svazu polského skautingu a škola (do roku 1979).

Kulturní život se dnes soustředí kolem Sboru dobrovolných hasičů. Hasičská zbrojnice byla otevřena v roce 1993, dnes je tepelně modernizována (2018), elektřina pochází ze slunečných panelů (2021). Hasiči mají k dispozici moderní techniku a nové auto. U hasičské zbrojnice je obecní síň a ubytovací místnosti. Na druhé straně řeky u kostela je všem 203 obyvatelům k dispozici sportovní hřiště.

KOSTEL POVÝŠENÍ SVATÉHO KŘÍŽE

V roce 1792 byla na místě dnešního kostela postavena kaple Povýšení svatého kříže. V letech 1888–1889 byla táto kaple přestavěna, díky rekonstrukci se kaple změnila na kostel v novobarokním stylu s novorománskými prvky. V hlavním oltáři se nachází scény Ukřižování, doprovázené plastikami sv. Kateřiny Sienské a sv. Jana Nepomuckého. Oltář a kazatelnu vyrobili umělci z mnichovské školy. Pozoruhodné jsou: zpovědnice z 18. století, křtitelnice z 1. poloviny 19. století a organy z poloviny 19. století, dále nástěnné malby s motivem kříže a oběti. Kostel prošel poslední rekonstrukcí v roce 2002.

POSTAVA SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Poblíž říčky Czerwionky je na kulatém podstavci kamenná barokní postava sv. Jana Nepomuckého, pravděpodobně z 18. století. Postava znázorňující patrona potopy a zpovědní tajemství. Socha je vyrobena z pískovce.

DZIKOWIEC

Najważniejsza zmiana własnościowa wsi nastąpiła w roku 1597, kiedy została ona przejęta przez zakon jezuitów z Kłodzka. Otworzyli oni kopalnię węgla kamiennego, młyn wodny, nabyli murowaną karczmę, dokonali szeregu inwestycji służących celom mieszkalnym i religijnym.

K nejvýznamnější změně ve vlastnictví obce došlo v roce 1597, kdy ji převzal jezuitský řád z Kladska. Otevřeli uhelný důl, vodní mlýn, koupili zděný hostinec a provedli řadu investic pro obytné a náboženské účely.

Zalew w Dzikowcu
Laguna v Dzikowiec

WIEŚ LEŻY NAD POTOKIEM DZIK W KOTLINIE DZIKOWCA, U PODNÓŻA WAPIENNEJ.

OBEC SE NACHÁZÍ NA POTOCE DZIK V ÚDOLÍ DZIKOWIEC, NA ÚPATÍ ŘEKY WAPIENNA.

Písemné doklady naznačují původ názvu obce z germánského jména Eberhart. Ve 14. století se objevila zjednodušená verze názvu obce Ebersdorf.

První písemná zmínka pochází z roku 1337. Majiteli obce byli tehdy bratři von Rachnau, později: von Czeschau, augustiniáni z Kladska, Johannes Scholz, Stillfriedowie, von Donig und Zdanitz. K nejvýznamnější změně ve vlastnictví obce došlo v roce 1597, kdy ji převzal jezuitský řád z Kladska. Otevřeli uhelný důl, vodní mlýn, koupili zděný hostinec a provedli řadu investic pro obytné a náboženské účely. V roce 1683 postavili panský dům a v roce 1710 kostel. V roce 1787 převzala majetek jezuitů královská kancelář. O rok později koupil jezuitský majetek Karl Hoffman, který založil nemocnici a vrátil se k těžbě uhlí.

☞ Kapliczka domkowa
Chatová kaplička

Pisane dokumenty wskazują na pochodzenie nazwy wsi od imienia germańskiego Eberhart. W XIV w. pojawiła się uproszczona wersja nazwy wsi Ebersdorf.

Pierwsza pisemna wzmianka pochodzi z 1337 r. Właścicielami wsi byli wtedy bracia von Rachnau, później: von Czeschau, augustianie z Kłodzka, Johannes Scholz, Stillfriedowie, von Donig und Zdanitz. Najważniejsza zmiana własnościowa wsi nastąpiła w roku 1597, kiedy została ona przejęta przez zakon jezuitów z Kłodzka. Otworzyli oni kopalnię węgla kamiennego, młyn wodny, nabyli murowaną karczmę, dokonali szeregu inwestycji służących celom mieszkalnym i religijnym. W 1683 r. wznieśli dwór., a w 1710 r. – kościół. W 1787 r. posiadłość jezuitów przejął urząd królewski. Rok później pojezuickie dobra wykupił Karl Hoffman, który założył szpital i wrócił do wydobycia węgla.

Najpomyślniejszy rozwój dzikowieckich kopalń przypadł na połowę XIX w., wtedy należał on do Augusta Moschnera. Wtedy działały też: młyn wodny, dwie gorzelnie, cegielnia, cztery kamieniołomy i wapiennik. W pierwszej połowie XIX w. na zboczach Przykrzca wydobywano rudę miedzi.

Pod wzgórzem Wapienna znajduje się stanowisko, w którym odnaleziono skamieniałości (pozostałości morza) sprzed 300 mln lat, co jest wyjątkiem w skali nie tylko kraju.

Przez wieś przebiegała Kolej Sowiogórska. Funkcjonowało wtedy kilka sklepów kolonialnych i tekstylnych, rzeźnia, piekarnia, dwie stolarnie i warsztat kowalski.

Pierwsza nazwa, Knurowo, pochodzi od niemieckiej nazwy Eber – dzik, knur. Później zmieniono ją na Dzikowiec.

Po wojnie pojawiała się ludność napływowa z województw centralnych i południowych kresów. Uruchomiono polską szkołę, straż pożarną, pojawił się pierwszy polski proboszcz. Działał harcerski zespół pieśni i tańca Małe

Nejúspěšnější rozvoj dolů nastal v polovině devatenáctého století, kdy patřil Augustu Moschnerovi. V té době zde byly také: vodní mlýn, dva lihovary, cihelna, čtyři lomy a vápenka. V první polovině 19. století se na svazích vrchu Przykrzec těžila měděná ruda.

Pod vrchem Wapienna se nachází naleziště, kde byly nalezeny zkameněliny (zbytky moře) z doby před 300 miliony let, což je nejen v tuzemsku veliká vzácnost.

Obcí vedla železnice. V té době zde bylo několik koloniálních a textilních obchodů, jatka, pekárna, dvě truhlárny a kovářská dílna.

Křestní jméno, Knurowo, pochází z německého jména Eber – kanec. Později byl změněn na Dzikowiec.

Po válce se objevili noví příchozí ze středního a jižního pohraničí. Byla spuštěna polská škola a založen hasičský sbor, v obci se objevil první polský farář. Působil zde kroužek písní a tanců Małe Mazowsze, Zemědělská učiliště, bar a obchody. V obci bylo vybudováno zařízení, kde měla být postavena pražírna břidlice, později

☞ Panorama miejscowości
Panorama obce

Kościół św. Marcina
Kostel sv. Martina

Mazowsze, Szkoła Przysposobienia Rolniczego, LZS Burza, bar, sklepy.

We wsi powstały obiekty, w których funkcjonowała prażalnia łupku, później filia zakładów jedwabniczych z Nowej Rudy, a dziś – zakład produkujący znicze, wkłady olejowe i parafinowe.

zde fungovala pobočka hedvábárny Nowa Ruda a dnes zde funguje závod na výrobu svíček, oleje a parafínových vložek.

V současné době jsou zde různé druhy malých provozů, jsou zde autodílny, obchod, střelnice, terénní dráha, neveřejné instituce – škola a školka, tělocvična, hasičská zbrojnice a nově zrekonstruovaný objekt po bývalé škole, kde dnes sídlí moderní pobočka veřejné knihovny působící v Centru kultur obce Nowa Ruda v Ludwikowicích Kładských. Aj naďalej (a to, už od roku 1959) tu funguje prosperující Kruhem venkovských hospodyň.

V oblasti obce, kterou obývá 817 obyvatel, lze rozlišit kolonie Dzikowiec, Dębówka a Nowy Dzikowiec.

Aktualnie działają tu różnego rodzaju niewielkie zakłady, są warsztaty samochodowe, sklep, strzelnica, tor offroad, niepubliczne placówki – szkoła i przedszkole, sala gimnastyczna, remiza strażacka i nowo wyremontowany budynek po dawnej szkole, który mieści dziś nowoczesną filię biblioteki publicznej, działającej przy Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda w Ludwikowicach Kł. Nadal (od 1959 r.) działa prężnie Koło Gospodyń Wiejskich.

Figura św. Jana Nepomucena
Socha sv. Jana Nepomuckého

W obszarze wsi, którą zamieszkuje 817 osób, wyróżnić można kolonię Dzikowiec, Dębówkę i Nowy Dzikowiec.

KOŚCIÓŁ ŚW. MARCINA

Kościół św. Marcina w Dzikowcu z drugiej połowy XIV wieku, pierwotnie drewniany. Przebudowany w XVIII wieku po pożarze. Bogata świątynia w stylu barokowym, z trzema ołtarzami.

Obecnie pozostałością po starej świątyni są dzwon i organy. Ołtarz główny z obrazem św. Marcina ufundowany został przez właściciela dóbr rycerskich Augusta Moschnera

KOSTEL SV. MARTINA

Kostel sv. Martina z 2. poloviny 14. století, původně byl dřevěný. Byl přestavěn v 18. století po požáru. Bohatý barokní chrám má tři oltáře.

V současné době zostali ze starého chrámu jen zvon a organy. Hlavní oltář s obrazem sv. Martina založil majitel rytířských statků August Moschner v roce 1860. Pravý z bočních

Krzyż z płaskorzeźbą Baranka Bożego
Kříž s reliéfem beránka Božího

Brama kościelna
Kostelní brána

w 1860 r. Prawy z bocznych ołtarzy z 1774 r., poświęcony Matce Bożej, przypisywany jest Michałowi Ignacemu Klahrowi, synowi słynnego rzeźbiarza z Lądka, lewy natomiast poświęcony sercu Pana Jezusa, który wykonano w stylu neoromańskim w XIX wieku. W 1727 r. kościół wraz z cmentarzem został ogrodzony i powstała brama oraz kaplica pogrzebowa. Ostatni remont miał miejsce w 2014 r.

KAPLICA ŚW. TRÓJCY

Wzniesiona w 1682 r. na rzucie ośmioboku z nieproporcjonalnym cebulastym hełmem. Zewnętrzna elewacja posiada bogatą ornamentykę – portal i gzymsy.

We wnętrzu znajdował się obraz przedstawiający koronację Matki Bożej przez Trójcę Św. w asyście świętych orędowników od zarazy:

oltářů z roku 1774, zasvěcený Matce Boží, je připisován Michalu Ignacymu Klahrovi, synovi slavného lądeckého sochaře, levý oltář je věnován srdci Ježíšovu, vyrobenému v novorománském stylu v 19. století. V roce 1727 byl kostel a hřbitov oplocen a postavena brána a pohřební kaple. Poslední rekonstrukce proběhla v roce 2014.

KAPLE SV. TROJICE

Byla postavena v roce 1682 na půdorysu osmiúhelníku s nepřiměřenou cibulovou kupolí. Vnější fasáda má bohatou ornamentiku – portál a římsy.

Uvnitř byl obraz znázorňující korunovaci Matky Boží Nejsvětější Trojicí, při které pomáhali svatí: Franciszek Ksawery, Karol Baromeusz, Sebastian, Roch a Rozalia. Byla založena

Tablice w murze kościelnym
Pamětní desky ve zdi kostela

Franciszka Ksawerego, Karola Baromeusza, Sebastiana, Rocha i Rozalii. Powstała jako jedna z religijnych fundacji dziękczynnych związanych z epidemią w 1680 r.

KRZYŻ POKUTNY

Krzyż pokutny typu łacińskiego, bez rytów, wykonany z czerwonego piaskowca z ułamanym ramieniem. W XX w. wmurowany był w ścianę budynku poczty, obecnie przeniesiony na skrzyżowanie. Krzyże pokutne były wznoszone przez zabójców w miejscu, w którym dokonało się morderstwo.

FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA

Kamienna figura św. Jana Nepomucena, pochodząca najprawdopodobniej z 1783 r. Pierwotnie stała na górce, w grupie drzew, w okolicach parku pałacowego. W 2011 r. została poddana renowacji i przeniesiona do centralnej części wsi.

DWÓR

Prepozytura Jezuitów z 1683 r. stała się w 1788 r. prywatną rezydencją Carla Josepha Hoffmanna, królewskiego radcy.

Wiek XIX i początek XX to w Dzikowcu czas rodzin Moschner, Rauhut i Köhler. We dworze działał wówczas „Browar Rycerski” i słynna

jako jedna z náboženských nadací souvisejících s epidemií v roce 1680.

KŘÍŽ POKÁNÍ

Kající kříž latinského typu, bez rytin, z červeného pískovce se zlomeným ramenem. Ve 20. století byl zabudována do zdi pošty, nyní je přemístěn na křižovatku. Kající kříže vztyčovali vrazi na místě vraždy.

POSTAVA SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Kamenná postava sv. Jana Nepomuckého, pravděpodobně z roku 1783. Původně tato socha stála na kopci, ve skupině stromů, v sousedství zámeckého parku. V roce 2011 byla zrekonstruována a přemístěna do centrální části obce.

Rzeźba św. Marcina w bramie kościoła
Socha svatého Martina v bráně kostela

Zalew w Dzikowcu
Laguna v Dzikowiec

w regionie restauracja „Dworska piwnica”. Po 1945 r., Dwór Dzikowiec stał się miejscem zamieszkania ludności napływowej i pracowników tutejszego PGR-u. Współcześnie, z całej grupy zabudowań, zachował się jedynie barokowy spichlerz oraz budynek dworu. W 2020 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa sprzedał teren osobie prywatnej.

ZALEW

Między drogą z Dzikowca do Koszyna (Dzikowiec Dębówka), znajduje się zalew na niewielkim cieku wodnym. Został on wykonany w l. 70 XX w. na potrzeby budowanej prażalni łupków (obecnie nieistniejącej). To piękny i malowniczo położony w dolinie, sztuczny zbiornik wody o powierzchni 3,60 ha, w połowie otoczony lasem. Dojechać do niego można polną drogą utwardzoną. W 2018 r. był sceną do zdjęć serialu „Znaki”, produkcji AXN. Obecnie władze gminy remontują obiekt i zagospodarowują teren na cele rekreacyjne.

HOSPODÁŘSTVÍ

Jezuitské hospodářství z roku 1683 se stalo v roce 1788 soukromou rezidencí Carla Josepha Hoffmanna, královského radcu.

19. století a počátek 20. století byly časy rodin Moschnerů, Rauhutů a Köhlerů v obci Dzikowiec. V té době se v zámku nacházel "Pivovar Rycerski" a známá místní restaurace “Dvoranská pivnice". Po roce 1945 se tento objekt stal místem pobytu pro přistěhovalce a zaměstnance místního státního statku. Dnes se z celého souboru budov dochovala pouze barokní sýpka a panský dům. V roce 2020 prodalo Národní podpůrné středisko zemědělství pozemek soukromé osobě.

VODNÍ NÁDRŽ

Mezi silnicí z obce Dzikowice do Koszyna (Dzikowiec Dębówka) je na malém vodním toku vodní nádrž. Byla postavena v 70. letech 20. století pro potřeby budované (v současnosti již neexistující) pražírny břidlice. Je to krásná a malebně položená umělá vodní nádrž v údolí o rozloze 3,60 ha, z poloviny obklopená lesem. Dá se k němu dostat po zpevněné polní cestě. V roce 2018 to byla scéna pro natáčení seriálu „Signs“, produkovaného firmou AXN. V současné době vedení obce rekonstruuje budovu a rozvíjí areál pro rekreační účely.

WOLIBÓRZ

Z miejscowością związana jest historia pięknej Kingi, za której sprawą udało się rozgromić rozbójników, zamieszkujących zamek Quingenburg, a także legendy o mocarnym kowalu i niezwykłym drzewie oliwnym.

Město je spojeno s historií krásné Kingy, díky které se podařilo porazit lupiče, kteří žili na hradě Quingenburg, i s legendami o mocném kováři a neobvyklém olivovníku.

• Pensjonat „Leśny Dwór", dawna siedziba rodu Stillfried
penzion "Leśny Dwór", bývalé sídlo rodiny Stillfriedů

WOLIBÓRZ POŁOŻONY JEST WZDŁUŻ POTOKU WOLIBORKA.

Najdawniejsze źródła mówią o Woliborzu jako o wsi królewskiej. Należała do rodziny von Wusthube, później von Donyn, Stillfriedów, a ostatecznie, po wielu zmianach właścicieli, wieś trafiła do Magnisów.

Z miejscowością związana jest historia pięknej Kingi, za której sprawą udało się rozgromić rozbójników, zamieszkujących zamek Quingenburg, a także legendy o mocarnym kowalu i niezwykłym drzewie oliwnym.

Wieś leży na bogatych złożach bogactw naturalnych. Powstało tu kilka niewielkich kamie-

WOLIBÓRZ LEŽÍ PODÉL POTOKA WOLIBORKA.

Nejstarší prameny zmiňují Wolibórz jako královskou obec. Patřila rodu von Wusthube, později von Donyn, Stillfried a nakonec po mnoha změnách majitelů byla obec převedena na rod Magnisů.

Město je spojeno s historií krásné Kingy, díky které se podařilo porazit lupiče, kteří žili na hradě Quingenburg, i s legendami o mocném kováři a neobvyklém olivovníku.

Obec leží na bohatých nalezištích přírodních zdrojů. Bylo zde vybudováno několik malých lomů. Potvrzené informace o těžbě uhlí pocházejí z konce 17. století.

Panorama miejscowości
Panorama obce

niołomów. Z końca XVII w. pochodzą potwierdzone informacje o wydobyciu węgla.

W latach 1902-1933 we wsi znajdowała się stacja Kolei Sowiogórskiej prowadzącej z Radkowa do Srebrnej Góry. W późniejszych latach, po zdemontowaniu linii zębatej w kierunku Przełęczy Srebrnej, Wolibórz stał się stacją końcową odcinka do Ścinawki Średniej. Na Przełęczy Woliborskiej działała wtedy gospoda turystyczna.

W początkach XX w. wieś prezentowała się dość bogato pod względem usług i handlu: było 8 gospód, 2 piekarnie, 2 kuźnie, 2 krawców, 2 rzeźników, 3 stolarzy, 4 szewców, fryzjer, 2 kołodziei, siodlarz, kilka sklepów i cegielnia. Funkcjonowała poczta, szkoła, urząd gminy

Tablica cmentarna
Hřbitovní deska

V letech 1902-1933 byla v obci železniční stanice trasy vedoucí z Radkowa do obce Srebrna Góra. V pozdějších letech, po demontáži ozubené trati směrem k průsmyku Srebrna, se Wolibórz stal konečnou stanicí úseku do obce Ścinawka Średnia. V té době byl u Woliborského průsmyku turistický hostinec.

Na počátku dvacátého století se obec prezentovala jako velmi bohatá: bylo zde 8 hostinců, 2 pekárny, 2 kovárny, 2 krejčí, 2 řezníci, 3 truhláři, 4 obuvníci, kadeřník, 2 koláře, sedlář, pár obchodů a cihelna. Byla zde pošta, škola, obecní úřad a mlýn. V roce 1907 se sestry z Kongregace sester Panny Marie Neposkvrněné usadily v obci Wolibórz. Starali se o seniory a děti až do roku 1954.

Volprechtsdorf, později Volpersdorf, převzal jméno majitele obce od roku 1336. Po válce se obec jmenovala Przygórze, později změněna na Wolibórz.

Tehdy se v obci objevili první Poláci: především z jižního Polska, dále reemigranti z Francie, Belgie a Německa, horníci z Horního Slezska. Většina obyvatel našla zdroj příjmů v zemědělství.

Kościół św. Jakuba
Kostel sv. Jakuba

i młyn. W 1907 r. zamieszkały w Woliborzu siostry ze Zgromadzenia Sióstr Marii Niepokalanej. Opiekowały się starszymi i dziećmi, aż do 1954 r.

Volprechtsdorf, później Volpersdorf, czerpał nazwę od właściciela wsi z 1336 r. Po wojnie wieś nosiła nazwę Przygórze, później zmienioną na Wolibórz.

Wtedy we wsi pojawili się pierwsi Polacy: głównie z południowej Polski i kresowiacy, a także reemigranci z Francji, Belgii i Niemiec, górnicy z Górnego Śląska. Większość mieszkańców znalazła źródło dochodu w rolnictwie.

W 1949 r. utworzono tu Bibliotekę Gminną i Gminny Dom Ludowy. Sprawnie działała Spółdzielnia Rolniczo-Przemysłowa oraz Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, Szkoła Przysposobienia Rolniczego i ośrodek zdrowia. Były tu sklepy, a nawet Wiejski Dom Towarowy, kino, restauracja, jak również gminna świetlica. W latach 70. XX w. powstała remiza, skupiająca do dziś strażaków ochotników, a w 1988 r. – ciastkarnia, która działa do dziś.

Obecnie, w obrębie wsi Wolibórz, działają trzy sklepy spożywcze, duże gospodarstwa rolne, niepubliczny ośrodek opieki zdrowotnej, samorządowe przedszkole, filia biblioteki publicznej i boisko, aktualnie czwartoligowego, Klubu Piłkarskiego Słowianin. Przy niedawno odremontowanej i wyposażonej Sali Myśliwskiej działa Koło Gospodyń Wiejskich Woliborzanki, które jest wielokrotnie nagradzane w różnych konkursach. Sala gruntowny remont przeszła w 1991 r., a później staraniem gminy – w 2017 r. (termomodernizacja – remont elewacji, nowy system ogrzewania, remont wnętrza, nowe nagłośnienie i wyposażenie kuchni). Działa też niepubliczna placówka edukacyjna. Szkoła jest jedną z najstarszych w okolicy, ponieważ pierwsze wzmianki o instytucji w Woliborzu pochodzą z 1639 r.

W obrębie wsi znajduje się część Parku Krajobrazowego Gór Sowich z licznymi szlakami. Z Przełęczy Woliborskiej można dojść na twierdzę w Srebrnej Górze lub na Kalenicę.

Wolibórz, z przysiółkiem Podlesie i osadą Przygórze, zamieszkuje 985 osób.

Napis nad wejściem do kościoła
Nápis nad vchodem do kostela

V roce 1949 zde byla zřízena Obecní knihovna a Obecní lidový dům. Efektivně fungovalo Zemědělské a průmyslové družstvo, Městské svépomocné družstvo, Zemědělské učiliště a zdravotní středisko. Byly tam obchody, a dokonce i obchodní dům, kino, restaurace a také společenská místnost. V 70. letech vznikla hasičská zbrojnice sdružující dobrovolné hasiče dodnes a v roce 1988 – cukrárna, která funguje dodnes.

V současné době jsou v obci Wolibórz tři obchody s potravinami, velké rolnické hospodářství, neveřejné zdravotní středisko, mateřská škola místní správy, pobočka veřejné knihovny a sportovní hřiště, fotbalový klub. V nedávno zrekonstruované a vybavené Lovecké hale sídlí Klub venkovských hospodyň Woliborzanki, mnohokrát oceněný v různých soutěžích. Sál prošel důkladnou rekonstrukcí v roce 1991 a později díky úsilí obce – v roce 2017 (tepelná modernizace – renovace fasády, nové vytápění, renovace interiéru, nové ozvučení a vybavení kuchyně). Je zde také neveřejná vzdělávací instituce. Škola je jednou z nejstarších v této oblasti, protože první záznamy o instituci ve obci pocházejí z roku 1639.

Uvnitř obce se nachází část krajinného parku Soví hory s četnými stezkami. Z Woliborského průsmyku můžete dojít k pevnosti Srebrna Góra nebo do Kalenice.

Wolibórz s vesničkou Podlesie a osadou Przygórze obývá 985 obyvatel.

KOŚCIÓŁ ŚW. JAKUBA

Wzmianka o drewnianej świątyni pochodzi z 1362 r. Przed 1514 r. wzniesiono gotycki, murowany kościół. W wieku XVIII przebudowywany przez ród von Hemm. Najcenniejszym zabytkiem kościoła jest chrzcielnica, ołtarz oraz ambona w kształcie łodzi z 1780 r., jedno z nielicznych dzieł tego typu w kraju. Jej charakterystyczną cechą jest brak masztu i żagla. W ich miejsce wyrzeźbiono symboliczny raj w postaci góry porosłej palmami, na której, pod opieką św. Piotra, pasą się owce. Na środku nawy znajduje się płyta nagrobna ostatniego właściciela Woliborza z rodu von Hemm z żoną. Obrazy na ścianach, figury Matki Bożej, św. Nepomucena i św. Sebastiana pochodzą z XIX wieku. Rzeźby wykonali artyści z Tyrolu. W trwający od kilku lat etapami remont świątyni w znacznym stopniu włączają się mieszkańcy wsi, a także władze Gminy Nowa Ruda.

KOSTEL SV. JAKUBA

Zmínka o dřevěném chrámu pochází z roku 1362. Před rokem 1514 byl postaven gotický zděný kostel. V 18. století byl přestavěn rodinou von Hemmů. Nejcennější památkou kostela je křtitelnice, oltář a lodičkovitá kazatelna z roku 1780, jedno z mála děl tohoto typu u nás. Jeho charakteristickým rysem je nedostatek stěžně a plachty. Na jejich místě byl vytesán symbolický ráj v podobě hory porostlé palmami, na které se pod ochranou sv. Petře, pasou ovce. Uprostřed lodi je náhrobek posledního majitele obce Wolibórz z rodu von Hemmů a jeho manželky. Obrazy na stěnách, sochy Matky Boží, sv. Nepomuka a sv. Sebastiana pocházejí z devatenáctého století. Sochy vytvořili umělci z Tyrolska. Na obnově chrámu, která již několik let probíhá po etapách, se velkou měrou podílejí obyvatelé obce i úřady obce Nowa Ruda.

☞ Kościół św. Jakuba Kostel sv. Jakuba

☞ Ambona łodziowa w kościele św. Jakuba
Lodní kazatelna v kostele sv. Jakuba

Krzyż pokutny
Kříž pokání

KRZYŻ POKUTNY

W pobliżu domu nr 130, za płotem stoi duży krzyż pokutny z 1512 r. o wymiarach 118x88x18 cm. Został wykonany z czerwonego piaskowca. W przeszłości istniał jeszcze jeden, który stał na gruncie prywatnym Karla Pohla. Niestety krzyż znajduje się na liście obiektów zaginionych. Krzyże pokutne były wznoszone przez zabójców w miejscu, w którym dokonało się morderstwo.

FIGURA ŚW. JANA NEPOMUNCENA

Przy drodze prowadzącej do kościoła św. Jakuba Apostoła, na zdobionym cokole stoi kamienna, barokowa figura św. Jana Nepomucena. Na frontowej ścianie postumentu widnieje napis: „S./ Ioannis /Nepomucene/Ora pro nobis" (Św. Janie Nepomucenie, módl się za nami). Z tyłu natomiast widnieją dwie daty: 1773 – rok wykonania pomnika przez J. Herdena i 1933r., w którym pomnik poddany został renowacji.

Druga figura świętego Nepomucena stoi przy drodze wiodącej przez Podlesie.

SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Na silnici vedoucí ke kostelu sv. Jakuba apoštola, kamenná, barokní postava sv. Jana Nepomuckého. Na přední stěně podstavce je nápis: "S. / Ioannis / Nepomucene / Ora pro nobis" (Svatý Jan Nepomucký, oroduj za nás). Na zadní straně jsou dvě data: 1773 – rok zhotovení pomníku J. Herdenem a 1933, kdy byl pomník renovován.

Figura św. Jana Nepomucena
Socha sv. Jana Nepomuckého

Mansarda w Leśnym Dworze
Mansarda v Leśném Dvóru

Druhá postava svatého Nepomuka stojí u silnice vedoucí přes Podlesí.

PENZION LEŚNY DWÓR

Současná budova panství pochází z roku 1773, i když první sídlo rodu Stillfriedů na tomto místě existovalo již v 16. století, jak dokládá letopočet na zdi spojující obě budovy – 1531. V 18. století, kdy se majitelem majetku byla rodina von Hemmů, dva roky zde bylo hudební divadlo. Poté objekt využívali správci panství rodu von Magnis. Po 2. světové válce panství fungovalo jako koloniální centrum. V roce 1994 byla budova kompletně zrekonstruován aa přeměněna na rekreační a konferenční centrum.

PENSJONAT LEŚNY DWÓR

Obecny budynek dworu pochodzi z 1773 roku, choć pierwsza siedziba rodu Stillfried istniała w tym miejscu już w XVI w., o czym informuje data na murze łączącym dwa budynki – 1531. W XVIII w., gdy właścicielem majątku była rodzina von Hemm, działał tu przez dwa lata teatr muzyczny. Następnie obiekt służył administratorom dóbr rodu von Magnis. Po II wojnie światowej dwór funkcjonował jako ośrodek kolonijny. W 1994 r. został gruntownie odrestaurowany i zaadaptowany na ośrodek

Leśny Dwór
Lesní Dvůr

☞ Dom Pod Lawendowym Polem
Dům pod levandulovým polem

wypoczynkowo-konferencyjny. Obecnie funkcjonuje jako prywatny obiekt noclegowy „Leśny Dwór” z campingiem.

DOM POD LAWENDOWYM POLEM

Interesującym obiektem noclegowym jest także „Dom Pod Lawendowym Polem”. Na przełomie czerwca i lipca, w okresie kwitnienia lawendy, miejsce wypełnia się turystami, szczególnie podczas Festiwalu Lawendy, organizowanym przez Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda, we współpracy z właścicielką obiektu.

SALA MYŚLIWSKA

Sala znajduje się przy skrzyżowaniu dróg do Srebrnej Góry, Słupca i na Przełęcz Woliborską oraz w pobliżu dawnej stacji kolejowej. Po 1945 r. służył jako hotel roboczy i restauracja

V současné době funguje jako soukromé ubytovací zařízení "Leśny Dwór" s kempem.

DŮM POD LEVANDULOVÝM POLEM

Zajímavým ubytovacím zařízením je také "Dom pd levandulovým polem". Na přelomu června a července, kdy kvete levandule, se místo zaplňuje turisty, zejména v době Slavností levandule, které pořádá Kulturní středisko Obce Nowa Ruda ve spolupráci s majitelem zařízení.

LOVECKÝ POKOJ

Místnost se nachází na křižovatce silnic do obcí Srebrna Góra, Słupce a průsmyku Woliborska a poblíž bývalého vlakové nádraží. Po roce 1945 sloužil jako fungující hotel a restaurace "Myśliwska". Po mnoho let to bylo hlavní centrum

☞ Sala Myśliwska w Woliborzu
Lovecký Pokoj ve Wolibórzi

„Myśliwska”. Przez wiele lat główny ośrodek kultury wiejskiej. Obecnie sala służy do celów rozrywkowych, a reszta została przeznaczona na mieszkania. W 2017 roku obiekt przeszedł gruntowny remont i termomodernizację, dzięki środkom unijnym pozyskanym przez władze Gminy Nowa Ruda.

OŚRODEK ZDROWIA

Budynek dwukondygnacyjny, ustawiony kalenicowo, z dachem mansardowym, zbudowany został w roku 1772 w stylu barokowym jako plebania. Zachowana oryginalna elewacja jak również dwuskrzydłowe drzwi i odrzwia z nadprożem. Przed wojną zamieszkany przez siostry ze Zgromadzenia Sióstr Marii Niepokalanej. Od 1974 r. znajduje się ośrodek zdrowia.

venkovské kultury. V současné době je sál využíván k zábavním účelům a zbytek byl přidělen k bydlení. V roce 2017 prošlo zařízení rozsáhlou rekonstrukcí a tepelnou modernizací, a to díky fondům EU získaným úřady obce Nowa Ruda.

ZDRAVOTNÍ STŘEDISKO

Dvoupatrová hřebenová budova s mansardovou střechou byla postavena v roce 1772 v barokním slohu jako fara. Původní fasáda zůstala zachována, rovnalo ako dvoukřídlé dveře a zárubeň s nadpražím. Před válkou ji obývaly sestry z Kongregace sester Panny Marie Neposkvrněné. Od roku 1974 je zde zdravotní středisko.

PRZYGÓRZE

Przygórze należy do wyjątkowych miejsc, z uwagi na znaleziska z czasów neolitów, a także średniowiecza, kiedy to na pobliskim wzgórzu (Garncarz) dominował zamek Quingenburg.

Přygórze patří k výjimečným místům díky nálezům z neolitu a také ze středověku, kdy nedalekému vrchu (Garncarz) dominoval hrad Quingenburg.

Panorama miejscowości, fot. FlyFocus.Net
Panorama obce

WIEŚ POŁOŻONA WZDŁUŻ PIEKIELNICY, STRUMIENIA WYPŁYWAJĄCEGO SPOD PRZEŁĘCZY WOLIBORSKIEJ I CZARCIEJ GÓRY W GÓRACH SOWICH.

Centralna część wsi skupiona jest wokół zabudowań dawnej kopalni i huty, a od lat 70. XX w. – Zakładu Produkcji Automatyki Sieciowej S.A.

Przygórze należy do wyjątkowych miejsc, z uwagi na znaleziska z czasów neolitów, a także średniowiecza, kiedy to na pobliskim wzgórzu (Garncarz) dominował zamek Quingenburg.

VESNICE LEŽÍCÍ PODÉL PIEKIELNICE, POTOKA TEKOUCÍHO Z WOLIBORSKÉHO PRŮSMYKU A CZARCEJ HORY V SOVÍCH HORÁCH.

Centrální část obce je soustředěna kolem budov bývalého dolu a ocelárny a od 70. let 20. století – Výrobného závodu sieťovej automatizácie.

Přygórze patří k výjimečným místům díky nálezům z neolitu a také ze středověku, kdy nedalekému vrchu (Garncarz) dominoval hrad Quingenburg.

V průběhu staletí se kromě mědi těžily i jiné kovy. Byla zde sklárna a vedle ní hostinec, kde

☞ Stok narciarski i łowisko
Sjezdovka a rybolov

Na przestrzeni wieków, obok miedzi, eksploatowano też inne metale. Działała tu huta, a przy niej gospoda, w której ważono piwo. Impulsem dla rozwoju osady było powstanie stawów rybnych.

Kiedyś przypuszczano, że niemiecka nazwa XVI w. kolonii Köpprich może pochodzić od nazwiska wielkiego astronoma Mikołaja Kopernika. Miała jednak związek ze złożami miedzi, zalegającymi w okolicy. Do 1945 r. Przygórze nie było samodzielną wsią tylko kolonią Woliborza. Przez dwa lata nosiła nazwę Przygórze Huta. Polska nazwa powstała bez związku z nazwą niemiecką.

Po wojnie polscy osadnicy przybyli z kresów wschodnich, Polski centralnej, Francji, Belgii i Niemiec, a także górale z Podhala. Przygórze

☞ Charakterystyczny dach mansardowy
Charakteristická mansardová střecha

se vařilo pivo. Impulsem pro rozvoj osady bylo vytvoření rybníků.

Kdysi se předpokládalo, že německý název kolonie Köpprich ze 16. století může pocházet ze jména velkého astronoma Mikuláše Koperníka. Souviselo to však s ložisky mědi ležícími v okolí. Až do roku 1945 nebylo Przygórze samostatná vesnice, ale byla kolonie obce Wolibórz. Dva roky se jmenovala obec Przygórze Huta. Polský název byl vytvořen bez ohledu na německý název.

Po válce přišli polští osadníci z východního pohraničí, středního Polska, Francie, Belgie a Německa a také horalé z Podhalí. Obec Przygórze se stala převážně hornickým sídlem. Vznikla zde mateřská škola, knihovna, ošetřovna a výrobní družstvo. Donedávna existoval také Kroužek venkovských hospodyň. V obci byli aktivní oddíly fotbalu, stolního tenisu a vzpírání.

☞ Dawna huta Barbara
Bývalá huť Barbara

stało się głównie osadą górniczą. Powstało tutaj przedszkole, biblioteka, izba chorych, i spółdzielnia produkcyjna. Do niedawna funkcjonowało też Koło Gospodyń Wiejskich. Aktywnie działał LZS Zieloni z sekcjami piłki nożnej, tenisa stołowego i podnoszenia ciężarów.

Dziś na terenie wsi znajduje się przedszkole i filia biblioteki publicznej. Mieszkańcy do dyspozycji mają salę wiejską, w której odbywają się imprezy okolicznościowe. Funkcjonuje także prywatny ośrodek wypoczynkowy.

Przygórze, w obręb którego wchodzą Buczyna i Huta Barbara, zamieszkuje dziś 650 osób.

DAWNA KOPALNIA RUDOLF

Kopalnia Rudolf, utworzona przez barona Franza Antona von Hemma oraz Hemmsteina z Woliborza, powstała w 1793 r. W XIX wieku stanowiła największą kopalnię w rejonie noworudzkim. Pokłady węgla były niskie, ale węgiel był najwyższej jakości. W 1948 r. zakład włączono do kopalni Nowa Ruda.

Dnes je v obci mateřská škola a pobočka lidové knihovny. Obyvatelé mají k dispozici venkovskou místnost, kde se konají speciální akce. K dispozici je také soukromé rekreační středisko.

Przygórze, kam patří aj část Buczyna a část Huta Barbara, dnes obývá 650 lidí.

BÝVALÝ DŮL RUDOLF

Důl Rudolf, založený baronem Franzem Antonem von Hemmem a Hemmsteinem z Wolibórza, byl založen v roce 1793. V 19. století byl největším dolem na v okolí obce Nowa Ruda. Uhelné sloje byly nízké, ale uhlí bylo nejvyšší kvality. V roce 1948 byl závod začleněn do dolu Nowa Ruda.

Z důlních objektů se dodnes dochovaly historické zděné pozemní stavby: budova šachty z roku 1879, budova těžního stroje z roku 1870, budovy správy dolu z let 1910–20 – v současnosti obytné domy č. 211 a 212. Nyní jsou součástí Výrobného závodu sieťovej automatizácie.

HUŤ BARBARA

Huť Barbara byla založena kolem roku 1850. V letech 1855-1860 měla dvě vysoké pece a slévárnu. Chudá ložiska železné rudy si jej v roce 1864 vynutila přeměnit na strojírnu, závod na výrobu textilní ho průmyslu a po 1. světové válce na huť, sloužící zdejšímu dolu. Po 2. světové válce se tam vyráběly podvozky pro nákladní vozy.

11. února 1973 byla v objektech ponechaných dolem a slévárnou zřízena pobočka Experimentálního oddělení Ústavu automatizace energetických systémů (IASE). V současné době se v historických budovách nachází tzv. Dolní Výrobní závod sieťovej automatizácie S.A., což je transformace původního názvu IASE.

KOSTEL V OBCI PRZYGÓRZE

Stavba byla vysvěcena 24. září 1939. V roce 1964 byl změněný patron ze sv. Barbory na Pannu

Z obiektów kopalnianych zachowały się do dziś zabytkowe budynki naziemne z cegły: budynek szybu z 1879 r., budynek maszyny wyciągowej z 1870 r., budynki administracji kopalnianej z lat 1910-20 – obecnie budynki mieszkalne nr 211 i 212. W pozostałych zabudowaniach mieści się teraz część Zakładu Produkcji Automatyki Sieciowej S.A.

HUTA BARBARA

Huta żelaza Barbara powstała ok. 1850 r. W latach 1855-60 dysponowała dwoma wielkimi piecami i odlewnią. W 1864 r. ubogie złoża rudy żelaza zmusiły do przekształcenia jej w zakład budowy maszyn, przemysłu tekstylnego, a po I wojnie światowej – metalurgiczny, obsługujący miejscową kopalnię. Po II wojnie światowej produkowano tam podwozia do wagonów towarowych.

11 lutego 1973 r. w obiektach pozostawionych przez kopalnię i odlewnię utworzono filię Zakładu Doświadczalnego Instytutu Automatyki Systemów Energetycznych (IASE). Obecnie w zabytkowych budynkach znajduje się tzw.

☞ Ośrodek Przygórze
Středisko Przygórze

Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego
Kostel Povýšení svatého Kříže

dolny Zakład Produkcji Automatyki Sieciowej S.A., który jest przekształceniem pierwotnej nazwy IASE.

KOŚCIÓŁ W PRZYGÓRZU

Budowlę poświęcono 24 września 1939 r. W 1964 roku zmieniono wezwanie ze św. Barbary na Matki Boskiej Częstochowskiej. Miało to związek z obrazem Matki Boskiej, umieszczonym w głównym ołtarzu. W latach 90. XX w. wezwanie świątyni zmieniono na – Podwyższenie Krzyża Świętego.

Kościół jest skromną budowlą jednonawową i może pomieścić około 450 osób na miejscach siedzących i stojących. Naprzeciwko prezbiterium wzniesiono niewielką wieżę na planie kwadratu. Ołtarz odnowiono na początku XXI w., a w 2006 r. położono nowy dach. Mieszkańcy ufundowali ołtarz Jezusa Miłosiernego, zamontowano też nowe witraże.

POMNIK GÓRNIKA

Wyrzeźbiony przez artystę z Nowej Rudy. W 1966 r. pomnik górnika, postawiony przy

Marii Čenstochovskou. Souvisel s obrazem Panny Marie umístěným na hlavním oltáři. V 90. letech 20. století se invokace chrámu změnila na – Povýšení svatého Kříže.

Kostel je skromná jednolodní stavba a pojme asi 450 sedících a stojících lidí. Naproti presbytáři byla vztyčena věžička na čtvercovém půdorysu. Oltář byl renovován na počátku 21. století a v roce 2006 byla instalována nová střecha. Obyvatelé financovali oltář Milosrdnému Ježíši a byly instalovány nové vitráže.

PAMÁTNÍK HORNÍKA

Památník vyřezal umělec z obce Nowe Rudy. V roce 1966 byl u obecního úřadu postaven po-

Pomnik górnika
Památník horníka

sali wiejskiej, dla uczczenia tysiąclecia Państwa Polskiego. W 2011 r., w czasie obchodów Bożego Ciała na pomniku umieszczono tablicę pamiątkową poświęconą górnikom Kopalni Węgla Kamiennego Nowa Ruda szybu Bolesław.

STOK NARCIARSKI

Stok, działający przy Ośrodku Turystyki Weekendowej Przy Górze, uruchomiony został w sezonie zimowym 2014/2015. To także idealne miejsce wypoczynku latem. Funkcjonują tu łowiska, bar i sala okolicznościowa. Obok ośrodka przechodzi czarny szlak górniczy.

mník horníka na památku tisíciletí polského státu. V roce 2011 byla při oslavách Božího těla umístěna pamětní deska na pomník věnovaný horníkům Dolu Nowa Ruda na šachtě Bolesław.

SJEZDOVKA

Sjezdovka provozovaná ve Víkendovém turistickém centru Przy Górze byla spuštěna v zimní sezóně 2014/2015. V létě je to také ideální místo k odpočinku. K dispozici jsou rybářské revíry, bar a speciální sála na rodinný oslavy. Kolem střediska prochází černá hornická stezka.

Stok narciarski w Przygórzu
Sjezdovka v Přygórze

JUGÓW

W 1932 r. we wsi funkcjonowało 27 sklepów, 5 piekarni, 6 rzeźni, 3 sklepy tekstylne, 2 z artykułami motoryzacyjnymi i apteka. Było też m.in. 2 lekarzy i 3 akuszerki. Poza linią kolejową ze stacją na Zdrojowisku, działały dwie linie autobusowe i taksówki.

V roce 1932 bylo v obci 27 obchodů, 5 pekáren, 6 jatek, 3 obchody s textilem, 2 s automobilovými výrobky a lékárna. Bydleli tu také 2 lékaři a 3 porodní asistentky. Kromě železniční trati s nádražím u Lázní jezdily dvě autobusové linky a taxi.

Dwór w Jugowie – obecnie siedziba nadleśnictwa

Panský dvůr v Jugówě – v současnosti sídlo lesního inspektorátu

JUGÓW TO NAJWIĘKSZA WIEŚ W GMINIE NOWA RUDA I JEDNA Z NAJWIĘKSZYCH NA ZIEMI KŁODZKIEJ. JEJ CENTRUM ZNAJDUJE SIĘ W DOLINIE JUGOWSKIEGO POTOKU.

JUGÓV JE NEJVĚTŠÍ VESNICE V OKOLÍ OBCE NOWA RUDA A JEDNA Z NEJVĚTŠÍCH V KLADSKÉM KRAJI. JEJÍ CENTRUM SE NACHÁZÍ V ÚDOLÍ JUGOWSKÉHO POTOKU.

Sala sportowa i nowe boisko wielofunkcyjne
Sportovní hala a nové víceúčelové sportovní hřiště

Otaczają ją szczyty Gór Sowich, a także Wzgórza Wyrębińskie. Zabudowania położone są na wysokości od 430 do 630 m n.p.m., a granice sięgają nawet do 930 m n.p.m., dzięki czemu jest to jedna z najbardziej malowniczo położonych miejscowości w Górach Sowich.

Pierwszymi właścicielami wsi, o których wiemy, byli byli Wusthubowie z Miśni. Dokumentem z 10.02.1352 r. król Karol IV potwierdził Hannusowi von Wustenhube sprzedaż dóbr braciom von Donyn. Po wygaśnięciu męskiej linii Donynów, Jugów wraz z całym lennem, ksiądz Henryk Podiebradowicz przekazał Georgowi von Stillfried und Rattonitz, małżonkowi Anny von Donyn. Najdłużej w posiadaniu Jugowa byli Stillfriedowie, potem Pfeilowie.

W XV i XVI w. w Jugowie istniała huta szkła, jedna z pierwszych na Śląsku. Pozostawione zabudowania zajęła gorzelnia i browar, a w 1873 r. – kaplica i szkoła ewangelicka.

Źródła pisane wspominają w 1631 r. o nauczycielu w Jugowie, a w 1661 r. – o robotach górniczych, dotyczących węgla i miedzi. W następnym stuleciu osiedlili się tu również tkacze chałupnicy. W XIX w. głównym źródłem utrzymywania mieszkańców były warsztaty tkackie i górnictwo. Część mieszkańców nastawiona była na obsługę turystów. We wsi działały: browar, młyn wodny i elektryczny, cegielnia, tkalnia bawełny, a także poczta.

W 1932 r. we wsi funkcjonowało 27 sklepów, 5 piekarni, 6 rzeźni, 3 sklepy tekstylne, 2 z artykułami motoryzacyjnymi i apteka. Było też m.in. 2 lekarzy i 3 akuszerki. Poza linią kolejową ze stacją na Zdrojowisku, działały dwie linie autobusowe i taksówki. Było to rok po wielkiej katastrofie w kopalni, która spowodowała zamknięcie zakładu, w czasie wielkiego kryzysu gospodarczego.

Najstarsze nazwy wsi pochodzą z 1327 r. Wymieniona jest Hennigi villa, a w 1374 r. Hugonivilla. Obie nazwy najprawdopodobniej pochodzą od prodej zboží bratřím von Donyn. Poté, co vypršela mužská linie Donynów, Jugów a všechna léna, předal kněz Henryk Podiebradowicz Georgu von Stillfried und Rattonitz, manželce Anny von Donyn. Nejdéle měli Jugów w držení Stillfriedové, poté to byla rodina Pfeilových.

V 15. a 16. století byla v obci sklárna, jedna z prvních ve Slezsku. Zbývající budovy převzal lihovar a pivovar, v roce 1873 kaple a evangelická škola.

Písemné prameny zmiňují v roce 1631 učitele a v roce 1661 – zmiňují těžebné práce na uhlí a měď. V dalším století se zde usadili i chalupáři. V devatenáctém století byly hlavním zdrojem příjmů obyvatel tkalcovské dílny a hornictví. Někteří z obyvatel se zaměřili na obsluhu turis-

Góry Sowie
Soví hory

Zachód słońca w Jugowie
Západ slunce v Jugowo

chodzą od założyciela i pierwszego właściciela wsi Hugona. Nazwa Hausdorf po raz pierwszy pojawiła się w 1446 r. i przetrwała do 1945 r. Powojenne tłumaczenie niemieckiej nazwy Domowice zmieniono w 1947 r. na Jugów.

Po wojnie wieś zasiedlili głównie reemigranci z Francji i Belgii.

Najstarszą organizacją w Jugowie był piłkarski klub sportowy Górnik (później Plon i Olimpia), istniała tu też sekcja narciarska i tenisa stołowego. Dziś młodzież gra w piłkę przy LZS Kalenica, a Rajdowy Jugów jest organizatorem wydarzeń motoryzacyjnych.

Do dyspozycji mieszkańców stał zewnętrzny basen kąpielowy zasilany wodą z górskiego strumienia. Niecka przechodziła remonty w latach 70. i 90. XX w. Dziś czeka na kolejną rewitalizację, która ma rozpocząć się w przyszłym roku.

tů. V obci fungoval: pivovar, vodní a elektrický mlýn, cihelna, tkalcovna bavlny a pošta.

V roce 1932 bylo v obci 27 obchodů, 5 pekáren, 6 jatek, 3 obchody s textilem, 2 s automobilovými výrobky a lékárna. Bydleli tu také 2 lékaři a 3 porodní asistentky. Kromě železniční trati s nádražím u Lázní jezdily dvě autobusové linky a taxi. Bylo to rok po velké důlní katastrofě, která odstavila závod během Velké hospodářské krize.

Nejstarší názvy obce pocházejí z roku 1327. Uvádí se vila Hennigi a roku 1374 – Hugonivilla. Obě jména pocházejí nejspíše od zakladatele a prvního majitele obce Huga. Název Hausdorf se poprvé objevil v roce 1446 a přežil až do roku 1945. Poválečný překlad německého názvu Domowice byl změněn v roce 1947 na Jugów.

Po válce byla obec osídlena především reemigranti z Francie a Belgie.

Nejstarší organizací v obci byl sportovní fotbalový klub Górnik (později Plon a Olympia), působil zde také lyžařský a stolní tenisový oddíl. Dnes hraje mládež fotbal v klubě Kalenica a podjatí Rally Jugów je skvělou automobilovou akcí.

Obyvatelé měli k dispozici venkovní bazén napájený vodou z horské bystřiny. Ten byl zrekonstruován v 70. a 90. letech 20. století, dnes bazén čeká další revitalizace, která má začít v příštím roce.

V roce 1946 vznikl Sbor dobrovolných hasičů, který působí dodnes. Je zařazen do Národního hasičského záchranného systému.

V obci několik let fungovala zemědělská škola. Na konci 50. let vznikl Kruh venkovských hospodyň. Dnes je jedním z nejaktivnějších organizaci v celé obci a kraji. Získal mnoho ocenění, včetně Poháru ministra zemědělství za polský velikonoční stůl. Nechybí ani Senior klub Wrzos, Liga polských žen a také taneční a hudební skupiny.

V 90. letech se komunita scházela v obecním domě Jugowianka, nyní v obecním Senior klubu. Dnes existují plány na rozvoj oblasti kolem hřiště na koule. Turnaje se pořádají dodnes a jsou následkem spolupráce Společnosti polsko-francouzského přátelství.

W 1946 r. powstała Ochotnicza Straż Pożarna, która działa prężnie do dziś. Ujęta jest w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

W Jugowie działała kilka lat szkoła rolnicza. Pod koniec lat 50. XX w. zawiązało się Koło Gospodyń Wiejskich. Dziś jest jednym z najaktywniejszych na terenie całej gminy i powiatu. Zdobyło wiele nagród, w tym Puchar Ministra Rolnictwa za Polski stół wielkanocny. Działał też Klub Seniora Wrzos, Liga Kobiet Polskich, zespoły taneczne i muzyczne.

W l. 90. XX w. społeczność spotykała się w sali wiejskiej Jugowianka, obecnie – w gminnym Klubie Seniora. Są dziś plany zagospodarowania terenu wokół na boisko do gry w bule. Turnieje urządza się do dziś i są pokłosiem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Francuskiej.

W XX w. mieszkańcy zatrudnieni byli głównie w kopalni w Nowej Rudzie, dlatego też działała rozwinięta komunikacja publiczna, wiele sklepów, restauracja Parkowa, bary i kawiarnie, Górniczy Dom Kultury i pawilon handlowy.

XXI w. przyniósł rozbudowę infrastruktury nastawionej na przyjęcie turystów. Powstał

Obyvatelé byli ve 20. století zaměstnáni především v dole, proto zde byla rozvinutá veřejná doprava, množství obchodů, restaurace, bary a kavárny, hornické kulturní středisko a obchodní pavilon.

21. století přineslo rozšíření infrastruktury zaměřené na přijímání turistů. Bylo vybudováno lyžařské středisko a několik ubytovacích zařízení.

Kulturní středisko obce Nowa Ruda otevírá v roce 2019 pobočku veřejné knihovny ve zrekonstruované místnosti základní školy. Dnes v budově bývalé knihovny působí Spolek přátel Jugowa, který provozuje společenskou místnost pro děti.

Jugów, který zahrnuje administrativní oblasti: Goliszyn, Jastrzębiec, Jutroszów, Krzów, Olszowiec, Nagóra, Pniaki, Sobków, Więcław a Zdrojowisko, obývá 2 687 obyvatel.

KOSTEL SV. KATEŘINY

O faře v obci Jugów se prameny zmiňují již ve 14. století. Farní kostel sv. Kateřiny je uváděna

☞ Kościół św. Katarzyny
Kostel svaté Kateřiny

ośrodek narciarski i kilka obiektów noclegowych.

W 2019 r. Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda uruchamia filię biblioteki publicznej w wyremontowanym pomieszczeniu w szkole podstawowej. W budynku dawnej biblioteki działa dziś Stowarzyszenie Przyjaciół Jugowa, prowadząc świetlicę dla dzieci.

Jugów, w skład którego wchodzą: Goliszyn, Jastrzębiec, Jutroszów, Krzów, Olszowiec, Nagóra, Pniaki, Sobków, Więcław i Zdrojowisko, zamieszkuje 2687 osób.

KOŚCIÓŁ ŚW. KATARZYNY

Źródła wspominają o parafii w Jugowie już w XIV w. Kościół parafialny św. Katarzyny wzmiankowany jest jako drewniana kaplica z XVI w. Murowaną świątynię Stillfriedowie wznieśli w latach 1718-1722. Barokowa, jednonawowa budowla zakończona jest półkolistym prezbiterium. Drewniany ołtarz z 1780 r. wykojako dřevěná kaple v 16. století. Zděný kostel byl postaven rodinou Stillfriedů v letech 1718--1722. Barokní, jednolodní stavba je zakončena půlkruhovým kněžištěm. Dřevěný oltář z roku 1780 zhotovil sochař Michal Klahr mladší, pocházející z Lądka. Kladský malíř Kaspar Wehse namaloval obraz svatby sv. Kateřina Alexandrijské. Pozoruhodné jsou: barokní boční oltáře, barokní kazatelna s životním triptychem sv. Kateřiny, organy, zpovědnice a plastiky. Kostel byl v roce 1909 rozšířen, byly přistavěny boční oltáře. Poté chrám změnil svou podobu. V roce 1912 byl hřbitov kolem kostela přemístěn na jiné místo.

Budova fary pochází z doby stavby kostela, t.j. z roku 1719. Nová byla postavena v roce 1985.

PANSKÝ DŮM V OBCI JUGÓW

Nejstarší zmínka o panství pochází z počátku 17. století a uvádí, že jej financoval Henryk von Stillfried pro svého syna Hanse. Byl centrem panství a střídavě sídlem majitelů horního Jugowa: Stillfriedů, Haugwitzů a rodiny von Pfeilů.

Z barokní budovy zůstala pouze vstupní hala a jedna z místností v přízemí. Současná podoba paláce je výsledkem přestavby, která proběhla po roce 1865. V roce 1950 převzala budovu správa Lesní oblasti Jugów, která zrekonstruovala

☞ Górska chata
Horská chata

☞ Kościół św. Katarzyny
Kostel svaté Kateřiny

nał rzeźbiarz z Lądka, Michał Klahr Młodszy. Malarz z Kłodzka, Kaspar Wehse namalował obraz przedstawiający zaślubiny św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Na uwagę zasługują: barokowe ołtarze boczne, barokowa ambona z tryptykiem żywota św. Katarzyny, prospekt organowy, konfesjonały oraz rzeźby Kościół rozbudowano w 1909 r., dostawiono boczne ołtarze i wtedy też świątynia zmieniła swoja bryłę. W 1912 r. okalający kościół cmentarz przeniesiono w inne miejsce.

vnější část. Uvnitř jsou vitráže, obložení, krb a nábytek v novogotickém a novoromantickém stylu. Nejzajímavějším prvkem je vitráž na schodišti s erby rodů Pfeil und Klein Ellguth a Wilamowitz – Möllendorf a maltézský kříž.

HORA KALWARIA

Zpráva z roku 1781 vypráví o třech křížích se dvěma obrázky znázorňujícími Matku Boží a sv. Jana Evangelistu. Díky sdružení Johanna Franze von Tschischwitz se tu od s. Jiří – 23. dubna do sv. Michaela – 29. září konaly boho-

☞ Grupa figuralna
Figurální skupina

Budynek plebanii jest z czasów budowy kościoła, tj. z 1719 r. Nowa wybudowana została w 1985 r.

DWÓR W JUGOWIE

Najstarsza wzmianka o dworze pochodzi z początku XVII w., informująca o zafundowaniu go dla syna Hansa przez Henryka von Stillfrieda. Było to centrum posiadłości i rezydencja właścicieli Górnego Jugowa kolejno: Stillfriedów, Haugwitzów i rodu von Pfeil.

☞ Kamienna figura św. Jana Nepomucena z 1796 r.
Kamenná socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1796

služby. V současné době obec Nowa Ruda toto místo postupně revitalizuje.

POSTAVA SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Postava sv. Jana Nepomuckého, patrona tonoucích a zpovědníků z roku 1796, stojí u kostela sv. Kateřiny. Obrázek ukazuje světce, jak drží v jedné ruce krucifix a druhou ruku na srdci. Vysoký podstavec obsahuje také votivní a nadační nápis s datem vzniku sochy – 1796.

Zachowana sala dworska. Obecnie gabinet
Soudní síň zůstala zachována. V současné době kancelář

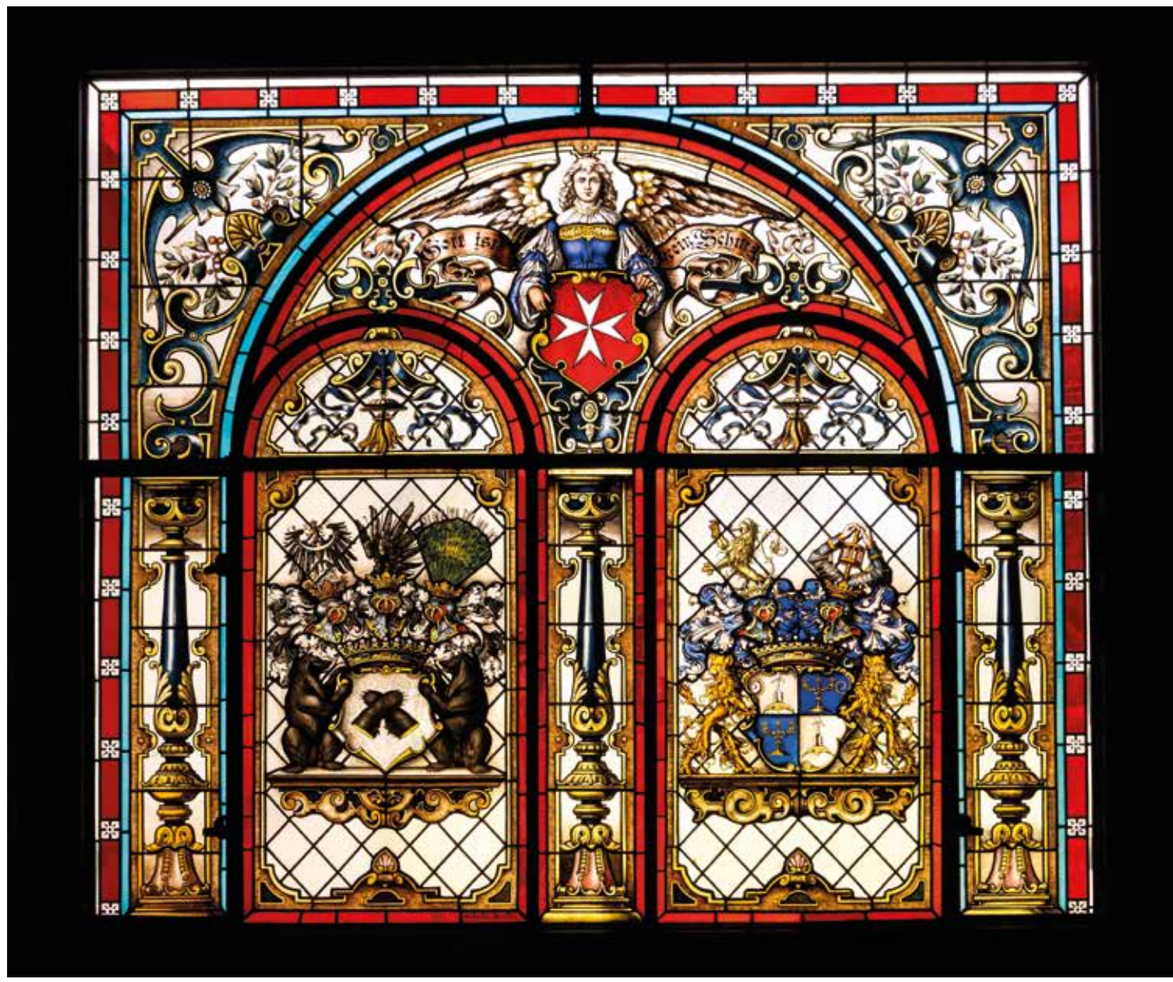
Z barokowej budowli pozostała tylko sień i jedna z sal na parterze. Obecny wygląd pałacyku jest wynikiem przebudowy, która miała miejsce po 1865 r. W 1950 r. budynek przejęło Nadleśnictwo Jugów, które przeprowadziło remont zewnętrznej części. Wewnątrz zachowały się witraże, boazeria, kominek i meble w stylu neogotyckim i neoromantycznym. Najciekawszym elementem jest witraż znajdujący się w klatce schodowej, przedstawiający herby rodów Pfeil und Klein Ellguth i Wilamowitz – Möllendorf oraz krzyż maltański.

KLÁŠTER SESTER BOROMEJEK

Na konci 19. století sestry z Kongregace Milosrdných sester sv. Karol Boromejského z Trzebnice. Kláštor sv. Jana (Nepomucena) dnes funguje jako Dům s pečovatelskou službou, který prošel rekonstrukcí na přelomu 80. a 90. let.

ŠKOLA

Budova školy byla postavena v roce 1913. V 90. letech prošla rekonstrukcí a v roce 2013 tepelnou modernizací. V budově je dnes kromě školy

Witraż z herbami dawnych właścicieli dworu
Vitráž s erby bývalých majitelů panství

GÓRA KALWARIA

Przekaz z 1781 r. mówi o ustawionych trzech krzyżach z dwoma obrazami przedstawiającymi Matkę Boską i św. Jana Ewangelistę. Z fundacji Johanna Franza von Tschischwitz od św. Jerzego – 23 kwietnia do św. Michała – 29 września odbywały się przy nich nabożeństwa. Obecnie Gmina Nowa Ruda przeprowadza stopniową rewitalizację tego miejsca.

POMNIK ŚW. JANA NEPOMUCENA

Figura św. Jana Nepomucena, patrona tonących i spowiedników datowana na 1796 r., stoi

pobočka lidové knihovny, působící při Kulturním středisku obce Nowa Ruda.

V roce 2000 byla u školy postavena tělocvična. V roce 2019 obec podrobila objekt tepelné modernizaci a hned vedle něj vzniklo nové multifunkční sportovní hřiště.

Školní areál č. 1 v obci Jugów v současnosti zahrnuje budovu bývalé tělocvičny a fungující Mateřské školy v místní správě (tepelná modernizace v roce 2017).

PAMÁTNÍK NA POČEST HORNÍKŮ

Pomník se nachází na hřbitově. Připomíná jedno z největších důlních neštěstí 20. století.

Zabytkowy kominek w dawnym dworze
Starožitný krb v bývalém panském domě

przy kościele św. Katarzyny w Jugowie. Figura przedstawia świętego trzymającego w jednej ręce krucyfiks, a drugą rękę na sercu. Wysoki postument zawiera także inskrypcję wotywną oraz fundacyjną, z datą powstania rzeźby – 1796 r.

KLASZTOR BOROMEUSZEK

Pod koniec XIX w. do wsi wprowadziły się siostry ze Zgromadzenia Miłosiernych Sióstr św. Karola Boromeusza z Trzebnicy. Klasztor św. Jana (Nepomucena) działa dziś jako Dom Opieki Społecznej, przechodząc przebudowę na przełomie lat 80. i 90. XX w.

Jde o poctu 151 horníkům, kteří zemřeli 9. července 1930 v dole Václav na následky uvolnění oxidu uhličitého. Byl vyroben podle návrhu architekta z Wałbrzychu Ernsta Pietruského. Postavu Krista vyřezal August Wittig, umělec z Oce Nowa Ruda. Ukazuje Krista na kříži, který nese břemeno hornické bídy. Renovovaný v 21. století.

Kamienne ornamenty
Kamenné ozdoby

SZKOŁA

Budynek szkolny powstał w 1913 r. W l. 90. XX w. przeszedł remont, a w 2013 r. – termomodernizację. W budynku, poza szkołą, funkcjonuje dziś filia Biblioteki Publicznej, działającej przy Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda.

W 2000 r. wybudowano przy szkole salę gimnastyczną. W 2019 r. gmina poddała ją termomodernizacji, a tuż obok wybudowała nowe boisko wielofunkcyjne.

Do Zespołu Szkół Nr 1 w Jugowie obecnie przynależy budynek byłego gimnazjum oraz funkcjonujące Przedszkole Samorządowe (termomodernizacja w 2017 r.).

POMNIK KU CZCI GÓRNIKÓW

Pomnik znajduje się na terenie cmentarza. Upamiętnia jedną z największych katastrof górniczych XX wieku. Jest hołdem dla 151 górników, którzy zginęli 9 lipca 1930 r. w kopalni Wenceslaus, w wyniku wyrzutu dwutlenku węgla. Został wykonany według projektu wał-

DIVOKÉ SKÁLY

Pod vrcholem Kalenice se nacházejí rulové skály vysoké až 15 m, silně členité, nacházející se v přírodní rezervaci Bukowa Kalenica. V okolí se nacházejí tzv. Slunečné skály podobného charakteru. Vedle něj vede červená a žlutá turistická trasa.

JUGOWSKA POLANA – VYHLÍDKA

Polana se nachází severně od Jugowa, v oblasti parku Soví Hory. Je to rozlehlá horská louka vedle Jugovského průsmyku, na jihovýchodním svahu vrchu Kozia Równia. Na mýtině jsou dva turistické přístřešky a lyžařské vleky se sjezdovkami. Polana poskytuje vyhlídku s panoramatem Wyrębińských vrchů a horní části údolí Jugowského potoku.

Pomnik ku czci górników
Památník na počest horníků

Stok narciarski na Polanie Jugowskiej
Sjezdovka v Polana Jugowska

brzyskiego architekta Ernsta Pietruskiego. Figurę Chrystusa wyrzeźbił August Wittig, noworudzki artysta. Przedstawia ona Chrystusa na krzyżu, dźwigającego ciężar górniczej niedoli. Odnowiony w XXI w.

DZIKIE SKAŁKI

Poniżej szczytu Kalenicy znajdują się skałki gnejsowe o wysokości do 15 m, silnie spękane, leżące w rezerwacie przyrody Bukowa Kalenica. W niedalekiej odległości są Słoneczne Skały o podobnym charakterze. Obok prowadzi czerwony i żółty szlak turystyczny.

JUGOWSKA POLANA – PUNKT WIDOKOWY

Polana położona na północ od miejscowości Jugów, na obszarze Parku Krajobrazowego Gór Sowich. To obszerna górska łąka obok Przełęczy Jugowskiej, na południowo-wschodnim zboczu Koziej Równi. Na polance znajdują się dwie wiaty turystyczne i wyciągi narciarskie z trasami zjazdowymi. Polanka stanowi punkt widokowy z panoramą na Wzgórza Wyrębińskie i górną część Doliny Jugowskiego Potoku.

HORA LIRNIK – DIAMANTOVÉ SKÁLY

Jedná se o kopulovitý, hřebenový kopec se strmými svahy, s nevýrazným vrcholem ve výšce 635 m n. m. Hora je nejzajímavější geologický objekt v Sovích horách s velmi složitou geologickou stavbou. Od 16. století se z masivu Lirnika těžily měděné rudy. Prvním známým majitelem Lirniku, který prováděl důlní práce v horském masivu, byl Henrich von Stillfried. Na jihovýchodním svahu pod vrcholem se nachází skupina Diamantových skal, které znají spíše geologové než turisté.

HORA ŻMIJ

Jde o unikátní skalní hřeben, nacházející se na trase z Bielawskej polany do Kalenice. Na vrcholu byl lovecký zámeček posledního Stillfrieda z novorudské linie Michaela Rajmunda, který zde pobýval celoročně, a v létě i jeho ro-

GÓRA LIRNIK – DIAMENTOWE SKAŁKI

Jest to kopulaste wzniesienie w kształcie grzebienia o stromych zboczach, z niewyraźnie zaznaczonym wierzchołkiem na wysokości 635 m n.p.m. Góra stanowi najciekawszy obiekt geologiczny w Górach Sowich, o bardzo skomplikowanej budowie geologicznej. Z masywu Lirnika już od XVI w. wydobywano rudy miedzi. Pierwszym znanym udokumentowanym właścicielem Lirnika, który prowadził roboty górnicze w masywie góry był Henrich von Stillfried. Na południowo-wschodnim zboczu, poniżej szczytu występuje grupa Diamentowych Skałek, które bardziej znane są geologom niż wędrowcom.

Wieża widokowa na Kalenicy
Značení koňské stezky

Kalenica, fot. sudety.edu.pl
Značení koňské stezky

dina. Tento člověk byl považován za extravagantního pro svou loveckou vášeň a jeho saně, tažené krotkými jeleny.

V roce 1882 vyznačil farář Franke ze Świerku běžeckou trasu poblíž vrcholu. V letech 1911-1914 byla vytyčena turistická trasa a na skalách upravena vyhlídková terasa, ze které je panoramatický výhled na celé Kladské údolí. V roce 1937 byly skály Žmij uznány jako přírodní památka. V 21. století zde bylo zřízení místo startu padákových kluzáků.

ROZHLEDNA NA KALENICI

Dřevěná rozhledna byla postavena v roce 1887 z vrcholu hory Kalenica (964 m n. m.). Ocelová věž byla uvedena do provozu v roce 1932 díky úsilí Společnosti Sovích hor (německy Eulen-

☞ Schronisko Zygmuntówka
Horská útulna Zygmuntówka

GÓRA ŻMIJ

To niepowtarzalna grań skalna, położona na trasie z Polany Bielawskiej na Kalenicę. Na górze znajdował się domek myśliwski ostatniego Stillfrieda z linii noworudzkiej, Michaela Rajmunda, który przebywał w nim przez cały rok, a latem również jego rodzina. Osoba ta uchodziła za oryginała z powodu swojej pasji myśliwskiej oraz zaprzęgu, którym były sanie zaprzężone w oswojone jelenie.

W 1882 r. proboszcz Franke ze Świerk wyznaczył trasę biegową w pobliżu szczytu. W latach 1911-1914 wyznaczono szlak turystyczny i urządzono taras widokowy na skałkach, z którego roztacza się panorama na całą Kotlinę Kłodzką. W 1937 r. skały Żmij uznano za pomnik przyrody. W XXI w. urządzono tu startowisko dla paralotni.

OTEVŘENÝ BAZÉN

Jde o předválečné koupaliště nacházející se na úpatí Sovích hor. Je naplněn horským pramenem. Je otevřený od července do srpna. V současné době provádí místní obecní úřady rekonstrukci nádrže.

HORSKÁ CHATA ZYGMUNTÓWKA

První horská útulna v obci Jugów, Zimmermansbaude, byla založena v roce 1895 nad dnešní chatou. Druhou útulnou, v roce 1926, byl Kreuzbaude, na samotném Jugowským průsmyku. Neu Mühlenbaude vznikla také na místě stávající Mühlenbaude.

Horská chata Zygmuntówka (Henkelbaude) byla otevřena v prosinci 1938 a jako jediná se dochovala dodnes. Byla pojmenována v němčině na počest učitele z Bielawy, turistického aktivisty, tvůrce map a lyžařského instruktora Hermanna Henkela. Zařízení bylo vybudováno díky úsilí Společnosti zimních sportů z Bielawy.

V roce 1956 chatu převzala pobočka Klubu turistů Jelenia Góra, která ji přeměnila na turistickou útulnu. Přispěl k tomu Zygmunt Scheffner, aktivista klubu turistů z Wałbrzychu a z jeho jména pochází název. V 70. letech 20. století byl u přístřešku vybudován lyžařský vlek o délce 590 m.

☞ „Bukowa Chata”
"Bukowa Chata"

WIEŻA WIDOKOWA NA KALENICY

Drewnianą wieżę widokową wzniesiono w 1887 r. z na szczycie góry Kalenica (964 m n.p.m). Wieżę stalową oddano do użytku w 1932 r., staraniem Towarzystwa Sowiogórskiego (niem. Eulengebirgsverein). Nadano jej imię prezydenta Niemiec Paula von Hindenburga.

Całkowita wysokość wieży wynosi 20 m. Z platform widokowych na dwóch kondygnacjach roztacza się rozległy widok obejmujący Karkonosze ze Śnieżką, Góry Kamienne, Wałbrzyskie, Sowie, Bardzkie, Złote, Masyw Śnieżnika i Masyw Ślęży, część Jugowa, Przedgórza Sudeckiego i Kotliny Kłodzkiej.

OTWARTY BASEN PŁYWACKI

Jest to przedwojenny basen położony u podnóża Gór Sowich. Zasilany jest górskim źródłem. Czynny jest w miesiącach lipiec–sierpień. Obecnie władze gminy podejmują się remontu zbiornika.

PŘÍRODNÍ REZERVACE BUKOWA KALENICA

Vytvořena byla 21. dubna 1962. Rozkládá se na ploše 28 ha na severní straně hřebene, včet-

☞ Pomnik ku czci górników
Památník na počest horníků

☞ Widok z wieży widokowej. Fot. polska-org
Pohled z rozhledny

SCHRONISKO ZYGMUNTÓWKA

Pierwsze schronisko górskie w Jugowie, Zimmermansbaude, powstało w 1895 r., powyżej dzisiejszej Zygmuntówki. Jako drugie, w 1926 r. wybudowano Kreuzbaude, na samej Przełęczy Jugowskiej. Powstało także Neu Mühlenbaude, w miejscu już istniejącego Mühlenbaude.

Schronisko Zygmuntówka (Henkelbaude) zostało otwarte w grudniu 1938 r. i jako jedyne przetrwało do dziś. Niemiecką nazwę otrzymało na cześć nauczyciela z Bielawy, działacza ruchu turystycznego, autora map oraz instruktora narciarskiego Hermanna Henkela. Obiekt zbudowano staraniem Towarzystwa Sportów Zimowych z Bielawy.

W 1956 r. zostało przejęte przez oddział jeleniogórski PTTK, który utworzył z niego schronisko turystyczne. Przyczynił się do tego Zygmunt Scheffner, działacz PTTK z Wałbrzycha i to od jego imienia pochodzi nazwa Zygmuntówka. W latach 70. obok schroniska powstał narciarski wyciąg orczykowy o długości 590 m.

REZERWAT PRZYRODY BUKOWA KALENICA

Utworzony 21 kwietnia 1962 r. Obejmuje obszar 28 ha po północnej stronie grzbietu, obejmu-

ně vrcholů Kalenica a Slunečná. Jako nejvýše položená část bukových lesů v Sovích horách dosahuje výšky 800 m n. m. až 960 m n. m. Ve vrcholových partiích jsou buky, které mají díky skalnatému podloží vyvinuté zakrslé formy smíšené s plazivými smrky. V nižších partiích rezervace jsou buky s platanem, promísené se smrkem, vytvářející krásný starý les.

SJEZDOVKY

Pod kopcem Rymarz (913 m n. m.) v blízkosti horské chaty Zygmuntów je lyžařský vlek. Vede po strmě se svažujícím hřebeni dlouhém 590 m s převýšením 180 m. Tato oblast se vyznačuje charakteristickým vysokohorským mikroklimatem. Trasa je zasněžená a osvětlená.

TRASY PRO BĚŽKOVÁNÍ

V Sovích horách jsou kromě turistických tras neméně oblíbené trasy pro horská kola a stezky pro běžecké lyžování.

jąc szczyty Kalenicę i Słoneczną. Jako najwyżej położona partia lasów bukowych w Górach Sowich sięga od wysokości 800 m n.p.m. do 960 m n.p.m. W szczytowych partiach rosną buki, które ze względu na skalne podłoże, wykształciły skarłowaciałe formy, przemieszane z płożącymi się świerkami. W dolnych partiach rezerwatu rosną buki z jaworami, przemieszane ze świerkiem, tworząc piękny starodrzew.

TRASY NARCIARSKIE

Poniżej wzniesienia Rymarz (913 m n.p.m.), w pobliżu Schroniska PTTK Zygmuntówka znajduje się wyciąg narciarski. Poprowadzony został po stromo nachylonym grzbiecie, o długości 590 m i różnicy wzniesień 180 m. Obszar ten wyróżnia charakterystyczny, alpejski mikroklimat. Trasa jest dośnieżana i oświetlona.

TRASY NARCIARSTWA ŚLADOWEGO

W Górach Sowich, oprócz szlaków pieszych, równie dużym powodzeniem cieszą się górskie szlaki rowerowe oraz trasy narciarstwa śladowego.

☞ Bukowa Kalenica. Fot. zbierajsie.pl
Hřeben Bukowa

SOKOLEC

Sokolec to raj dla chcących wypocząć na łonie natury, zarówno latem, jaki i zimą. We wsi funkcjonuje kilkadziesiąt obiektów noclegowych, wyciągi, wiele tras pieszych, rowerowych i narciarstwa śladowego, prowadzących na najwyższy szczyt Gór Sowich.

Sokolec je rájem pro ty, kteří chtějí relaxovat v lůně přírody jak v létě, tak v zimě. V obci je několik desítek ubytovacích zařízení, vleky, mnoho turistických, cyklistických a lyžařských tras vedoucích na nejvyšší vrchol Sovích hor.

☞ Schronisko „Orzeł"
Horská chata „Orzeł"

SOKOLEC TO NAJWYŻEJ POŁOŻONA WIEŚ W GMINIE NOWA RUDA.

Zabudowania ciągną się wzdłuż Sowiego Potoku, na wysokości od ok. 530 m n.p.m. do 850 m n.p.m., a granice wsi niemal dosięgają najwyższego szczytu Gór Sowich – Wielkiej Sowy (1014 m n.p.m.)

W XV w. tereny należały do dóbr w Ludwikowicach, później zostały przejęte przez ród Stillfriedów, a w pierwszej połowie XIX w. – przez Magnisów.

Od powstania wsi, jej mieszkańcy zajmowali się kolejno: wyrębem lasów, rolnictwem, tkactwem, górnictwem i turystyką. Ponadto były

SOKOLEC JE NEJVÝŠE POLOŽENÁ OBEC V ADMINISTRATIVNĚ OBLASTI OBCE NOWA RUDA.

Budovy se táhnou podél Sovího potoka, v nadmořské výšce cca od 530 m n. m do 850 m n. m. a hranice obce téměř dosahuje nejvyššího vrcholu Sovích hor – hory Wielka Sowa (1014 m n. m.)

V 15. století patřil území obce k panství v Ludwikowicích, později jej převzal rod Stillfriedů a v první polovině 19. století rod Magnisů.

Od vzniku obce se její obyvatelé postupně zabývali: těžbou dřeva, zemědělstvím, tkalcovstvím, hornictvím a cestovním ruchem. Dále zde byly dva vodní mlýny, mlýn na mletí dubové kůry, tkalcovna, pekárna, cukrárna, koloniální obchody a lihovar.

☞ Zespół wyciągów narciarskich Górnik
Komplex lyžařských vleků Górnik

tu dwa młyny wodne, młyn do mielenia kory dębowej, tkalnia, piekarnia, cukiernia, sklepy kolonialne oraz gorzelnia.

Już od końca XIX w. wieś była największym ośrodkiem turystycznym w Górach Sowich. Obok kościoła działała szkoła.

Mroczny cień historii padł na Sokolec (Falkenberg) w 1944 r., kiedy utworzono filię obozu koncentracyjnego Gross Rosen. Trwałym śladem po obozie jest wydrążony w Gontowej kompleks podziemnych korytarzy, należący do wielkiego przedsięwzięcia budowlanego o kryptonimie Riese – Olbrzym.

Nazwa wsi, Falkenberg, nawiązuje do sokoła. Obecna nazwa wsi Sokolec obowiązuje od 1947 r., wcześniej było to Sokołowo.

☞ Szlak na Wielką Sowę
Turistická stezka do Wielka Sowa

Od konce 19. století byla obec největším turistickým střediskem v Sovích horách. Vedle kostela byla škola.

Temný stín dějin padl na Sokolec (Falkenberg) v roce 1944, kdy tu byla zřízena pobočka koncentračního tábora Gross Rosen. Trvalou stopou tábora je komplex podzemních chodeb vyhloubených v Gontowě, patřících k velkému stavebnímu projektu s krycím názvem Riese – Giant.

Název obce, Falkenberg, odkazuje na sokola. Současný název obce Sokolec platí od roku 1947, dříve se obec nazývala Sokołowo.

Po válce zde žili přistěhovalci z jihopolských provincií, především horalé. Obyvatelé se rychle integrovali.

V poválečných letech fungovala v budově u kostela škola, rekreační středisko Wacław, poté opět škola, prázdninové středisko, ošetřovna a nakonec prostory sloužily konferenčním účelům. Od 90. let 20. století objekt chátral.

Tam byla také druhá škola, která sa nacházela v osadě Sowina, patřící k obci L.udwikowice, V roce 2006 byla budova zrekonstruována pro účely Evropského centra pro setkávání mládeže. Dnes se využívá především v letních měsících. Kulturní středisko obce Nowa Ruda zde pořádá prázdninové aktivity.

Kościół św. Marcina
Kostel svatého Martina

Po wojnie zamieszkała tutaj ludność napływowa z województw południowej Polski, głównie górale. Mieszkańcy szybko się zintegrowali.

W powojennych latach w budynku przy kościele działała szkoła, ośrodek wypoczynkowy Wacław, później znów szkoła, ośrodek wypoczynkowy, Pogotowie Opiekuńcze, a ostatecznie pomieszczenia wykorzystywane był na cele konferencyjne. Od l. 90. XX w. obiekt niszczeje.

Istniała także druga szkoła, w przysiółku Sowina, należącym do wsi Ludwikowice Kł. W 2006 r. budynek wyremontowano na cele Europejskiego Domu Spotkań Młodzieży. Dziś używany głównie w miesiącach letnich. Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda prowadzi w nim zajęcia wakacyjne.

W XX w. działał Klub Ruch, Ochotnicza Straż Pożarna (istnieje od 1946 r. do dziś), Koło Gospodyń Wiejskich (od l. 50. XX w. do dziś) i LZS Orzeł.

Sokolec to raj dla chcących wypocząć na łonie natury, zarówno latem, jak i i zimą. We wsi funkcjonuje kilkadziesiąt obiektów noclegowych, wyciągi, wiele tras pieszych, rowerowych i narciarstwa śladowego, prowadzących na najwyższy szczyt Gór Sowich.

Obecnie Sokolec, z przysiółkiem Sowa, zamieszkuje 181 osób.

KOŚCIÓŁ ŚW. MARCINA

Kościół pod wezwaniem św. Marcina w obecnej, barokowo-klasycystycznej formie powstał w 1785 r. Budowlę poszerzono w 1892 r. Wyróżniającym elementem jest półkoliście zakończone prezbiterium z owalnymi oknami. Na frontowej i zachodniej ścianie widoczne są słabo czytelne epitafia z połowy XIX w. Po wojnie kościół był remontowany i wtedy też zmieniono zwieńczenie wieży.

W kwietniu 1985 r. wybuchł pożar, który strawił organy i ołtarz główny. W centralnym miejscu postawiono zachowane figury świętych Piotra i Pawła oraz nową figurę św. Marcina, którą wykonał rzeźbiarz ludowy, Józef Puff. W ołtarzu bocznym zachowała się Pieta, pochodząca z końca XV w.

Staraniem proboszcza i mieszkańców, w 2008 r. zamontowano nowy hełm na wieży,

Zabytkowa remiza strażacka
Historická hasičská zbrojnice

Ve dvacátém století; tu fungoval Klub Ruch, Sbor dobrovolných hasičů (existující od roku 1946 dodnes), Kruh venkovských hospodyň (od 50. let 20. století dodnes) a sportový klub Orzeł.

Sokolec je rájem pro ty, kteří chtějí relaxovat v lůně přírody jak v létě, tak v zimě. V obci je několik desítek ubytovacích zařízení, vleky, mnoho turistických, cyklistických a lyžařských tras vedoucích na nejvyšší vrchol Sovích hor.

V současné době obývá Sokolec s osadou Sowa 181 obyvatel.

KOSTEL SV. MARTINA

Kostel byl v dnešní, barokně-klasicistní podobě postaven v roce 1785. V roce 1892 byla budova rozšířena.

Výrazným prvkem je půlkruhové kněžiště s oválnými okny. Na přední a západní stěně jsou patrné špatně čitelné epitafy z poloviny 19. století, po válce byl kostel renovován a byl změněn i vrchol věže.

V dubnu 1985 požár zničil organ a hlavní oltář. Na centrálním místě jsou zachovány postavy svatých Petra a Pavla a nová postava sv. Martina, kterou vytvořil lidový sochař Józef Puff. V bočním oltáři se dochovala pieta z konce 15. století.

Wieża widokowa na Wielkiej Sowie
Rozhledna na vrchu Wielka Sowa

odrestaurowano większość wyposażenia i wymieniono ławki.

Powyżej kościoła znajduje się cmentarz oraz kaplica pogrzebowa.

WIEŻA WIDOKOWA NA WIELKIEJ SOWIE

Wieża posadowiona na najwyższym szczycie Gór Sowich, Wielkiej Sowie (1014 m n.p.m), przynależy administracyjnie do Gminy Pieszyce. Z uwagi na swoją najlepszą dostępność od strony Przełęczy Sokolej, chętnie jest odwiedzana przez turystów przyjeżdżających do Sokolca.

Díky úsilí faráře a obyvatel byla v roce 2008 na věž instalován nový vrcholec, byla restaurována většina vybavení a byly vyměněny lavice.

Nad kostelem se nachází hřbitov a pohřební kaple.

ROZHLEDNA NA VRCHU WIELKA SOWA

Věž, která se nachází na nejvyšším vrcholu Sovích hor Wielka Sowa (1014 m n. m.), administrativně patří do obce Pieszyce. Pro svou nejlepší dostupnost ze strany Sokolského průsmyku

W 1885 r., z inicjatywy doktora Winklera, wzniesiono tu drewnianą wieżę. W 1905 r., z uwagi na jej zły stan techniczny, rozpoczęto budowę nowej, żelbetonowej wieży. 24 maja 1906 r. nastąpiło uroczyste otwarcie budowli i nadanie jej imienia kanclerza Ottona von Bismarcka. Z galerii widokowej, znajdującej się na wysokości 20 m, można podziwiać rozległe widoki na Karkonosze, Góry Stołowe i Masyw Ślęży.

Po II wojnie światowej wieży nadano imię Władysława Sikorskiego, a 27 września 1981 r. – polskiego turysty i krajoznawcy Mieczysława Orłowicza. Aktualnie przechodzi gruntowny remont.

POMNIK KARLA WIESEN'A

Kamienny, stuletni obelisk stoi przy trasie z Przełęczy Sokolej na Wielką Sowę. Wzniesiono go pod koniec XIX w., a w czerwcu 2002 r. odsłonięto nową tablicę. Poświęcona jest osobie

Pomnik Karla Wiesena
Památník Carla Wiesena

Sowa – symbol Sokolca
Sova - symbol města

je netrpělivě navštěvován turisty přijíždějícími do Sokolce.

V roce 1885 zde byla z iniciativy dr. Winklera postavena dřevěná věž. V roce 1905 byla pro jeho špatný technický stav zahájena stavba nové, železobetonové věže. 24. května 1906 byla budova oficiálně otevřena a pojmenována po kancléři Otto von Bismarckovi. Z vyhlídky ve výšce 20 m můžete obdivovat rozlehlé výhledy na Krkonoše, Stolové hory a masiv Ślęży.

Po 2. světové válce byla věž pojmenována po Władysławu Sikorském a 27. září 1981 po polském turistovi a průvodcovi Mieczysławu Orłowiczowi. V současné době prochází rozsáhlou rekonstrukcí.

PAMÁTNÍK KARLA WIESENA

Kamenný, sto let starý obelisk stojí u cesty z průsmyku Sokola na vrch Wielka Sowa. Postaven byl na konci 19. století a v červnu 2002 byla odhalena nová pamětní deska. Je věnova-

☞ Schronisko Sowa
Horská chata Sowa

Karla Wiesena, propagatora działań turystycznych, zasłużonego przewodniczącego walimskiego Towarzystwa Sowiogórskiego, współwłaściciela zakładów włókienniczych, który przyczynił się do budowy schroniska Sowa.

SCHRONISKO SOWA

Obiekt posiada znakomitą lokalizację (880 m n.p.m.), ponieważ oddalony jest o 15 minut marszu od Wielkiej Sowy. Stoi przy licznie uczęszczanym szlaku turystycznym.

Projekt budowy schroniska był odpowiedzią na wzrastający ruch turystyczny, a jego pomysłodawcą był wspomniany Karl Wiesen. Obiekt został uruchomiony 11 kwietnia 1897 r., czego niestety nie dożył inicjator całego zamierzenia.

Schronisko Eulenbaude miało początkowo prosty kształt. Na kamiennej podmurówce umieszczono drewniany budynek nakryty dwuspadowym dachem. W jego wnętrzu znajdowały się dwie sale gościnne oraz jeden duży i cztery małe pokoje noclegowe, w których umieszczono 8 łóżek.

Po drugiej wojnie światowej schronisko zastało przejęte przez Fundusz Wczasów Pracowni-

ný osobě Karla Wiesena, propagátora turistických aktivit, významného předsedy spolku Sovíh hor ve Walimu, spolumajitele textilních továren, který se zasloužil o vybudování horské chaty Sowa.

HORSKÁ CHATA SOWA

Objekt má výbornou polohu (880 m. n. m.), protože je vzdálen 15 minut chůze od hory Wielka Sowa. Stojí na často frekventované turistické stezce.

Projekt výstavby chaty byl reakcí na rostoucí turistický ruch, autorem nápadu byl zmíněný Karl Wiesen. Zařízení bylo spuštěno 11. dubna 1897, čeho se bohužel autor nedožil.

Chata Eulenbaude měla zpočátku jednoduchý tvar. Dřevostavba krytá sedlovou střechou byla umístěna na kamenné podezdívce. Uvnitř byly dva pokoje pro hosty, jeden velký a čtyři malé ubytovací pokoje s 8 lůžky.

Po druhé světové válce převzal chatu Fond pro dovolenou zaměstnanců, který jej přeměnil chatu na Rekreační dům „Marysieńka“. Tímto způsobem se zařízení dochovalo do našich

czych, który przekształcił je w Dom Wczasowy „Marysieńka”. Obiekt przetrwał w ten sposób do naszych czasów i po remoncie przez obecnych gospodarzy został ponownie otwarty dla turystów.

DOLINA CZARNEGO POTOKU

W górnej części Sokolca, w malowniczej dolinie spływu Czarnego i Sowiego Potoku, czyli dawnej osadzie Sowa, możemy podziwiać kilka zachowanych, starych sudeckich chat. Przez dolinę prowadzi droga zwana półkorcową. Można nią dojść z parkingu na zakręcie, aż pod schronisko Sowa.

DAWNA SKOCZNIA NARCIARSKA W SOKOLCU

Skocznia znajdowała się na stoku Niczyjej i działała od 1928 r. Przed wojną odbywały się na niej zawody, przyciągające tłumy ludzi. Jeszcze w latach 70. XX w. można było tu uprawiać skoki. Punkt krytyczny skoczni wynosił 43,5m.

SCHRONISKO ORZEŁ

Wybudowane w 1931 r. przez mistrza krawieckiego Juliusa Dintera. Położone na zboczu So-

dob a po rekonstrukci současnými hostiteli byla chata znovu otevřena pro turisty.

DOLINA CZARNY POTOK

V horní části obce Sokolce, v malebném údolí černého a Sovieho potoku, čile dávné osady Sowa, můžeme obdivovat několik zachovalých starých sudetských domů Údolím vede cesta, která se nazývá aj polokorková. Dostane se k ní z parkoviště na zatáčce, můžete pokračovat až k chatě Sowa.

BÝVALÝ SKOKANSKÝ MŮSTEK V OBCI SOKOLEC

Skokanský můstek se nacházel na svahu vrchu Niczyja a fungoval od roku 1928. Před válkou se zde pořádaly závody, které přitahovaly davy lidí. Ještě v 70. letech minulého století zde bylo možné cvičit skoky. Kritický bod můstků byl 43,5 m.

CHATA ORZEL

Postavena v roce 1931 krejčovským mistrem Juliem Dinterem. Nachází se na svahu Sokolice, v nadmořské výšce 915 m. n. m., nad průsmykem Sokola (754 m n. m.).

☞ Schronisko „Orzeł”
Horská útulna "Orzeł"

kolicy, na wysokości 915 m n.p.m., nad Przełęczą Sokolą (754 m n.p.m.).

W 1950 r. schronisko przejęte zostało przez Fundusz Wczasów Pracowniczych. Od roku 1968, nieprzerwanie, obiekt znajduje się w rękach rodziny Dominiaków.

Schronisko wspiera działania sportowe i kulturalne organizowane przez Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda, tj. Śpiewanie Pod Orłem, czy Bieg na Wielką Sowę (najlepszy bieg alpejski w kraju).

WYCIĄG NARCIARSKI PRZEŁĘCZ SOKOLA SKI

Na zboczu Sokolicy, od Przełęczy Sokolej (754 m n.p.m.) do schroniska Orzeł ciągnie się wyciąg narciarski. Jego położenie jest bardzo korzystne dla osób korzystających z zakwaterowania w schronisku. Z uwagi na dość duży kąt nachylenia stoku trenują na nim sekcje i często

V roce 1950 převzal objekt Fond pro dovolenou zaměstnanců. Od roku 1968 je objekt nepřetržitě v rukou rodiny Dominiakových.

Útulek podporuje sportovní a kulturní aktivity pořádané Kulturním střediskem obce Nowa Ruda, jako je Zpívání pod orlem nebo Běh na vrch Wielka Sowa (nejlepší alpský běh v České republice).

LYŽAŘSKÝ VLEK PRŮSMYK SOKOLA SKI

Na svahu Sokolice od průsmyku Sokola (754 m. n. m.) po horské chatu Orzeł se nachází lyžařský vlek. Jeho poloha je velmi příznivá pro lidi ubytované na chate. Vzhledem k poměrně velkému sklonu svahu zde trénují oddíly a často se zde pořádají lyžařské závody. Výhledy z trasy jsou mimořádně malebné. Trasy jsou zasněžované a osvětlené.

☞ Wyciąg narciarski Przełęcz Sokola Ski
Přelęcz Sokola lyžařský vlek

organizowane są tu zawody narciarskie. Widoki z trasy są niezwykle malownicze. Trasy są naśnieżane i oświetlane.

ZESPÓŁ WYCIĄGÓW NARCIARSKICH GÓRNIK

Trasy zjazdowe położone są na Przełęczy Sokolej, na wysokości 750 m n.p.m., na północno wschodnim stoku góry Sokół (862 m n.p.m.). Stok nachylony jest w kierunku północnym, dlatego też długo panują na nim dobre warunki śniegowe. Pierwotnie część wyciągów należała do Kopalni Nowa Ruda. Zespół obejmuje sześć nartostrad, cztery wyciągi i oferuje usługi wypożyczalni, jak również instruktorów jazdy. Przy kompleksie znajdują się bary i restauracje oraz parking. Podobnie, jak po drugiej stronie przełęczy, trasy są tu naśnieżane i oświetlane.

KOMPLEX LYŽAŘSKÝCH VLEKŮ GÓRNIK

Sjezdové tratě se nacházejí v průsmyku Sokola, v nadmořské výšce 750 m. n. m., na severovýchodním svahu hory Sokół (862 m. n. m.). Svah je ukloněn k severu, proto zde dlouhodobě převládají dobré sněhové podmínky. Původně některé vleky patřily dolu Nowa Ruda. Komplex zahrnuje šest sjezdovek, čtyři vleky a nabízí půjčovny i autoškoly. Vedle komplexu jsou bary a restaurace a také parkoviště. Stejně jako na druhé straně průsmyku jsou trasy zasněžené a osvětlené.

☞ Wyciąg narciarski Przełęcz Sokola Ski
Přelęcz Sokola lyžařský vlek

LUDWIKOWICE KŁODZKIE

Kiedy w 1880 r. przez Ludwikowice poprowadzono kolej, nastąpił gwałtowny rozwój kopalni. W 1929 r. zatrudnionych było w niej 4,5 tysiąca pracowników. Przy kopalni działała także elektrownia (do l. 60 XX w.).

Když byla v roce 1880 postavena železnice přes Ludwikowice, důl se rychle rozvíjel. V roce 1929 zaměstnával 4500 dělníků. Při dole byla také elektrárna (do 60. let 20. století).

Muzeum Techniki Militarnej Molke
Muzeum vojenské techniky Molke

LUDWIKOWICE LEŻĄ W DOLINIE WŁODZICY, OTOCZONEJ WZGÓRZAMI WYRĘBIŃSKIMI I WZGÓRZAMI WŁODZICKIMI.

Domniemywa się, że wieś leżała na bursztynowym szlaku, ponieważ w 1893 r. u ujścia Sowiego Potoku do Włodzicy odnaleziono na polu bardzo starą monetę z wizerunkiem cesarzowej Saloniny, żony imperatora rzymskiego Galiena, zamordowanej w 268 r.

Miejscowość należała do rodu Wusthube, von Donyn, Stillfriedów oraz ich zięciów, z rodu von von Schaffgotsch, von Thamme i von Larisch, później Magnisów.

W XIX w. we wsi funkcjonowała firma produkująca sztuczne tkaniny, zatrudniająca około 400 pracowników. Była tu firma przędzalnicza,

LUDWIKOWICE SE NACHÁZÍ V ÚDOLÍ WŁODZICA, OBKLOPENÉ WYRĘBIŃSKÝMI VRCHY A WŁODZICKÝMI VRCHY.

Předpokládá se, že vesnice ležela na jantarové stezce, protože v roce 1893 byla na poli u ústí Sowie nalezena velmi stará mince s vyobrazením císařovny Saloniny, manželky římského císaře Galiena, zavražděné roku 268.

Město patřilo rodinám Wusthube, von Donyn, Stillfried a jejich zeťům, z rodů von Schaffgotsch, von Thamme a von Larisch, později Magnis.

V 19. století byla v obci firma na výrobu umělých látek, která zaměstnávala asi 400 lidí. Byla zde přádelna zaměstnávající několik stovek domácích dělníků, tkalcovna plátna a bavlny se

Wiadukt kolejowy Železniční viadukt

zatrudniająca kilkuset chałupników, tkalnia lnu i bawełny z 40 tkaczami, farbiarnia, browar, w którym produkowano żytniówkę myśliwską, a także mały zakład produkujący galanterię metalową.

Kiedy w 1880 r. przez Ludwikowice poprowadzono kolej, nastąpił gwałtowny rozwój kopalni. W 1929 r. zatrudnionych było w niej 4,5 tysiąca pracowników. Przy kopalni działała także elektrownia (do l. 60 XX w.).

W cieniu tkactwa i górnictwa, Ludwikowice rozwijały się również w innych dziedzinach. Funkcjonowały tu młyny wodne, bielniki, browary. W roku 1887 otwarto szpital, którym opiekowały się siostry franciszkanki z Münster.

Przed wojną w miejscowości działały trzy szkoły podstawowe, poczta, apteka, drogeria, wiele sklepów wielobranżowych, tekstylnych i spożywczych, a także 11 lokali gastronomicznych. Członkowie Kłodzkiego Towarzy-

40 tkalci, barvírna, pivovar, kde se vyráběla žitná myslivecká vodku, a malá továrna na kovové doplňky.

Když byla v roce 1880 postavena železnice přes Ludwikowice, důl se rychle rozvíjel. V roce 1929 zaměstnával 4500 dělníků. Při dole byla také elektrárna (do 60. let 20. století).

Ve stínu tkalcovství a hornictví se obci Ludwikowice dařilo i v jiných oborech. Byly zde vodní mlýny, bělidla a pivovary. V roce 1887 byla otevřena nemocnice pod péči sester františkánek z Münsteru.

Před válkou byly ve městě tři základní školy, pošta, lékárna, drogerie, mnoho obchodů se smíšeným zbožím, textilem a potravinami a také 11 jídelen. Členové Kladské horské společnosti zmapovali 11 turistických tras podél Włodzických vrchů a Sovích hor. Existovalo mnoho náboženských spolků a gymnastický spolek.

V roce 1352 jsou Ludwikowice zmiňovány jako Ludwigsdorf - obec Ludwika, pravděpodobně prvního majitele. Jiné teorie říkají, že tyto oblasti byly osídleny dříve slovanskými kmeny, protože jedna z části obce Ludwikowice se jmenovala Miłków, což je odvozeno od slovanského jména Miłek (Miloslav).

Po válce přišli lidé z Polska, hlavně ze středních zemí, a také reemigranti z Francie a Belgie. V Ludwikowicích byl Domov pro seniory, později přeměněný na dům s pečovatelskou službou pro postižené děti, vedený řádovými sestrami, který je stále v provozu.

Po válce se v prostoru sousedícím s dolem nacházely mj. elektrárna, pobočka Bystrické fabriky stavebných kovaní, průmyslová mísírna krmiv, těžila se struska, v závodě Metalplast se z ní vyráběly duté cihly a stavební desky, byly zde sklady pro obchody a velkoobchody, sklad státních lesů. Dnes na ul. Fabrycznej zbylo jen málo budov.

Hned po válce bylo možné navštěvovat Průmyslové učiliště. Dnes je v obci Školní areál č. 2. U základní školy je žákům k dispozici sportoviště (2016), v současné době je ve výstavbě sportovní hala. V samostatné budově je mateřská škola (od roku 1949). V budově nemocnice dnes řádové sestry provozují Soukromé speciální školy. V roce 2016 v bývalé tělocvičně

stwa Górskiego wyznaczyli 11 tras pieszych po Wzgórzach Włodzickich i Górach Sowich. Działało tu wiele stowarzyszeń religijnych oraz towarzystwo gimnastyczne.

W 1352 r. Ludwikowice wspominane są jako Ludwigsdorf – wieś Ludwika, najprawdopodobniej pierwszego właściciela. Inne teorie mówią o wcześniejszym zamieszkiwaniu tych terenów przez słowiańskie plemiona, gdyż jedna z dzielnic Ludwikowic nosiła nazwę Miłkowa, co wywodzi się od słowiańskiego imienia Miłek (Miłosław).

Po wojnie przybyła ludność polska, głównie z ziem centralnych oraz reemigranci z Francji i Belgii. W Ludwikowicach działał dom starców, później przekształcony na dom opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi, prowadzony przez zakonnice, który nadal funkcjonuje.

Na terenie przyległym do kopalni po wojnie znajdowały się m.in. elektrownia, oddział Bystrzyckiej Fabryki Okuć Budowlanych, mieszalnia pasz przemysłowych, eksploatowano żużel, w zakładzie Metalplast produkowano z niego pustaki i płyty budowlane, były magazyny sklepów i hurtownie, Składnica Lasów Państwowych. Dziś przy ul. Fabrycznej pozostało już niewiele budynków.

Tuż po wojnie można było uczęszczać do Szkoły Przysposobienia Przemysłowego. Dziś we wsi znajduje się Zespół Szkół Nr 2. Przy szkole podstawowej do dyspozycji uczniów jest boisko sportowe (2016 r.), a aktualnie w budowie jest hala sportowa. W oddzielnym budynku funkcjonuje przedszkole (od 1949 r.). W budyn-

☞ Kapliczka maryjna
Mariánská kaple

obecní úřady otevřely veřejnou školku Pohádkový kopec.

Do roku 2008 působil Sportkový klub "Błękitni" Ludwikowice, donedávna – Studentský sportovní klub "Sowiogórski" a od roku 2020 se fotbalových zápasů účastní Sportový klub Tom-Dar Ludwikowice. Nedávno vznikla soukromá iniciativa, která pod heslem Sofie štíty pořádá především pěší rallye, které spojují zábavu se vzděláváním a propagují krásu krajiny v okolí obce Ludwikowice Kłodzkie.

Dobrovolní hasičský sbor vznikl v roce 1946 a Spolek venkovských hospodyň - v 60. letech 20. století. Dodnes Spolek venkovských hospodyň organizuje společné akce (výstava velikonočních a vánočních stolů, dožínky atd.) s rozdělením na Spolek venkovských hospodyň, pěvecké skupiny a Senior klub Jiskra. V současné době působí Spolek při Kulturním středisku obce Nowa Ruda.

Ludwikowice Kłodzkie, které zahrnuji části Borek, Dalków, Drzazgi, Grzymków, Miłków, Nowy Miłków a Sowina, obývá 1977 obyvatel.

☞ Centrum Rekreacyjno-Konferencyjne Harenda
Rekreační a konferenční centrum Harenda

KOSTEL SV. MICHALA ARCHANDĚLA

Kostel je v listinách zmiňován již v roce 1456. První zděný kostel postavila rodina Stillfriedů v roce 1708. Rozšířen byl v roce 1880. Z toho času pochází hlavní oltář sv. Michala Archanděla. Dodnes se dochovalo pár plastik z 18. století a jedna - z počátku 16. století.

Kościół św. Michała Archanioła, fot. parafia Ludwikowice
Kostel svatého Michaela archanděla

ku dawnego szpitala, siostry zakonne prowadzą dziś Niepubliczne Szkoły Specjalne. W dawnym gimnazjum władze gminy uruchomiły w 2016 r. Żłobek Publiczny Baśniowe Wzgórze.

Do 2008 r. działał LZS Błękitni Ludwikowice, do niedawna – Uczniowski Sowiogórski Klub Sportowy, a od 2020 r. w rozgrywkach piłkarskich bierze udział KS Tom-Dar Ludwikowice. Niedawno powstała także prywatna inicjatywa, która pod hasłem Sowie Szczyty organizuje rajdy, głównie piesze, które łączą zabawę z edukacją i promują piękno krajobrazu okolic Ludwikowic Kłodzkich.

ŽELEZNIČNÍ DRÁHA

V roce 1854 vznikl plán na vytvoření železnice Berlín-Vídeň, která měla vést z Berlína přes Goerlitz, Jelení Horu, Wałbrzych, Nowou Rudu, Kladsko, Międzylesie a poté na území České republiky do Ústí nad Orlicą, od kudy vedla již vybudovaná železnice do hlavního města Rakouského císařství. Trať z Kladska do obce Nowa Ruda byla otevřena 1. června 1879. Do Wałbrzychu trať dokončili 15. října 1880. Na tomto úseku bylo také vybudováno nádraží v v obci Ludwikowice. Nejprve se nacházelo na

OSP założone zostało już w 1946 r., a KGW – w latach 60. XX w. Do dziś koło brało udział w wydarzeniach gminnych (wystawa stołów wielkanocnych, bożonarodzeniowych, dożynki i in.), dzieląc się na KGW, zespoły śpiewacze i Klub Seniora Iskierka. Aktualnie, przy Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda, działa Koło Gospodyń Wiejskich Kulturalni.

Ludwikowice Kłodzkie, do których należą Borek, Dalków, Drzazgi, Grzymków, Miłków, Nowy Miłków i Sowina zamieszkuje 1977 osób.

KOŚCIÓŁ ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA

Kościół wzmiankowany był już w 1456 r. Pierwszą murowaną świątynię wzniosła rodzina Stillfried w 1708 r. Rozbudowana została w 1880 r. Z tego czasu pochodzi główny ołtarz św. Michała Archanioła. Do dziś przetrwało też kilka rzeźb z XVIII w., a jedna – z początku XVI w.

LINIA KOLEJOWA

W 1854 r. pojawił się plan utworzenia kolei berlińsko-wiedeńskiej, która miała biec z Berlina przez Goerlitz, Jelenią Górę, Wałbrzych, Nową Rudę, Kłodzko, Międzylesie i następnie na terytorium Czech do Usti nad Orlicą, skąd prowadziła, już wcześniej wybudowana, kolej do stolicy Cesarstwa Austriackiego. Linię z Kłodzka do Nowej Rudy otwarto 1 czerwca 1879 r. Natomiast do Wałbrzycha linia dotarła 15 października 1880 r. Na tym odcinku powstała również stacja kolejowa w Ludwikowicach. Najpierw usytuowana była u podnóża

Pomnik górników, fot. parafia Ludwikowice
Památník horníků

Wiadukt kolejowy
Železniční viadukt

úpatí hory Tyncowa, před viaduktem přes potok Miłkowski. V letech 1907-1912 byla položena druhá kolej. V roce 1912 byla následně postavena nová nádražní budova, která donedávna sloužila obyvatelům obce při řece Włodzica.

POMNÍK HORNÍKŮ V OBCI LUDWIKOWICE KŁODZKIE

Památník věnovaný památce 151 horníků, převážně z Jugowa, kteří zahynuli při výbuchu metanu v hloubce 255 m, v dole Wenclaus 9. července 1930. Neštěstí bylo v té době významnou událostí. Speciální kondolence poslali aj polské úřady. Pohřební obřady shromáždily desítky tisíc lidí.

GALERIE LUDWIKOWICE

Evangelický kostel byl zřízen v roce 1930. Evangelická farnost přežila do roku 1946. Později byl v kostele obchod, sklad a truhlárna. Obec Nowa Ruda vytvořila Muzeum území Sovích hor (2011), později Galerii nezávislého umění.

☞ Dawny kościół ewangelicki – obecnie Galeria Ludwikowice
Bývalý evangelický kostel – aktuálně Galeria Ludwikowice

Tyńcowej, przed wiaduktem nad Potokiem Miłkowskim. W latach 1907-1912, położono drugi tor. Również w 1912 r. wzniesiony został nowy budynek stacyjny, który jeszcze do niedawna służył mieszkańcom wsi nad Włodzicą.

POMNIK GÓRNIKÓW W LUDWIKOWICACH KŁODZKICH

Pomnik poświęcony pamięci 151 górników, w większości z Jugowa, którzy zginęli podczas wybuchu metanu na poziomie 255 m w kopalni Wenclaus 9 lipca 1930 r. Wypadek ten był głośnym wydarzeniem w tamtym czasie. Specjalne noty wysłały również władze Polski. Uroczystości pogrzebowe zgromadziły dziesiątki tysięcy ludzi.

GALERIA LUDWIKOWICE

Kościół ewangelicki powstał w 1930 r. Parafia ewangelicka przetrwała do 1946 r. Później w kościółku działał sklep, hurtownia i stolarnia. Gmina Nowa Ruda utworzyła w nim Muzeum Ziemi Sowiogórskiej (2011 r.), później Galerię Sztuki Niezależnej. Dziś we wnętrzach Galerii Ludwikowice odbywają się spotkania i wystawy, w tym Festiwal Góry Literatury.

Dnes Galeria Ludwikowice hostí setkání a výstavy, včetně festivalu Hory literatury.

TOVÁRNA NA STŘELIVO NA SVAZÍCH WŁODYKY

Muniční továrna v obci Miłków byla postavena na místě bývalého dolu Wenceslaus v roce 1941. Zařízení zřídila firma Dynamit Nobel A.G. a společnost Mölke Werke. Byli zde zaměstnáni někteří bývalí horníci a vězni ze dvou pracovních táborů, celkem přes 1000 lidí: Poláci, Češi, Rusové a Francouzi.

Některé z budov byly zbourány v roce 1996, ale to, co zůstalo, dává představu o velkosti projektu. Na svazích hory Włodyka jsou o něco níže obrovské zbytky skladišť, něco jako staré baráky s plochými střechami. Všichni měli tzv. žlabové stropy, na kterých rostly stromy a keře. Budovy tak byly ze vzduchu neviditelné.

KULTURNÍ STŘEDISKO OBCE NOWA RUDA

Ve 20. století byl v obci Lidový dům, přeměněný v roce 1949 na Městské kulturní středisko s divadelním sálem, kulečníkem, bufetem a knihovnou.

☞ Wystawa malarstwa w Galerii Ludwikowice
Galeria Ludwikowice – výstava obrazů

☞ Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda
Kulturní středisko obce Nowa Ruda

FABRYKA AMUNICJI NA ZBOCZACH WŁODYKI

Fabryka amunicji w Miłkowie powstała w miejscu wcześniej działającej tutaj kopalni Wenceslaus w 1941 r. Obiekty prowadziła firma Dynamit Nobel A.G. i przedsiębiorstwo Mölke Werke. Zatrudniono tu część byłych górników oraz więźniów z dwóch obozów pracy, łącznie ponad tysiąc sto osób: Polaków, Czechów, Rosjan i Francuzów.

Część z budynków rozebrano w 1996 r., jednak to, co zostało, daje pojęcie o ogromie tego przedsięwzięcia. Na zboczach góry Włodyka stoją potężne pozostałości magazynów, nieco niżej coś w rodzaju starych baraków z płaskimi dachami. Wszystkie miały tzw. stropy korytowe, na których rosły drzewa i krzewy. W ten sposób budynki były niewidoczne z powietrza.

CENTRUM KULTURY GMINY NOWA RUDA

W XX w. we wsi znajdował się Dom Ludowy, przekształcony w 1949 r. w Gminny Dom Kultury z salą teatralną, bilardem i bufetami i biblioteką.

Později se změnil název na Kulturní dům Gromadzki s kinem Sowa. Působili tu umělecké skupiny, modelárna, kovovýroba, loutkové divadlo a mnoho dalších oddílů. V roce 1971 získalo Kulturní centrum první místo ve Vratislavském kraji za nejlépe fungující kulturní a vzdělávací instituci na venkově.

Kulturní centrum obce bylo založeno v květnu 1975. V budově byla kavárna, promítací místo, hlediště a pohybová a stolní herna. V roce 1986 se zde konal Komunální festival Rubaszna Song. V 90. letech se konaly výstavy velikonočních stolů, koncerty vánočních koled, ale i rozsáhlé sportovní aktivity.

V roce 2001 byl objekt přeměněn na Kulturní centrum obce Nowa Ruda. V současné době centrum provozuje řadu uměleckých, hudebních a sportovních aktivit pro děti, mládež i dospělé a podporuje mj. činnost spolků venkovských hospodyněk, seniorského klubu, pěveckého sboru a divadla mládeže.

Středisko organizuje a spolupořádá četné sportovní akce (Běh na horu Wielka Sowa, Běh nezávislosti), kulturní akce (Zpívání pod Orlem, Festival hory literatury, Pirohové Love, dožínky, výstavu velikonočních a vánoč-

☞ Muzeum Techniki MIlitarnej Molke – Muchołapka
Muzeum vojenské techniky Molke – Muchołapka

Centrum Rekreacyjno-Konferencyjne Harenda
Rekreační a konferenční centrum Harenda

Później zmieniony został w Gromadzki Dom Kultury z kinem Sowa. Działały w nim zespoły artystyczne, modelarnia, sekcja metaloplastyki, teatrzyk kukiełkowy, a także wiele innych sekcji. W 1971 r. Dom Kultury otrzymał I miejsce w województwie wrocławskim dla najlepiej pracującej placówki kulturalno-oświatowej na wsi.

Gminy Ośrodek Kultury (GOK) powstał w maju 1975 r. W budynku funkcjonowała kawiarnia, punkt wyświetlania filmów, sala widowiskowa, sala gier ruchowych i stolikowych. W 1986 r. zorganizowano tu Gminny Festiwal Pieśni Rubasznej. W latach 90. XX w. pojawiły się wystawy stołów wielkanocnych, koncerty kolęd, a także szeroka działalność sportowa.

W 2001 r. GOK w Ludwikowicach został przekształcony w Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda. Aktualnie Centrum prowadzi liczne zajęcia artystyczne, muzyczne i sportowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych, a także wspiera m.in. działalność kół gospodyń wiejskich, klubu seniora, chóru, czy teatru młodzieżowego.

Centrum organizuje i współorganizuje liczne wydarzenia sportowe (Bieg Na Wielką Sowę, Bieg Niepodległości), kulturalne (Śpiewanie Pod Orłem, Festiwal Góry Literatury, Pierogowe Love, dożynki, wystawę stołów wielkanocnych i bożonarodzeniowych) i wiele innych. Przy Centrum funkcjonuje Biblioteka Publiczna z jej sześcioma filiami (Bożków, Dzikowiec, Wolibórz, Przygórze, Jugów, Świerki).

MUZEUM TECHNIKI MILITARNEJ MÖLKE I „MUCHOŁAPKA”

Muzeum zostało otwarte 1 sierpnia 2013 r. na terenie byłej fabryki amunicji Fabryka Dynamit Nobel AG Mölke. Można zwiedzać część naziemną, część sztolni oraz wojskowy sprzęt kołowy i gąsienicowy.

Atrakcją miejsca jest „muchołapka”. To pozostałość chłodni kominowej, betonowy krąg położony na skraju lasu. Często mylnie uznawana za miejsce testów niemieckiego wynalazku – latającego dzwonu, legendarnej, nieistniejącej cudownej broni Hitlera.

CENTRUM REKREACYJNO-KONFERENCYJNE HARENDA

To duży obiekt z akwenem wodnym (rekreacyjnym i łowiskiem), mini zoo, padokiem konnym, gospodą i kilkoma obiektami noclegowo-konferencyjnymi.

Wiadukt kolejowy
Železniční viadukt

Muzeum vojenské techniky Mölke a „Mucholapka“
Muzeum bylo otevřeno 1. srpna 2013 v prostorách bývalé muniční továrny Fabrika Dynamit Nobel AG Mölke. Můžete navštívit jeho pozemní část, část štoly a vojenskou kolovou a pásovou techniku.

Atrakcí místa je „mucholapka“. Je to pozůstatek chladící věže, přičemž se jedná o betonový kruh umístěný na okraji lesa. Často mylně považován za testovací místo pro německý vynález – létající zvon, Hitlerovu legendární neexistující zázračnou zbraň.

REKREAČNÍ A KONFERENČNÍ CENTRUM HARENDA

Je to velký objekt s vodní nádrží (rekreační a rybářskou), nachází se zde minizoo, výběh pro koně, hostinec a několik ubytovacích a konferenčních prostor.

ŚWIERKI

Z miejscowością związana jest legenda, mówiąca o leśniczym, który bardzo surowo traktował tych, którzy bezprawnie zbierali w lesie wiązki chrustu. Mieszkańcy chcąc dać nauczkę leśnikowi zawarli pakt z diabłem.

K obci se váže pověst o lesníkovi, který velmi tvrdě zacházel s těmi, kteří v lese nezákonně sbírali svazky dřevin. Obyvatelé, kteří chtěli dát lesníkovi lekci, uzavřeli smlouvu s čertem, který na jejich účet vyrobil 16 hřebíků.

Podwójny tunel
Dvojitý tunel

WIEŚ POWSTAŁA WZDŁUŻ BIEGU WŁODZICY, U STÓP WŁODZICKIEJ GÓRY.

Właścicielem Königswalde był burgrabia Kłodzki Hanus von Wusthube, później część osady należała do rodów rycerskich. Posiadali ją między innymi Donynowie, Sillfriedowie i Magnisowie. Obok posiadłości pańskiej we wsi istniało wolne sędziostwo.

Z miejscowością związana jest legenda, mówiąca o leśniczym, który bardzo surowo traktował tych, którzy bezprawnie zbierali w lesie

OBEC BYLA ZALOŽENA PODÉL ŘEKY WŁODZICE, NA ÚPATÍ HORY WŁODZICA

Majitelem Königswaldu byl kladenský šlechtic Hanus von Wusthube, později část osady patřila rytířským rodinám. Obec vlastnili ho mimo jiné Donynové, Sillfriedovi a Magnisovi. V obci u panského majetku byl svobodný soudce.

K obci se váže pověst o lesníkovi, který velmi tvrdě zacházel s těmi, kteří v lese nezákonně sbírali svazky dřevin. Obyvatelé, kteří chtěli

Panorama miejscowości
Panorama obce

Wiadukt kolejowy
Železniční viadukt

wiązki chrustu. Mieszkańcy chcąc dać nauczkę leśnikowi zawarli pakt z diabłem, który wykonał na ich zlecenie 16 gwoździ. Po ich dotknięciu człowiek miał być dotknięty mękami piekielnymi. Mieszkańcy liczyli na to, że leśniczy dotknie wbitych gwoździ w pień w lesie. Niestety leśnik tknięty przeczuciem kazał je wyjąć jednemu ze swoich robotników. Zgodnie z przewidywaniami robotnik ciężko zachorował. Dopiero zniszczenie diabelskich gwoździ spowodowało, że robotnik powrócił do zdrowia.

W XVIII wieku wieś miała już kościół, plebanię, szkołę, młyny wodne, potażarnię i bielnik. Oprócz działalności leśnej i rolniczej, rozwinęło się tkactwo. W XIX w. wymienia się urząd pocztowy, zakłady przetwórcze, zakład włókienniczy.

W przysiółku Granicznik w Świerkach w czasie wojen napoleońskich rozegrał się bój, w którym zginęło 13 żołnierzy. Do dziś w miejscu tym znajduje się cokół po obelisku z napisem „Tu leżą ciała poległych w potyczce Prusaków i Bawarczyków, dnia 15 lutego 1807 r.”.

dát lesníkovi lekci, uzavřeli smlouvu s čertem, který na jejich účet vyrobil 16 hřebíků. Po jejich doteku se měli člověka dotknout pekelná muka. Obyvatelé doufali, že se lesník dotkne hřebíků zatloukaných do kmene v lese. Bohužel lesník, který něco tušil, přikázal jednomu ze svých dělníků, aby je vyvezl. Jak se dalo očekávat, dělník vážně onemocněl. Až zničení ďábelských hřebíků, způsobilo, že dělník se vyzdravěl.

V 18. století měla obec již kostel, presbyterium, školu, vodní mlýny, a bělírnu. Vedle lesnické a zemědělské činnosti se rozvíjelo tkalcovství. V devatenáctém století se v obci nacházela pošta, zpracovatelské závody a textilní závod.

Během napoleonských válek se v osadě Granicznik v obci Świerki odehrál boj, při kterém zahynulo 13 vojáků. Dodnes je na obelisku podstavec s nápisem „Zde leží těla padlých Prusů a Bavorů v potyčce 15. února 1807“.

Rozvoj obce přinesla výstavba železniční tratě v roce 1880 se dvěma stanicemi a spuštění dolu na melafyr v roce 1902. Ve 20. století zde byly koloniální obchody, tkalcovna, silniční

Włodzicka Góra
Włodzická hora

Rozwój wsi przyniosła budowa linii kolejowej w 1880 r., z dwiema stacjami, oraz uruchomienie kopalni melafiru w 1902 r. W XX w. działały sklepy kolonialne, tkalnia, firma prowadząco roboty drogowe, piekarnie, cukiernia, warsztaty rzemieślnicze i gospody.

Po wojnie Königswalde przemianowano na Konary, później Świerki.

Największą grupę osadników stanowili mieszkańcy Polski centralnej. Drugą dużą grupę stanowili górale.

Działał kamieniołom, ośrodek zdrowia, młyn, sklepy, poczta, szkoła i biblioteka z dwiema filiami. Dzieci pobierały naukę od 1945 do 2001 r. Dziś w miejscu szkoły działa prywatny Dom Seniora w Górach Sowich. Biblioteka, z przerwami, działa do dziś. Od 2017 r. filia Biblioteki Publicznej znajduje się w budynku świetlicy wiejskiej.

Koło Gospodyń Wiejskich przejawiało największą aktywność w latach 80. XX w. Ochotnicza Straż Pożarna była aktywna w latach 50–90. XX w., choć formalnie istnieje do dziś. Istniał także LZS Skalnik.

Działalność kulturalna toczyła się po wojnie w klubie należącym do Wojsk Ochrony Pogranicza, a później w klubie NOT, działającym przy kamieniołomie. Strażnica WOP powstała

podnik, pekárny, cukrárna, řemeslné dílny a hospody.

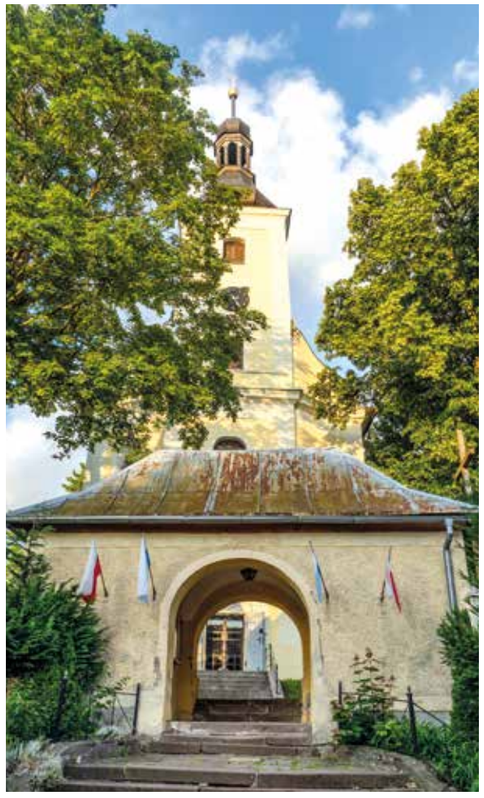
Po válce se Königswalde přejmenovalo na Konary a později na Świerki.

Nejpočetnější skupinu osadníků tvořili obyvatelé středního Polska. Druhou velkou skupinou byli horalé.

Byl zde kamenolom, zdravotní středisko, mlýn, obchody, pošta, škola a knihovna se dvěma pobočkami. Děti se zde vzdělávaly v letech 1945 až 2001. Dnes je na místě školy soukromý Domov důchodců. Knihovna s přestávkami funguje dodnes. Od roku 2017 sídlí v budově společenské místnosti pobočka obecní knihovny.

Rolnický kroužek byl nejaktivnější v 80. letech 20. století. Dobrovolný hasičský sbor působil v 50. a 90. letech 20. století, přestože formálně existuje dodnes.

Po válce probíhala kulturní činnost v klubu Hraniční stráže a později v klubu NOT, působícím u kamenolomu. Strážná věž hraniční

Kościół św. Mikołaja
Kostel svatého Mikuláše

w listopadzie 1945, zabezpieczając granicę państwową z Czechosłowacją.

Na terenie wsi funkcjonuje dziś Stajnia Świerki, ośrodek treningowy kłusaków francuskich. Stajnia i trenerzy zebrali już wiele nagród, w tym tytuły najlepszych w kraju.

Od 2011 r. Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda organizuje we wsi coroczny Bieg Niepodległości, który zdobywa tytuły jednego z najlepszych biegów anglosaskich w kraju.

Świerki, które obejmują Granicznik, Świerki Dolne, Świerki Kłodzkie osadę i Wrześnik zamieszkuje 517 osób.

KOŚCIÓŁ ŚW. MIKOŁAJA

Kościół w tym miejscu wymieniony został po raz pierwszy w XVI w. Obecny kształt budowla przybrała w 1754 r. Do dziś jest świątynią jednonawową z wielobocznie zakończonym prezbiterium.

Wnętrze kościoła św. Mikołaja
Interiér kostela sv. Mikuláše

Wieża na Włodzickiej Górze, fot. B. Adamska
Věž na Włodzické hoře

stráže byla zřízena v listopadu 1945 k zajištění státní hranice s Československem.

Dnes v obci funguje Stáj Świerki, výcvikové středisko pro francouzské klusáky. Stáj a trenéři už posbírali mnoho ocenění, mezi nimi i titul nejlepších v zemi.

Od roku 2011 pořádá Kulturní centrum obce Nowa Ruda každoročně v obci Běh nezávislosti, který je oceněn titulem jednoho z nejlepších anglosaských závodů v zemi.

Świerki, včetně osad Granicznik, Świerki Dolne, Świerki Kłodzkie a Wrześnik, obývá 517 lidí.

☞ Nieczynny kamieniołom melafiru
Uzavřený lom na melafyr

Do dziś zachowały się m.in. pochodzące z XVIII w. figury świętych, które zdobią wieżę, ołtarz główny z rzeźbą św. Mikołaja, dwa ołtarze boczne i organy. Od XV w. przetrwała figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem Jezus (dziś w Muzeum Archidiecezjalnym we Wrocławiu). Świątynia przechodziła liczne remonty. Otoczona jest murem cmentarnym z budynkiem bramnym z XVII w., obok stoi figura św. Jana Nepomucena.

RUINY KAPLICY NA GRANICZNIKU

W przysiółku Markgrund (dziś Granicznik) w XIX w. powstała kaplica pw. św. Anny. Okoliczne domy powstały w poł. XVIII w., a mieszkańcy trudnili się tkactwem chałupniczym. Po II wojnie światowej wieś stopniowo pustoszała, a przez jakiś czas w kaplicy odbywały się jeszcze nabożeństwa i msze niedzielne. Dziś przy ruinie stoi kamienny krzyż, a w okolicy mieszka zaledwie kilka osób.

KOSTEL SV. MIKULÁŠE

Kostel se na tomto místě poprvé zmiňuje v 16. století, současná podoba stavby vznikla v roce 1754. Dodnes je to jednolodní chrám s polygonálním chórem.

Dodnes se dochovaly sochy světců z 18. století, které zdobí věž, hlavní oltář se sochou sv. Mikuláše, dva boční oltáře a varhany. Z 15. století se zachovala socha Panny Marie s Ježíškem (dnes se nachází v Arcidiecézním muzeu ve Vratislavi). Chrám prošel mnoha rekonstrukcemi. Obklopen je hřbitovní zdí se vstupní budovou ze 17. století, vedle něho stojí socha sv. Jana Nepomuckého.

NIECZYNNY KAMIENIOŁOM MELAFIRU

W 1902 r. był filią zakładu ze Zgorzelca, później Głuszycy Górnej. W 1912 r. wzniesiono nowoczesną wytwórnię tłucznia i kolejkę linową o długości 2960 m, dostarczającą urobek z zakładu w Świerkach do stacji kolejowej Bartni-

RUINY KAPLE NA GRANICZNIKU

V osadě Markgrund (dnes Granicznik) byla v 19. století postavena kaple sv. Anny. Okolní domy byly postaveny v 18. století, přičemž obyvatelé se zde zabývali tkaním. Po 2. světové válce obec postupně pustla, jistý čas se v kapli konaly bohoslužby a nedělní mše. Dnes při zřícenině stojí kamenný kříž a v okolí žije jen pár lidí.

UZAVŘENÝ MELAFÝROVÝ LOM

V roce 1902 zde byla pobočka závodu ze Zgorzelce, později z města Głuszyca Górna. V roce 1912 zde byla postavena moderní továrna na drcený kámen a 2 960 m dlouhá lanovka, která transportovala kámen do nádraží Bartnica. V závodě pracovalo 140 lidí. Fungoval do roku 2012.

V roce 2018 se v oblasti závodu konal Mezinárodní balónový festival a natáčely se obrázky pro sérii „Znaky“, který produkovanou společností AXN.

ROZHLEDNA NA WŁODZICKÉ HOŘE

Věž byla postavena na nejvyšším vrchu Włodzických vrchů (757 m. n. m.) z iniciativy lékárníka Augusta Roderfelda z obce Świerki. Slavnostní otevření se uskutečnilo 16. října 1927.

☞ Muzeum Przy Tunelu
Muzeum Vedle Tunelu

Muzeum Przy Tunelu
Muzeum Vedle Tunelu

ca. W zakładzie pracowało 140 osób. Działał do roku 2012.

Na terenie wyrobiska w 2018 r. odbył się Międzynarodowy Festiwal Balonowy oraz kręcono zdjęcia do serialu „Znaki", produkcji AXN.

WIEŻA WIDOKOWA NA WŁODZICKIEJ GÓRZE

Wieża zbudowana została na najwyższym szczycie Wzgórz Włodzickich (757 m n.p.m.) z inicjatywy aptekarza Augusta Roderfelda ze Świerków. Uroczyste otwarcie nastąpiło 16 października 1927 r. W 1934 r. nadano jej imię Paula von Hindenburga. Po wojnie niszczała.

Dzięki staraniom władz Gminy Nowa Ruda, odzyskała swój dawny blask. 19 października 2018 r. odbyło się uroczyste otwarcie wieży po odbudowie. Jej kształt jest zbliżony do pierwowzoru. Taras widokowy znajduje się na wysokości 15 m, na szczyt prowadzi 50 schodów, a do jej odbudowy użyto podobnych materiałów.

Do wieży można dojść trzema szlakami turystycznymi: czerwonym od wsi Świerki (gdzie znajduje się parking), zielonym od stacji kolejowej Świerki Dolne (strome podejście) lub czerwonym od Ludwikowic Kł. (trasa najdłuższa, ale bardzo malownicza).

Na zboczu góry znajdują się pozostałości obiektów do załadunku i transportu kamienia z niewielkiego kamieniołomu. Poniżej szczytu znajduje się punkt widokowy z charakterystycznym białym krzyżem.

Na szczycie góry istniała niegdyś gospoda turystyczna – Spitzbergerbaude.

V roce 1934 dostal jméno po Paulu von Hindenburgovi. Po válce věž chátrala.

Díky úsilí obce Nowa Ruda se jí vrátila bývalá sláva. 19. října 2018 byla věž oficiálně otevřena po rekonstrukci. Její tvar je podobný originálu. Vyhlídková plošina se nachází ve výšce 15 m, na její vrchol vede 50 schodů a na její rekonstrukci byly použity podobné materiály, jako při originální stavbě.

K věži vedou tři turistické trasy: červená z obce Świerki (kde je i parkoviště), zelená od nádraží v obci Świerki Dolne (strmé stoupání) a modrá z obce Ludwikowice (nejdelší, ale velmi malebná trasa).

Na svahu jsou zbytky zařízení pro nakládání a odvoz kamene z malého lomu. Pod vrcholem se nachází vyhlídka s charakteristickým bílým křížem.

Na vrcholu hory byl kdysi turistický hostinec – Spitzbergerbaude.

Skrzyżowanie szlaków
Křížení stezky

Muzeum Przy Tunelu
Muzeum Vedle Tunelu

MUZEUM PRZY TUNELU

W 2021 r. otwarto prywatne Muzeum Przy Tunelu, poświęcone pamięci Mieczysława Bojko, eksploratora, miłośnika historii. We wnętrzach zgromadzono wiekowe przedmioty, którymi posługiwali się mieszkańcy okolicznych wsi oraz współczesne obrazy malarki, właścicielki obiektu.

MUZEUM U TUNELU

V roce 2021 bylo otevřeno soukromé muzeum v tunelu věnované památce Mieczysława Bojka, objevitele a milovníka historie. V interiérech se nacházejí starobylé předměty používané obyvateli okolních vesnic a současné obrazy od malíře, majitele budovy.

BARTNICA

Utworzona linia kolejowa z Kłodzka do Wałbrzycha stała się motorem napędowym rozwoju wsi. Ważnymi ośrodkami życia społecznego były gospody i restauracja rodziny Kitzig. Chlubą wsi była również szkoła.

Vytvořená železniční trať z Kladska do Wałbrzychu se stala hybnou silou rozvoje obce. Rodinné hospody a restaurace Kitzigových byly významnými centry společenského života. Škola byla pýchou obce.

☞ Panorama miejscowości
Panorama obce

BARTNICA LEŻY POMIĘDZY GÓRAMI SUCHYMI, WZGÓRZAMI WYRĘBIŃSKIMI I WZGÓRZAMI WŁODZICKIMI.

Powstała na terenach wododziałowych, stanowiących od wieków pogranicze, przy strumieniu Złota Woda, mającego ujście w górnym biegu Bystrzycy (dopływu Odry).

Wymieniana jest w II połowie XVI w. jako dolina pszczelarzy i bartników.

Wiek XVIII przyniósł mieszkańcom dochód z tkactwa. II połowa XIX w. to rewolucja przemysłowa, która ograniczyła produkcję chałupniczą. Zaczęto wykorzystywać naturalne zasoby kopalniane, ale również rozkwitło przetwórstwo płodów rolnych, powstała gorzelnia i browar.

Utworzona linia kolejowa z Kłodzka do Wałbrzycha stała się motorem napędowym rozwoju wsi. Ważnymi ośrodkami życia społeczne-

BARTNICA SE NACHÁZÍ MEZI SUCHÝMI VRCHY, WYRĘBIŃSKÝMI VRCHY A WŁODZICKÝMI VRCHY.

Vznikla v povodích, která byla po staletí hraničním územím, u potoka Złota Woda, který se vlévá do horního toku řeky Bystrzyca (přítok Odry).

Ve druhé polovině 16. století se toto místo zmiňuje jako údolí včelařů a perníků.

Osmnácté století přineslo obyvatelům příjmy z tkalcovství. Druhá polovina 19. století byla poznamenána i průmyslovou revolucí, která omezila domácí výrobu. Začali se využívat přírodní důlní zdroje, ale vzkvétalo i zpracování zemědělských produktů, vznikl lihovar a pivovar.

Vytvořená železniční trať z Kladska do Wałbrzychu se stala hybnou silou rozvoje obce. Rodinné hospody a restaurace Kitzigových byly významnými centry společenského

Oznaczenie szlaku spacerowego
Značení turistické stezky

Panorama miejscowości
Panorama obce

go były gospody i restauracja rodziny Kitzig. Chlubą wsi była również szkoła. Praca w kamieniołomach i przy obsłudze stacji kolejowej, w kopalniach noworudzkich oraz przy hodowli i uprawie roli, ustabilizowała przed drugą wojną światową sytuację ludnościową Bartnicy. We wsi była piekarnia, rzeźnia, sklepy kolonialne, sklep z odzieżą, skład węglowy.

Nazwa Złota Woda jest nawiązaniem do strumienia, a pierwsza nazwa przysiółka Wyrębina, która dziś jest główną częścią wsi, wskazywała na leśny charakter tego miejsca. Pierwsza polska nazwa wsi to Bytowo, od ostatniej niemieckiej nazwy – Beutengrund.

Polscy osadnicy, głównie z centralnej i południowej części kraju, uruchomili sklepy i restauracje, ale już od 1950 r. wieś miała tylko jeden sklep. Działał LZS Olimpia, Koło Gospodyń Wiejskich (do 2019 r.). Szkoła funkcjonowała od 1946 do 1976 r. Dziś działa świetlica, restauracja i dwa obiekty noclegowe.

života. Škola byla pýchou obce. Práce v kamenolomech a obsluze železniční stanice, v dolech Nowa Ruda, jakož i šlechtění a obrábění půdy stabilizovaly populační situaci Bartnice před 2. světovou válkou. V obci byla pekárna, jatka, koloniální obchody, obchod s oděvy, sklad uhlí.

Název Złota Woda je odkazem na potok a první název osady Wyrębina, která je dnes hlavní částí obce, naznačoval lesní charakter tohoto místa. První polský název obce je Bytowo, z posledního německého názvu – Beutengrund.

Polští osadníci, zejména ze střední a jižní části země, si zde otevřeli obchody a restaurace, ale od roku 1950 měla obec pouze jeden obchod. Aktivní byl sportovní klub Olympia, Spolek venkovských hospodyněk (do roku 2019). Škola fungovala v letech 1946 až 1976. Dnes je v ní společenská místnost, restaurace a dvě ubytovací zařízení.

V Bartnici s částečně administrativně začleněnými místy Nowa Głuszyca a Wyrębin žije 171 obyvatel.

Kamienny krzyż z wizerunkiem św. Józefa
Kamenný kříž s obrazem sv. Josefe

Bartnicę z administracyjnie włączoną do niej częściowo Nową Głuszycą i Wyrębiną zamieszkuje 171 osób.

TRÓJPAŃSKI KAMIEŃ

Obelisk na szczycie granicznej góry Leszczyniec (736 m n.p.m.) jest miejscem, gdzie stykały się granice Śląska, Czech i Hrabstwa Kłodzkiego. Wyznaczał on zbieg trzech granic terenów właścicieli ziemskich: Stillfrieda z Nowej Rudy, barona Seherr-Thossa z Jedlinki i klasztoru benedyktynów z Broumova. Ustawiony w roku 1732. Ponowne ustalenie zbiegu trzech granic następowało kolejno w latach: 1770, 1850, 1922.

KÁMEN TŘÍ PÁNŮ

Obelisk na vrcholu hraniční hory Leszczyniec (736 m nm) je místem, kde se potkávaly hranice Slezska, České republiky a Kladské župy. Vyznačoval místo střetu tří hranic zemepánů: Stillfrieda z Nowej Rudy, barona Seherr-Thossa z Jedlinky a benediktinského kláštera z Broumova. Vznikl v roce 1732. Tři hranice byly obnoveny v letech 1770, 1850 a 1922.

ŽELEZNIČNÍ TRAŤ WAŁBRZYCH-KŁODZKO

Železniční trať spojující Wałbrzych a Kladsko byla uvedena do provozu 15. října 1880. Délka tratě je 51 km. Na trase jsou tři tunely vytesané v pevné skále a vysoké viadukty o výšce přes

Trójpański kamień
Hraniční kámen

Linia kolejowa Wałbrzych–Kłodzko
Železniční trať Wałbrzych–Kłodzko

Stacja kolejowa
Železniční stanice

LINIA KOLEJOWA WAŁBRZYCH--KŁODZKO

Linia kolejowa łącząca Wałbrzych i Kłodzko została oddana do użytku 15 października 1880 r. Długość linii to 51 km. Na trasie przejazdu znajdują się wydrążone w litej skale trzy tunele oraz wysokie wiadukty o wysokości dochodzącej do ponad 40 m, z których rozpościerają się przepiękne panoramy.

Stacja Bartnica leży administracyjnie w obrębie wsi Świerki. Znajduje się na 35 kilometrze szlaku kolejowego Kłodzko–Wałbrzych i jest najwyżej położoną stacją (537 m n.p.m.) na tym odcinku. W l. 80. XX w. ze stacji Bartnica samoistnie ruszyły wagony, które staczając się w kierunku Kłodzka, częściowo wykoleiły się na łuku nad Włodowicami, a częściowo zostały zatrzymane na stacji w Gorzuchowie, kilkanaście kilometrów dalej. Na szczęście nikomu nic się nie stało.

TUNEL POD ŚWIERKOWĄ KOPĄ

To jeden z najdłuższych dwukomorowych tuneli w Sudetach. Pierwszy oddano do użytku 15 października 1880 r., drugi – w 1912 r. Jego długość to 1168 m.

KAPLICA JANA PAWŁA II

W 1993 r., wobec bardzo małej frekwencji, budynek stacji w Bartnicy został zamknięty dla pasażerów. Nadal kontynuowana była obsługa miejscowych kamieniołomów i ruchu towarowego. Natomiast budynek stacyjny zaczął służyć mieszkańcom wsi do celów mieszkalnych i... religijnych. Do 1993 r. mieszkańcy spotykali się w kaplicy Franciszka Sądela. Kiedy władze PKP wydzierżawiły pomieszczenie, mieszkańcy zaadaptowali pomieszczenie biura kolejowego na kaplicę, a w kasie biletowej umieszczono konfesjonał. Zmiana nastąpiła 22 października 2012 r., kiedy oddano do użytku kaplicę pw. św. Jana Pawła II z witrażami przedstawiającymi św. Faustynę Kowalską, ks. Jerzego Popiełuszkę i prymasa Stefana Wyszyńskiego.

Pamiątka po Zakładzie Przeróbki Kamienia
Suvenýr závodu na zpracování kamene

Krzyż z 1857 roku
Kříž z roku 1857

TUNEL POD ŚWIERKOWOU KOPOU

Jedná se o jeden z nejdelších dvoukomorových tunelů v Sudetách. První byl uveden do provozu 15. října 1880, druhý - v roce 1912. Jeho délka je 1168 m.

Stanice Bartnica se administrativně nachází v obci Świerki. Nachází se na 35. kilometru železniční tratě Kladsko-Wałbrzych a je nejvýše položenou stanicí (537 m. n. m.) na tomto úseku. V 80. letech 20. století svévolně vyrazily vozy ze stanice Bartnica, které se valily směrem na Kladsko, částečně se vykolejily v oblouku nad Włodowicemi a na 12 kilometrů vzdálené stanici Gorzuchów. Naštěstí se nic vážného nestalo.

KAPLE JANA PAVLA II

V roce 1993 byla pro velmi nízkou návštěvnost budova nádraží v Bartnici pro cestující uzavřena. Na stanici pokračovala obsluha místních lomů a přeprava zboží. Ale i přesto, začala stanice sloužit obyvatelům obce k obytným a... církevním účelům. Do roku 1993 se obyvatelé setkávali v kapli Franciszka Sądela. Když vedení PKP pronajalo místnost, obyvatelé předělali místnost železničního úřadu na kapli, přičemž v pokladně byla umístěna zpovědnice. Změna nastala 22. října 2012, kdy byla otevřena kaple sv. Jana Pavla II. s vitrážemi zobrazujícími sv. Faustinu Kowalskou, Jerzyho Popiełuszka a primase Štěpána Wyszyńského.

DWORKI

Po wojnie funkcjonowała w Dworkach świetlica wiejska i zespół teatralny. W latach 60. działało samodzielne Koło Gospodyń Wiejskich oraz drużyna Ochotniczej Straży Pożarnej. W 1977 r. do Dworek przybyli górale z Podhala, którzy tam prowadzili wypas owiec.

Po válce v obci Dworky fungoval vesnický klub a divadelní společnost. V 60. letech 20. století existoval samostatný Spolek venkovských hospodyněk a družstvo Dobrovolného hasičského sboru. V roce 1977 přijeli do obce horaly z Podhalí, kteří pásli ovce.

☞ Kamienny krzyż
Kamenný kříž

WIEŚ POŁOŻONA U ŹRÓDEŁ WŁODZICY, POMIĘDZY GÓRAMI SUCHYMI, A WZGÓRZAMI WŁODZICKIMI.

Dworki należą do nielicznych wsi, których pierwsza nazwa przetrwała do dziś.

Dawniej do wsi należała Sośnina wymieniana w 1581 r., a która obecnie zanikła. Obszary te należały do rodu Stillfriedów z Nowej Rudy. W 1669 r. mówi się o folwarku z czterema zagrodami, stąd też niemiecka nazwa wsi Vierhöfe.

Pierwsi mieszkańcy zajmowali się gospodarką i rolnictwem, które następnie wypierane było przez tkactwo. Kiedy chałupnicza technologia ustąpiła maszynom tkackim i fabrykom. Skończył się szybki rozwój wsi i migracja jego mieszkańców. Przez wieś poprowadzono szlak na najwyższy szczyt Wzgórz Włodzickich, a działająca we wsi gospoda należąca do rodziny Gersch obsługiwała amatorów pieszych wędrówek. W 1890 r. powstała szkoła z jednym nauczycielem. Działały tu również przędzalnie

OBEC SE NACHÁZÍ U PRAMENŮ ŘEKY WŁODZICA, MEZI SUCHÝMI VRCHY A WŁODZICKÝMI VRCHY.

Dworki patří k malému počtu obcím, jejichž prvotní název se zachoval dodnes.

Obec dříve patřila pod obec Sośnina, zmiňovanou v roce 1581, která však, již zanikla. Tyto oblasti patřily rodině Stillfriedových z Nowej Rudy. V roce 1669 se v písemných pramenech zmiňují čtyři usedlosti, odtud pochází i německý název obce Vierhöfe.

První obyvatelé se zabývali chovem a zemědělstvím, které pak vystřídalo tkalcovství. Když domácí výroba ustoupila tkalcovským strojům a továrnám, skončil prudký rozvoj obce a nastalo stěhování jejích obyvatel na jiná místa. Přes obec vedl chodník na nejvyšší vrch Włodzických vrchů a pěším turistům sloužil hostinec, který v obci vlastnila rodina Gerschových. V roce 1890 byla zřízena škola s jedním učitelem. Byly zde i přadírny a barvárny, pekárna a koloniální obchod patřící Alfrédovi Wagnerovi.

Panorama miejscowości
Panorama obce

i farbiarnie, piekarnia i sklep kolonialny należący do Alfreda Wagnera.

Po wojnie funkcjonowała w Dworkach świetlica wiejska i zespół teatralny. W latach 60. działało samodzielne Koło Gospodyń Wiejskich oraz drużyna Ochotniczej Straży Pożarnej. W 1977 r. do Dworek przybyli górale z Podhala, którzy tam prowadzili wypas owiec. Do początku lat 90. XX w. mieszkańcy mieli do dyspozycji jeden sklep.

Obecnie przez wieś przebiega żółty pieszy szlak strzelecki, wyznaczony w 2021 r. Prowadzi od granicy polsko-czeskiej na Włodzicką Górę (757 m n.p.m.).

Dworki, wraz z dawnym przysiółkiem Sośnina zamieszkuje 61 osób.

Kapliczka domowa
Domácí svatyně

Krzyż z 1827 roku
Kříž z roku 1827

Po válce v obci Dworky fungoval vesnický klub a divadelní společnost. V 60. letech 20. století existoval samostatný Spolek venkovských hospodyněk a družstvo Dobrovolného hasičského sboru. V roce 1977 přijeli do obce horaly z Podhalí, kteří pásli ovce. Do začátku 90. let měli obyvatelé k dispozici jednu prodejnu.

V současnosti prochází obcí žlutá střelecká stezka, vyhlášená v roce 2021. Vede od polsko-české hranice do Włodzické hory (757 m. n. m.).

Dworki spolu s bývalou vesnicí Sośnina obývá 61 lidí.

KRAJANÓW

Istnieją dwie teorie dotyczące pochodzenia nazwy wsi, jedna mówi o rycerzu Kragenie, druga wskazuje na peryferyjne położenie wsi, na skraju ziemi kłodzkiej. Polacy skłaniają się jednak ku drugiej wersji.

O původu názvu obce existují dvě teorie, jedna je o rytíři Kragenovi, druhá o okrajové poloze obce, na okraji Kladské země. Poláci se však přiklánějí k druhé verzi.

☞ Kościół św. Jerzego
Kostel svatého Jiří

KRAJANÓW TO WIEŚ POŁOŻNA POMIĘDZY WZGÓRZAMI WŁODZICKIMI, A GÓRAMI SUCHYMI.

Istnieją dwie teorie dotyczące pochodzenia nazwy wsi, jedna mówi o rycerzu Kragenie, druga wskazuje na peryferyjne położenie wsi, na skraju ziemi kłodzkiej. Polacy skłaniają się jednak ku drugiej wersji.

Pierwotnie osadnictwo skupiało się nad potokiem. W miarę rozwoju wsi powstawały kolonie w kierunku południowym, wzdłuż potoku Rzędzina i Mały Krajanów. Pierwszy raz wieś była wymieniana w 1353 r.

Majątek w Krajanowie należał do rodziny von Maltwitz, von Güsner, von Donyn, von Stillfried, Rattonitz, von Tschischwitz, von Wiese, von Eckwricht, von Götzen oraz von Magnis z Bożkowa.

W 1585 r. Krajanów posiadał murowany kościół. Przez pierwsze wieki był posiadłością stanowiącą część dóbr w Tłumaczowie i Sarnach. Stąd prowadziła najstarsza droga, wzdłuż Marcowskiego Potoku, która łączyła wieś ze światem.

Na początku XX w., gdy wieś należała do Magnisów były tam trzy folwarki, szkoła, budynek plebanii, karczma i młyn. Rolnictwo nie należało do opłacalnych zajęć, dlatego też część ludności zajmowała się tkactwem, chałupnictwem i górnictwem. Krajanów stanowił miejscowość graniczną między ziemią broumovską, a hrabstwem kłodzkim. Właściwa międzypaństwowa granica pojawiła się po wojnach śląskich. Wtedy też zaistniał nowy, nielegalny sposób zarabiania pieniędzy pochodzących z przemytu.

Pierwsza wzmianka o szkole w Krajanowie pochodzi z 1630 r. Funkcjonowała do 1975 r.

Powojenni mieszkańcy przybyli do wsi Kraina, później Krajanów, głównie z Polski central-

KRAJANÓW JE OBEC NACHÁZEJÍCÍ SE MEZI WŁODZICKÝMI VRCHY A SUCHÝMI VRCHY.

O původu názvu obce existují dvě teorie, jedna je o rytíři Kragenovi, druhá o okrajové poloze obce, na okraji Kladské země. Poláci se však přiklánějí k druhé verzi.

Původně byla osada stavěna hlavně u potoka. S rozvojem obce vznikaly kolonie na jihu, podél potoků Rzędzina a Malý Krajanów. Obec se poprvé zmiňuje v roce 1353.

Panství v Krajanowe patřilo rodině von Maltwitz, von Güsner, von Donyn, von Stillfried, Rattonitz, von Tschischwitz, von Wiese, von Eckwricht, von Götzen a von Magnis z Božkowa.

V roce 1585 byl v obci Krajanów zděný kostel. První století to byl majetek, který byl součástí panství obcí Tłumaczów a Sarny. Odtud vedla nejstarší cesta, vedle Marcowského potoka, který spojoval obec se světem.

Začátkem 20. století, kdy obec patřila Magnisovcům, zde byly tři hospodářské dvory, škola, budova presbytáře, hostinec a mlýn. Zemědělství nebylo výnosným zaměstnáním, proto se část obyvatelstva zabývala tkalcovstvím, domácí výrobou a hornictvím. Krajanów byl pohraničním městem mezi Broumovskem a Kladskou župou. Správná mezistátní hranice se objevila po slezských válkách. Tehdy se objevil nový, nelegální způsob vydělávání peněz pašováním.

První zmínka o škole v obci Krajanów pochází z roku 1630. Fungovala do roku 1975.

Do obce Kraina, později Krajanów přicházeli poválečtí obyvatelé zejména ze středního a jižního Polska. Ve 20. století zde krátce fungoval obchod, škola, Dobrovolný hasičský sbor a zařízení hraniční stráže. Nejdéle přežil Spolek

Krajanów-Bytkowice, fot. Weronika Gawrońska
Krajanów-Bytkowice

Sarny w centrum wsi
Srnčí ve středu obce

Bajkowy przystanek autobusowy
Úžasná autobusová zastávka

nej i południowej. W XX w. funkcjonował krótko sklep, szkoła, OSP, placówka Wojsk Ochrony Pogranicza. Najdłużej przetrwało KGW, które od połowy lat 70. działa prężnie do dziś.

Na początku XXI w. opustoszałe budynki i grunty coraz liczniej wykupują mieszkańcy dużych miast i organizują tu domy letniskowe. Ma to w dużej części związek z Olgą Tokarczuk, laureatką literackiej Nagrody Nobla z 2018 r., która ma tu swój dom. Przez wieś przebiegają też piesze szlaki literackie związane z noblistką, a także poetami – noworudzkim i czeskim.

Krajanów z przysiółkami Bytkowice i Rybno zamieszkują dziś 93 osoby.

RUINY ZABUDOWAŃ PAŁACOWYCH I PARK

Dwór ten najprawdopodobniej powstał w latach pięćdziesiątych XIX wieku. Założono go na planie prostokąta. Posiadał dwie kondygnacje z poddaszem, a całość przykrywał dwuspadowy dach. Elewacje zdobiły gzymsy oraz opaski wokół otworów okiennych.

Po II Wojnie Światowej urządzona została w nim szkoła podstawowa. Budynek doprowadzono do ruiny oraz rozebrano, najprawdopodobniej w czasach Polski Ludowej. Obecnie śladem po pałacu pozostaje zaniedbany park po części otoczony ceglanym murem.

vesnických gazdin, který dynamicky funguje od poloviny 70. let.

Začátkem 21. století opuštěné budovy a pozemky stále častěji začaly skupovat obyvatelé velkých měst a začali zde organizovat letní školy. Z velké části za to může Olga Tokarczuk, nositelka Nobelovy ceny za literaturu za rok 2018, která zde má svůj domov. Obcí procházejí i literární turistické stezky spojené s nositelem Nobelovy ceny, ale i básníky - z Nowej Rudy a Čech.

V obci Krajanów s osadami Bytkowice a Rybno dnes žije 93 obyvatel.

Jeden z wielu starych nagrobków
Jeden z mnoha starých náhrobků

Wnętrze kościoła św. Jerzego
Interiér kostela sv. Jiří

KOŚCIÓŁ ŚW. JERZEGO

Pierwszy kościół wzmiankowany był w 1418 r. Obecna świątynia, pw. św. Jerzego, została wzniesiona wraz z zabudowaniami w XVI w., gruntownie przebudowana na barokową w I połowie XVIII w. Jednonawowa, skromna budowla w swoim wnętrzu posiada barokowe wyposażenie w postaci: ołtarza, chrzcielnicy i ambony z postaciami ewangelistów. Świątynia ma również polichromowaną gotycką figurę Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XV w. W kościele znajduje się Ołtarz Czternastu Świętych Wspomożycieli, których kult był szczególnie popularny na Ziemi Kłodzkiej. W ich poczet, kościół katolicki zaliczył tych, których wstawiennictwo u Boga uznał za wy-

RUINY PALÁCOVÝCH BUDOV A PARKU

Tento zámeček byl postaven pravděpodobně v 50. letech 19. století. Byl založen na obdélníkovém půdorysu. Měl dvě podlaží s podkrovím a celý byl zastřešen sedlovou střechou. Průčelí byla zdobena římsami a pásy kolem okenních otvorů.

Po 2. světové válce byla na tomto místě zřízena základní škola. Budova byla zničena a zbourána, pravděpodobně v dobách Polské lidové republiky. V současnosti je u paláce zanedbaný park, zčásti obklopený cihlovou zdí.

Kościół św. Jerzego
Kostel svatého Jiří

jątkowo skuteczne, szczególnie w przypadku próśb o uzdrowienie.

Kościół otacza mur, w którym wmurowano stare nagrobki z nazwiskami górników poległych w wyjątkowo tragicznym wypadku w całej historii noworudzkiego górnictwa w kopalni Wacław – Miłków, w roku 1930 r. Na cmentarzu znajdują się wiekowe nagrobki niemieckie, krzyże, kapliczki i pomnik ofiar wojny prusko-francuskiej (1870–1871).

Wejście na teren cmentarza z jednej strony strzeże figura Matki Bożej z Dzieciątkiem, z drugiej – w budynku bramnym – krzyż kamienny ufundowany przez krajan w 1807 r. Wokół kościoła znajdują się kaplice, krzyże i kolumny. Krzyż w jednej z kaplic uznawany był za cudowny i ściągał pątników spoza Krajanowa.

Zabytkowa ambona
Historická kazatelna

Świetlica wiejska
Vesnická společenská místnost

KOSTEL SV. JURAJE

První kostel se na tomto místě vzpomíná v roce 1418. Současný kostel sv. Juraje, vznikl spolu s budovami v 16. století, v první polovině 18. století byl důkladně přestavěn na barokní styl.

Jednolodní skromná stavba má barokní zařízení v podobě: oltáře, křestelnice a kazatelny s postavami evangelistů. V chrámu je také polychromovaná gotická postava Panny Marie s dítětem z 15. století.

V kostele je umístěn Oltář čtrnácti svatých pomocníků, jejichž kult byl oblíben zejména v Kladském kraji. Katolická církev mezi ně počítala ty, jejichž promluva u Boha byla považována za mimořádně účinnou, zejména v případě žádostí o uzdravení.

Kostel je obehnán zdí se starými náhrobními kameny se jmény horníků, kteří zahynuli při mimořádně tragické nehodě v historii hornictví v dole Wacław-Miłków v roce 1930. -1871. Vchod na hřbitov z jedné strany hlídá socha Bohorodičky s dítětem a z druhé strany - kamenný kříž, který financovali obyvatelé v roce 1807. Kolem jsou kaple, kříže a sloupy. Kříž v jedné z kaplí byl považován za zázračný a přitahoval poutníky zpoza obce.

WŁODOWICE

W 1818 r. powstał dom zakonny i szkoła. Zakonnice Klasztoru Sióstr Marii Niepokalanej prowadziły do 1946 r. przedszkole i ośrodek opieki nad starszymi. Po wojnie ich miejsce zajęły siostry dominikanki, które mieszkały we Włodowicach do 1954 r.

V roce 1818 zde byl zřízen řeholní dům a škola. Do roku 1946 řeholní sestry z Kláštera sester Panny Marie Immaculaty provozovaly mateřskou školu a opatrovnu pro seniory. Po válce jejich místo zaujaly sestry dominikánky, které do roku 1954 žily ve Włodovicích.

Panorama miejscowości
Panorama obce

WŁODOWICE TO WIEŚ POŁOŻONA W DOLINIE WŁODZICY, OTOCZONA PRZEZ SZCZYTY WZGÓRZ WŁODZICKICH.

W 1352 r. wspomina się dwóch właścicieli – von Wusthube i von Walditz, od którego prawdopodobnie zawiązała się nazwa wsi. Włodowice Górne należały do Donynów, Stillfriedów i rodziny von Magnis, a Dolne – do von Götzen, a później Tschischwitzów. We wsi działał młyn, mały kamieniołom, wapiennik, gorzelnia, przędzalnia z zakładem barwienia, a w XIX w. także wytwórnia żaluzji.

W 1818 r. powstał dom zakonny i szkoła. Zakonnice Klasztoru Sióstr Marii Niepokalanej prowadziły do 1946 r. przedszkole i ośrodek opieki nad starszymi. Po wojnie ich miejsce zajęły siostry dominikanki, które mieszkały we Włodowicach do 1954 r.

WŁODOWICE JE OBEC NACHÁZEJÍCÍ SE V ÚDOLÍ ŘEKY WŁODZICA, OBKLOPENÁ VRCHOLKY WŁODZICKÝCH VRCHŮ.

V roce 1352 se zmiňují dva majitelé - von Wusthube a von Walditz, od kterých byl pravděpodobně odvozen i název obce. Włodowice Górne patřily Donynům, Stillfriedům a von Magnisovcům a Włodzice Dolně von Götzenovi a později Tschischwitzům. Byl zde mlýn, malý kamenolom, vápenka, lihovar, přádelna s barvárnou a v 19. století i továrna na výrobu žaluzií.

V roce 1818 zde byl zřízen řeholní dům a škola. Do roku 1946 řeholní sestry z Kláštera sester Panny Marie Immaculaty provozovaly mateřskou školu a opatrovnu pro seniory. Po válce jejich místo zaujaly sestry dominikánky, které do roku 1954 žily ve Włodovicích.

Panorama miejscowości
Panorama obce

Pałacyk w stylu eklektycznym z XIX w.
Eklektické sídlo z 19. století.

Pierwsza nazwa wsi, Borowo, tłumaczona była od niem. Wald, czyli las, bór.

W XX w. działały cegielnia, dwie restauracje, biblioteka, a do dziś funkcjonuje sklep i prywatne placówki – przedszkole i szkoła. Koło Gospodyń Wiejskich zawiązało się w 1960 r. i do 2019 r. brało udział w wydarzeniach wiejskich i gminnych. Ochotnicza Straż Pożarna od 1966 r. do dziś wyjeżdża na każdą akcję.

Włodowice z przysiółkami Górzna, Grządka i Rzędzina (do dziś funkcjonuje lokalnie pod nazwą Flucht) zamieszkują 652 osoby.

DWÓR DOLNY

Dwór został wzniesiony w 1594 r., przez Heinricha von Stillfried. Bryła budynku z kamiennymi detalami i dekoracyjnym XVI-wiecznym tynkiem (tzw. sgraffito) na elewacji jak również układ komnat pozostały do dzisiaj zasadniczo niezmienione. Czyni to z włodowickiego dworu jeden z najcenniejszych obiektów renesansowych nie tylko na terenie gminy ale w Polsce. Do dworu należą także zabytkowa obora i stodoła będące ostatnimi z czterech budynków gospodarczych tworzących dworski podwórzec. Od strony północnej rozciąga się teren wspaniałego niegdyś tarasowego ogrodu użytkowo-ozdobnego z reliktami pawilonu ogrodowego

První název obce Borowo byl přeložen z německého slova Wald, což znamená les.

Ve 20. století zde byla cihelna, dvě restaurace, knihovna, dodnes je zde obchod a soukromá zařízení - školka a škola. Spolek venkovských hospodyněk byl založen v roce 1960 a do roku 2019 se účastnil venkovských a komunálních akcí. Dobrovolný hasičský sbor se účastní každé akce od roku 1966 dodnes.

Włodowice s částmi Górzna, Grządka a Rzędzina (dodnes fungují lokálně pod názvem Flucht) mají 652 obyvatel.

DOLNY DWÓR

Zámeček v obci byl postaven v roce 1594 v renesančním stylu s výzdobou na fasádě. Bez větších změn zůstalo dodnes tělo stavby s kamennými schody, okny orámovanými z pískovce, třemi pokoji, kuchyní a jídelnou v přízemí a třemi pokoji v patře. Součástí zámečku jsou i hospodářské budovy.

Dolní panství patřilo rodině Stillfriedových. Teprve v roce 1825 jej koupili majitelé nedalekého zámku Sarny von Götzen a další rodiny. Po válce fungoval zámeček, jako součást státního

Potrójny most - nad drogą, rzeką i kolejowy
Trojitý most - přes silnici, řeku a železnici

i cennym drzewostanem. Obiekt jest od 1945 roku własnością Skarbu Państwa, a w 2022 został wpisany do rejestru zabytków.

ZESPÓŁ KRAJOBRAZOWY REZYDENCJI I OGRODÓW DOLINY WŁODZICY

W 1880 roku Eduard Petzold zawitał na zaproszenie Heinricha Schneidera, właściciela majątku w Sarnach i Włodowicach w dolinie Włodzicy. Przez kolejne 10 lat krajobraz pomiędzy zamkiem a dworem był kształtowany według wskazań zasłużonego dla ziemi noworudzkiej ogrodnika. Powstał wówczas wraz z zamkiem w Nowej Rudzie i Dworem Górnym rozległy zespół krajobrazowy. Dolina rzeki, okoliczne jary oraz masywy wzgórz wzbogacone o roślinne aranżacje stworzyły unikalne dzieło kulturowo-przyrodnicze. Nie dziwi więc, że na początku XX wieku dolina Włodzicy okrzyknięta została „drogą triumfu natury". Rozpoczęte w 2014 roku prace konserwatorskie w Sarnach promieniują także na Ziemię Noworudzką. Zaangażowanie Włodarzy Gminnych i Europejskiego Centrum Sztuki Ogrodowej im. Eduarda Petzolda daje nadzieję na przywrócenie zespołowi dworskiemu we Włodowicach oraz dolinie Włodzicy dawnej rangi.

statku, v roce 1993 převzatého Správou zemědělského majetku Státní pokladny, dnes - Národním centrem pro podporu zemědělství. Ve 20. století byla u zámečku ve Włodzici čistička odpadních vod.

ZEMĚ A KULTURNÍ HODNOTY DOLINY WŁODZICE

V roce 1880 Eduard Petzold přeměnil zámecký park Sarny na idylickou krajinu, rozprostírající se nad bývalým loveckým revírem, od obce Włodowice po Ścinawku. Zámecký a parkový areál Sarny, zámeček a zahrada ve Włodovicích a zámek a zámeček v Nowej Rudě spolu s okolím tvoří dodnes jedinečný krajinný celek. Začátkem 20. století byla tato oblast označována jako jeden z nejkrásnějších koutů Sovích hor, jako cesta vítězství přírody. Najdeme zde mnohé staleté stromy, mezi jinými i javory. Majitelé zámku v obci Sarny a zakladatelé Evropského centra zahradního umění již začali s konzervačními pracemi v parku a doufají, že obnoví centrální část parku. V plánech je i zástavba dolního nádvoří s okolím, která v 19. století tvořila s zámečkem rozlehlé sídlo.

Dwór Dolny, fot. Łukasz Przybylak
Dolní panství

Kościół św. Piotra Kanizjusza
Kostel svatého Petra Canisiuse

KOŚCIÓŁ ŚW. PIOTRA KANIZJUSZA

Kościół wzniesiony w centrum wsi w roku 1929. Jest to jednonawowa budowla w regionalnym stylu z elementami neobarokowymi o skromnym wyposażeniu. Główną część kościoła stanowiło tabernakulum przyozdobione figurami świętej Elżbiety i Piotra Kanizjusza. Przed ołtarzem postawiono prawdopodobnie stuletni krzyż pochodzący z kaplicy granicznej na Fluchcie. Po obu stronach wejścia do prezbiterium umieszczone są

KOSTEL SV. PETRA CANISIUSE

Kostel byl postaven v centru obce v roce 1929. Jedná se o jednolodní stavbu v regionálním stylu s neobarokními prvky a skromným zařízením. Hlavní částí kostela bylo tabernákulum zdobené postavami svaté Alžběty a Petra Canisiuse. Před oltářem je pravděpodobně stoletý kříž z hraniční kaple na Fluchtu. Po obou stranách vchodu do presbytáře jsou obrazy Panny Marie Čenstochovské a Nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Boční stěny lodě zdobí plastiky svaté Jadwigy a Bonifáce.

CYKLOSTEZKA

Obcí vede cyklotrasa, kterou často využívají i běžci a příznivci kolečkových bruslí. Na trase

obrazy Matki Boskiej Częstochowskiej i Najświętszego Serca Jezusa. Ściany boczne nawy zdobią rzeźby świętej Jadwigi i Bonifacego.

TRASA ROWEROWA

Przez wieś przebiega trasa rowerowa, z której równie często korzystają biegacze oraz miłośnicy jazdy na rolkach. Przy trasie znajdują się miejsca odpoczynku, tablice i znaki informacyjne oraz siłownie plenerowe i place zabaw.

Jest częścią międzynarodowej trasy od Nowej Rudy (Słupca), przez Zamek Sarny w Ścinawce Górnej do Broumova. Jej budowa dofinansowana została ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska.

Projekt pod nazwą „Rowerowy region – Ziemia Noworudzko – Radkowsko – Broumovska" ma na celu podniesienie atrakcyjności regionu dla turystów oraz umożliwienie im atrakcyjnego i aktywnego pobytu, przez możliwie najdłuższy czas.

W 2017 roku w ramach projektu zrealizowano: roboty budowlane na odcinku o długości 3,071 km, przebudowano most, zamontowano oznakowanie drogowe, barierki ochronne oraz wykonano trzy miejsca odpoczynku dla rowerzystów – stół, ławki, stojaki na rowery, kosze na śmieci, wiata drewniana. W 2018 roku zamontowano tablicę turystyczną i drogowskazy oraz wydrukowano mapy rowerowe.

Podczas oficjalnego otwarcia każdy uczestnik rajdu otrzymał gadżety, jedzenie i napoje. Dodatkową atrakcją było malowanie twarzy i konkursy sprawnościowe dla najmłodszych z nagrodami, które przeprowadziło Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda.

KAPLICA ŚW. FLORIANA – RZĘDZINA

Kapliczka świętego Floriana stoi na grzbiecie Gaika. Poświęcono ją 3 maja 1999 r. Stanowi jedną z dwóch kapliczek na Fluchcie, które dla uczczenia jubileuszu 2000 lat chrześcijaństwa zostały odrestaurowane przez strażaków z Włodowic.

jsou oddechové zóny, informační tabule a značky, jakož i venkovní tělocvičny a hřiště.

Je součástí mezinárodní trasy z Nowej Rudy (Słupiec), přes zámeček Sarny v obci Ścinawka Górna do Broumova. Jeho výstavba byla spolufinancována z Evropského fondu regionálního rozvoje v rámci programu Interreg V-A Česká republika-Polsko.

Projekt s názvem "Cykloregion - Novorudsko - Radkovsko - Broumovsko" má za cíl zvýšit atraktivitu regionu pro turisty a umožnit jim co nejdelší pobyt atraktivním a aktivním způsobem.

V roce 2017 byly v rámci projektu realizovány: stavební práce na úseku 3,071 km, rekonstrukce mostu, dopravní značení, bezpečnostní zábrany a tři odpočívadla pro cyklisty - stůl, lavičky, stojany na kola, odpadkové koše a dřevěný přístřešek. V roce 2018 byla osazena turistická tabule a směrovací tabule, byly vytištěny cyklomapy.

Během oficiálního otevření obdržel každý účastník mítinku pomůcky, jídlo a pití. Doplňkovým lákadlem bylo malování na obličej a soutěže pro nejmenší o ceny, které připravilo Komunitní kulturní centrum Nowa Ruda.

KAPLE SV. FLORIÁNA - RZĘDZINA

Kaple svatého Floriána stojí na Gaikově hřebenu. Vysvěcená byla 3. května 1999. Je jednou ze dvou kaplí na Fluchtu, které obnovili hasiči z Włodovic na oslavu jubilea 2000 let křesťanství.

☞ Znaki na trasie rowerowej
Značky na cyklotrase

SOKOLICA

To mała wieś otoczona Wzgórzami Włodzickimi. Ciągnie się wzdłuż niewielkiego potoku Skokowa. Z początkami osady wiążą się dwie tajemnice. Jedna związana z nazwą, która najprawdopodobniej pochodzi od występujących na tym terenie sokołów, druga ze znalezionym toporkiem neolitycznym, co by potwierdzało wcześniejsze istnienie osad ludzkich na tym terenie.
Pierwsza, udokumentowana wzmianka o wsi Zaughals, pojawiła się w wieku XVI. Właścicielem osady był Ernest von Tschischwitz, a kolejnym – Stillfried. Około 1600 r. postawił on dwór dla swojego syna. W połowie XVIII w. we wsi pojawił się młyn wodny, rozwinęło się tkactwo. Niestety kolejne lata to emigracja zarobkowa ludności do funkcjonujących w okolicy kopalń. Wieś nie była rajem dla rolników. Przed 1945r. był tu sklep: spożywczy, kolonialny, tekstylny; zakład szewski, gospoda, szkoła.
W latach powojennych Sokolica zwana Karlonką była miejscem przybycia nowych osadników z Polski centralnej i południowej. Krótko po wojnie działała restauracja, a w latach późniejszych – sklep. Od lat 80. XX w. wypasa się tu owce. Funkcjonowało Koło Gospodyń Wiejskich, wiejska kapela, świelica, OSP i LZS z sekcją kulturystyki i lekkiej atletyki.
Sokolicę zamieszkują 63 osoby.

Budynek dawnej szkoły
Od 1888 r. była w nim jednoklasowa szkoła niemiecka, a po wojnie – polska z 4 małymi klasami. Szkoła działała do 1973 r. z kilkuletnią przerwą. Obecnie jest to dom mieszkalny.

SOKOLICA

Je to malá vesnička obklopená Włodzickými vrchy. Rozprostírá se podél malého potoka Skokowa. Se vznikem osady souvisí dvě záhady. Jedna souvisela s názvem, který s největší pravděpodobností pochází od sokolů nalezených v okolí, druhá záhada souvisí s nalezenou neolitickou sekerou, která by potvrzovala dřívější existenci lidských sídel v této oblasti.
První písemná zmínka o obci Zaughals se objevila v 16. století. Majitelem osady byl Ernest von Tschischwitz a další – Stillfried. Kolem roku 1600 postavil zámeček pro svého syna. V polovině 18. století se v obci objevil vodní mlýn a rozvinulo se tkalcovství. Bohužel v následujících letech došlo k ekonomickému vystěhovalectví do dolů v okolí. Obec nebyla rájem pro rolníky. Před rokem 1945 byl zde obchod s potravinami, koloniální a textilní obchod; obuvnická dílna, hostinec, škola.
Sokolice, známá jako Karlonka, byla v poválečných letech místem příchodu nových osadníků ze středního a jižního Polska. Krátce po válce zde byla restaurace a v pozdějších letech obchod. Ovce se v této lokalitě pasou od 80. let minulého století. Byl zde aktivní Spolek venkovských hospodyněk, vesnická kapela, klubová místnost, Sbor dobrovolných hasičů a místní sportovní klub s oddílem kulturistiky a atletiky.
V obci Sokolica žije 63 obyvatel.

Budova bývalé školy
Od roku 1888 měla obec jednotřídnou německou školu a po válce polskou školu se 4 malými třídami. Škola fungovala do roku 1973 s několikaletou přestávkou. Nyní slouží jako obytný dům.

Panorama miejscowości Panorama obce

BIEGANÓW

Zabudowania wioski rozrzucone są w trzech bezleśnych wąwozach, stąd też ciągły problem mieszkańców z komunikacją pomiędzy poszczególnymi częściami osady.

Budovy obce jsou roztroušeny ve třech bezlesých roklinách, z čehož vyplývá neustálý problém obyvatel s komunikací mezi jednotlivými částmi osady.

☞ Wielka ławka
Velká lavice

BIEGANÓW POŁOŻONY JEST U ŹRÓDEŁ STRUMIENIA SZCZYP, MIĘDZY GÓRĄ ŚW. ANNY, A GÓRĄ WSZYSTKICH ŚW.

W 1499 r. książęta ziębiccy wzmiankowali Biehals, las książęcy na stoku Góry Św. Anny. Nazwa wsi mogła powstać od czeskiej nazwy běhati – biegać.

Pod koniec XVII w. wieś znajdowała się już w rękach Stillfriedów, a początkiem XIX w. przejęli ją Magnisowie.

To bardzo trudny dla zagospodarowania rolniczego teren, dlatego mieszkańcy w głównej mierze zajmowali się tkactwem i chałupnictwem. We wsi istniała również gorzelnia, restauracja z salą balową, a także niewielki kamieniołom.

Zabudowania wioski rozrzucone są w trzech bezleśnych wąwozach, stąd też ciągły problem mieszkańców z komunikacją pomiędzy poszczególnymi częściami osady. Wieś zelektryfikowano w 1924 r.

Po II wojnie światowej zasiedlili ją polscy osadnicy, którzy prowadzili tu szkołę w latach 1952–1977. Obecnie na terenie Bieganowa powstają gospodarstwa agroturystyczne, pojawił

BIEGANÓW SE NACHÁZÍ U PRAMENE POTOKA SZCZYP, MEZI HOROU SV. ANNY A HOROU VŠECH SVATÝCH.

V roce 1499 knížata ze Ziębice vzpomínala Biehals, knížecí les na svahu hory sv. Anny. Název obce mohl být odvozen slova běh.

Koncem 17. století byla obec již v rukou Stillfriedů a začátkem 19. století ji převzali Magnisovi.

Je to velmi náročná oblast na rozvoj zemědělství, proto se obyvatelé zabývali zejména tkalcovstvím a domácími pracemi. V obci byl i lihovar, restaurace s tanečním sálem, malý kamenolom.

Budovy obce jsou roztroušeny ve třech bezlesých roklinách, z čehož vyplývá neustálý problém obyvatel s komunikací mezi jednotlivými částmi osady. V roce 1924 byla obec elektrifikována.

Po 2. světové válce ho osídlili polští osadníci, kteří zde v letech 1952-1977 vedli školu. V současnosti se v obci Bieganowo staví agroturistická hospodářství a objevilo se i jezdecké centrum. Díky nádherným panoramatům Kladské země zde přichází stále více turistů za odpočinkem a někteří se zde stěhují i natrvalo. Bieganów s částí Zagórzyn dnes obývá 20 lidí.

Widok na Szczeliniec
Pohled na Szczeliniec

się również ośrodek jazdy konnej. Z uwagi na przepiękne panoramy na Ziemię Kłodzką coraz więcej turystów przybywa w to miejsce aby odpocząć, a niektórzy pozostają na stałe.

Bieganów z przysiółkiem Zagórzyn zamieszkuje dziś 20 osób.

KAPLICA MARYJNA

Niewielka kapliczka z 1895 r. z czerwonej cegły stoi przy głównej drodze. Związana jest z nią niezwykła historia. Zbudowana została na pamiątkę cudownego ozdrowienia chorego na depresję psychiczną mieszkańca Bieganowa, który pierwotnie w miejscu obecnej kapliczki zawiesił kopię cudownego obrazu z Jasnej Góry.

WIELKA ŁAWKA

W pobliżu agroturystyki „KokoRyku” znajduje się punkt widokowy, z pięknymi widokami na Góry Stołowe z najwyższym Szczelińcem Wielkim. Przy dobrej pogodzie można dojrzeć również Śnieżnik (1426 m n.p.m.) i Śnieżkę (1603 m n.p.m.).

Widok z Wielkiej Ławki
Pohled z Velké lavice

Kapliczka maryjna
Mariánská kaple

MARIÁNSKÁ KAPLE

Při hlavní cestě stojí malá kaple z červených cihel z roku 1895. Pojí se s ní neobyčejný příběh. Byl postaven na památku zázračného uzdravení obyvatele Bieganowa trpícího duševní depresí, který zavěsil kopii zázračného obrazu z Jasné Hory v Čenstochové na místě současné kaple.

VELKÁ LAVIČKA

V blízkosti agroturistiky "KokoRyku" se nachází vyhlídka s krásnými výhledy na Stolové hory s nejvyšším vrchem Szczeliniec Wielki. Za dobrého počasí je vidět i Králický Sněžník (1426 m. n. m) a Sněžku (1603 m. n. m).

Kapitola s popisem turistických tras - pěších, jezdeckých a cykloturistických, popisem lyžařských a sjezdových tratí, informacemi o dalších formách aktivního a alternativního turismu včetně geocachingu se zvláštním důrazem na trasy spojující partnery z Polska a České republiky. - obce Nowa Ruda, Broumov a okolí Broumova

BROUMOV

Na początku XIII w. benedyktyński zakonnik Witalis wraz ze współbraćmi wzniósł w lesie na obszarze dzisiejszych Polic nad Metują niewielką drewnianą kaplicę Najświętszej Marii Panny. Miejsce na nowy klasztor znaleźli mnisi nad rzeką Ścinawką w północnych Czechach.

Začátkem 13. století postavil benediktinský mnich Vitalis spolu se svými spolubratry, v lese, v oblasti dnešní Police nad Metují malou dřevěnou kapli Panny Marie. Mniši našli místo pro nový klášter na řece Stěnavě v severních Čechách.

Broumovski rynek
Broumovská tržnice

HISTORIA

Prapoczątki Broumova zaczynają się na mokradłach położonych na lewym brzegu Wełtawy, niedaleko Pragi. To właśnie tam, w Břevnovie, który jest dziś dzielnicą czeskiej stolicy, w 993 r. książę Bolesław II i późniejszy święty Wojciech, założyli klasztor benedyktynów.

Był on pierwszym męskim klasztorem w Czechach. Lokalizację wybrano nieprzypadkowo. Powstał na mokradłach – w mitycznym miejscu przejścia między światem demonów a światem ludzi i miał za zadanie zablokowanie tego przejścia. Z kolei legenda głosi, że powstał w miejscu spotkania Bolesława Pobożnego i Wojciecha.

Tak niezwykłe, a wręcz cudowne początki sprawiły, że z roku na rok rosła sława klasztoru (a przy okazji jego bogactwo). Coraz liczniejsi byli też żyjący w nim mnisi. W końcu doskwierająca im ciasnota zmusiła braci do poszukania nowej siedziby – filii starego klasztoru.

I tak zaczyna się historia Broumova.

HISTORIE

Počátky Broumova začínají v mokřadech na levém břehu Vltavy nedaleko Prahy. Právě tam, v Břevnově, který je dnes okresem hlavního města České republiky, založil v roce 993 kníže Boleslav II., a Vojtěch, později známý jako sv. Vojtěch, benediktinský klášter.

Byl to první mužský klášter v České republice. Místo nebylo vybráno náhodou. Vznikl v močálech – na mýtickém místě přechodu mezi světem démonů a světem lidí a jeho úkolem bylo tento přechod zablokovat. Legenda říká, že byl postaven na místě setkání Boleslava Pobožného a Vojtěcha.

Takové neobvyklé, ba přímo zázračné začátky způsobily, že sláva kláštera (a jeho bohatství) rok od roku rostla. I mnichů, kteří tam žili, bylo stále více. Jejich stísněnost nakonec přinutila bratry hledat si nové sídlo – filiálku starého kláštera.

Tak začíná příběh Broumova.

Dziedziniec klasztorny
Klášterní nádvoří

KRAINA STRASZNA W SZCZEREJ PUSZCZY

Na początku XIII w. benedyktyński zakonnik Witalis wraz ze współbraćmi wzniósł w lesie na obszarze dzisiejszych Polic nad Metują niewielką drewnianą kaplicę Najświętszej Marii Panny. Miejsce na nowy klasztor znaleźli mnisi

HROZNÁ KRAJINA V DIVOKÉM LESE

Začátkem 13. století postavil benediktinský mnich Vitalis spolu se svými spolubratry, v lese, v oblasti dnešní Police nad Metují malou dřevěnou kapli Panny Marie. Mniši našli místo pro nový klášter na řece Stěnavě v severních Čechách. Jak čteme v aktu o udělení pozemků

Klasztor benedyktynów
Benediktinský klášter

nad rzeką Ścinawką w północnych Czechach. Jak czytamy w akcie nadania im ziem przez króla Przemysława Otokara I z roku 1213, była to „krajinaděsná v širépustině" – kraina straszna w szczerej puszczy.

Czy tak w istocie było? Wielu historyków kwestionuje ową „szczerą puszczę". Zdaniem współczesnych badaczy, czeska kolonizacja tej części sudeckiej puszczy odbywała się jeszcze przed przybyciem praskich mnichów.

Królewskie nadanie obejmowało tzw. klucz policki, czyli nie tylko rejon Polic nad Metują i późniejszego Broumova, ale również obszar Adrszpasko-Teplickich Skał i ziemię

mieroszowską (ówczesny Frydlant). Nadanie potwierdził w roku 1229 król Wacław I. Benedyktyni wkrótce rozpoczęli w Policach budowę klasztoru. W dokumencie z roku 1253 opat brzewnowski Marcin I pisze, że uzyskał od króla potwierdzenie nadań „przed i za Ścianami", odnosząc się do piaskowcowego muru w rejonie Broumova. W drugiej połowie XIII stulecia benedyktyni przystąpili do intensywnej kolonizacji rejonu Broumova, zakładając kolejne osady, m.in. Hynczyce, Krzynice, Bożanów, Bogdaszyn, Marcinkowice, Szonow i Otowice. W wieku XIV powstały wsie Hermankowice

Klasztor benedyktynów Benediktinský klášter

králem Přemyslem Otakarem I. z roku 1213, byla to „země hrozná v širé pustině" – hrozná krajina v divokém lese.

Bylo to opravdu tak? Mnozí historici tento „divoký les" zpochybňují. Podle dobových badatelů k české kolonizaci této části sudetského pralesa došlo ještě před příchodem pražských mnichů.

Královská listina zahrnovala také tzv. polický klíč, a tedy nejen oblast Police nad Metují a později Broumov, ale také oblast Adršpašsko-teplických skal, jakož i oblast tehdejšího Frýdlantu a okolí. To potvrdil v roce 1229 král Václav I. Benediktini začali brzy stavět klášter

v obci Police. V listině z roku 1253 opat z Brzewna Martin I. píše, že získal potvrzení od krále, že listina zahrnuje území „před a za hradbami", přičemž se odvolává na pískovcovou zeď na Broumovsku. Ve druhé polovině 13. století zahájili benediktini intenzivní kolonizaci Broumovska, zakládali nové osady. Hynčice, Křinice, Božanov, Bohdašín, Martinkovice, Šonov a Otovice. Ve 14. století vznikly obce Harmankovice a Ruprechtice, Jetřichov, pojmenované po zakladatelích, jakož i Rožmitál.

Mniši založili Broumov jako obec kolem roku 1250 současně s nedalekou obcí Velká Ves. V té

Muzeum klasztorne
Klášterní muzeum

i Ruprechcice, Jetrzychów, nazwane od imion zasadźców, a także Rożmital.

Sam Broumov mnisi założyli jako wieś około roku 1250, równocześnie z pobliską Wielką Wsią. W tym czasie zbudowali kościół p.w. Najświętszej Panny Marii i pomieszczenie klasztorne. Potrzebowali świeckich rzemieślników, kupców. Dlatego sprowadzili niemieckich

době postavili i kostel Přeblahoslavené Panně Marii a klášterní místnosti. Kromě jiných, potřebovali i světské řemeslníky, obchodníky. Proto přivedli německé osadníky a v roce 1255 založili osadu. To byly začátky Broumova.

O 11 let později koupil opat Michal od rychtáře obce Wichera dědičné právo rychtáře „s zámečkem na předměstí, dvěma domy na náměstí“ a „všechny jeho pozemky“.

POLSKÁ EPIZODA

V dějinách současného města je také polská epizoda. Koncem třináctého století převzalo Broumovskou zemi krakovsko-vratislavský kníže Jindřich IV. Pravý (1258–1290). Do rukou benediktinů se vrátila až po jeho smrti. Kníže byl s největší pravděpodobností otráven. V pozadí je boj o korunu, zpronevěra, konspirace... Ale neodbočujme od našeho kousku dějin.

Dá se předpokládat, že za vlády polského knížete se zdejším obyvatelům žilo lépe než pod vládou kláštera. Svědčí o tom i fakt, že už v roce 1300 se vzbouřili proti opatovi. Bratři Lev a Tyčko využili nepřítomnosti opata Bavora, který šel na pouť do Říma, způsobili zmatek

Muzeum klasztorne
Klášterní muzeum

Zabytkowe centrum Broumova
Historické centrum Broumova

osadników i założyli w 1255 r. osadę. Takie były początki Broumova.

11 lat później opat Michał nabył od Wichera – wójta osady, dziedziczne prawo do wójtostwa, ,,z dworem na przedmieściu, dwoma domami na placu targowym" oraz „wszystkimi jego gruntami".

EPIZOD POLSKI

Jest też w historii obecnego miasta akcent polski. W końcu XIII w. Ziemia Broumovska została przejęta przez księcia krakowskiego i wrocławskiego Henryka IV Probusa (Prawego, 1258–1290). W ręce benedyktynów wróciła dopiero po jego śmierci. Książę najprawdopodobniej został otruty. W tle walka o koronę, malwersacje, spiski... Ale nie odbiegajmy od naszej historii.

Można przypuszczać, że pod rządami polskiego księcia tutejszym mieszkańcom żyło się lepiej, niż pod władzą klasztoru. Może o tym świadczyć fakt, że już w 1300 r. zbuntowali się przeciwko opatowi. Bracia Lew i Tyczko, korzystając z nieobecności opata Bawora, który pielv Broumově, snažíc se převzít místní vládu do svých rukou. Ti, kteří byli zajati při útoku na kostel v obci Police, podplatili stráže, utekli a začali vzpouru, přičemž mimo jiné pálili opevnění v Broumově. Povstání potlačil Wyszemir z Necztyny, který využil situace a zmocnil se broumovské země. Po jeho smrti se toto území vrátilo do vlastnictví mnichů.

V roce 1322 se začalo s výstavbou kláštera v Broumově. V roce 1331 však Jan Lucemburský, který potřeboval podporu rytířů v konfliktu ve Slezsku a Polsku (kde působil jako uchazeč o trůn a uzavřel spojenectví s Řádem německých rytířů), předal Broumov Wolframovi a Matiasovi Pannwitzům a to na celý jejich život. Zřejmě ne nadlouho, protože v roce 1348 jeho syn a nástupce, pozdější císař Karel IV. (1216–1378), srovnal práva opata a zdejších měšťanů s právy královského města Kladsko. Broumov byl později opakovaně předmětem ručení za půjčky panovníků. Takto postupoval, mimo jiné i Zikmund Lucemburský. Až v květnu 1500 dostali mniši od krále Vladislava II. Jagellonského privilegium, že pozemky kláštera v Broumově a v obci Police, již nebudou dávány nikomu do zálohy.

Dawna szkoła klasztorna i kościół św. Piotra i Pawła Bývalá klášterní škola a kostel sv. Petra a Pavla

Muzeum klasztorne
Klášterní muzeum

grzymował do Rzymu, wywołali w Broumovie zamęt, dążąc do przejęcia miejscowego wójtostwa. Pojmani za napad na kościół w Policach przekupili strażników, uciekli i wszczęli bunt, paląc m.in. umocnienia w Broumovie. Rebelię stłumił Wyszemir z Necztyn, który, wykorzystując sytuację, objął ziemię broumovską w posiadanie. Po jego śmierci wróciła pod zarząd zakonników.

W 1322 rozpoczęto budowę klasztoru w Broumovie. Jednakże w roku 1331 Jan Luksemburski, potrzebujący wsparcia rycerzy w konflikcie na Śląsku i w Polsce (gdzie występował jako pretendent do tronu, wchodząc w sojusz z Krzyżakami), przekazał Broumov w dożywotnie władanie Wolframowi i Matiasowi Pannwitzom. Chyba jednak nie na długo, gdyż w roku 1348 jego syn i następca, późniejszy cesarz Karol IV (1216–1378) zrównał prawa opata i tutejszych mieszczan z tymi, jakie miało królewskie Kłodzko. Broumov był później wielokrotnie przedmiotem zabezpieczenia pożyczek zaciąganych przez władców. Tak robił m.in. Zygmunt Luksemburczyk. Dopiero w maju 1500 r. mnisi otrzymali od króla Władysława II Jagiellończyka przywilej, że ziemie broumovskiego i policiego klasztoru nie będą już więcej nikomu zastawiane.

WZROST ZNACZENIA

W 1420 r. nastąpiły wydarzenia, które znacząco wpłynęły na dalsze losy klasztoru i miasta. Wtedy to husyci splądrowali opactwo w Břevnovie. Klasztor został spalony. W pożarze zginęło wielu zakonników. Tamtejszy opat wraz z członkami konwentu uciekł do klasztoru w Broumovie. Już sam ten fakt podniósł znaczenie filii. Uciekinierzy nie przybyli z pustymi rękami. Zdołali zabrać ze sobą wiele cennych przedmiotów, a wśród nich największy rękopis świata, tzw. CodexGigas, nazywany też „Biblią Diabła".

Husyci usiłowali w roku 1421 zdobyć też, bezskutecznie, Broumov. Po trzydniowym oblężeniu zawarli rozejm z obleganymi. Walczące z husytami wojska śląskie pozostawiły w Broumovie kontyngent, który opat i mieszkańcy Broumova musieli utrzymywać. Dopiero w roku 1446 biskup wrocławski ostatecznie zrezygnował z roszczeń w wysokości 6000 węgierskich złotych za utrzymywanie w Broumovie w latach 1421–1428garnizonu.

Barokowe ornamenty
Barokní ozdoby

Muzeum klasztorne
Klášterní muzeum

RŮST VÝZNAMU

V roce 1420 se odehrály události, které výrazně ovlivnily další osud kláštera a města. V této době husité vyplenili Břevnovské opatství. Klášter byl vypálen. Při požáru zemřelo mnoho mnichů. Místní opat se členy konventu utekl do kláštera v Broumově. Již tento samotný fakt zvýšil význam klášteru. Uprchlíci nepřišli s prázdnýma rukama. Podařilo se jim vzít s sebou mnoho cenných předmětů, včetně největšího rukopisu na světě. Codex Gigas, známý také jako „Ďáblova bible".

V roce 1421 se husité pokoušeli získat i Broumov, ale neúspěšně. Po třídenním obléhání uzavřeli s obklíčenými příměří. Slezské vojsko bojující proti husitům zanechalo v Broumově kontingent, který musel opat a obyvatelé Broumova udržovat. Až v roce 1446 se vratislavský biskup definitivně vzdal svých nároků ve výši

Wejście do klasztoru od strony ogrodów
Vstup do kláštera ze zahrad

Klasztorne krużganki Klášterní kláštery

6000 uherských zlatých na vydržování posádky v Broumově v letech 1421–1428.

16. století bylo obdobím intenzivního rozvoje broumovského soukenictví na bázi sudetské vlny. Rozvinulo se i plátenictví. Jeho zvláštní rozvoj nastal za vlády opata Wolfganga na začátku 17. století – v 16 broumovských obcích bylo až 284 tkalcovských stavů, z toho přes 50 v samotných Wernerovicích.

ČAS VÁLEK

Slibný rozvoj ukončila třicetiletá válka. V roce 1619 protestantští povstalci přepadli klášter, vyplenili ho a opat Wolfgang musel utéct. Měšťané, kteří upřednostňovali luteranismus, si začali mezi sebou dělit klášterní majetek. Do rukou benediktinů se klášter vrátil po poráž-

XVI wiek to okres intensywnego rozwoju broumovskiego sukiennictwa bazującego na sudeckiej wełnie. Rozwijało się także tkactwo lnu. Szczególny jego rozwój nastąpił w okresie rządów opata Wolfganga na początku XVII w. – w 16 wsiach broumovskich znajdowało się aż 284 krosien, przy czym ponad 50 w samych Wernerowicach.

CZAS WOJEN

Kres rozwojowi przyniosła wojna trzydziestoletnia. W roku 1619 powstańcy protestanccy napadli na klasztor, splądrowali go, a opat Wol-

ce vojsk rýnského palatína – „zimního krále“ Fridricha v bitvě u Bílé Hory na podzim roku

Klasztorne krużganki Klášterní kláštery

Kamieniczka przy rynku
Činžovní dům na náměstí

fgang musiał uciekać. Sprzyjający luteranizmowi mieszczanie zaczęli dzielić między siebie klasztorny majątek. We władanie benedyktynów wrócił po klęsce wojsk palatyna reńskiego – „króla zimowego" Fryderyka w bitwie na Białej Górze na jesieni roku 1620. Broumov wrócił pod wpływy habsburskie, zaś zbuntowanemu miastu odebrano przywileje. Przywrócono je częściowo trzy lata później, jednak dalsze nieszczęścia związane z rozprzestrzeniającą się w Europie wojną ponownie dotknęły miasto. W roku 1632 Szwedzi wsparci przez Sasów napadli na Broumov i splądrowali miasto. Siły Habsburgów odbiły je wprawdzie po kilku dniach, ale szkody wyrządzone przez łupieżców z północy były spore. Również oddziały cesarskie, które od tej pory stacjonowały w mieście dopuszczały się grabieży, a w roku 1645 miejscowy dowódca postanowił nawet obsadzić klasztor swymi wojskami.

Po zniszczeniach wojny trzydziestoletniej i pożarze, który strawił wiele zabudowań, miasto szybko odradzało się dzięki gospodarnym rządom opatów Tomasza i Otmara, miasto

1620. Broumov se vrátil pod habsburský vliv, přičemž privilegia byla městu zabrána, vzhledem k tomu, že město bylo bráno, jako rebelské. O tři roky byly privilegia částečně obnoveny, ale město opět postihla další neštěstí související s šířící se válkou v Evropě.

V roce 1632 zaútočili na město Švédové podporovaní Sasmi a město vyplenili. Přestože ho habsburské síly po několika dnech dobyly zpět, škody způsobené severskými rabovači byly značné. Plenily i císařské jednotky, které byly od té doby ve městě rozmístěny, a v roce 1645 se místní velitel dokonce rozhodl klášter zaplnit svými vojsky.

Po skončení třicetileté války a požáru, který pohltil množství budov, město rychle ožilo díky dobré ekonomické správě opatů Tomáše a Otmara. Opět se rozvinuly tkalcovské manufaktury. Dominantním prvkem v rekonstruovaných objektech se stal barok. Vznikla klášterní škola, lékárna a klášterní terasy.

Konec blahobytu přinesly následné války. slezské války – iniciované útokem Fridricha II. na Slezsko v roce 1740. Výsledkem bylo připo-

Kamieniczki przy rynku
Činžovní domy na náměstí

szybko się odradzało. Nastąpił ponowny rozwój manufaktur tkackich. Dominującym elementem w odtwarzanej zabudowie stał się barok. Powstało gimnazjum klasztorne, apteka oraz klasztorne tarasy.

Kres prosperity przyniosły kolejne wojny – zwane śląskimi – zapoczątkowane napaścią Fryderyka II na Śląsk w roku 1740. Ich efektem było przyłączenie niemal całego Śląska oraz ziemi kłodzkiej do Prus. Broumov stał się miastem przygranicznym, zaś śląską wełnę obłożono cłem. Opat Grundmann uzyskał wprawdzie częściowe zwolnienie z cła, ale były to jednak schyłkowe lata klucza broumovskiego. W roku 1781cesarz Józef II zlikwidował wszystkie zakony i klasztory jako przeżytki rodem z wieków ciemnych, oprócz tych, które zajmowały się także działalnością dobroczynną bądź wychowawczą. W roku 1786 zamknięto klasztor w Policach nad Metują. Klasztor w Broumovie ocalał tylko dlatego, że prowadził szkołę. Dopiero w roku 1850 administrację w Broumovie przejęły urzędy cesarskie.

jení téměř celého Slezska a Kladska k Prusku. Broumov se stal pohraničním městem, kvůli čemuž slezská vlna podléhala clu. Opat Grundmann sice získal částečné osvobození od cla, ale přece jen to byly upadající roky broumovské oblasti. V roce 1781 císař Josef II. zlikvidoval všechny řehole a kláštery, kromě těch, které se zabývaly i charitativními nebo vzdělávacími aktivitami. V roce 1786 byl klášter v Polici nad Metují zrušen. Klášter v Broumově přežil jen díky tomu, že vedl školu. Až v roce 1850 zprávu v Broumově převzaly císařské úřady.

POSLEDNÍ STOLETÍ

Opětovný rozvoj města, které se po slezských válkách stalo centrem domácího tkalcovství, nastal v první polovině 19. století, kdy těsný areál obranných zdí začal stále více omezovat možnost výstavby nových domů i tkalcovských továren. Staré budovy byly zbourány. K opakovaným případům devastace budov došlo, podobně jako na polské straně hranice, po 2. světové válce. V roce 1856 byla v Olivětíně

OSTATNIE WIEKI

Ponowny rozwój miasto, które po wojnach śląskich stało się ośrodkiem chałupniczego tkactwa, przeżywa w I połowie XIX w. Ciasny obręb murów obronnych zaczął coraz bardziej ograniczać możliwość powstawania nowych domów i zakładów tkackich. Doszło do wyburzania starych obiektów. Ponowne przypadki dewastacji zabudowy miały miejsce, podobnie jak po polskiej stronie granicy, po II wojnie światowej. W roku 1856 otwarto w Olivětínie tkalnię mechaniczną, zaś w roku 1875 do miasta doprowadzono linię kolejową.

W roku 1938, w wyniku układu monachijskiego, Broumov zajęli Niemcy. Po II wojnie światowej wrócił do Czechosłowacji. W 1946 r. wysiedlono z tego regionu 32 tys. Niemców, a ich majątki przekazano nowym osadnikom.

W roku 1950, podczas rządów komunistycznych, klasztor zamieniono w obóz. Internowano i więziono w nim najpierw zakonników, a następnie też mniszki z różnych czeskich zakonów. Byli torturowani i trzymani w nieludzkich warunkach. Zakonnice zmuszono do pracy w miejscowych i okolicznych fabrykach oraz gospodarstwach rolnych.

Ich los trochę poprawił się dopiero po „Praskiej Wiośnie" 1968 r. Wówczas mogły pracować w zakładach opieki. Ale w klasztorze pozostały tylko dominikanki, które tu, do roku 1990, piekły hostie dla wszystkich parafii katolickich w Czechach i na Morawach.

Dla obecnej historii miasta najważniejsze okazały się zmiany, które objęły całą Europę Wschodnią. Zniesienie obostrzeń granicznych, coraz ściślejsza współpraca z sąsiadami i wspólne inicjatywy zaważyły na dynamicznym rozwoju ruchu turystycznego. Do Broumova przyjeżdżają ludzie z całego świata, chcący poznać jego niesamowitą historię i obejrzeć pamiątki z nią związane.

otevřena mechanická tkalcovna a v roce 1875 byla k ní přivedena železniční trať.

V roce 1938 v důsledku Mnichovské dohody obsadili Broumov Němci. Po druhé světové válce se vrátil do Československa. V roce 1946 bylo z tohoto regionu vysídleno 32 000 lidí. Němci a jejich majetky byly převedeny na nové osadníky.

V roce 1950, během vlády komunismu, se klášter změnil na pracovní tábor. Nejprve byli internováni a uvězněni mniši a poté řeholnice z různých českých řeholí. Byli mučeni a drženi v nelidských podmínkách. Jeptišky byly nuceny pracovat v místních a blízkých továrnách a farmách.

Jejich osud se poněkud zlepšil až po „Pražském jaru" v roce 1968. Mohli, už pracovat v domovech důchodců. V klášteře však zůstaly jen sestry dominikánky, které do roku 1990 pekly hostie pro všechny katolické farnosti v Čechách a na Moravě.

Pro současnou historii města jsou nejdůležitější změny, které zasáhly celou východní Evropu. Zrušení hraničních omezení, stále užší spolupráce se sousedy a společné iniciativy přispěly k dynamickému rozvoji turistického ruchu. Do Broumova přijíždějí lidé z celého světa, kteří chtějí poznat jeho úžasnou historii a prohlédnout si místa, která s touto historií souvisí.

UBIERAJĄ AFRYKĘ

Mechaniczną tkalnię w Olivětínie (obecnie dzielnica miasta) założył w 1856 r. Josef Edler von Schroll, syn lokalnego tekstylnego przedsiębiorcy Benedykta. Zakłady Veba produkujące tkaniny bawełniane, obrusy i ręczniki funkcjonują do dziś. Firma ma się dobrze, a jej flagowym produktem jest „afrykański brokat" eksportowany do wielu krajów afrykańskich m.in. do Mali i Nigerii. Jak ważny dla czeskiej firmy jest rynek afrykański może świadczyć fakt, że twarzami i głosami nowej kampanii reklamowej Veby są uznany król afrykańskiej muzyki Salif Keita oraz popularny młody raper Djoss Saramani.

OBLÉKAJÍ AFRIKU

Mechanickou tkalcovnu v Olivětíně (dnes městská část) založil v roce 1856 Josef Edler von Schroll, syn místního textilního podnikatele Benedikta. Závody Veba vyrábějící bavlněné látky, ubrusy a ručníky fungují dodnes. Společnosti se daří a její vlajkovou lodí jsou „africké třpytky", které se vyvážejí do mnoha afrických zemí, např. do Mali a Nigérie. Jak důležitý je africký trh pro českou společnost, dokazuje i fakt, že tvářemi a hlasy nové reklamní kampaně Veba jsou uznáván král africké hudby Salif Keita a populární mladý rapper Djoss Saramani.

Turyści w klasztorze
Turisté v klášteře

Drewniane kwiaty
Dřevěné květiny

ZABYTKI (i nie tylko)

PAMÁTKY (A NEJEN)

Już dojeżdżając do miasta zauważymy górujący nad nim kompleks budowli składających się na kościół i klasztor pobenedyktyński św. Wojciecha. A to dopiero przedsmak tego co nas czeka.

Po příjezdu do města si všimněte komplexu budovy tyčící se nad ním, který zahrnuje kostel a bývalý benediktinský klášter sv. Vojtěcha. A to je jen předzvěst toho, co nás čeká.

Współczesne rzeźby w starym klasztorze
Současné sochy ve starém klášteře

POLECAMY

Każdy, kto lubi barok zachwyci się Broumovem – pełnym kamieniczek utrzymanych w tym stylu, bram i portali, monumentalnych kamiennych rzeźb i fontann.

ZAJÍMAVÉ INFORMACE

Každý, kdo má rád baroko, bude nadšen z Broumova – plného starých bytových domů v tomto stylu, bran a portálů, monumentálních kamenných soch a fontán.

Już dojeżdżając do miasta zauważymy górujący nad nim kompleks budowli składających się na kościół i klasztor pobenedyktyński św. Wojciecha. A to dopiero przedsmak tego co nas czeka. Tak się bowiem złożyło, że u naszych południowych sąsiadów pracowali w dobie baroku najwybitniejsi z ówczesnych twórców i artystów. Warto wspomnieć choćby o znanych również w Polsce architektach z rodu Dienzenhoferów, Janie Santinim, Antonie Martinellim, czy rzeźbiarzach ze znakomitego rodu Brokoffów, a nadto Peter Brandl, Reiner i Dorasil. Pozostawili po sobie arcydzieła w postaci kościołów, klasztorów, zamków i dworów ozdobionych cyklami wspaniałych malowideł, obrazów i rzeźb.

Po příjezdu do města si všimněte komplexu budovy tyčící se nad ním, který zahrnuje kostel a bývalý benediktinský klášter sv. Vojtěcha. A to je jen předzvěst toho, co nás čeká. Ve městě pracovali v barokním období nejvýznamnější z tehdejších tvůrců a umělců. Za zmínku stojí například architekti z rodu Dienzenhoferů, Jan Santini, Anton Martinelli a sochaři ze známé rodiny Brokoffových, jakož i Peter Brandl, Reiner a Dorasil. Zanechala po sobě mistrovská díla v podobě kostelů, klášterů, zámků a zámečků ozdobených cykly velkolepých maleb, obrazů a soch.

RYNEK

Historyczne centrum Broumova znajduje się na zwężającym się urwisku skalnym, nad zbiegiem Stěnavy i potoku Liščí. Jego środkiem jest

NÁMĚSTÍ

Historické centrum Broumova leží na zužujícím se skalním skále nad soutokem Stěnavy a Liščího potoka. Jeho střed tvoří velké, obdélníkové náměstí s mariánským sloupem od J. a M. J. Brokoffov, z roku 1706. Podstavec sloupu je

Kolumna maryjna na rynku
Mariánský sloup na náměstí

duży, prostokątny plac z kolumną maryjną autorstwa J. i M.J. Brokoffów, z 1706 r. Cokół kolumny zdobią rzeźby św. Benedykta, Scholastyki, Prokopa, Guntera, Małgorzaty, Barbary, Wacława i Wojciecha, jego szczyt zaś – kopia gotyckiej Madonny z Dzieciątkiem Jezus z kościoła klasztornego. Warto również zwrócić uwagę na domy mieszczańskie z XVI–XIX w., a szczególnie te pod numerami 154 i 155, w których zachowały się w niemal niezmienionej formie sklepienia gwiaździste z lat 70. XVI w.

KOŚCIÓŁ ŚW. PIOTRA I PAWŁA

Z północno-zachodniego rogu placu prowadzi uliczka do kościoła dziekańskiego św. Piotra i Pawła, pierwotnie gotyckiego, w dzisiejszej barokizowanej formie od 1682 r. Perłą jego wnętrza jest rzeźba ołtarzowa Matki Boskiej z lat 1360–1370. Pierwsza wzmianka o kościele św. Piotra i Pawła pochodzi z 1258 r. Cztery lata po pożarze z 1452 r. budynek został odnowiony. Graniastą wieżę wzniesiono w 1477 r. W 1682 r. opat Tomasz Sartorius przebudował kościół, nadając mu obecną formę. Po 1891 r. broumovski malarz Adolf Tinzmann wykonał neorenesansowe zdobienia malarskie sufitu i wnętrz. W sąsiedztwie kościoła znajduje się parafia z freskiem przedstawiającym Sąd Ostateczny, który jest jednym z najstarszych zabytków Broumova. Znajduje się on w podziemiu parafii, prawdopodobnie na miejscu pierwotnej

Średniowieczna płyta nagrobna przy kościele św. Piotra i Pawła
Středověký náhrobek u kostela sv. Petra a Pavla

zdoben plastikami sv. Benedikta, Scholastiky, Prokopa, Guntera, Margity, Barbory, Václava a Vojtěcha a jeho vrchol je kopií gotické Madony s Ježíškem z klášterního kostela. Za pozornost stojí i měšťanské domy ze 16. a 19. století, ze-

DWIE MARYJE

W roku 1706 na środku rynku staje słup z rzeźbą Maryi Panny z Jezuskiem. Inicjator budowy, opat Otmar Zinke jest zachwycony – mieszczanie nie. Maryja zwrócona jest bowiem twarzą w stronę klasztoru, ale plecami do reszty miasteczka. Protesty są tak silne, że opat każe rzeźbę wymienić. Na kolumnie staje druga, bliźniacza Maryja i od 1728 r. Matka Boska (a dokładnie dwie) patrzy już i na klasztor i na miasteczko.

DVÉ NARIE

V roce 1706 postavili uprostřed náměstí sloup se sochou Panny Marie a Ježíška. Iniciátor stavby, opat Otmar Zinke, je nadšený – obyvatelé města ne. Důvodem je, že Maria je obrácena ke klášteru, ale zády ke zbytku města. Protesty jsou tak silné, že opat nařizuje sochu vyměnit. Na sloupu byla umístěna i druhá Maria, která stojí na sloupu od roku 1728. A tak se na město i klášter dívá i Matka Boží (přesněji dvě).

"Panny głupie" na średniowiecznym fresku, obok: wnętrze kościoła św. Piotra i Pawła
„Hloupé dívky“ na středověké fresce, vedle: interiér kostela sv. Petra a Pavla

kostnicy dawnego cmentarza przy kościele św. Piotra i Pawła. Został wykonany około 1320 r. i jest podzielony na trzy części. W górnej dominuje Chrystus w mandorli, z Maryją Panną po prawej i św. Janem Chrzcicielem po lewej stronie. W części środkowej widnieją Panny Mądre, niosące zapalone lampy w kierunku anioła, a na prawo Panny Głupie z odwróconymi lampami. Na ich ramionach siedzą diabły, a te nadlatujące porywają je – prawdopodobnie do paszczy Lewiatana. Dolna część przedstawia motywy „Spotkanie trzech żywych i trzech zmarłych”, „Zwada o duszę” i „Diabeł porywający pijaka za włosy do piekła”. Według „Glossa Ordinaria” (zbioru komentarzy biblijnych), symbolizujące dusze chrześcijańskie Panny Mądre obdarzone pięcioma cnotami zwracają się do Boga, podczas gdy Panny Głupie ucieleśniają pięć grzesznych rozkoszy ciała prowadzących do potępienia. Bardzo ciekawe są też wmurowane w otaczający kościół mur płyty nagrobne z XVI i XVII w.

jména ty s čísly 154 a 155, ve kterých se v téměř nezměněné podobě zachovaly hvězdicové klenby ze 70. let 17. století.

KOSTOL SV. PETRA A PAVLA

Ze severozápadního rohu náměstí vede ulice k děkanskému kostelu sv. Petra a Pavla, který byl původně gotický, v dnešní barokní podobě je od roku 1682. Perlou jeho interiéru je oltářní plastika Panny Marie z let 1360–1370. První zmínka o kostele sv. Petra a Pavla pochází z roku 1258. Čtyři roky po požáru v roce 1452 byla budova zrekonstruována. Hranatá věž byla postavena v roce 1477. V roce 1682 opat Tomáš Sartorius přestavěl kostel a dal mu dnešní podobu. Po roce 1891 zhotovil broumovský malíř Adolf Tinzmann neorenesanční malířskou výzdobu stropu a interiérů. V blízkosti kostela se nachází fara s freskou zobrazující Posled-

Gotycka rzeźba z kościoła św. Piotra i Pawła
Gotická plastika z kostela sv. Petra a Pavla

KLASZTOR

Z północno-wschodniego rogu placu możemy dojść do bramy głównej klasztoru znajdującego się w najwyżej położonej części Broumova. Dawny benedyktyński kompleks w Broumovie to oszałamiające dzieło architektury. Wspaniałe i bogate sale, znakomite malowidła, pełna przepychu biblioteka. W XVIII w. przebudową obiektu zajął się sam Kilian Ignacy Dientzenhofer, najsłynniejszy architekt praskiego baroku. Styl Dientzenhofera już w jego czasach uznawano za nieco teatralny, równocześnie zachwycając się jego pełnymi fantazji pomysłami. Samą swoją potężną bryłą broumovski klasztor budził podziw i respekt.

Barokowa rzeźba Barokní plastika

Dziedziniec klasztorny Klášterní nádvoří

ní soud, která patří mezi nejstarší památky v Broumově. Nachází se v suterénu fary, pravděpodobně na místě původní márnice bývalého hřbitova u kostela sv. Petra a Pavla. Byla vyrobena kolem roku 1320 a je rozdělena na tři části. V horní dominuje Kristus v mandorle, vpravo je Panna Maria a sv. Jan Křtitel je vlevo. Ve střední části jsou Moudré panny nesoucí lampy k andělovi a napravo Bláznivé panny s lampami vzhůru nohama. Ďáblové sedí na jejich ramenou a příchozí je odnášejí – pravděpodobně do úst Leviathana. Spodní část představuje motivy „Setkání tří živých a tří mrtvých“, „Hádka duší“ a „Čert chytající opilce za vlasy do pekla“. Podle

Refektarz
Refektář

Zwiedzanie klasztoru jest płatne i możliwe jedynie w grupach z przewodnikiem. Kupując bilet, możemy otrzymać przewodnik w języku polskim (oddajemy go po zakończeniu zwiedzania). Niestety – wiele pomieszczeń klasztornych nie jest udostępnianych turystom, ale te, które zobaczymy, robią niesamowite wrażenie.

REFEKTARZ

To w tym pomieszczeniu mnisi zbierali się na wspólne posiłki. Ale nie była to zwykła ,,stołówka". Wchodzimy do bogato zdobionego wnętrza, którego pokaźną część zajmuje ogromny, zabytkowy piec kaflowy. Freski zdobiące sklepienia i ściany refektarza są wciąż jeszcze przyciemnione od kopcących ongiś świec i lamp. Obecnie poddawane są renowacji. Autorem malowideł jest Felix Anton Scheffler. Od razu widać, że dawni mieszkańcy klasztoru cenili sobie bogactwo i przepych. Oglądamy umieszczone w gablotach szaty liturgiczne haftowane złotem, ozdobione drogocennymi kamieniami, ornat wyszywany prawdziwymi czeskimi granatami. Zachowały się misternie zdobione trzewiki, będące prawdziwymi dziełami sztuki monstrancje i kielichy. Jednak tym, co najbardziej przyciąga uwagę wszystkich zwiedzających jest kopia Całunu Turyńskiego. Pięknie historię jego odnalezienia opisuje Zofia Pietrzykowska:

,,Podczas konserwacji kaplicy Świętego Krzyża w przyklasztornym kościele św. Wojciecha w Broumovie, wikary zauważył tajemniczy schowek i napis. Brzmiał on: Sancta Sindone (czyli „święty całun"). Wikary doskonale wiedział, co on oznacza. Co wówczas pomyślał? Czy uwierzył? Na pewno, przecież wiara w cuda jest jego chlebem powszednim. Jednak nie spodziewał się tego, co kryła szkatuła... Był rok 1999.

W skrytce znajdował się gruby zwój białego płótna. Miał 4,36 m długości oraz 1,10 m szerokości i widać na nim było kształt ciała. Czytelny napis Extractum ab originali –„wierna kopia oryginału" mówił sam za siebie. Była to... kopia Całunu Turyńskiego.

Do niewiarygodnego znaleziska został również dołączony list. Wynikało z niego jasno, że Julius Caesar Bergiria, z łaski bożej arcybiskup

Wejście do refektarza
Vstup do refektáře

„Glossa Ordinaria" (sbírka biblických komentářů) se Moudré Panny obdařené pěti ctnostmi, symbolizujícími křesťanské duše, obracejí k Bohu, zatímco Bláznivé Panny ztělesňují pět hříšných rozkoší těla, které vedou k zatracení. Velmi zajímavé jsou také náhrobní kameny ze 16. a 17. století.

KLÁŠTER

Ze severovýchodního rohu náměstí můžeme přejít k hlavní bráně kláštera v nejvyšší části Broumova.

Bývalý benediktinský komplex v Broumově je úžasným architektonickým dílem. Velkolepé a bohaté pokoje, nádherné obrazy, bohatá knihovna. V 18. století se přestavby objektu ujal sám Kilián Ignác Dientzenhofer, nejznámější architekt pražského baroka. Dientzenhoferův styl byl již ve své době považován za poněkud divadelní, ale zároveň potěšil svými nápady. Klášter v Broumově svým rozměrem a tvarem vzbuzoval obdiv a respekt.

Kopia Całunu Turyńskiego
Kopie Turínského plátna

turyński, potwierdza prawdziwość kopii Całunu Turyńskiego. Był 4 kwietnia 1651 r., a kilka tygodni później płótno trafiło do Czech. I tam pozostawało do 1999 r.

Znalezisko zostało poddane wnikliwym badaniom. Ustalono, że broumovska kopia została wykonana czterema rodzajami farb. Ciało Chrystusa odciśnięte jest z przodu i z tyłu. Są też wyraźne ślady po ranach na dłoniach i stopach. Odtworzono nawet uszkodzenia, jakim całun uległ podczas pożaru w Turynie. Płótno najlepiej ogląda się w milczeniu. Kawałek po kawałku. Rozpięty i odpowiednio podświetlony wisi w refektarzu klasztoru. Jego widok robi niesamowite wrażenie.

POWOJENNE LOSY

Kiedy i dlaczego kopia Całunu Turyńskiego została tak przemyślnie ukryta? Prawdopodobnie około 1945 r. – wówczas komuniści rozpoczęli prześladowania braci zakonnych.
Według apokryfów Nowego Testamentu całun ukryli Józef z Arymatei i Nikodem i to właśnie ich rzeźby stoją po obu stronach relikwiarza. Przez wieki całun był wielokrotnie kopiowany na potrzeby klasztorów i osób prywatnych. Spośród 42 takich płócien, w Europie Środkowo-Wschodniej znajduje się tylko jedno i to właśnie w Broumovie".

POVÁLEČNÝ OSUD

Kdy a proč byla kopie Turínského plátna tak rafinovaně ukryta? Pravděpodobně kolem roku 1945 – tehdy začali komunisté pronásledovat řeholní bratry.
Podle novozákonních apokryfů plátno ukryl Josef z Arimatie a Nikodém a právě jejich sochy stojí po obu stranách relikviáře. V průběhu staletí bylo plátno mnohokrát kopírováno pro potřeby klášterů a soukromých osob.
Ze 42 takových pláten je jen jedno ve střední a východní Evropě, a to v Broumově".

BIBLIOTEKA

Wchodzimy do biblioteki. Łagodne światło wydobywa wszystkie odcienie złota, którym zdobione są grzbiety stojących na półkach woluminów. Są ich tysiące. Jak mówi przewodnik, dokładnie 17 tysięcy. Stojący obok mnie chłopczyk ciągnie za rękaw starszego mężczyznę. – Jak w Hogwardzie – mówi z przejęciem. Uśmiecham się, bo porównanie jest nader trafne. Wspaniale zdobiony sufit, półki

Návštěva kláštera je zpoplatněna a je možná pouze ve skupinách s průvodcem. Bohužel – mnoho klášterních pokojů není zpřístupněno turistům, ale ty, které jsou zpřístupněny, působí úžasným dojmem.

REFEKTÁŘ

Je to v této místnosti se mniši shromažďovali, aby spolu jedli. Nebyla to ale obyčejná „jídelna". Vcházíme do bohatě zdobeného interiéru, jehož velkou část zabírá obrovská, historická kachlová kamna. Fresky zdobící klenby a stěny refektáře jsou stále zatemněny někdejšími kouřícími svíčkami a lampami. V současnosti procházejí rekonstrukcí. Autorem obrazů je Felix Anton Scheffler. Na tomto místě hned vidíte, že bývalí obyvatelé kláštera si vážili bohatství a nádhery. Ve vitrínách vidíme liturgická roucha vyšívaná zlatem, zdobená drahými kameny a ornát vyšívaný pravým českým granátem. Zachovaly se složitě zdobené boty, monstrance a kalichy, které jsou skutečnými uměleckými díly. Co však poutá pozornost všech návštěvníků, je kopie Turínského plátna. Příběh jeho objevení krásně popisuje Zofia Pietrzykowska:

Biblioteka klasztorna – Biblia Diabła i globus bez zaznaczonej Australii
Klášterní knihovna – Ďáblova bible a zeměkoule bez vybrané Austrálie

Biblioteka klasztorna
Klášterní knihovna

wypełnione starymi księgami. Od razu pojawia się refleksja – jak by to wyglądało gdyby w to miejsce nie trafili czerwonoarmiści, a później czescy komuniści?

Biblioteka została założona już w początkach istnienia klasztoru i zawierała na przestrzeni wieków zarówno zbiory religijne jak i świeckie. Benedyktyni mieli w zwyczaju czytać przez 2–3 godziny dziennie. Znajdował się tu też przez ponad sto lat (1477–1593 r.) Codex Gigas – największy średniowieczny manuskrypt z XIII w., który zawiera całą Biblię, a także inne dzieła np. Kronikę Kosmasa, będącą dla Czechów tym, czym dla nas są Kroniki Galla Anonima oraz traktaty medyczne i historyczne. Codex Gigas, nazywany też Biblią Diabła, gdyż zawiera wizerunek diabła; został spisany w całości po łacinie przez jednego mnicha benedyktyńskiego z innego klasztoru w Czechach – w Podlazicach, ale później, w wyniku wojny trzydziestoletniej został zrabowany i wywieziony do Szwecji, gdzie zresztą przechowywany jest do dziś.

„Při konzervaci Kaple Svatého Kříže v klášterním kostele sv. Vojtěcha v Broumově si kurát všiml tajemného úkrytu a nápisu. Zněl: Sancta Sindone (což znamená „svatý rubáš“). Vikář velmi dobře věděl, co to znamená. Co si tehdy myslel? Věřil? Jistě, víra v zázraky je jeho každodenním chlebem. To, co se skrývalo v rakvi, však nečekal... Byl rok 1999.

V úkrytu byla hrubá role bílého plátna. Byl 4,36 m dlouhý a 1,10 m široký a ukazoval tvar těla. Za vše hovořil čitelný nápis Extractum ab originali – „věrná kopie originálu“. Byla to... kopie Turínského plátna.

K neuvěřitelnému nálezu byl připojen i dopis. Z toho jasně vyplývá, že Julius Caesar Bergiria z Boží milosti turínský arcibiskup potvrdil pravdivost kopie Turínského plátna. Bylo to 4. dubna 1651 a za pár týdnů bylo plátno odesláno do Čech. A zůstalo tam až do roku 1999.

BIBLIA DIABŁA

Poczesne miejsce w bibliotece zajmuje słynna Biblia Diabła. Waży ponad 75 kg i jest największym manuskryptem na świecie. Oczywiście oglądamy starannie wykonaną kopię, bo jak wspomnieliśmy, oryginał zrabowali Szwedzi. Z księgą wiąże się pewna legenda, która mówi, że skryba, który ją napisał, był mnichem, który złamał regułę zakonną i miał zostać żywcem zamurowany. Chcąc uniknąć kary, obiecał, że w ciągu jednej nocy napiszę księgę, w której będzie się znajdowała cała ludzka wiedza. Jednak koło północy zorientował się, że nie da się wszystkiego spisać tak szybko. Zawezwał więc księcia ciemności, władcę piekieł i w zamian za oddanie duszy, diabeł napisał za niego całą księgę. W dowód wdzięczności mnich na jednej ze stron namalował swojego mrocznego pomocnika.

ĎÁBLOVA BIBLE

Slavná Ďáblova bible má v knihovně přední místo. Váží přes 75 kg a je největším starým rukopisem na světě. Samozřejmě , díváme se na pečlivě vyrobenou kopii, protože jak jsme zmiňovali, originál ukradli Švédové. Ke knize se váže legenda, která říká, že písař, který ji napsal, byl mnich, který porušil mnišskou reguli a měl být zaživa zazděn. Jelikož se chtěl vyhnout trestu, slíbil, že přes noc napíše knihu, která bude obsahovat všechny lidské znalosti. Kolem půlnoci si však uvědomil, že se tak rychle nedá všechno sepsat. Zavolal tedy prince temnoty, pana pekla, a na oplátku za to, že mu upsal svou duši, mu ďábel napsal celou knihu. Mnich z vděčnosti namaloval na jednu ze stránek svého temného pomocníka.

Na przestrzeni wieków benedyktyni tworzyli kolejne dzieła naukowe do biblioteki, a nawet scenariusze teatralne dla uczniów szkoły klasztornej. Niekiedy pożary trawiły częściowo zbiory biblioteczne, ale potem były one zawsze odnawiane. Później bibliotekę podzielono na klasztorną i opacką. Obie w początku XX w. mieściły się już w kilku salach. Jeszcze w roku 1930 gromadziły łącznie 37 tysięcy druków zwartych, 300 starodruków i 206 rękopisów.

Dla czerwonoarmiastów, którzy zajęli w 1945 r. Broumov, księgi miały przede wszystkim wartość opałową. Dla czeskich komunistów

Nález byl důkladně prozkoumán. Zjistilo se, že broumovská kopie byla vyrobena se čtyřmi druhy barev. Na přední a zadní straně je vytištěno Kristovo tělo. Na rukou a nohou jsou také jasné stopy po ranách. Dokonce i škody, které utrpěl při požáru v Turíně, byly obnoveny. Plátno se nejlépe dívá v tichu. Kousek po kousku. Otevřené a řádně osvětlené visí v refektáři kláštera. Pohled na něj činí úžasný dojem.

KNIHOVNA

Vcházíme do knihovny. Jemné světlo zvýrazní všechny odstíny zlata, kterými jsou zdobeny zády svazků knih, stojících na policích. Jsou jich tisíce. Podle průvodce, je jich přesně

Ocalałe woluminy
Přežívající objemy

były elementem religii, którą chcieli zniszczyć. Spalili mnóstwo bezcennych manuskryptów i pierwodruków, nawet z okresu wczesnego średniowiecza, które przepadły na zawsze. Po r. 1950 najcenniejsze z pozostałych zostały przewiezione do Muzeum Piśmiennictwa Narodowego w Pradze. Przy okazji część książek rozkradziono, inne odwieziono na makulaturę.

Wszystkie księgi poustawiane są w działach tematycznych. Również te na piętrze oddzielonym balustradą. Uważny turysta zwróci uwagę na brak schodów na górną galerię. To nie przypadek. Na górze zebrano księgi pisane przez protestantów. Wieść głosi, że kiedy istniały schody na górną galerię, zapuszczało się tam wielu braciszków zakonnych, a równie wielu przechodziło wkrótce potem na luteranizm. Opat znalazł szybko proste rozwiązanie – kazał zdemontować schody.

Trafiamy też na polski akcent. Jest nim

17 000. Chlapec, vedle mě táhne staršího muže za rukáv. „Jako na Hogwardu," říká dychtivě. Usměju se, protože to přirovnání je velmi přesné. Krásně zdobený strop, police plné starých knih. Hned je zde úvaha – jak by to vypadalo,

Książka w języku polskim
Kniha v polském jazyce

„Zbiór Słowa Boskiego y Pochwał Świętych Pańskich z pola kaznodzieyskiego zgromadzony przez Alexandra Walewskiego, chorążego piotrkowskiego, na Wieruszowie dziedzica". Do druku podany przez pustelnika i kaznodzieję X. Pafnucjusza, Michała Brzezińskiego, wydrukowany na Jasnej Górze w Częstochowie. Uwagę zwiedzających zwracają także prace konserwatorskie fresków. Na niektórych naklejone są bibułki, inne mają tylko częściowo odnowione fragmenty.

Koniecznie zwróćcie uwagę na zabytkowy globus, a dokładniej na brak na nim Australii. Nic dziwnego, pochodzi z połowy XVI w., powstał na długo przed odkryciami Jamesa Cooka.

ZAKRYSTIA

W zakrystii, obok pięknych intarsjowanych mebli i relikwiarzy zwraca uwagę odsłonięty spod warstwy sadzy fragment fresku „Ofiara Melchizedeka" namalowanego przez Felixa Antona Schefflera. Jest też ciekawy obraz olejny z wizerunkiem dwojga niemowląt, owiniętych w całuny. Jednak dla przybyszów z Polski najbardziej intrygujące są relikwie św. Wojciecha. Trudno uwierzyć, że szczątki, które oglądamy, sięgają początków chrześcijaństwa na ziemiach polskich, a sam św. Wojciech jest patronem Czech i jednym z trzech patronów Polski.

Po zwiedzeniu zakrystii wchodzimy do wnę-

Sufit biblioteki
Strop knihovny

kdyby sem nepřišla Rudá armáda později čeští komunisté?

Knihovna vznikla na začátku existence kláštera a v průběhu staletí obsahovala církevní

IVAN TROJAN I DIABEŁ

W klasztornej bibliotece kręcone były zdjęcia do miniserialu czeskiej telewizji „Ďáblovalest". Grany przez Ivana Trojana religioznawca przyjeżdża do klasztoru w Broumovie, żeby razem z miejscowymi zakonnikami ustalić, jak zwyciężyć szatana, który chce przejąć władzę nad światem. Kto wygrał? Musicie sami zobaczyć.

IVAN TROJAN A ĎÁBEL

V klášterní knihovně se natáčely snímky do miniseriálu České televize Ďáblovalest. Náboženský učenec v podání Ivana Trojana přichází do kláštera v Broumově, aby s místními mnichy porazil Satana, který chce ovládnout svět. Kdo vyhrál? Musíte se o tom přesvědčit sami.

Zakrystia
Sakristie

trza kościoła opackiego, wprost przed ołtarz główny.

KOŚCIÓŁ ŚW. WOJCIECHA

Kościół klasztorny tworzy jedna nawa z trzema kaplicami bocznymi z emporami, zamknięta pięciobocznym prezbiterium. Sklepienie walcowe kościoła jest bogato zdobione stiukiem braci Soldatiów (około 1694 r.) i freskami J.J. Steinfelsa z lat 1690–1692. Z pierwotnego budynku gotyckiego zachowały się dwa portale. Ołtarz główny pochodzi z 1722 r., jego zdobienie rzeźbiarskie jest częściowo dziełem V.M. Jäckela. Obraz przedstawiający św. Wojciecha w 1870 r. namalował A. Lhota. W części górnej ołtarza pod baldachimem była umieszczona niewielka rzeźba gotycka Matki Boskiej z Dzieciątkiem

i světské sbírky. Benediktini četli obvykle 2–3 hodiny denně. Přes sto let (1477–1593) se zde nacházel i Codex Gigas – největší středověký rukopis ze 13. století, který obsahuje celou Bibli, ale i další díla – Kroniky Kosmasa a lékařská a historická pojednání. Kodex Gigas, známý také jako Ďáblova bible, protože obsahuje obraz ďábla, napsal celý v latině jeden benediktinský mnich z jiného kláštera v České republice – v Podlazicích. V důsledku třicetileté války byla kniha ukradena a odvezena do Švédska, kde je uložena dodnes.

Benediktini v průběhu staletí vytvářeli pro knihovnu nová vědecká díla, ale i divadelní scénáře pro studenty klášterní školy. Během staletí, požáry částečně zničily knihovní fondy, ale ty se pak vždy obnovily. Později byla knihovna rozdělena mezi klášter a opatství. Začátkem 20.

Ołtarz główny
Hlavní oltář

Jezus z XIV w., rzekomy dar Arnošta z Pardubic. Ta cudowna figurka zwana Thaumaturga-Braunensis (Břevnovska cudotwórczyni) jest najstarszą rzeźbą maryjną w regionie broumovskim. Na ściennej malowanej architekturze ołtarzowej kaplic bocznych, V.V. Reiner stworzył w latach 1721 – 1722 obrazy: „Matka Boska pod krzyżem", „Rozesłanie apostołów", „Święta Małgorzata ze smokiem", „Czescy patronowie" i „Śmierć św. Benedykta". Nisze boczne zdobi dwanaście drewnianych rzeźb świętych autorstwa M. Jäckela. Na ołtarzu Świętej Rodziny umieszczony jest relikwiarz św. Prokopa w stylu rokoko, pozyskany z klasztoru w Sázavie po zlikwidowaniu tegoż przez Józefa II. Szczątki świętych zostały w 1988 r. zbadane pod kątem antropologicznym przez prof. E. Vlčka. Potwierdzono ich autentyczność i złożono w nowym relikwiarzu w kościele dziekańskim. W tej samej kaplicy znajduje się nagrobek tutejszego benedyktyna i późniejszego pierwszego hradeckiego biskupa i praskiego arcybiskupa Matouša Ferdinanda Sobka z Bílenberka.

KRYPTA

Obecnie krypty są dla zwiedzających niedostępne. Trwają tam prace konserwatorskie. Miejmy nadzieję, że zostaną znów udostępnione. Co nas tam czeka? Być może te same emocje, jakie opisywane są na stronie górytajemnic.

Niskim chłodnym korytarzem idziemy do krypty, gdzie złożono 34 zmumifikowane ciała. Próbujemy odnaleźć największą trumnę, a w niej ponad dwumetrowe ciało. Ma to być ciało Bohuslava z Chrastu, podejrzewanego o bycie fekstem, ludzką istotą o ponadprzeciętnych rozmiarach.

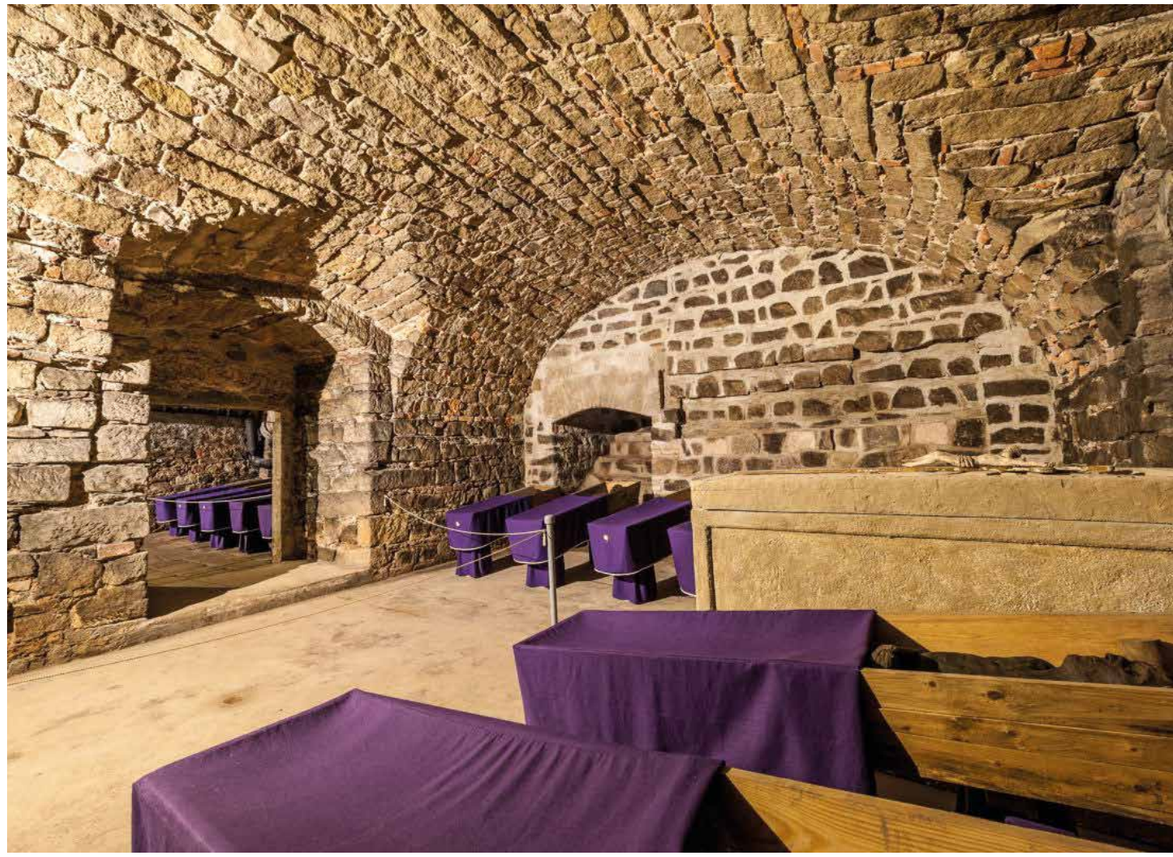
století byly obě umístěna ve více místnostech. Ještě v roce 1930 měli celkem 37 000 monografií, 300 starých tisků a 206 rukopisů.

Rudé armádě, která v roce 1945 obsadila Broumov, sloužily knihy především k topným účelům. Pro české komunisty byli součástí náboženství, které chtěli zničit. Spálili řadu neocenitelných rukopisů a prvních vydání, dokonce i z raného středověku, které se navždy ztratily. Po roce 1950 byly ty nejcennější ze zbývajících knih a dokumentů převezeny do Muzea písemnictví v Praze. Při této příležitosti byly některé knihy ukradeny, jiné byly odvezeny do odpadového papíru.

Všechny knihy jsou seřazeny do tematických sekcí. I ty ve druhém patře, oddělené balustrádou. Pozorný turista si všimne, že na horní galerii knihovny nevedou žádné schody. Není to náhoda. V horní části jsou shromážděné knihy napsané protestanty. Říká se, že když existovaly schody na horní galerii, mnozí bratři se tam odvážili a mnozí krátce nato přestoupili na luteránství. Opat našel rychle jednoduché řešení – přikázal schody rozebrat.

Setkáváme se zde i s polskou tématikou. Je jí „Sbírka Božího slova a chvály svatých Pána z kazatelského pole, kterou shromáždil Alexander Walewski, vlajkonosič z Piotrkowa, dědic ve Wieruszowě". Vytištěna poustevníkem a kazatelem X. Pafnucjusza, Michała Brzezińského, vytištěno na Jasné Hoře v Čenstochové. Pozornost návštěvníků poutá i restaurování fresek. Na některé z nich je nalepen hedvábný papír, na jiných jsou jen částečně obnovené části.

Nezapomeňte věnovat pozornost historickému glóbu a konkrétněji tomu, že na něm chybí Austrálie. Není divu, pochází z poloviny

Mumie w klasztornych kryptach
Mumie v klášterních kryptách

ciętnej sile i wytrzymałości, ale całkowicie ludzkich zachowaniach, czasem nieświadomą swej odmienności. Wyróżniali się wyjątkowo gładką skórą, byli odporni na choroby i urazy. Nawet po śmierci ich ciała pozostawały w całości, kurcząc się tylko nieznacznie. Fekstowie, według czeskich i morawskich legend (powstałych w okresie wojny trzydziestoletniej ale też w mitologii słowiańskiej) mogli żyć nadal po śmierci, zabić ich mogła tylko szklana kula lub drewniany kołek. Spoczywa tu również Magdalena Grambová – hrabina belgijskiego pochodzenia, która rzekomo przywiozła do Czech Wschodnich tradycję wyrobu koronki klockowej, którą następnie rozsławiła na tym terenie.

Mumie przeniesiono do klasztoru w Broumovie w 2000 r. z kościoła parafialnego św. Prokopa w Vamberku. W trakcie trwających tam prac archeologicznych uszkodzono instalację kanalizacyjną. Do krypty przedostała się woda, która w przeciągu kilku lat naruszyła 50 mumii. Niektóre z nich były już w znacznym stadium rozkładu, zawilgotniały i pleśniały, dlatego część z nich złożono do ziemi, a dla reszty (34 trumny) szukano innego miejsca. Najstarsze mumie pochodzą z XVII w., ale większość jest z wieku XVIII. Spoczywają tu przede wszystkim vambereccy mieszczanie, księżą, organiści i inne znakomite osobistości. Nie zachowało się wiele wzmianek o tych ludziach, ale przy niektórych zwłokach znajdowały się przedmioty i karteczki z życiorysami.

W podziemiach klasztoru mumie znalazły tymczasowe schronienie, tutejszy klimat nie jest jednak dla nich idealny.

Opuszczamy klasztor. Trasa zwiedzania to tylko kilka pomieszczeń. Są zachwycające, ale

šestnáctého století, vznikl dávno před objevy Jamese Cooka.

SAKRISTIE

V sakristii, vedle krásného intarzovaného nábytku a relikviářů, je zpod vrstvy sazí vystaven fragment fresky „Obětování Melchisedeka“ namalované Felixem Antonem Schefflerem. Zajímavá je i olejomalba s vyobrazením dvou miminek zabalených v rubáších. Avšak relikvie sv. Vojtěcha jsou jistě nejzajímavější částí tohoto místa. Je obtížné uvěřit, že pozůstatky, které vidíme, pocházejí z počátků křesťanství. Sv. Vojtěch je patronem České republiky a jedním ze tří patronů Polska.

Po návštěvě sakristie vcházíme do interiéru opatského kostela, přímo před hlavní oltář.

KOSTEL SV. VOJTĚCHA

Klášterní kostel se skládá z jedné lodi se třemi bočními kaplemi s emporami, uzavřenými pětibokým presbytářem. Valená klenba kostela je bohatě zdobená štukami bratrů Soldatiových (kolem roku 1694) a freskami J. J. Steinfelse z let 1690–1692. Z původní gotické stavby se dochovaly dva portály. Hlavní oltář pochází z roku 1722, jeho sochařská výzdoba je částečně dílem V.M. Jäckela. Obraz zobrazující sv. Vojtěch v roce 1870 namaloval A. Lhot. V horní části oltáře pod baldachýnem byla malá gotická plastika Bohorodičky s Ježíškem ze 14. století, kterou údajně daroval Arnošt z Pardubic. Tato zázračná postava Thaumaturga Braunensise (Břevnovské divotvorkyně) je nejstarší mariánskou plastikou na Broumovsku. Na stěně malovanou oltářní architekturu bočních kaplí V.V. Reiner vytvořil

NOCLEG W CELI MNICHA

Na terenie klasztoru znajduje się Centrum Edukacji i Kultury – europejska instytucja kultury, rozwijająca twórczość, samoświadomość i tolerancję, […] miejsce przyjazne edukacji, sztuce, dialogowi, spotkaniom i współpracy. Działa tu także dom gościnny –Dům Hostů Klášter Broumov, gdzie nocować możemy w odnowionych celach dawnych mnichów.

UBYTOVÁNÍ

V klášteře sídlí Centrum vzdělávání a kultury – evropská kulturní instituce rozvíjející kreativitu, sebeuvědomění a toleranci, místo přátelské ke vzdělávání, umění, dialogu , setkáním a spolupráci. Nachází se zde také penzion – Dům Hostů Klášter Broumov, kde můžeme přenocovat ve zrekonstruovaných celách bývalých mnichů.

widzimy też jaki ogrom pracy i jakie nakłady finansowe są potrzebne by przywrócić cały kompleks do dawnej świetności.

v letech 1721–1722. Jedná se o obrazy: „Panna Maria u kříže“, „Posílání apoštolů“, „Svatá Markéta s drakem“, „Čeští patroni“ a „Smrt sv. Benedikta. Boční výklenky zdobí dvanáct dřevěných plastik světců od M. Jäckela. Na oltáři Svaté

Na odrestaurowanie czeka jeszcze wiele pomieszczeń
Stále existuje mnoho pokojů, které čekají na rekonstrukci

DREWNIANY KOŚCIÓŁ CMENTARNY MATKI BOSKIEJ

Křinická 176, Nové Město, Broumov. To adres kolejnej perełki architektury sakralnej, jaką oferuje Broumov. Wejście do kościółka jest płatne. Nie ma tu przewodnika w języku polskim. To jeden z najstarszych drewnianych zabytków sakralnych w Europie Środkowej. Jest wyjątkowy pod względem architektonicznym i zdobienia wnętrza. Został założony zapewne już w 1177 r. Nie wiemy jaki był jego pierwotny wygląd. Ucierpiał na skutek pożaru, który wybuchł podczas oblężenia Broumova przez wojska husyckie w czerwcu 1421 r. Obecny kształt pochodzi prawdopodobnie z roku 1450. Na temat kościoła przekazywana jest legenda, rodiny se nachází relikviář sv. Prokopa, získaný z kláštera v Sázavě po jeho zrušení Josefem II. Pozůstatky světců v roce 1988 z pohledu antropologie prozkoumal prof. E. Vlčka. Jejich pravost byla potvrzena a uložena v novém relikviáři v děkanském kostele. V téže kapli se nachází náhrobek místního benediktina a pozdějšího prvního hradeckého biskupa a pražského arcibiskupa Matouše Ferdinanda Sobeka z Bílenberka.

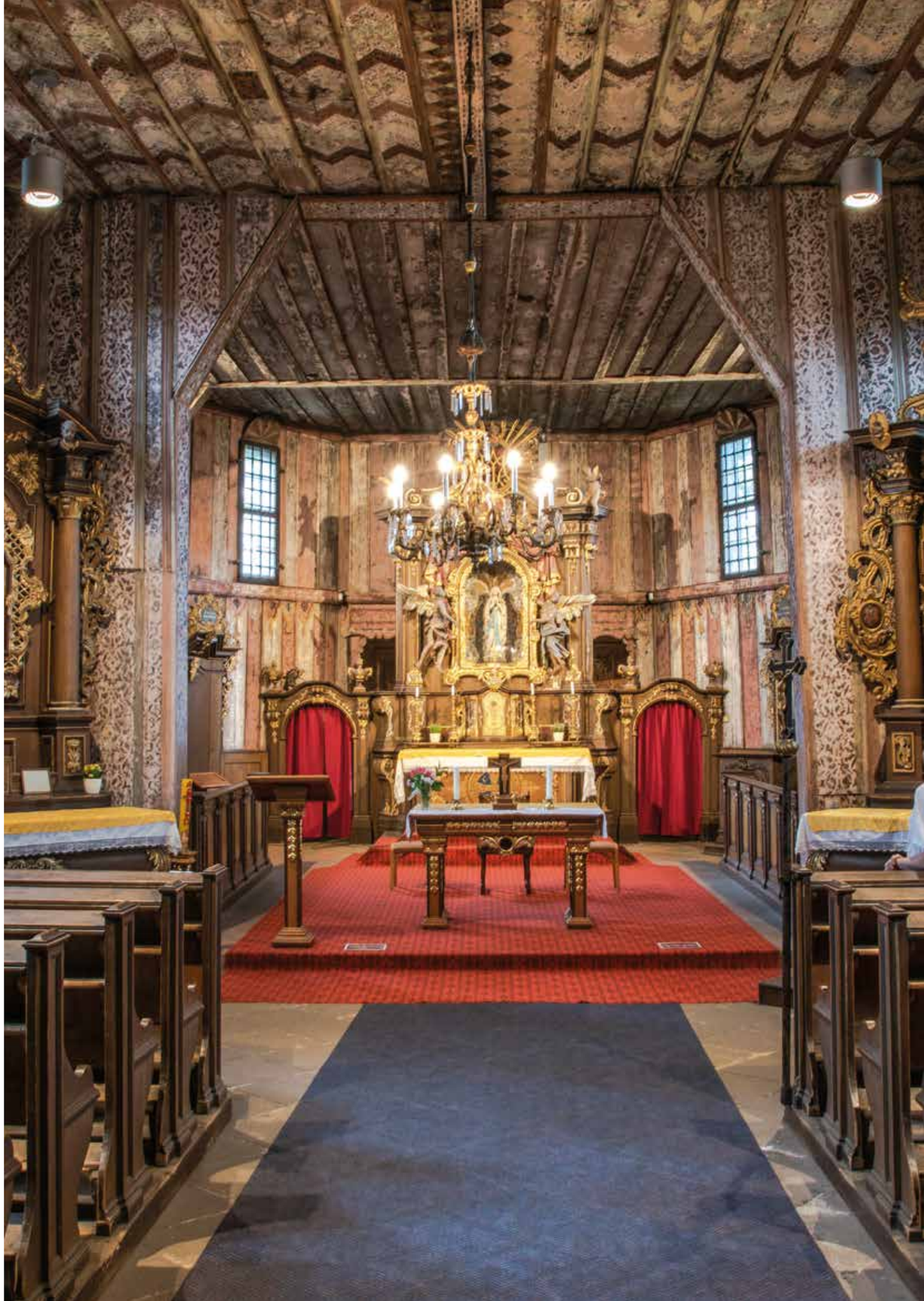
KRYPTA

V současnosti jsou krypty návštěvníkům nepřístupné. Probíhají tam konzervační práce. Snad budou zanedlouho opět dostupné. Co nás v nich čeká? Možná stejné emoce, jaké jsou popsány na stránce gorytajemnic.pl.

Nízkou, chladnou chodbou jedeme do krypty, kde je pohřbeno 34 mumifikovaných těl. Snažíme se najít největší rakev, ve které je tělo

Kościół Matki Boskiej, obok: ołtarz główny
Kostel Panny Marie, vedle: hlavní oltář

Stare płyty nagrobne
Staré náhrobky

że został wybudowany przez pogańską księżniczkę, która przyjęła wiarę chrześcijańską. Kościół poświęcono Maryi Pannie i jest wyjątkowy nie tylko ze względu na swój wiek, ale także na konstrukcję. Do jego budowy nie użyto ani jednego gwoździa, opierając się tylko na połączeniach opartych na mocnych belkach dębowych. Cała drewniana konstrukcja nośna nawy i prezbiterium, stropu i zrębu dachu, wraz z nadbudową z wysoką dzwonnicą, tworzy jednolitą formę. Jest to niezwykłe dzieło dekarskie i ciesielskie. Wnętrze jest zakryte stropem belkowym z częściowo zachowaną barwną dekoracją z połowy XV w. Ołtarz główny utrzymany w stylu rokoko. Jego elementem jest późnogotycka cudowna figurka Matki Boskiej z początku XVI w.

dlouhé, přes dva metry. Má jít o tělo Bohuslava z Chrastu, podezřelého z toho, že byl fextem, člověkem nadprůměrně silným a houževnatým, ale s lidským chováním, někdy neuvědomujícího si svou jinakost. Tyto osoby se vyznačovaly se mimořádně hladkou pokožkou, byly odolné vůči chorobám a zraněním. Jejich těla zůstala i po smrti nedotčena, scvrkli se jen mírně. Fextové, podle českých a moravských legend (vzniklých během třicetileté války, ale najdeme je i ve slovanské mytologii), mohli žít i po své smrti. Zabít je mohla jen skleněná koule nebo dřevěný kol. Pohřbena je zde i Magdalena Grambová – hraběnka belgického původu, která údajně přinesla do východních Čech tradici výroby paličkované krajky, kterou pak v této oblasti proslavila.

Do kláštera v Broumově byly mumie převezeny v roce 2000 z farního kostela sv. Prokopa

Nawa kościoła na całym obwodzie jest otoczona przez zadaszony podcień – tzw. soboty. Jak podaje W. Szolginiaw książce „Architektura", nazwa ta nawiązuje do dawnej praktyki wiernych, którzy przybywali ze znacznych odległości dzień wcześniej (czyli w sobotę) i oczekiwali do rana gromadząc się wokół kościoła – soboty dawały im schronienie przed opadami deszczu, wiatrem itp. Obecny wygląd jest wynikiem remontu kościoła po najeździe pruskim w 1779 r., kiedy pierwotny podcień ze ścianami obitymi deskami, został zerwany na

Rzeźby kościelne
Kostelní sochy

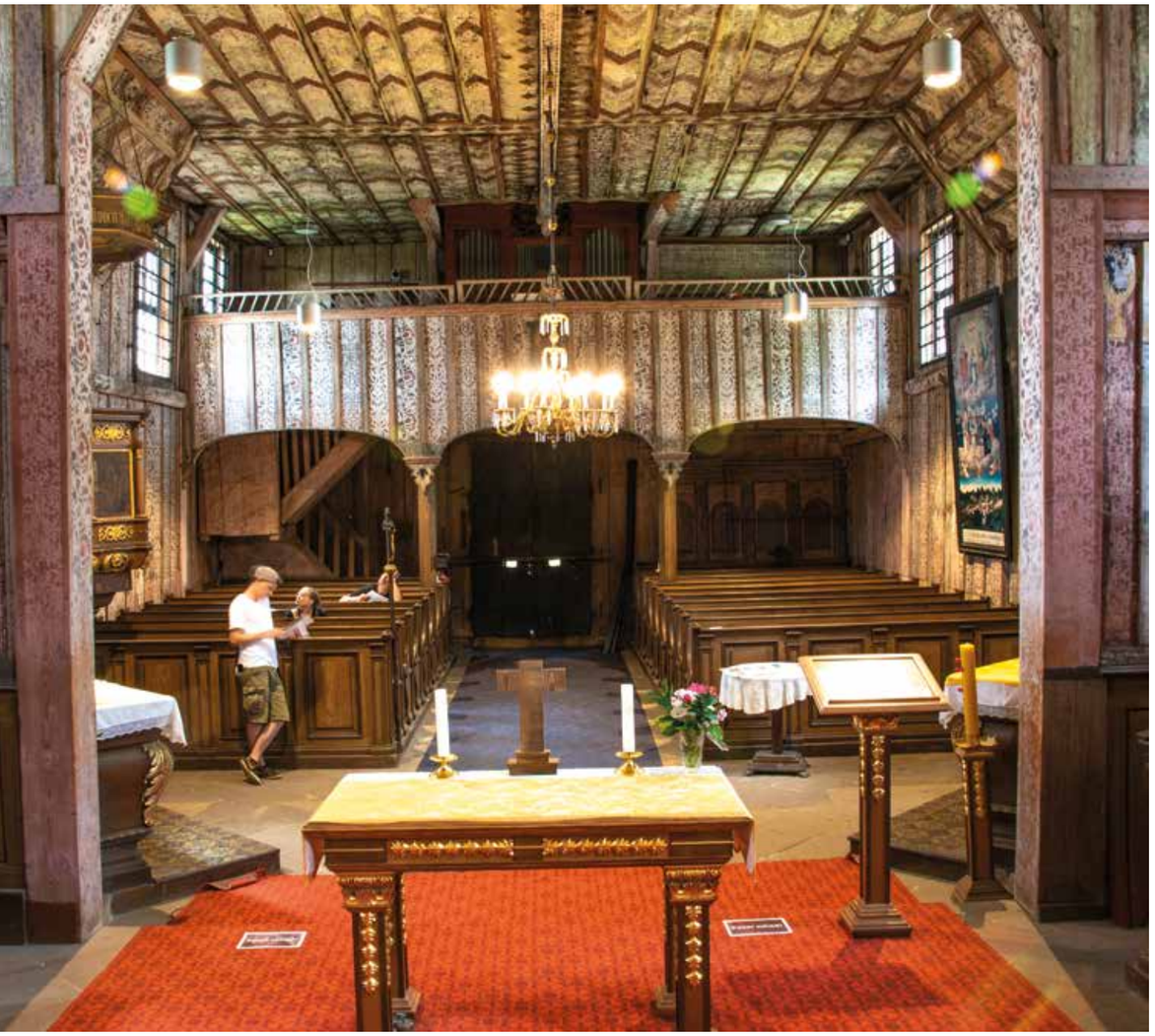

Kościół Matki Boskiej
Kostel Panny Marie

ve Vamberku. Během archeologických prací tam byla poškozena kanalizace. Voda pronikla do krypty a během několika let znehodnotila 50 mumií. Některé z nich již byly ve výrazném stadiu rozkladu, byly vlhké a plesnivé, proto se část uložila do země a pro zbytek (34 rakví) se hledalo jiné místo. Nejstarší mumie jsou ze 17. století, ale většina je z 18. století. Jsou zde pohřbeni především měšťané, kněží, organisté a jiné významné osobnosti. O těchto lidech se nedochovalo mnoho záznamů, ale některá těla měla u sebe předměty a kartičky s životopisy.

V suterénu kláštera našli mumie dočasné útočiště, ale zdejší podnebí není pro ně ideální.

Opouštíme klášter. Prohlídková trasa má jen několik pokojů. Jsou rozkošné, ale zároveň vidíme, kolik práce a finančních prostředků je

Widok na chór
Pohled na pěvecký sbor

rozkaz generała Anhalta, aby kościół spełniał funkcje wojskowe. W obejściu kościoła znajduje się 9 drewnianych płyt, będących swego rodzaju kroniką miasta. Można z nich na przykład odczytać, że w 1542 r. miejscowych mieszkańców dotknęła klęska szarańczy, a w roku 1766 musieli się ukorzyć przed cesarzem Józefem II. W obejściu ułożono szereg renesansowych i empirowych płyt nagrobnych, pochodzących ze zlikwidowanych grobów.

Z kościółkiem związanych jest także inna legenda. Podczas wojny trzydziestoletniej, kiedy przebywali tu Szwedzi, szwedzki oficer twierdził, że drewniany kościół nie może równać się z wytrzymałością kamienia. Wziął szablę i zaczął zadawać razy. Chciał pokazać, że drewno łatwo się poddaje. Kiedy uderzył w ścianę, szabla złamała się i musiał uznać, że czasami drewno jest bardziej wytrzymałe niż kamień. Można także dotknąć Pnia Kata (przeniesionego tu z broumovskiego rynku) – podobno tym, którzy go dotkną szczęście towarzyszyć będzie już zawsze.

Kościół otacza cmentarz. Obok siebie nagrobki z napisami w języku czeskim i niemieckim – beznamiętni świadkowie dawnych waśni, konfliktów i wojen.

Innym zabytkowymi obiektami w Broumovie są: barokowy kościół pw. św. Ducha z dawnym szpitalem z 1689 r. i kościół pw. św. Wacława projektu K.I. Dientzenhofera powstały około 1730 r., centralny, na rzucie krzyża. W miejscu kościoła św. Wacława stał pierwotnie drewniany kościół luterański z 1613 r., którego zamknięcie pięć lat później było jednym z pretekstów do powstania czeskich i morawskich stanów przeciwko Ferdynandowi II.

Kościół św. Wacława
Kostel svatého Václava

DŘEVĚNÝ HŘBITOVNÍ KOSTEL PANNY MARIE

Křinická 176, Nové Město, Broumov. To je adresa dalšího skvostu sakrální architektury, který Broumov nabízí. Vstup do kostela je zpoplatněn.

Jedná se o jednu z nejstarších dřevěných církevních památek ve střední Evropě. Je jedinečná z hlediska architektury a výzdoby interiéru. Kostel byl založen pravděpodobně již v roce 1177. Jaká byla jeho původní podoba bohužel nevíme. Utrpěl požárem, který vypukl při obléhání Broumova husitskými vojsky v červnu 1421. Dnešní podoba pochází pravděpodobně z roku 1450. O kostele se traduje legenda, že jej dala postavit pohanská princezna, která přijala křesťanskou víru.

Kostel byl zasvěcen Panně Marii a je jedinečný nejen díky svému věku, ale také designu. Na jeho stavbu nebyl použit ani jeden hřebík, mistři spoléhali jen na spoje založené na silných dubových trámech. Celá dřevěná nosná konstrukce lodi a chóru, stropu a skeletu střechy spolu s nástavbou s vysokou zvonicí tvoří jednotnou formu. Jedná se o mimořádnou pokrývačskou a tesařskou práci. Interiér je kryt trámovým stropem s částečně zachovalou barevnou výzdobou z poloviny 15. století. Hlavní oltář je v rokokovém stylu. Jeho prvkem je pozdně gotická socha Panny Marie ze začátku 16. století.

Loď kostela po obvodu obepínají zastřešené arkády. Dnešní podoba je výsledkem úpravy kostela po pruském vpádu v roce 1779, kdy byla na příkaz generála Anhalta odtržena původní arkáda s prkny, aby kostel mohl plnit vojenské funkce. V kostelní ambulanci je 9 dřevěných tabulí, které jsou jakousi kronikou města. Například se lze dočíst, že v roce 1542 postihla místní obyvatele epidemie kobylek a v roce 1766 se museli ponížit před císařem Josefem II. Na hospodářském dvoře bylo uloženo množství renesančních a empírových náhrobků ze zlikvidovaných hrobů.

S kostelem se pojí i další legenda. Během třicetileté války, kdy zde byli Švédové, jeden švédský důstojník tvrdil, že dřevěný kostel se svou pevností nevyrovná kameni. Vzal šavli a začal sekat do dřeva. Chtěl ukázat, že dřevo se lehce zničí. Když narazil do zdi, šavle se zlomila a musel uznat, že dřevo je někdy silnější než kámen. Dotknout se můžete i pařezu Kata (kotrý zde byl přesunut z broumovského náměstí) – prý ti, kteří se ho dotknou, budou mít navždy štěstí.

(NIE)DALEKO OD CENTRUM

MUZEUM PIWA

Bardzo często, jadąc przez wioski otaczające Broumov, na czarnych tablicach wystawionych przed miejscowymi sklepami widzieliśmy napisane kredą słowo „Kvasničák”. Przyznaję – nie jestem znawcą czeskiego piwa, ale po wizycie w browarze Opat i w tamtejszym muzeum słowo to nie będzie mi się już kojarzyć z kwaśnicą, ale z wspaniałym trunkiem o miodowym posmaku.

Do naszych czasów nie przetrwało wiele przekazów na temat piwowarstwa w tym regionie. Z informacji, które uzyskaliśmy w trakcie zwiedzania działającego przy browarze Opat muzeum wynika, że prawdopodobnie w średniowieczu zakonnicy warzyli piwo na własny użytek. Stąd na etykietach produktów broumovskiego zakładu data powstania – 1348 r.

Trzeba pamiętać, że piwo w tamtych czasach różniło się znacznie od dzisiejszego, przede wszystkim znacznie niższą zawartością alkoho-

Browar Opat
Pivovar Opat

Kostel je obklopen hřbitovem. Vedle sebe náhrobní kameny s nápisy v češtině a němčině – nezaujatí svědci starých hádek, konfliktů a válek.

Další historické budovy v Broumově jsou: barokní kostel sv. Ducha s bývalou nemocnicí z roku 1689 a kostelem sv. Václava, který navrhl K.I. Dientzenhofer a byl postaven kolem roku

Eksponat w Muzeum Piwa
Výstava v Muzeu piva

1730, s centrálním umístěním, na půdorysu kříže. Na místě kostela sv. Václava stál původně dřevěný evangelický kostel z roku 1613, jehož zavření o pět let později bylo jednou ze záminek

lu. Był to wtedy napój powszechny i obok mleka najbardziej dostępny. Pierwszym znanym z nazwiska piwowarem klasztornego browaru był niejaki Johann Verner, który zmarł w 1633 r. W XVI i XVII w. Broumov nawiedzały częste pożary. Po jednym z nich miasto uległo prawie całkowitemu spaleniu. Ze względu na obawy przed kolejną klęską żywiołową, zakonnicy postanowili na początku XVIII w. przenieść browar poza mury klasztoru. Nowy budynek postawiono w latach 1712–1714 w pobliskiej wsi Olivětin (dziś będącej częścią miasta), w odległości około 2 km od klasztoru. W tym miejscu zakład funkcjonuje do dziś. Pod koniec XVIII w. piwo z nowego browaru dostarczano do 30 okolicznych gospód, jednak ambicje zakonników były większe. W 1889 r. wybudowano nowoczesną słodownię, a miejscowe piwo zaczęło zyskiwać uznanie na arenie międzynarodowej, w tym medale na targach w Paryżu (1890) i Wiedniu (1898). Kolejna modernizacja zakładu nastąpiła w początkach XX w. Benedyktyni uważani byli za dobrych pracodawców. Świadczył o tym między innymi „deputat piwny" jaki otrzymywali pracownicy. W jego skład wchodziły 3 litry piwa dziennie, węgiel na zimę, karp na święta. Również na święta pracownicy dostawali 3 litry mocniejszego alkoholu. W roku 1948 browar klasztorny upaństwowiono. Wszedł on pod zarząd większych zakładów, między innymi z Hradca Kralove. Mimo ich upadku w latach 90. XX w., Opat przetrwał. Obecnie jest spółką prywatną. Browar w Broumovie nie należy do wielkich, dlatego piwo Opat jest trudnodostępne poza lokalnym rynkiem. Przy produkcji unika się stosowania koncentratów lub granulatów chmielowych. Użycie do produkcji własnych słodów oraz naturalnej szyszki chmielowej, powoduje, że Opat zaliczany jest do czeskich piw typu tradycyjnego. Samo muzeum pozwala poznać historię i tajniki produkcji piwa,

k povstání českých a moravských stavů proti Ferdinandu II.

(NE)DÁLEKO OD CENTRA

MUZEUM PIVA

Velmi často jsme při jízdě po vesnicích v okolí Broumova viděli na černých tabulích před místními obchody křídou napsané slovo „Kvasničák". Přiznám se – nejsem odborník na pivo, ale po návštěvě pivovaru Opat a místního muzea si už toto slovo budu spojovat s ale s úžasným nápojem s medovou příchutí.

Do našich dob se nedochovalo mnoho zpráv o pivovarnictví v tomto regionu. Podle informací, které jsme získali při návštěvě muzea v pivovaru Opat, mniši ve středověku pravděpodobně vařili pivo pro vlastní potřebu. Proto je na etiketách produktů broumovského závodu uvedeno datum jeho vzniku – 1348.

Třeba připomenout, že pivo se v těch dobách výrazně lišilo od dnešního, hlavně mnohem nižším obsahem alkoholu. V té době to byl běžný nápoj a vedle mléka to byl nejdostupnější nápoj. Prvním známým sládkem z klášterního pivovaru byl jistý Johann Verner, který zemřel v roce 1633. V 16. a 17. století trpěl Broumov často požáry. Po jednom z nich město téměř úplně vyhořelo. Z obavy z další přírodní katastrofy se mniši začátkem 18. století rozhodli přestěhovat pivovar mimo klášterní zdi. Novostavba byla postavena v letech 1712–1714 v nedaleké obci Olivětin (dnes součást města), přibližně 2 km od kláštera. Tento závod zde funguje dodnes. Koncem 18. století pivo z nového pivovaru rozváželi do 30 místních hostinců, ale ambice mnichů byly větší. V roce 1889 byla postavena moderní sladovna a místní pivo si začalo

Odpoczynek przy bezalkoholowym piwie Opat Odpočiňte si u nealkoholického piva Opat

dawne narzędzia i urządzenia stosowane przy warzeniu oraz zobaczyć unikatową kolekcje kufli i szklanek dedykowanych wyłącznie piwu. Przybyszom z zagranicy po jego zwiedzeniu łatwiej będzie zrozumieć, dlaczego w Czechach piwo to nie tylko trunek, ale i dobro narodowe.

Możliwe jest zwiedzanie browaru i muzeum (można je połączyć z degustacją miejscowych wyrobów) jedynie po wcześniejszej rezerwacji pod numerami telefonów: +420 602 642 672 (polski, czeski) + 420 491 523 779 (czeski)

získávat mezinárodní uznání, včetně medailí na veletrzích v Paříži (1890) a ve Vídni (1898). Další modernizace závodu proběhla začátkem 20. století, kdy byli benediktini považováni za dobré zaměstnavatele. Důkazem toho byl mimo jiné i „příspěvek na pivo“, který dostávali zaměstnanci. Sestávalo ze 3 litrů piva denně, uhlí na zimu a kapra na Vánoce. I na svátky dostali zaměstnanci 3 litry silnějšího alkoholu. V roce 1948 byl klášterní pivovar znárodněn. Přešel pod správu větších závodů včetně těch z Hradce Králové. Navzdory jejich kolapsu v 90. letech minulého století Opat přežil. V současnosti je to soukromá pivovarská společnost. Pivovar v Broumově nepatří mezi ty nejlepší pivovary, a i proto je pivo Opat těžko dostupné za místním náměstím. Při výrobě se vyhýbají používání chmelových koncentrátů nebo granulátů. Použití vlastních sladů a přírodních chmelových šištiček k výrobě řadí pivo Opat mezi tradiční česká piva.

FARMA WENET

Jeśli towarzyszą Wam dzieci, to miejsce musi się znaleźć w programie Waszej podróży. Wynagrodzicie im godziny, jakie spędziły towarzysząc Wam podczas zwiedzania zabytków. Udajcie się na ulicę Kladská 346.

Obiekt, jak wspominają właściciele, powstał trochę przypadkowo. Hodowlę rozpoczęli w 1995 r. Wszystko zaczęło się niewinnie od jednego strusia, brązowego emu, który stał

Samotné muzeum umožňuje nejen poznat historii a tajemství výroby piva, staré nástroje a přístroje používané v pivovarnictví, ale také vidět unikátní sbírku pohárů a sklenic určených výhradně k pití piva. Návštěvníci ze zahraničí snáze pochopí, proč je pivo v Česku nejen nápojem, ale také národním bohatstvím.

Pivovar a muzeum lze navštívit pouze po předchozí rezervaci na telefonních číslech: +420 602 642 672 (polský, český jazyk) + 420

Przyjazne wielbłądy Přátelští velbloudi

w ogrodzie i był wtedy czymś bardzo egzotycznym. Zrobiło im się żal, że biegał samotnie po ogrodzie, więc kupili mu kolejną parę, a potem zaczęło się.

Obecnie oprócz strusi emu można tu spotkać również strusie pampasowe, lamy guanako i lamy alpaki. W 2008 r. do hodowli dołączyły wielbłądy. Są tu również klasyczne zwierzęta wiejskie, takie jak króliki, kury, gęsi, kaczki, a także owce, kozy, prosięta i wiele innych.

Największą atrakcją jest możliwość bliskiego kontaktu ze zwierzętami. Czasem ten bliski kontakt bywa kłopotliwy, dlatego każdy z odwiedzających fermę zaopatruje się w torbę ze specjalnym pokarmem dla jej mieszkańców – oczywiście z wyłączeniem ludzi. Dzieci (i nie tylko) są zachwycone, mogąc karmić wielbłądy, lamy czy kozy. Warto zapoznać się z pełną ofertą fermy. Można tu znaleźć nocleg i wziąć udział w wielu zabawach edukacyjnych

Karmienie zwierząt
Krmení zvířat

Kudłaty mieszkaniec farmy
Obyvatel farmy

491 523 779 (český jazyk). Prohlídku lze spojit s ochutnávkou místních výrobků.

FARMA WENET

Pokud vás doprovází děti, toto místo musí být ve vašem itineráři. Odměníte je za hodiny, které vás doprovázely při návštěvě památek. Zamiřte na Kladskou ulici 346.

Tento objekt, jak si majitelé vzpomínají, vznikl tak trochu náhodou. S chovem začali majitelé v roce 1995. Všechno to začalo nevinně jedním pštrosem, emu hnědým, který stál v zahradě a byl tehdy něčím velmi exotickým. Bylo jim líto, že běhá po zahradě sám, tak mu koupili další pár. A pak to začalo.

V současnosti zde kromě emu najdete také pštrosi pampové, lamy krotké, lamy guanako

ZAPRASZAMY NA SPACER

Mamy nadzieje, że poprzedni rozdział zaintrygował was na tyle, że już planujecie wycieczkę do Broumowa. Wiecie już co zwiedzać. W wyborze najlepszej trasy do spaceru po tym urokliwym miasteczku pomoże wam mapka przedstawiająca...

MIEJSKI SZLAK PIESZY

Trasa spacerowa po atrakcjach miasta ma łącznie 11 stanowisk i 10 km długości.

1. **Rynek**.
2. **Opactwo Benedyktynów św. Wacława.**
3. **Punkt widokowy Hladomorna** – pozostałości średniowiecznych fortyfikacji

a lamy alpaky. V roce 2008 ke chovu přidaly i velbloudi. Nechybí klasická hospodářská zvířata jako králíci, slepice, husy, kachny, ale také ovce, kozy, a mnohé další.

Největším lákadlem je možnost blízkého kontaktu se zvířaty. Někdy je tento úzký kontakt problematický, a tak se každý návštěvník farmy zásobí taškou se speciálním jídlem pro její obyvatele, samozřejmě ty zvířecí obyvatele. Děti (a nejen ty) se těší, že mohou krmit velbloudi, lamy či kozy. Vyplatí se seznámit se s celou nabídkou farmy. Můžete si zde najít také ubytování a zúčastnit se mnoha vzdělávacích her.

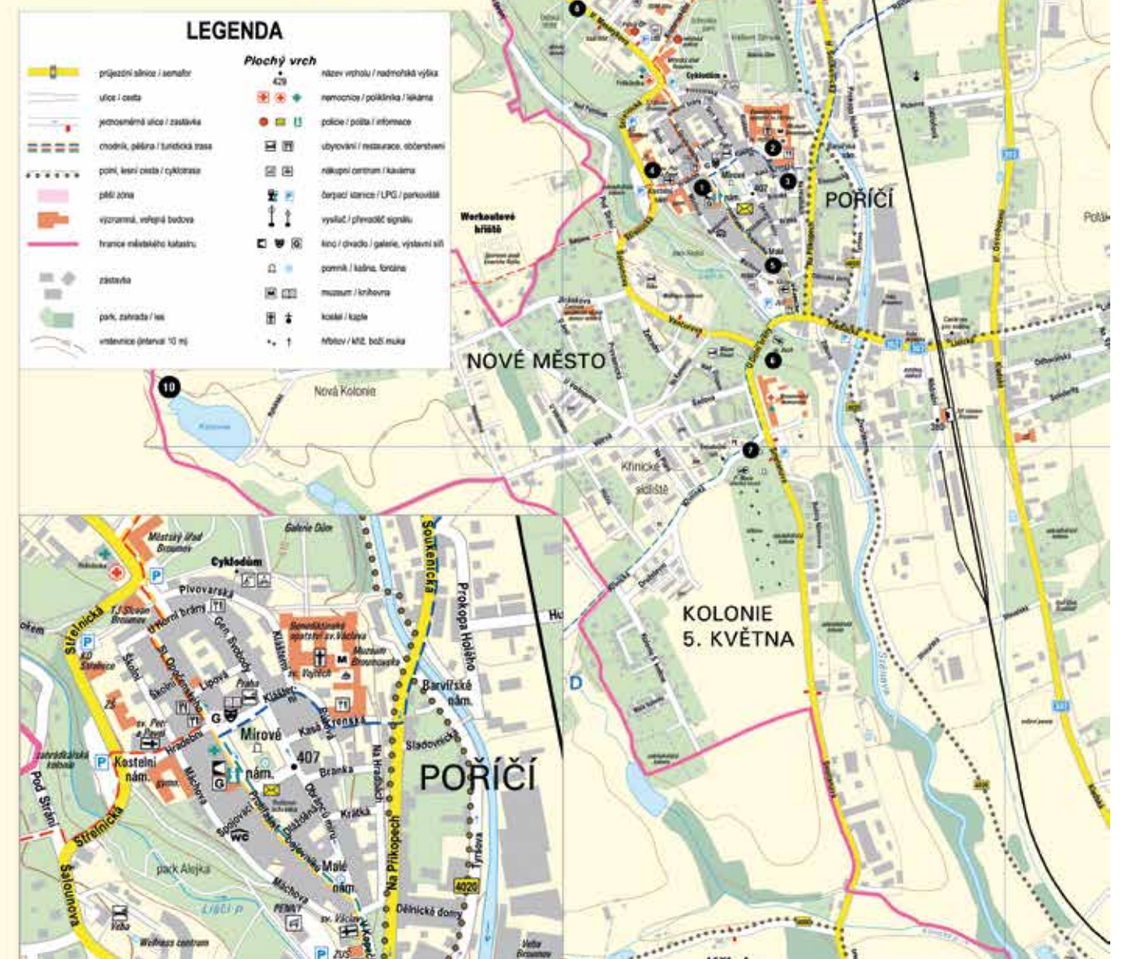
ZVEME VÁS NA PROCHÁZKU

Doufáme, že vás předešlá kapitola zaujala natolik, že už plánujete výlet do Broumova. Už

Punkt widokowy Hladomorna Vyhlídka Hladomorna

Park z XIX wieku Park z 19. století

miejskich, część historycznego systemu murów.

4. **Plac kościelny** – przy kościele św. Piotra i Pawła.
5. **Kościół św. Wacława** – w czasie wojny trzydziestoletniej został mocno zniszczony, na jego miejscu w XX wieku wybudowano nowy kościół.
6. **Kościół szpitalny św. Ducha** – kościół stoi pod Bramą Dolną, Pierwszy kościół został zniszczony w 1421 r. Odbudowano go po 1450 r., zaś w 1689 r. opat Sartorius nakazał przebudować na kamienny. W latach 60. XX w. został wypożyczony kościołowi prawosławnemu, który przebudował go wg swoich zasad liturgicznych. Mocno zniszczony budynek oddano kościołowi katolickiemu, a obecnie przeprowadzany jest w nim kompleksowy remont.. Jeżeli traficie do Broumowa po jego zakończeniu, koniecznie dopiszcie go do listy obiektów wartych odwiedzenia.
7. **Drewniany Kościół Cmentarny Panny Marii.**
8. **Plac zabaw dla dzieci** – park założony w XIX wieku jako otoczenie prywatnej willi, dominantą są dwie rzeźby z piaskowca, dziś teren wykorzystywany jest na imprezy kulturalne.
9. **CHKO Broumovsko** (Obszar Chronionego Krajobrazu Broumowsko). Oczywiście to tylko punkt, z którego możecie zacząć wyprawę po spokojnej, romantycznej okolicy ze skalnymi miastami, wąwozami i niesamowitymi formacjami skalnymi. Ale o tym szerzej na kolejnych stronach.
10. **Mury Broumovskie** – punkt widokowy na Narodowy Rezerwat Przyrody, a w nim: punkt widokowy Hvězda, Gniazdo Sępa, Kamienna Brama, Božanovský Špičák i wiele innych.
11. **Browar Opat.**

víte, co navštívit. Pomůže vám mapa zobrazující jednotlivá místa...

MĚSTSKÁ PROCHÁZKA

Procházková trasa po atrakcích města má celkem 11 stanovišť a je dlouhá 10 km.

1. **Náměstí**.
2. **Benediktinské opatství sv. Václava.**
3. **Vyhlídka Hladomorna** – zbytky středověkého městského opevnění, součást historického hradebního systému.
4. **Kostelní náměstí** – vedle kostela sv. Petra a Pavla.
5. **Kostel sv. Václava** – během třicetileté války byl značně poškozen a ve 20. století na jeho místě byl postaven nový kostel.
6. **Kostel sv. Ducha** – kostel stojí u Dolní brány. První kostel byl zničen v roce 1421. Po roce 1450 byl přestavěn a v roce 1689 jej opat Sartorius nařídil přestavět na kamenný. V 60. letech 20. století byl zapůjčen pravoslavné církve, která jej přebudovala podle svých liturgických zásad. Značně poškozená budova byla předána katolické církvi a v současnosti prochází komplexní rekonstrukcí. Pokud zavítáte do Broumova po skončení této rekonstrukce, určitě si jej přidejte tento objekt do seznamu míst, která se vyplatí navštívit.
7. **Dřevěný hřbitovní kostel Panny Marie.**
8. **Dětské hřiště** – park založený v 19. století jako okolí soukromé vily, kterému dominují dvě pískovcové sochy. Dnes je areál využíván jako místo pro kulturní akce.
9. **CHKO Broumovsko** (Chráněná krajinná oblast Broumovsko). Samozřejmě, toto je jen výchozí bod pro vaši cestu klidným, romantickým prostředím se skalními městy, roklemi a úžasnými skalními útvary. Ale o tom víc na následujících stranách.
10. **Broumovské stěny** – vyhlídka a Národní přírodní rezervace, mezi které patří: vyhlídka Hvězda, Supie hnízdo, Kamenná brána, Božanovský Špičák a mnohé další.
11. **Pivovar Opat**

Mnich – symbol browaru
Mnich je symbolem pivovaru

Zapraszamy na spacer
Zveme vás na procházku

SZLAKI TURYSTYCZNE

W jednej z miejscowości położonych wśród Wzgórz, Krajanowie, swój dom znalazła Olga Tokarczuk, a nieco poniżej źródeł Włodzicy, swoje źródło znalazł Festiwal Góry Literatury. W ramach tego Festiwalu wytyczono na Wzgórzach Włodzickich piesze szlaki literackie, jedyne takie w kraju.

V jednom z míst mezi kopci, v obci Krajanów, našla svůj domov Olga Tokarczuk a kousek pod prameny řeky Włodzica svoje místo našel festival Hora literatury. V rámci tohoto festivalu byly ve Włodzických vrších vyznačeny literární turistické stezky, jediné v zemi.

PIESZE SZLAKI LITERACKI

Jednym z najbardziej malowniczych miejsc w Gminie Nowa Ruda są Wzgórza Włodzickie, przyległe do Krajanowa. Zatopione w zieleni, położone z dala od popularnych szlaków, oferują turystom nie tylko zapierające dech w piersiach widoki na okoliczne pasma Gór Sowich, Gór Stołowych i Gór Wałbrzyskich oraz Kotlinę Kłodzką, ale i spokojny wypoczynek na łonie natury. Łagodne stoki wzgórz wręcz zachęcają do wędrówki i odkrywania kolejnych, rozpościerających się pejzaży, które latem nabierają niemal arkadyjskiego charakteru.

W jednej z miejscowości położonych wśród Wzgórz, Krajanowie, swój dom znalazła Olga Tokarczuk, a nieco poniżej źródeł Włodzicy, swoje źródło znalazł Festiwal Góry Literatury. W ramach tego Festiwalu wytyczono na Wzgórzach Włodzickich piesze szlaki literackie, jedyne takie w kraju.

Podczas 2. edycji Festiwalu Góry Literatury, 16 lipca 2016 r. został zainicjowany pierwszy szlak o nazwie **„Z domu dziennego do domu nocnego”**. Jest to szlak literackich wędrówek, inspirowany fragmentami tekstów Olgi Tokarczuk i Karola Maliszewskiego.

Krajanów - początek ściezki spacerowej
Krajanów - začátek pěší cesty

LITERÁRNÍ TURISTICKÉ STEZKY

Jedním z nejmalebnějších měst v obci Nowa Ruda jsou Włodzické vrchy sousedící s obcí Krajanów. Ponořené do zeleně, vzdálené od oblíbených tras, nabízejí turistům nejen úchvatné výhledy na okolní Sovie, Stolové a Wałbrzyskie vrchy a Kladskou dolinu, ale také klidný odpočinek v klíně přírody. Mírné svahy kopců povzbuzují k toulání a objevování nových zemí, které v létě nabývají téměř arkádského charakteru.

V jednom z míst mezi kopci, v obci Krajanów, našla svůj domov Olga Tokarczuk a kousek pod prameny řeky Włodzica svoje místo našel festival Hora literatury. V rámci tohoto festivalu byly ve Włodzických vrších vyznačeny literární turistické stezky, jediné v zemi.

V rámci 2. ročníku festivalu Hora literatury, 16. července 2016, byla iniciována první stezka s názvem **„Z denního domu do nočního domu”.** Je to stezka literárních cest, inspirovaná útržky textů Olgy Tokarczuk a Karla Maliszewského.

Trasa začíná v obci Karajanów u obecní síně a končí v Bartnici u tzv. kameni tří pánů. Podél celé stezky, která je jednou z oblíbených turistických tras spisovatelky Olgy Tokarczuk, se můžeme zastavit u tabulí s útržky textů.

Festiwal Góry Literatury
Festival Hora literatury

„Chlebová cesta“ je stará česko-polská trasa s bohatou historií. Po staletí sloužila jako cesta k pašování různého zboží, zejména potravin. Odtud se vzal i název cesty. Byla to oblíbená trasa, která chránila cestující před placením mýta a cla za překročení 250leté hranice. Bývalá hranice mezi Pruskem a Rakousko-Uherskem a nyní mezi Polskem a Českou republikou byla pro mnohé lidi způsobem výdělku a v dobách komunismu i možností úniku do svobodného světa.

V současnosti má stezka jinou roli. Propaguje region Střední Sudety a Festival Hora literatury. Trasa byla vyznačena v roce 2017.

„Po stopách Terezy Chmury“. Teresa Chmura byla prototypem protagonistů dvou knih Olgy Tokarczuk: „Denní dům, noční dům“ z roku 1998 a hlavní postava románu „Svůj vůz i pluh veď přes kosti mrtvých“ z roku 2009.

Wieża na Górze Świętej Anny
Věž na hoře svaté Anny

Obecnie szlak pełni inne zadanie. Promuje region Sudetów Środkowych i Festiwal Góry Literatury. Szlak został oznakowany w 2017 roku.

„Śladami Teresy Chmury”. Teresa Chmura była pierwowzorem bohaterek dwóch książek Olgi Tokarczuk: „Dom dzienny, dom nocny” z 1998 r. i głównej bohaterki powieści „Prowadź swój pług przez kości umarłych” z 2009 r. Trasa prowadzi przez malownicze Wzgórza Włodzickie i wieżę widokową na Włodzickiej Górze. Punkt widokowy znajduje się na wysokości 757 m n.p.m. Porośnięte trawą stoki przywodzą na myśl Bieszczady. Są też miejscem wypasu bydła, więc nie rekomendujemy przechodzenie szlakiem, gdy ogrodzenia z drutu zapięte są w poprzek drogi.

Szlak został wytyczony podczas Festiwalu Góry Literatury w 2018 roku.

Trasa vede přes malebné Włodzické vrchy a vyhlídkovou věž na Włodzické Hoře. Vyhlídka se nachází ve výšce přes 757 m. n.m. Svahy pokryté trávou připomínají Bieszczady. Jsou také místem pro pastvu skotu, proto nedoporučujeme chodit po chodníku, v případě, že jsou přes silnici připevněny drátěné ploty.

Chodník byl vyznačen během festivalu Hory literatury 2018.

HLAVNÍ SUDETSKÁ STEZKA

Jedná sa o centrální část Hlavního sudetského chodníku Mieczysława Orłowicze, původce chodníku a turistického aktivisty. Chodník, který se táhne od obce Świeradów-Zdrój po Prudnik, se dotýká nejvyšších částí Sovích hor. Kromě chodníku v touto oblastí obce prochází

GŁÓWNY SZLAK SUDECKI

Przez Gminę Nowa Ruda przebiega środkowa część Głównego Szlaku Sudeckiego (GSS) im. Mieczysława Orłowicza, pomysłodawcy szlaku i działacza turystycznego. Szlak, który ciągnie się od Świeradowa-Zdroju po Prudnik, zahacza o najwyższe partie Gór Sowich. Poza GSS, teren gminy przecinają liczne szlaki zarządzane przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK).

SZLAK 4 WIEŻE

Szlak nie jest oznakowany w terenie, ale na tej trasie organizowane są rajdy piesze. Łączy cztery wieże na Wzgórzach Włodzickich – Grodziszcze (396 m n.p.m.) we wsi Bożków, wieże na terenie miasta Nowa Ruda na Górze Wszystkich Świętych (648 m n.p.m.) i Górze Świętej Anny (647 m n.p.m.) oraz Włodzicką Górę (757 m n.p.m.) w Świerkach. Więcej na stronie fb.com/sowieszczyty

Wieża na Grodziszczu, fot. J. Zielińska
Věž v Grodziszcze

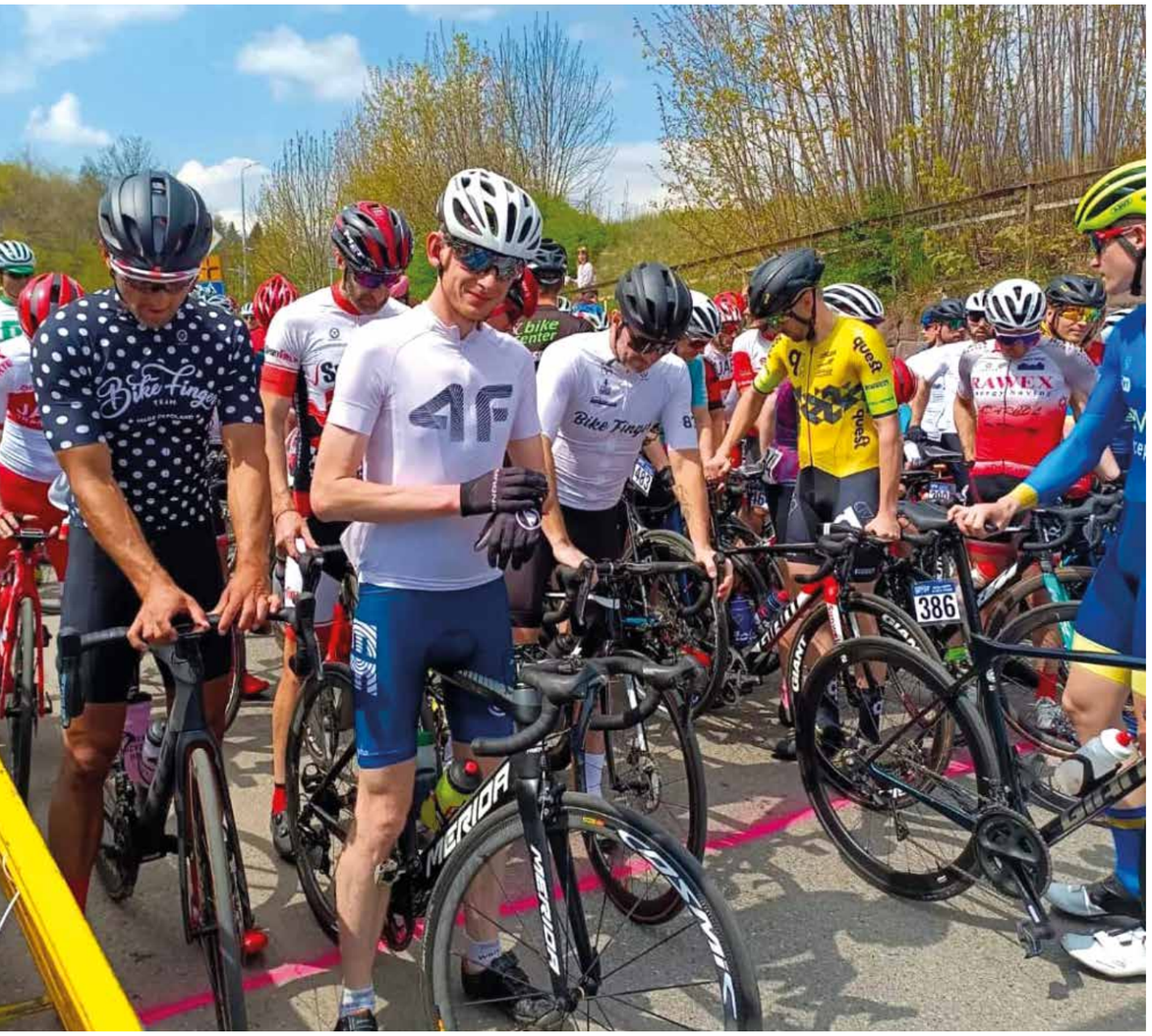

Wieża na Górze Wszystkich Świętych
Věž na hoře Všech svatých

množství tras, které spravuje Polský turistický svazek.

CHODNÍK 4 VĚŽÍ

Chodník není v terénu značen, ale na této trase se konají turistické pochody. Spojuje čtyři věže na Włodzických vrších - Grodziszcze (396 m n. m.) v obci Bożków, věž v městečku Nowa Ruda na hoře Všech svatých (648 m. n. m.), Horu sv. Anny (647 m. n. m.) a věž na hoře s názvem Włodzicka Góra (757 m. n. m.) ve Smrku. Více na fb.com/sowieszczyty

Wyścig „Korona Gór Sowich”, fot. fundacjasprint
Závod "Korona Gór Sowich"

TRASY ROWEROWE

W Górach Sowich ciągną się kilkusetkilometrowej długości trasy kolarstwa górskiego, tworzące Strefę MTB Sudety. Na stronie strefamtbsudety.pl można znaleźć wszystkie mapy, wskazówki i ważne dla rowerzystów informacje.

Ponadto, przez wieś Włodowice przebiega wspomniana trasa rowerowa, ciągnąca się od Nowej Rudy (Słupca) do Broumova.

CYKLOTRASY

V Sovích vrších se nachází několik stovek kilometrů tras pro horská kola, která tvoří v Sudetech MTB zónu. Na stránce spalamtbsudety.pl naleznete všechny mapy, tipy a důležité informace pro cyklisty.

Kromě toho zmiňovaná cyklotrasa vede i přes obec Włodowice, přičemž trasa začíná z Nowej Rudy (Słupiec) a pokračuje do Broumova.

ALTERNATYWNE FORMY AKTYWNEGO WYPOCZYNKU

- geocaching.pl – strona przenosi nas w świat poszukiwaczy „skarbów” ukrytych tak licznie na terenie gminy
- shiuk.com.pl – Stajnia Świerki, w której można nauczyć się trenować kłusaki i przygotowywać młode konie do wyścigów.
- Sudecki Szlak Konny PTTK – ciągnie się od Lądka-Zdroju aż po Karpacz. Na terenie gminy prowadzi przez Wzgórza Włodzickie.
- liga.wroc.pl/zmij – pasjonaci paralotniarstwa przybywają w te okolice, aby realizować swoją pasję na Polanie Żmij
- fb.com/AirOneRC i fb.com/akbroumov – pasjonaci modeli samolotów skupieni są wokół Air One RC i Aeroklubu w Broumovie.
- fb.com/DzikiPark i fb.com/hardoffPL – Stowarzyszenie Form Alternatywnych Rozdroże z Dzikowca prowadzi liczne zajęcia dla dzieci i młodzieży, a także jest organizatorem najlepszych w kraju wyścigów offroadowych samochodów terenowych, quadów, motocykli i modeli.
- fb.com/muzeum.przy.tunelu – prywatne, niezwykle klimatyczne miejsce stworzone w Świerkach przez lokalną artystkę. Odbywają się tu zajęcia plastyczne, a także wydarzenia kulturalne.

Basen w Jugowie
Plavecký bazén v Jugowě

Stadnina Jackowa Góra w Świerkach, fot. facebook stadniny
Hřebčín Jackowa Góra ve Świerkách

ALTERNATIVNÍ FORMY AKTIVNÍHO ODPOČINKU

- geocaching.pl - stránka nás zavede do světa "hledačů pokladů" skrytých na mnoha místech v obci
- shiuk.com.pl - Stáj Świerki, kde se můžete naučit trénovat klusáky a připravit mladé koně na závod.
- Sudetská koňská cesta – táhne se z Lądku-Zdrój do Karpaczu. V naší oblasti vede přes Włodzické vrchy.
- liga.wroc.pl/zmij - nadšenci paraglidingu přicházejí do této oblasti, aby se věnovali své vášni na Polaně Żmij
- fb.com/AirOneRC a fb.com/akbro-

☞ Muzeum Molke, fot. molke.pl

Muzeum Molke

- molke.pl – Muzeum Techniki Militarnej Molke, miejsce idealne dla amatorów przygód i historii.
- fb.com/SowieSzczyty – prawdziwi miłośnicy turystyki organizują liczne rajdy piesze krajoznawcze, którym towarzyszą emocje podczas zdobywania skarbów.
- Basen w Jugowie – otwarty w miesiącach letnich, aktualnie w remoncie.
- Gra w bule – mieszkańcy Jugowa chętnie spędzają czas na grze w bule. Profesjonalne boisko do gry znajdzie się już niedługo przy Klubie Seniora w centrum wsi.
- ckgnr.pl – dzieci, młodzież i dorośli mają do dyspozycji cały szereg sekcji działających przy Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda. Wachlarz zajęć jest bardzo szeroki – od boksu, przez fitness, tenis stołowy, po zajęcia z ceramiki.

umov - nadšenci modelů letadel se soustřeďují na Air One RC a v Aeroklubu v Broumově

- fb.com/DzikiPark a fb.com/hardoffPL - Asociace alternativních forem z obce Dzikowiec vede četné kurzy pro děti a teenagery a pořádá nejlepší terénní závody terénních aut, čtyřkolek, motocyklů a modelů v zemi.
- fb.com/muzeum.przy.tunelu - soukromé, mimořádně atmosférické místo vytvořené v obci Świerki místním umělcem. Konají se zde výtvarné kurzy a kulturní akce.
- molke.pl - Muzeum vojenské techniky Molke, ideální místo pro amatéry dobrodružství a historie.
- fb.com/SowieSzczyty - skuteční milovníci turistiky pořádají četné turistické mítinky doprovázené emocemi při dobývání pokladů
- Koupaliště v obci Jugów – otevřeno

☞ Ośrodek narciarski w Sokolcu

Lyžařský areál v Sokolci

NARCIARSTWO ZJAZDOWE

Góry Sowie to świetne miejsce do spędzania aktywnego wypoczynku nie tylko w okresie letnim. Dla fanów białego szaleństwa zapewniają moc atrakcji oraz wiele wspaniałych miejsc do uprawiania różnego rodzaju narciarstwa. Trasy biegowe oraz stoki zjazdowe przygotowane na najwyższym poziomie zawsze czekają na swoich entuzjastów.

Najbardziej popularne mieszczą się w Rzeczce i Sokolcu, tworzących jedno z większych centrów narciarskich w Sudetach, oraz w Jugowie i Przygórzu. Narciarze maja tu do dyspozycji trasy o zróżnicowanym stopniu trudności i różnych długościach. Stacja Narciarska Rzeczka-Sokolec posiada wyciągi na Przełęczy Sokolej i jeden osobny wyciąg „Na Stoku", położony poniżej przełęczy w środkowej części Sokolca.

SJEZDOVÉ LYŽOVÁNÍ

Soví hory jsou skvělým místem pro aktivní trávení volného času a to nejen v létě. Pro fanoušky bílého šílenství poskytuje tato oblast řadu atrakcí a množství skvělých míst pro trénování různých druhů lyžování. Na své nadšence vždy v letních měsících, momentálně v rekonstrukci.

- Pétanque nebo koulená – obyvatelé Jugowa rádi tráví čas hraním této hry. Profesionální hřiště již brzy vyroste u Senior klubu v centru obce.
- ckgnr.pl - děti, dorost a dospělí mají k dispozici celou řadu sekcí působících v Kulturním domě Obce Nowa Ruda. Paleta aktivit je velmi široká – od boxu, přes fitness, stolní tenis až po hodiny keramiky.

Sokola Ski
Sokola Ski

wej części Rzeczki. Stacja narciarska „Jugów Park” to ośrodek średniej wielkości położony przy schronisku „Zygmuntówka” na zachodnich stokach Rymarza (913 m n.p.m.) w pobliżu Przełęczy Jugowskiej.

TRASY ZJAZDOWE:

- przeleczsokola.pl – Przełęcz Sokola Ski
- nartyrzeczka.com – Kompleks wyciągów „Górnik”
- nastoku.info – Ośrodek Wypoczynkowy „Na Stoku”
- przygorzeski.pl – PHU Ośrodek Turystyki Weekendowej „Przy Górze”
- bukowachata.pl – Jugów Park

čekají běžecké tratě a sjezdovky upravené na nejvyšší úrovni.

Nejoblíbenější se nacházejí v Rzeczce a Sokolci, které tvoří jedno z největších lyžařských středisek v Sudetách, v Jugowě a na svahu Wielka Sowa. Lyžaři mají k dispozici trasy různé náročnosti a délky. Lyžařská stanice Rzeczka-Sokolec má vleky na průsmyku Sokola a jeden samostatný vlek „Na Stoku“, který se nachází pod průsmykem ve střední části Rzeczky. Lyžařská stanice „Jugów Park“ je středně velké středisko nacházející se u chaty „Zygmuntów“ na západních svazích Rymarzu (913 m. n. m.) v blízkosti Jugowského průsmyku.

SJEZDOVÉ TRASY:

- Przeleczsokola.pl – Průsmyk Sokola Ski
- nartyrzeczka.com - komplex lyžařských vleků "Górnik".
- Nastoku.info - Rekreační středisko "Na Stoku".
- przygorzeski.pl - Víkendové turistické centrum PHU "Przy Górze"
- bukowachata.pl - park Jugów

Sokola Ski
Sokola Ski

NARCIARSTWO BIEGOWE

W Górach Sowich znajdują się idealne tereny do uprawiania narciarstwa biegowego. Trasy są dobrze oznakowane i ratrakowane. Ulubione przez narciarzy i najlepiej utrzymane są szlaki w rejonie Wielkiej Sowy, Przełęczy Jugowskiej i Walimskiej oraz Bielawskiej Polanki. Popularne są też trasy poprowadzone wokół Twierdzy Srebrnogórskiej. Informacje można znaleźć na stronie Stowarzyszenia Turystycznego Gmin Gór Sowich gorysowie.org.

1. TRASA „SOWA”

Trasa ta jest naturalnym przedłużeniem Trasy „NIEDŹWIEDŹ” i biegnie od Koziego Siodła (887 m n.p.m.) do Schroniska „Sowa” (900m n.p.m.). Na prawie całym przebiegu jest płaska, więc dedykowana początkującym biegaczom i dzieciom. Jej długość to zaledwie 2,2 km więc swobodnie można pokonać ją w obie strony. Otoczenie Schroniska Sowa, z górującym nad okolicą szczytem Wielkiej Sowy (1015 m n.p.m.) to jedno z najbardziej klimatycznych miejsc w Górach Sowich. Przepiękne widoki rozciągające się ze szczytu będą uzupełnieniem dnia spędzonego na nartach.

Długość trasy: 2,2 km
Skala trudności: łatwa

2. TRASA „LIS”

Trasa „LIS” to kolejna alternatywa dla narciarzy biegowych startujących od Przełęczy Jugowskiej, jest ona tak jak Trasa „SOWA” przedłużeniem Trasy „NIEDŹWIEDŹ” i również należy do tras łatwych. Zaczyna się na Kozim Siodle (887m n.p.m.) a kończy się ona na Lisich Skałkach (880m n.p.m.) skąd można podziwiać wspaniały widok na Schronisko „Orzeł” oraz całą Przełęcz Sokolą. Lisie Skały stanowią jedno z największych i bardziej znanych zgrupowań skalnych w Górach Sowich. Trasa biegnie w otoczeniu niezbyt wysokich świerków i sosen, które w zimowej szacie dodają jej ogromnego uroku

Długość trasy: 2,8 km
Skala trudności: łatwa

Szkółka narciarska w Sokolcu
Lyžařská škola v Sokolec

BĚŽECKÉ LYŽOVÁNÍ

V Sovích horách jsou ideální terény pro běžecké lyžování. Trasy jsou dobře značené a upravené. Lyžaři oblíbené a nejlépe udržované tratě v oblasti vrchu Wielka Sowa, Jugowského a Walimského průsmyku a Bielavské Polany. Oblíbené jsou i trasy kolem pevnosti Srebrna Góra. Více informací naleznete na webové stránce turistického sdružení Sovie Hory: gorysowie.org.

1. Trasa "SOVA".

Tato trasa je přirozeným rozšířením trasy „Niedwiedź“ a vede z Kozího sedla (887 m. n. m.) k horské chatě „Sowa“ (900 m. n. m.). Téměř celý sjezd je rovinatý, proto je určen začátečníkům a dětem. Jeho délka je pouhých 2,2 km, takže se dá bez problémů ujet oběma směry. Okolí chat Sowa s vrcholem vrchu Wielka Sowa (1015 m nm) je jedním z nejatmosféričtějších míst v Sovích horách. Krásné výhledy z vrcholu doplní den strávený na lyžích.

Délka trasy: 2,2 km
Stupnice obtížnosti: lehká

2. Trasa "LIS".

Trasa „LIS“ je další alternativou pro běžkaře vycházející z Jugowského průsmyku, je stejně jako trasa „SOWA“ prodloužením trasy „NIED-

Sokola Ski

3. TRASA „NIEDŹWIEDŹ”

Trasa biegnie z Przełęczy Jugowskiej (801 m n.p.m.) na Kozie Siodło (887 m n.p.m.) na północno-wschodniej stronie Gór Sowich. Trasa, nie licząc krótkiego i niezbyt stromego podbiegu w początkowej fazie, jest bardzo łagodna i bez większych przewyższeń. Jest wprost idealna dla rodzin z dziećmi i osób rozpoczynających naukę biegania na nartach. W kilku jej miejscach przy dobrej pogodzie rozciąga się przepiękny widok na Pogórze Gór Sowich, a szczególnie na Kamionki i Pieszyce. Dodatkowym atutem trasy jest jej położenie w bezpośredniej bliskości kompleksu narciarskiego „Jugów Park” oraz dużego parkingu z przebieralnią i gastronomią (tzw. Akwarium).

Długość trasy: 2,2km

Skala trudności: łatwa

4. TRASA „NIETOPERZ”

Trasa ta ma swój początek na Przełęczy Jugowskiej (801 m n.p.m.). Biegnie aż do Bielawskiej Polany (803 m n.p.m.) i z powrotem do WIEDŹ“ a zároveň patří mezi lehké trasy. Začíná v Kozím sedle (887 m. n. m.) a končí v lokalitě Lisie Skałki (880 m. n. m.), odkud je nádherný výhled na horskou chatu „Orzeł“ a celý Sokolí průsmyk. Lokalita Lisie Skalki jsou jednou z největších a nejznámějších skupin skalnatých útvarů v Sovích horách. Trasu obklopují nepříliš vysoké smrky a borovice, které trase v zimní podobě dodávají kouzlo.

Délka trasy: 2,8 km

Stupnice obtížnosti: lehká

3. Trasa " NIEDWIEDŹ "

Trasa vede z Jugowského průsmyku (801 m. n. m.) na Kozí sedlo (887 m. n. m.) na severovýchodní straně Sovích vrchů. Trasa, kromě krátkého a nepříliš strmého stoupání v úvodní fázi, je velmi mírná a bez větších převýšení. Je ideální pro rodiny s dětmi a lidi, kteří s běžkováním teprve začínají. Při dobrém počasí krásný výhled na předhůří Sovích vrchů, zejména část Kamionki a Pieszyce. Další výhodou trasy je její poloha v bezprostřední blízkosti lyžařského areálu "Jugów Park" a velkého parkoviště se šatnou a gastronomií (tzv. Akvárium).

Délka trasy: 2,2 km

Stupnice obtížnosti: lehká

Przełęczy Jugowskiej przez Zimną Polanę (879 m n.p.m.). Trasa wiedzie poprzez teren dość płaski, niewielkie aczkolwiek trochę wymagające podejście zaczyna się przed Zimną Polaną, ale za to kończy się łagodnym 1,5 km zjazdem do Przełęczy Jugowskiej. Na trasie znajduje się kilka pięknych miejsc widokowych, z których można podziwiać Bielawę lub Jugów. Bielawska Polana, jak i Zimna Polana, są miejscami gdzie można złapać chwilę oddechu i odpocząć we wiatach, które postawiły tutaj Nadleśnictwa Świdnica i Jugów.

Długość trasy: 10,0 km

Skala trudności: łatwa

5. TRASA „9 BUKÓW”

Początek tej trasy znajduje się nieco poniżej Przełęczy Srebrnej (568 m n.p.m.) od tzw. Mostu Żelaznego. Trasa przebiega poprzez urokliwe miejsca leżące już w Górach Bardzkich a środek jej wypada na Przełęczy Wilczej (532 m n.p.m.) z miejscem parkingowym i wiatą zaopatrzoną w kominek, za co należy się podziękowanie Nadleśnictwu Bardo. Trasa nie należy do tras trudnych, jest za to dość długa, bo aż 10,2 km, i stanowi pętlę. Na przełęczy Srebrnej oraz w bezpośredniej okolicy znajdziemy dużo miejsc parkingowych, jak i punktów gastronomicznych czy noclegowych.

Długość trasy: 10,2 km

Skala trudności: łatwa

6. TRASA „SOKOLA”

W Górach Sowich zlokalizowanych jest kilka ośrodków narciarstwa zjazdowego. Najbardziej popularne mieszczą się w Rzeczce i Sokolcu, tworzących jedno z większych centrów narciarskich w Sudetach, oraz w Jugowie i na stoku Wielkiej Sowy. Narciarze maja tu do dyspozycji trasy o zróżnicowanym stopniu trudności i różnych długościach. Stacja Narciarska Rzeczka-Sokolec posiada wyciągi na Przełęczy Sokolej i jeden osobny wyciąg „Na Stoku”, położony poniżej przełęczy w środkowej części Rzeczki. Stacja narciarska „Jugów Park” to ośrodek średniej wielkości położony przy schronisku „Zygmuntówka” na zachodnich stokach Rymarza (913 m n.p.m.) w pobliżu Przełęczy Jugowskiej.

4. Trasa "NIETOPIERZ"

Tato trasa začíná u Jugowského průsmyku (801 m. n. m.). a vede až k Bielawské polaně (803 m. n. m.) a následně zpět do Jugowského průsmyku přes Zimní polenu (879 m. n. m.). Trasa vede poměrně rovinatým územím, malé, ale poněkud náročné stoupání začíná před Studenou mýtinou, ale končí mírným 1,5 km klesáním do Jugowského průsmyku. Na trase je několik krásných vyhlídkových míst, ze kterých můžete obdivovat Bielawu či Jugów. Bielawská polena a Zimní polena jsou místa, kde si můžete na chvíli vydechnout a odpočinout si v přístřešcích, které zde vybudovaly lesnictví v obcích Świdnica a Jugów.

Délka trasy: 10,0 km

Stupnice obtížnosti: lehká

5. Trasa "9 BUKÓW"

Začátek této trasy je kousek pod průsmykem Srebrna (568 m). Železného mostu. Trasa vede kouzelnými místy, která se nacházejí, již Bardzkom pohoří a její střed padá na průsmyk Wilcza (532 m. n. m.) s parkovištěm a přístřeškem s ohništěm, za což patří díky místnemu lesnictví. Trasa není náročná, ale je poměrně dlouhá, má až 10,2 km a je ve tvaru smyčky. Na průsmyku Srebrna a v blízkém okolí najdeme množství parkovacích míst, jakož i stravovací a ubytovací zařízení.

Délka trasy: 10,2 km

Stupnice obtížnosti: lehká

6. Trasa "Sokola".

V Sovích horách je několik středisek sjezdového lyžování. Nejoblíbenější se nacházejí v Rzeczce a Sokolci, které tvoří jedno z největších lyžařských středisek v Sudetách, v Jugowě a na svahu Wielka Sowa. Lyžaři mají k dispozici trasy různé náročnosti a délky. Lyžařská stanice Rzeczka-Sokolec má vleky na průsmyku Sokola a jeden samostatný vlek „Na Stoku“, který se nachází pod průsmykem ve střední části lokality Rzeczky. Lyžařská stanice „Jugów Park“ je středně velké středisko nacházející se u horské chaty „Zygmuntów“ na západních svazích Rymarzu (913 m. n. m.) v blízkosti Jugowského průsmyku.

ŚCIANY BROUMOWSKIE

Obszarem, który corocznie przyciąga w ten rejon tysiące turystów są Ściany Broumovskie (Broumovské steny), niekiedy nazywane także ,,Murami". Procesy erozyjne, podobnie jak w Górach Stołowych po polskiej stronie czy w pobliskich skalnych miastach, doprowadziły do powstania licznych, fantastycznych formacji skalnych. To one, oraz mroczne wąwozy i wspaniałe widoki sprawiają, że ludzi przemierzających górskie szlaki jest tu coraz więcej.

Oblastí, která každoročně láká tisíce turistů, jsou Broumovské stěny, někdy nazývané také „Zdi". Erozivní procesy, podobné těm ve Stolových horách na polské straně nebo v blízkých skalních městech, vedly k vytvoření mnoha fantastických skalních útvarů. Právě ty, jakož i tmavé rokle a nádherné výhledy, způsobují, že lidí, kteří zde brázdí horské stezky, je stále více a více.

Kaplica Matki Bożej Śnieżnej
Kaple Panny Marie Sněžné

Broumovskie Ściany
Broumovské stěny

TRASY PIESZE

Obszarem, który corocznie przyciąga w ten rejon tysiące turystów są Ściany Broumovskie (Broumovské steny), niekiedy nazywane także „Murami". Skąd ta nazwa?

Na pograniczu starszego i młodszego trzeciorzędu (około dwudziestu milionów lat temu) na południe od nas utworzyły się Alpy, a na wschodzie Karpaty. Te ruchy tektoniczne spowodowały na tym terenie prostopadłe pęknięcia. Dno ówczesnego kredowego morza zostało podniesione. Powstałe w ten sposób pasmo górskie tworzy wyraźny, asymetryczny grzbiet, z którego wyłaniają się grupy formacji skalnych z piaskowca. Ich długość wynosi około 12 km i charakteryzuje się stromymi urwiskami, które opadają na północ do Kotliny Broumowskiej. Stąd nazwa Ściany Broumowskie. Najważniejszym płaskowyżem konstrukcyjnym murów Broumovskich nad Martínkovicami jest płaskowyż piaskowcowy między szczytami Velká kupa (708 m n.p.m.) i Koruny (769 m n.p.m.) wyróżniający się stromymi i wysokimi zboczami, przedzielonymi skalistymi wąwozami. Występują tu też podziemne systemy pseudokrasowych jaskiń gruzowych, z których jaskinia „Pod Luciferem" ma 395 m długości i jest największą jaskinią w murach Broumovskich.

Procesy erozyjne, podobnie jak w Górach Stołowych po polskiej stronie czy w pobliskich skalnych miastach, doprowadziły do powstania licznych, fantastycznych formacji skalnych. To one, oraz mroczne wąwozy i wspaniałe widoki sprawiają, że ludzi przemierzających górskie szlaki jest tu coraz więcej.

Najczęściej odwiedzanym miejscem Ścian Broumowskich, a także ważnym skrzyżowaniem tras turystycznych, jest barokowa kaplica Najświętszej Maryi Panny Śnieżnej na górze Hvězda. Nazwa Hvězda pojawiła się około roku 1670, kiedy na skalistym szczycie wzniesiono drewniany krzyż, na którym z daleka widoczna była pozłacana gwiazda, która pomóc miała podróżnym w zorientowaniu się w przestrzeni.

W 1731 r. opat Břevnov–Broumov Otmar Zinke polecił w miejscu krzyża wybudować z wielkich bloków piaskowca kaplicę Matki Boskiej Śnieżnej. Budynek został ukończony w 1733 r. i szybko stał się bardzo popularnym przystankiem pielgrzymów. Reformy

Górskie szlaki
Horské stezky

PROCHÁZKOVÉ TRASY

Oblastí, která každoročně láká tisíce turistů, jsou Broumovské stěny, někdy nazývané také „Zdi". Odkud pochází tento název?

Na rozhraní starších a mladších třetihor (asi před dvaceti miliony let) se jižně od nás vytvořily Alpy, na východ od nás Karpaty. Tyto tektonické pohyby způsobily v této oblasti kolmé zlomy. Dno křídového moře bylo v té době zvednuto. Vzniklé pohoří tvoří výrazný, asymetrický hřeben, ze kterého vystupují skupiny pískovcových skalních útvarů. Jejich délka je asi 12 km a vyznačují se strmými skalami, které spadají na sever do Broumovské kotliny. Odtud pochází název Broumovské stěny. Nejvýznamnější strukturní plošinou Broumovských stěn nad Martínkovicemi je pískovcová plošina mezi Velkou kupou (708 m nm) a Korunou (769 m nm), vyznačující se strmými a vysokými svahy oddělenými skalními soutěskami. Nacházejí se zde i podzemní systémy pseudokrasových sutinových jeskyní, z nichž jeskyně „Pod Luciferem" má délku 395 m a je největší jeskyní v Broumovských stěnách.

Górskie szlaki
Horské stezky

Erozivní procesy, podobné těm ve Stolových horách na polské straně nebo v blízkých skalních městech, vedly k vytvoření mnoha fantastických skalních útvarů. Právě ty, jakož i tmavé rokle a nádherné výhledy, způsobují, že lidí, kteří zde brázdí horské stezky, je stále více a více.

Nejnavštěvovanějším místem Broumovských stěn, jakož i důležitou křižovatkou turistických tras je barokní kaple Panny Marie Sněžné na hoře Hvězda. Název Hvězda se objevil kolem roku 1670, kdy byl na skalním vrcholu vztyčen dřevěný kříž, na kterém byla z dálky viditelná pozlacená hvězda, která měla cestovatelům pomoci orientovat se v prostoru.

V roce 1731 dal břevnovsko-broumovský opat Otmar Zince postavit na místě kříže kapli Panny Marie Sněžné z velkých pískovcových kvádrů. Stavba byla dokončena v roce 1733 a rychle se stala velmi oblíbeným cílem poutníků. Josefskými reformami zavedenými v Rakousku v letech 1780–1790 císařem Josefem II. Habsburským, např. povinností zániku

Restauracja w „Szwajcarskim domu”
Restaurace ve "Švýcarském domě"

józefińskie wprowadzone w Austrii w latach 1780–1790 przez cesarza Józefa II Habsburga obejmujące m.in. kasację majątków zakonnych omal nie doprowadziły do zburzenia kaplicy. Rozbiórka okazała się bardzo kosztowna, więc obywatel Polski, który wygrał kaplicę na licytacji, miał tylko oczyścić wnętrze z elementów religijnych. Mimo to budowla zaczęła niszczeć. Na szczęście w1852 r. opat Jan Rotter kupił ją i naprawił. Wtedy też wybudowano obok szałas w stylu szwajcarskim, w którym obecnie mieści się schronisko i restauracja. Bez problemu dostaniecie się tu samochodem, gdyż parking znajduje się około 250 m od szczytu.

Do najbardziej interesujących miejsc Ścian Broumowskich prowadzą z Hvězdy oznakowane szlaki turystyczne. Warto zobaczyć na przykład romantyczny kanion skalny o nazwie Parów Kowalski (Kovářova rokle), który obramowują bloki skalne o wysokości nawet 100 m.

klášterních majetků, téměř došlo ke zbourání kaple. Bourání by však vyšlo velmi draze, a proto polskému občanovi, který kapli vyhrál v dražbě, stačilo vyčistit interiér od náboženských prvků. Přesto začala kaple chátrat. Naštěstí ji v roce 1852 koupil opat Jan Rotter a opravil. Tehdy byla u ní postavena chata ve švýcarském stylu, ve které je dnes salaš a restaurace. Snadno se sem dostanete autem, jelikož parkoviště se nachází asi 250 m od vrcholu.

Z Hvězdy vedou značené turistické stezky na nejzajímavější místa Broumovských stěn. Za shlédnutí stojí např. romantický skalní kaňon Kovářova rokle, který je orámován skalními bloky vysokými až 100 m. Roklina je na některých místech široká jen 2 metry. Nachází se zde Mariánská jeskyně.

Dalším bodem výletu, který je také nedaleko od Hvězdy, je Supí hnízdo, vyhlídka na hřebeni Broumovských stěn. Odtud je výhled na všech-

Skalne grzyby
Skalní houby

Wąwóz ten w niektórych miejscach mierzy zaledwie 2 metry szerokości. Znajduje się w nim Jaskinia Mariańska.

Kolejnym punktem wycieczki, który również leży niedaleko od Hvězdy, jest Gniazdo Sępów (Supí hnízdo), punkt widokowy na grzebieniu Ścian Broumowskich. Rozpościera się stąd widok na wszystkie strony świata: na Góry Orlickie, okolice Náchodu, Karkonosze oraz Adrśpach.

Lokalną ciekawostką turystyczną, uwielbianą zarówno przez dorosłych, jak i małych wycieczkowiczów, są kamienne grzyby, do których dotrzesz po oznakowanym szlaku turystycznym z osady Slavný. W szczególny sposób ukształtowane formacje skalne, przypominające grzyby, powstały na skutek nierównomiernego wietrzenia różnych warstw skalnych. Zaledwie kilkaset metrów dalej znajduje się malowniczy Parów Zajęczy (Zaječí rokle) i inne

ny světové strany: Orlické hory, okolí Náchoda, Krkonoše a Adršpach.

Místní turistickou kuriozitou, kterou si oblíbí dospělí i mladí turisté, jsou kamenné houby, ke kterým se dostanete po značeném turistickém chodníku z obce Slavný. Skalní útvary, připomínající houby, vznikly v důsledku nerovnoměrného zvětrávání různých vrstev hornin. Jen pár set metrů od tohoto místa je malebná Zaječí rokle a další skalní útvary s pohádkovými názvy: např. Lucifer, Čertova tchyně, či Kamenná brána.

Při plánování trasy a navigaci po ní nejvíce pomůže aplikace „Cykloregion Noworudzko-Radkowsko-Broumovsko“, kterou jsme zmiňovali v kapitole o společných projektech. Připomínáme, že tuto aplikaci si můžete zdarma stáhnout z play.google.com nebo apps.apple.com. Kromě toho v broumovském Turistickém

Trasy są doskonale oznakowane
Trasy jsou perfektně značené

formacje skalne o nazwach jak z bajki: na przykład Lucyfer, Teściowa Czarta (Čertova tchyně) lub też Kamienna Brama.

Najbardziej pomocną w planowaniu trasy i poruszaniu się po niej będzie aplikacja „Cykloregion Noworudzko-Radkowsko-Broumovsko", o której wspominaliśmy w rozdziale o wspólnych projektach. Przypominamy, że można ją pobrać bezpłatnie ze strony play.google.com lub apps.apple.com. Ponadto w broumovskim Centrum Informacji Turystycznej, znajdującym się niedaleko rynku (Mírové nám. 105), otrzymacie także foldery i papierowe mapy tras.

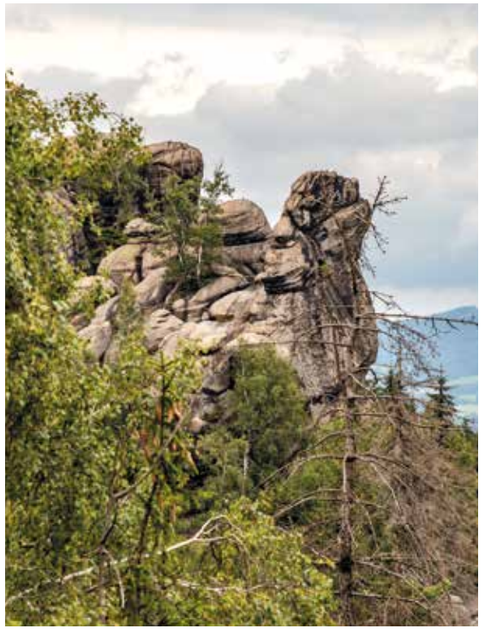
TRASY ROWEROWE

Piękno, liczne atrakcje Broumova i okolic, szlaki łączące Polskę i Czechy sprawiają, że region ten licznie odwiedzają miłośnicy turystyki ro-

informačním centru u tržiště (Mírové nám. 105) dostanete také šanony a papírové mapy tras.

CYKLISTICKÉ TRASY

Krása, četné atrakce Broumova a okolí, trasy spojující Polsko a Českou republiku dělají z tohoto regionu oblíbenou destinaci pro milovníky cyklistiky. Trasy, které mají k dispozici, jsou z hlediska náročnosti tak rozmanité, že si zde přijde na své každý – od rekreačního cyklisty až po cyklistu, který má rád extrémní výzvy. Značení tras je podobné jako v Polsku. Na české straně splňuje normy KČT (Klub českých turistů) – jedná se o barevné pruhy ve žlutém poli s číslem. Na základě hlavních tras byly vytyčeny mnohé jejich varianty. Uvádíme ty základní, které se navzájem spojují, prolínají a umožňují individuální výběr cesty k místům, která nás zajímají.

Broumovskie Ściany
Broumovské stěny

werowej. Trasy, które oddano im do dyspozycji, są pod względem trudności na tyle zróżnicowane, że każdy – od rowerzysty rekreacyjnego po lubiącego ekstremalne wyzwania – znajdzie tu coś dla siebie. Oznakowanie tras jest podobne do obowiązującego na terenie Polski. Po stronie czeskiej odpowiada ono standardom KČT (Klub českých Turistů) – są to kolorowe paski w żółtym polu z numerem. W oparciu o główne trasy wytyczono wiele ich wariantów. Prezentujemy podstawowe, które łączą się ze sobą, przecinają i pozwalają na indywidualny wybór drogi do interesujących nas miejsc.

TRASA ROWEROWA KČT NR 4000 – WOKÓŁ MURÓW BROUMOVSKICH (OKRUCH STĚNY) – 53 KM – CZERWONA

Amerika – Křinice – Martínkovice – Božanov – Božanov, przejście graniczne – Radków – Stroczy Zakręt – Karlów – Ostra Góra – Ostra Góra, przejście graniczne – Machovská Lhota – Machov – Bělý skrzyżowanie – Police nad Metují – Suchý Důl – Hlavňov – Pasa

CYKLOSTEZKA KČT ČJ. 4000 – KOLEM BROUMOVSKÝCH STĚN (OKRUH STĚNY) – 53 KM – ČERVENÁ TRASA

Amerika – Křinice – Martínkovice – Božany – Božany, hraniční přechod – Radków – Stroczy Zakręt – Karlów – Ostra Góra – Ostra Góra, hraniční přechod – Machovská Lhota – křižovatka Mechov – Bělý – Police nad Metují – Suchý Důl – Hlavň

Trasa vede kolem 10 km po dlouhém hřebenu Broumovských stěn v České republice a hory Szczeliniec v Polsku, převážně po málo frekventovaných cestách s mnoha vyhlídkami. V úseku Božanů – Radków může být povrch štěrkový a náročný pro jízdní kola.

CYKLOSTEZKA KČT ČJ. 4001 – VYHLÍDKOVÁ CESTA – 30 KM – MODRÁ TRASA

Amerika – Martínkovice – Vyhlídka – rozcestí pod Božanovským Špičákem – Slavný – Suchý Důl – Hlavňov – Pěkov

Cesta je vhodná pouze pro horská kola. Jízda zpočátku vede po červeně značené cyklotrase č.j. 4000, na rozcestí v osadě Amerika odbočuje doprava a poté po malebné trase značené modrým pruhem ve žlutém poli (cyklotrasa č. 4001).

Parów Kowalski
Kovářova rokle

Widok z Hvězdy
Pohled z Hvězdy

Trasa prowadzi wokół ok. 10 km wzdłuż długiego grzbietu Broumovskich Ścian w Czechach i Szczelińca w Polsce, głównie drogami o małym natężeniu ruchu, z licznymi punktami widokowymi. Na odcinku Božanov – Radków nawierzchnia bywa żwirowa i trudna dla rowerów szosowych.

TRASA ROWEROWA KČT NR 4001 – „TRASA WIDOKOWA" (VYHLIDKOWA CESTA) – 30 KM – NIEBIESKA

Amerika – Martínkovice – Vhlídka – rozdroże pod Božanovský Špičák – Slavný – Suchý Důl – Hlavňov – Pěkov

Droga jest odpowiednia tylko dla rowerów górskich. Przejazd początkowo wiedzie trasą rowerową nr 4000, oznaczoną na czerwono, na skrzyżowaniu w osadzie Amerika skręca w prawo i dalej malowniczą trasą oznaczoną niebieskim paskiem w żółtym polu (trasa rowerowa nr 4001). Zachowaj szczególną ostrożność w lasach – szlak prowadzi asfaltowymi drogami, które zostały zbudowane do transportu i zwózki drewna. Miejscami te ścieżki są mylące.

Buďte obzvláště opatrní v lesích – stezka vede po asfaltových cestách, které jsou vybudovány pro přepravu a odvoz dřeva. Místy jsou tyto cesty matoucí.

TRASA 4002 – JAVOŘÍ HORY. DÉLKA: 35 KM, ZNAČENÍ: MODRÁ TRASA

Hynčice, pstruhová líheň – Heřmánkovice – Janovičky – horské lesní cesty v Javoří – Šonov pod Broumovem – Otovice – Božany – Machovský kříž – Řeřišný – Machovská Lhota

Trasa je různé náročnosti – snadná náročnost v Broumovské kotlině, zbytek úseku je střední náročnosti, náročný je výstup z Božanova na Machovský Kříž. Doporučuje se horské nebo trekingové kolo.

Trasa vede po lesních cestách Javořích hor, ne však po hlavním hřebenu. Nabízí pěkné výhledy.

CYKLOSTEZKA 4003 – PÁNOVA CESTA, DÉLKA: 5 KM, ZNAČENÍ: ZELENÁ TRASA

Zkratka z tras „Zdi (č. 4000)" a „Vyhlídková cesta (č. 4001)". Začíná v osadě Amerika u Křinice pod Broumovskými stěnami a po hřebenu vede do obce Suchý Důl.

Trasa je velmi fyzicky a technicky náročná. Doporučuje se horské kolo (náročný terén a vysoká nadmořská výška).

TRASA NR 4002 – JAVOŘÍ HORY. DŁUGOŚĆ: 35 KM, OZNAKOWANIE: NIEBIESKI

Hynčice, wylęgarnia pstrągów – Heřmánkovice – Janovičky – Javoří hor leśne ścieżki – Šonov pod Broumovem – Otovice – Božanov – Machovská kříž – Řeřišný – Machovská Lhota

Trasa o zróżnicowanej trudności – łatwa w kotlinie broumovskiej, reszta odcinka średnia, podjazd z Božanova na Machovský Kříž trudny. Polecany rower górski lub trekkingowy. Trasa prowadzi leśnymi drogami gór Javořích, ale nie głównym grzbietem. Oferuje ładne widoki.

TRASA ROWEROWA NR 4003 – DROGA PANA (PÁNOVA CESTA) DŁUGOŚĆ: 5 KM, OZNAKOWANIE: ZIELONY

Skrót z tras „Mury (nr 4000)" i „Vyhlídková cesta (nr 4001)". Rozpoczyna się w osadzie Ameryka koło Křinic, pod murami Broumovskimi i prowadzi grzbietem do wsi Suchý Důl.

Trasa bardzo wymagająca fizycznie i technicznie. Zalecany rower górski (trudny teren i duże różnice wysokości).

TRASA ROWEROWA NR 4004 – KAMIENNA ŚCIEŻKA (KAMENNÁ CESTA), DŁUGOŚĆ: 6 KM, OZNAKOWANIE: ZIELONY

Božanov – Pod Velką kupou – „Zamki wodne" – Pelovka

Trasa bardzo wymagająca fizycznie i technicznie. Wyłącznie rower górski – wymagający teren (inaczej ten odcinek można pokonać niosąc lub prowadząc rower).

Najbardziej wymagająca przeprawa przez Broumovské Stény. Dla wprawnych rowerzystów przejezdna tylko w kierunku Pelovka. Pod Velkou Kupou trudny technicznie zjazd do Božanova.

Z przeciwnego kierunku, od skrzyżowania Pod Velkou Kupou do Pelovki, jest dłuższy odcinek (ok. 2 km) w bardzo stromym terenie. Wjazd po kamienistej drodze praktycznie niewykonalny.

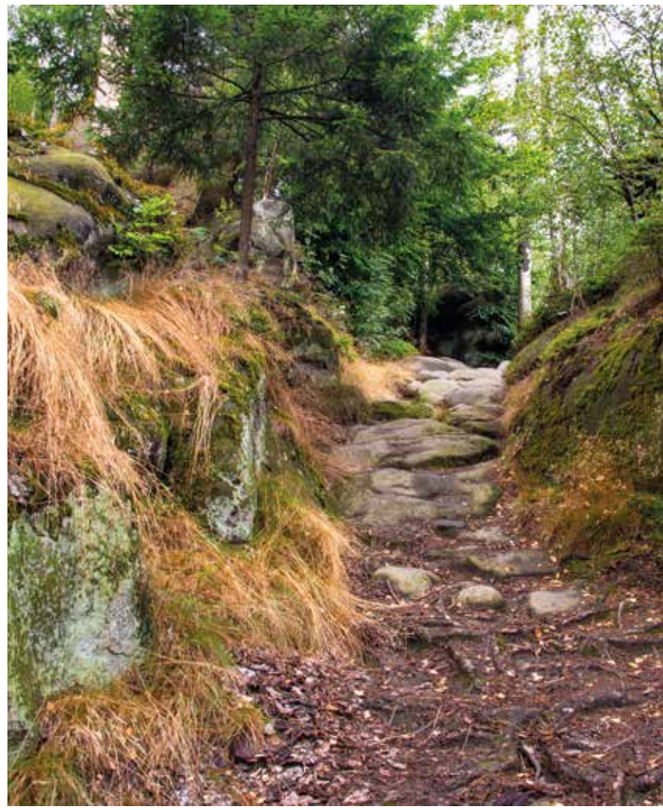
CYKLOSTEZKA Č. 4004 – KAMENNÁ CESTA, DÉLKA: 6 KM, ZNAČENÍ: ZELENÁ TRASA

Božany – Pod Velkou kupou – „Vodní hrady" – Pelovka

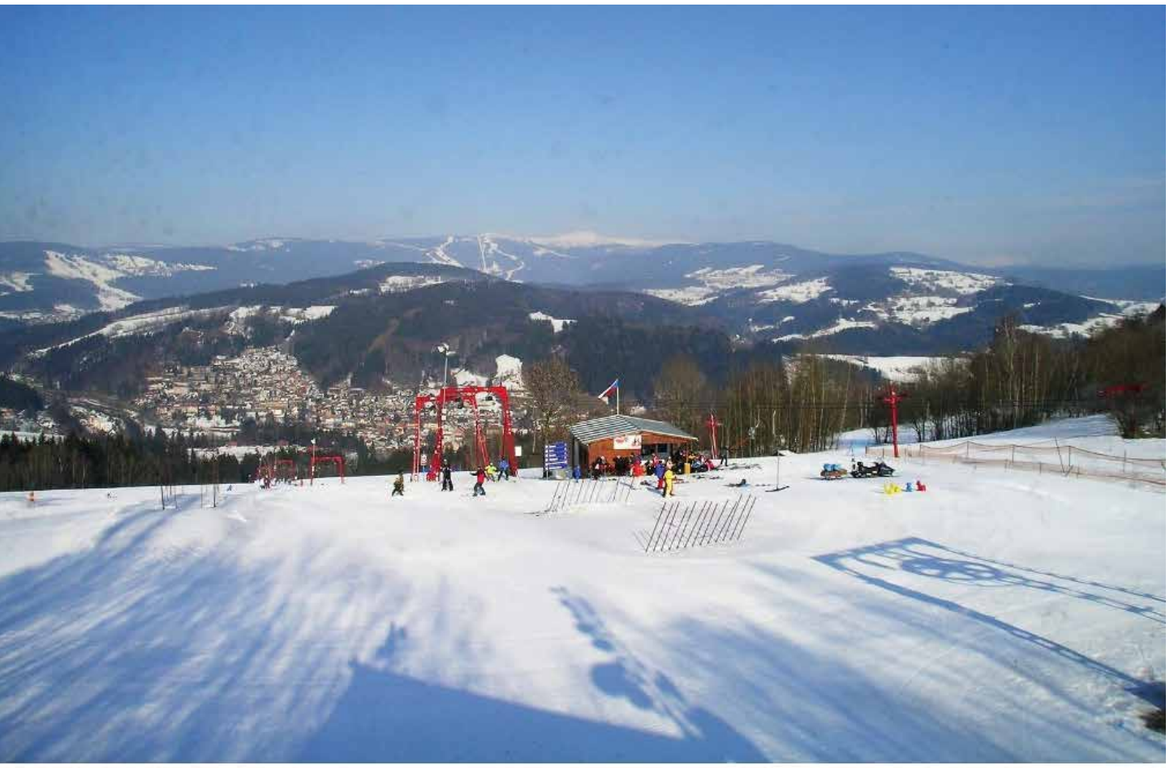
Trasa je velmi fyzicky a technicky náročná. Je určena pouze pro horské kolo – náročný terén (jinak se tento úsek dá projet přenášením nebo vedením kola).

Nejnáročnější přechod přes Broumovské Stěny. Pro zdatné cyklisty je trasa sjízdná jen ve směru na Pelovce. Na Velkou Kupou je technicky náročný sjezd do Božanova.

Z opačného směru od křižovatky Pod Velkou Kupou na Pelovku je delší úsek (cca 2 km) ve

Górskie szlaki
Horské stezky

SKIAREÁL Kamenec SKIAREÁL Kamenec

NARCIARSTWO

Wprawdzie otaczające Broumov góry nie mogą się wysokością równać z Tatrami czy nawet głównym pasmem Sudetów, niemniej jednak i tu amatorzy rekreacyjnej formy narciarstwa zjazdowego znajdą swój stok. Niewątpliwym atutem są przystępne ceny, bogata baza noclegowa i gastronomiczna oraz łatwość dojazdu.

TRASY ZJAZDOWE

Janovičky koło Broumova – stok narciarski i park snowboardowy

- Stok: długość: 293 m. Przepustowość: 714 osób/godz.
- Długość: 260 m. Przepustowość: 453 osoby/godz. www.lkbroumov.cz

velmi strmém terénu. Jízda po kamenité silnici je prakticky nemožná.

LYŽOVÁNÍ

Hory v okolí Broumova se sice nedají porovnat s Tatrami, a dokonce ani s hlavním pohořím Sudet, ale přece jen si zde svoji sjezdovku najdou milovníci rekreační formy sjezdového lyžování. Nepochybnou výhodou jsou přijatelné ceny, bohatá ubytovací a stravovací základna a snadná dostupnost.

SJEZDOVÉ TRASY

Janovičky u Broumova – sjezdovka a snowboard park

- Délka: 293 m, Kapacita: 714 osob/hod.

Teplice k/Metuji – teren narciarski SKIAREÁL KAMENEC

- Długość: 430 m. Wydajność: 500 osób/godz. http://www.skiarealkamenec.cz/

Police n/Metují – stok narciarski VLEK NEBÍČKO

- Długość: 230 m. Wydajność: 300 osób/godz. www.sportvpolici.cz

Mech

- Długość: 650 m. Wydajność: 400 osób/godz. http://www.bklmachov.eu/

Radvanice Studénka

- Długość: 400 m. Wydajność: 500 osób/godzinę
- Wyciąg dla dzieci: długość: 170 m. Wydajność: 350 osób/godz. http://www.vlekradvanice.cz/

SKIAREÁL Kamenec SKIAREÁL Kamenec

Nebíčko Nebíčko

- Délka: 260 m, Kapacita: 453 osob/hod.
- www.lkbroumov.cz

Teplice u Metuji – lyžařský areál SKIAREÁL KAMENEC

- Délka: 430 m, Kapacita: 500 osob/hod.
- http://www.skiarealkamenec.cz/

Police n/Metují – sjezdovka VLEK NEBÍČKO

- Délka: 230 m, Kapacita: 300 osob/hod.
- www.sportvpolici.cz

Mech

- Délka: 650 m, Kapacita: 400 osob/hod.
- http://www.bklmachov.eu/

Radvanice Studénka

- Délka: 400 m, Kapacita: 500 osob/hod
- Dětský vlek: délka: 170 mm, Kapacita:

Nebíčko Nebíčko

NARCIARSTWO BIEGOWE

Janovičky koło Broumova
Trasy do narciarstwa biegowego są utrzymywane w Janovičkach za pomocą skutera śnieżnego i ratraka do tworzenia trasy narciarskiej. Jeśli jest wystarczająco dużo śniegu, tory są codziennie przejeżdżane tak często, jak to możliwe.
Wytyczono kilka tras. Pierwsza – Janovička wiodąca przez okoliczne lasy mierzy ok. 5 km. Jej wariantem jest wejście na Jedlový vrch i zjazd przez las do Janoviček – długość ok. 9 km lub skręcamy w prawo i zjeżdżamy do Lipka i Heřmánkovic i z powrotem do Janoviček. Trasa ta mierzy ok. 13 km.
Inna trasa prowadzi z parkingu w Táborze (Kujebák) w kierunku Broumova i po drodze na Rožmitál. Ścieżka prowadzi nad chatą Junácká i nad kamieniołomem Rožmitál skąd wracamy do Janoviček i/lub do przejścia granicznego. Trasa ta mierzy ok. 9 km.

Mech
Trasy biegowe są przygotowywane maszynowo przez klub narciarski Machov Bor. Trasy nadają się zarówno do jazdy klasycznej, jak i techniką łyżwową. Dzięki oświetleniu toru o długości 600 m można jeździć również wieczorem.

Police nad Metuji
Trasa zaczyna się i kończy w kompleksie Nebíčko przy dolnej stacji wyciągu narciarskiego. Trasa biegowa klasyczna jest utrzymywana jako priorytetowa trasa turystyczna dla okolic Polic. Długość trasy to 16 km.

- 350 osob/hod.
- http://www.vlekradvanice.cz/

BĚŽKOVÁNÍ

Janovičky u Broumova
Běžkařské tratě jsou v Janovičkách udržovány sněžným skútrem a ratrakem na vytvoření lyžařské tratě. Pokud je dostatek sněhu, tratě se jezdí co nejčastěji každý den.
Bylo vytvořeno několik tras. První – Janovička, vedoucí okolními lesy, měří cca 5 km. Její variantou je vjezd na Jedlový vrch a výjezd lesem do Janoviček – délka je cca 9 km nebo je možnost odbočit doprava a sjet do Lipku a Heřmánkovic a zpět do Janoviček. Tato trasa je dlouhá přibližně 13 km.
Další trasa vede z parkoviště v Táboře (Kujebák) směrem na Broumov a po cestě do Rožmitálu. Trasa vede přes Junáckou chatu a přes kamenolem Rožmitál odkud se vracíme do Janoviček a/nebo na hraniční přechod. Tato trasa je dlouhá cca 9 km.

Mech
Běžecké tratě strojově upravuje lyžařský klub Machov Bor. Trasy jsou vhodné pro všechny styly běžkování. Díky osvětlení 600 m tratě je možné jezdit po této trase i ve večerních hodinách.

Police nad Metuji
Trasa začíná a končí v areálu Nebíčko u dolní stanice lyžařského vleku. Klasická běžecká trasa je vedena jako prioritní turistická trasa pro okolí obce Police. Trasa je dlouhá 16 km.

DLA OSÓB NA WÓZKACH

W Broumovie pomyślano także o turystach niepełnosprawnych. Dla tych, którzy poruszają się na wózkach, starannie wytyczono trasy turystyczne pozwalające na samodzielne (lub z małą pomocą osoby towarzyszącej) zwiedzanie okolicy. Prezentujemy ich skrócony przebieg. Nie są one tak oznakowane jak zwykłe szlaki turystyczne, ale to żaden problem. W broumovskim Centrum Informacji Turystycznej otrzymacie szczegółowy opis tras i mapki. Ich wersje elektroniczne możecie pobrać na oficjalnej stronie miasta (https://www.broumov.net/informacni-centrum/).

TRASA 1
Suchý Důl – (punkt zwrotny do Barešovej lipy) – Kravín – Barešův kříž – Suchý Důl. Długość 6 km
TRASA 2
Slavný – Barešův kříž – (Suchý Důl) – Kravín – (Lipa Bareša) – Suchý Důl. Długość 3,5 km (5,5 km)
TRASA 3
Slavné – Krzyż Pana i altana. Długość 6,4 km
TRASA 4
Hlavňov – obora pod lasem – do skał i z powrotem. Długość 6 km
TRASA 5 – trudna!
Hlavňov – Hvězda i z powrotem. Długość 3 km

PRO OSOBY SE POHYBOVÝM ZNEVÝHODNĚNÍM

V Broumově jsou také trasy pro osoby s pohybovým znevýhodněným. Jsou zde pečlivě vyznačeny turistické trasy umožňující samostatné (nebo s malou pomocí doprovázející osoby) poznávání okolí. Uvádíme jen zkrácený průběh. Nejsou tak dobře značené, jako běžné turistické stezky, ale to není problém. V Turistickém informačním centru Broumov dostanete podrobný popis těchto tras a mapy. Jejich elektronické verze si můžete stáhnout na oficiální stránce města (https://www.broumov.net/informształc-centrum/).

TRASA 1
Suchý Důl - (odbočka na lípu Barešovou) - Kravín - Barešův kříž - Suchý Důl. Délka 6 km
TRASA 2
Slavný - Barešův kříž - (Suchý Důl) - Kravín - (Lipa Bareše) - Suchý Důl. Délka 3,5 km (5,5 km)
TRASA 3
Slavné - Pánův kříž a altán. Délka 6,4 km
TRASA 4
Hlavňov - stáj u lesa - do skal a zpět. Délka 6 km
TRASA 5 - náročná!
Hlavňov - Hvězda a zpět. Délka 3 km

BAZA NOCLEGOWA

Dom Pod Sokołem, fot. Tomasz Proszek Dom Pod Sokołem

GMINA NOWA RUDA

B

- Agroturystyka (Agroturistika) „Leśne Zacisze”, Bartnica 37 C, 57-451, Tel. 796 369 817; 602 552 271, fb.com/Karolina240
- Agroturystyka (Agroturistika) „Koko Ryku”, Bieganów 41, 57-400, tel. 506 642 654, kokoryku.pl
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Krucza Dolina”, Bieganów 40, 57-400, tel. 798 035 323
- Agroturystyka (Agroturistika) „U Asi”, Bożków 294 57-441, tel. 74 871 43 60, 518 987 863, agroturystykauasi.pl
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Czterolistna Koniczynka”, Bożków 218b, 57-441, tel. 725 144 000

C

- Agroturystyka (Agroturistika) „Na Wzgórzu”, Czerwieńczyce 26, 57-441, tel. 74 871 48 35, 503 547 850

D

- Pole namiotowe (Kemp), Dworki 25, 57-451, tel. 726 529 851
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Domki na Dębówce”, Dębówka 14a, 57-432 Dzikowiec, tel. 668116921, fb.com/ Domki Całoroczne na Dębówce

J

- Agroturystyka (Agroturistika) „Dom pod Kalenicą”, ul. 1 Maja 19a, 57-430 Jugów, tel. 74 873 31 18
- Agroturystyka (Agroturistika) «U Władzia”, Małachowskiego 28, 57-430 Jugów, tel. 74 871 83 03
- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Nad Sowiogórskim Potokiem” ul. Sikorskiego 3, 57-430 Jugów, tel. 74 871 84 53, sudety-noclegi.pl
- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Chata Ale Lipa”, ul. Sikorskiego 36, 57-450 Jugów, tel. 784 169 100, chataalelipa.pl

- Agroturystyka (Agroturistika) „Dom na Wzgórzu”, ul. Sitów 10, 57-430 Jugów, tel. 502 070 800, gorysowie.net
- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Domek w Górach Sowich”, ul. Pod Kalenicą 5, 57-430 Jugów, tel. 788 935 400
- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Chata w lesie”, ul. Staszica 24, 57-430 Jugów, tel. 604 295 004
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Sowi Dom”, ul. Małachowskiego 2, 57-430 Jugów, tel. 533 500 056, domekgorysowie.pl
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Hunter”, ul. Główna 153/3, 57-430 Jugów, tel. 600 815 903
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Zygmuntówka”, ul. Świętojańska 30, 57-430 Jugów, tel. 602 848 481 schroniskozygmuntowka.pl, rezerwacja tylko mailowo: kontakt@schroniskozygmuntowka.pl
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Pod Dębem”, ul. Olimpijska 16/1, 57-430 Jugów
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Sowiogórska Ostoja”, ul. Koszykowa 12, 57-430 Jugów
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Apartament Mountains”, ul. Główna 153/1. 57-430 Jugów, tel. 500 294 670, fb.com/Apartament Mountains Góry Sowie
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Domek Hunter”, Główna 153/3, 57-430 Jugów, tel. 600 815 903, 512 793 956

K

- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Domek letniskowy”, Krajanów 39, 57-400, tel. 74 872 90 57
- Agroturystyka (Agroturistika) „Janowa Chata”, Krajanów 61, 57-400, tel. 74 872 91 60
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Domki Krzywa Łąka”, Krajanów
- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Domki na końcu świata”, Krajanów 21a, 57-400 Nowa Ruda, tel. 533 541 886, fb.com/Domki na Końcu Świata

L

- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) ul. Główna 87, 57-450 Ludwikowice Kł. tel. 74 871 62 43
- Agroturystyka (Agroturistika) „Ibiza”, ul. Główna 100, 57-450 Ludwikowice Kł., tel.74 871 64 96
- Agroturystyka (Agroturistika) „Smrek”, ul. Kasprowicza 38, 57-450 Ludwikowice Kł. tel. 74 871 60 14, 791 702 946, fb.com/smreksokolec
- Agroturystyka (Agroturistika) „Zacisze”, ul. Kasprowicza 55, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 74 872 58 14, kom. 512 776 598, sokolec-zacisze.pl
- Agroturystyka (Agroturistika) „Słoneczne Rytmy”, ul. Kazimierza Jacukowicza 1, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 605 243 288
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Sadyba”, ul. Jana Kasprowicza 12, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 603 164 064
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Dach Pod Sową”, ul. Jana Kasprowicza 54a, 57-450 Ludwikowice Kł. tel. 694 619 939, fb.com/Dach Pod Sową
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Dwór Myśliwski”, ul. Kasprowicza 34, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 512 260 460, harenda.biz.pl
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Willa Sowina”, ul. Kasprowicza 34, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 512 260 460, harenda.biz.pl
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Gościniec Nad Potokiem”, ul. Kasprowicza 34, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 512 260 460, harenda.biz.pl
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Apartamenty Sokolec”, ul. Kasprowicza 49, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 665 045 933

P

- Agroturystyka (Agroturistika) Przygórze 192f, 57-431, tel. 74 872 95 06
- Agroturystyka (Agroturistika) „Młyn nad Piekielnicą”, Przygórze 182, 57-431, tel. 74 812 14 23
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Przy Górze”, Przygórze 188c, 57-431, tel. 783 893 101, przygorzeski.pl

S

- Schronisko (Horská útulna) „Orzeł”, Sokolec 52, 57-450, tel.603 778 977, 74 845 72 78, orzel.info.pl

- Ośrodek Wypoczynkowy (Rekreační středisko) „Wisła”, Sokolec 33, 57-450, tel. 696 384 601, 74 871 61 74, wislap.com.pl
- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Sowa”, Sokolec 49, 57-450, tel. 74 873 33 01, schroniskosowa.pl
- Agroturystyka (Agroturistika) „Zachęta”, Sokolec 18, 57-450, tel. 74 871 61 72, 508 069 575, zachetasokolec.pl
- Agroturystyka (Agroturistika) „Dolina Widoków”, Sokolec 31, 57-450, tel. 74 871 66 84, 606-61-71-31, fb.com/ Dolina Widoków Góry Sowie Agroturystyka
- Agroturystyka (Agroturistika) „Sokolec / Góry Sowie”, Sokolec 54c, 57-450, tel. 74 871 66 24, 604 272 459, agroturystykasokolec.pl
- Agroturystyka (Agroturistika) „Sokolec-Falco”, Sokolec 54, 57-450, tel. 74 871 61 54, kom. 606 199 713, sokolec.com
- Agroturystyka (Agroturistika) „Sokolec-Górski”, Sokolec 12, 57-450, tel. 74 871 6647, kom. 503 426 939, fb.com/ Agroturystyka Sokolec - Górski
- Agroturystyka (Agroturistika) „Sowi Gościniec” (daw. Zacisze), Sokolec 55, 57-450, tel. 530 820 978, 608 464 021, fb.com/sowigosciniec
- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Szyprówka. Chata pod Sową”, Sokolec 32, 57-450, Tel. 785 390 299, 74 662 20 67, szyprowka.pl
- Pokoje Gościnne (Pokoje pro hosty) „Domek na Stoku”, Sokolec 27b, 57-450, Tel. 667 560 060, domeknastoku.pl
- Agroturystyka (Agroturistika) „Pod Sokołem” Sokolec 25b, 57-450, tel. 515 913 195
- Agroturystyka (Agroturistika) „Plac Słoneczny”, Sokolec 54f, 57-450, tel. 606 268 069, fb.com/placsloneczny
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Maślana Chata”, Sokolec 29a, 57-450, tel. 797 297 771, fb.com/Maslanki
- Agroturystyka (Agroturistika) „Wudarsówka”, Sokolec 8G, 57-450, tel. 661 391 740
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Zajazd Sokolec”, Sokolec 30, 57-450, tel. 668 839 421
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Podgórska Odskocznia”, Sokolec 29, 57-450, tel. 510 063 809, podgorska-odskocznia.pl
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Marianówka”, Sokolec 39a, tel. 695 511 375, 604 518 549, fb.com/NoclegiGorySowie
- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Maślany Domek”, Sokolec 31c, 57-450, tel. 797 297 771, fb.com/Maslanki

Ś

- Pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Świerkowe Przysiółki”, Świerki 105a, 57-451, tel. 729 392 966, fb.com/Świerkowe Przysiółki

W

- Kemping i pokoje gościnne (Pokoje pro hosty) „Leśny Dwór”, Wolibórz 12b, 57-431, tel. 74 872 45 90, dwor.info.pl
- Agroturystyka (Agroturistika) „Lucynka”, Wolibórz 2a, 57-431, tel. 607 455 768
- Agroturystyka (Agroturistika) „Dom Pod Lawendowym Polem”, Wolibórz 50, 57-431, tel. 536 080 520, dompodlawendowympolem.pl

Dom Pod Sokołem, fot. Tomasz Proszek Dom Pod Sokołem

Hotel Veba Hotel Veba

BROUMOV

- APARTMÁNY BROUMOV Stanislava Opočenského 92, info@apartmany-broumov.cz, www.apartmany-broumov.cz
- APARTMÁNY R&J Malé náměstí 191, info@broumovskoubytovani.cz, www.broumoskoubytovani.cz
- APARTMÁNY ZA DIVADLEM Lípová 53, zadivadlem@broumovskoubytovani.cz
- APARTMÁNY NAD PARKEM Šalounova 351,
- DŮM HOSTŮ KLÁŠTER BROUMOV Klášterní 1, dumhostu@klasterbroumov.cz, www.klasterbroumov.cz
- HOTEL PRAHA Mírové náměstí 49, hotel-praha@hotel-praha.cz, www.hotel-praha.cz
- HOTEL VEBA Šalounova 127, hotel@veba.cz , www.hotelveba.cz
- MANOR HOUSE Vančurova 126, manorhouse@veba.cz, www.hotelmanor.cz
- UBYTOVÁNÍ PYRAMIDA BROUMOV tř. Masarykova 235.
- MĚSTSKÁ UBYTOVNA Mírové náměstí 54, kultura@broumov.net, www.info.broumovsko.cz
- MILAN NEMEŠ - UBYTOVÁNÍ V SOUKROMÍ Šaldova 16, info@broumovubytovani.cz, www.broumovubytovani.cz
- PRIVÁT EVA HORNYCHOVÁ Osvobození 88, Broumov – Velká Ves, hornychova.eva@seznam.cz
- PRIVÁT 347 Komenského 347, info@privat347.cz, www.privat347.cz
- UBYTOVÁNÍ BROUMOV – LUDMILA UZLOVÁ U Jeslí 189, petr.uzel@tiscali.cz www.petruzel.sweb.cz
- UBYTOVÁNÍ LETIŠTĚ BROUMOV Aeroklub Broumov, ubytovani@letistebroumov.cz, www.letistebroumov.cz
- UBYTOVÁNÍ NA HRADBÁCH Kasárenská 134, z.brandova@seznam.cz, www.ubytovani-na-hradbach.cz
- VILA KATEŘINA Komenského 265, info@vilakaterina.cz, www.vilakaterina.cz
- TATAM Protifašistických bojovníků 206

BAZA GASTRONOMICZNA

GMINA NOWA RUDA

- SCHRONISKO ZYGMUNTÓWKA, ul. Świętojańska 30, 57-450 Jugów, tel. 74 667-52-22, 602 848 481, 605 379 722, schroniskozygmuntowka.pl
- 11FOOD, ul. Główna 11, 57-450 Ludwikowice Kł.
- KARCZMA POD SOWĄ, Sokolec 31a, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 696 777 744, 501 765 654, podsowa.pl
- SZAROTKA, Włodowice 1, 57-400 Nowa Ruda, tel. 74 600 54 69, fb.com/szarotkarestauracja *Jedzenie na wynos / catering
- PIWNICA POD ORŁEM (Schronisko Orzeł), Sokolec 52, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 603 778 977, schroniskoorzel.pl
- OBERŻA PRL, Sokolec 5, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 518 267 092 oraz 607 604 624, oberza-prl.pl
- GOSPODA NAD ZALEWEM – HARENDA, ul. Kasprowicza 34, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 512 260 460, 74 872 24 12, harenda.biz.pl *Jedzenie na wynos
- BUKOWA CHATA, ul. Świętojańska 31, 57-450 Jugów, tel. 74 871 84 44
- POD DWIEMA LIPAMI, Bartnica 36C, 57-451 Bartnica, tel. 503 163 087 *Jedzenie na wynos
- RESTAURACJA IBIZA, ul. Główna 100, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 746 604 001, 748 716 496, 508 120 355, restauracjaibiza.pl
- OŚRODEK TURYSTYKI WEEKENDOWEJ „Przy Górze”, Przygórze 188C, 57-431 Przygórze, tel. 783 893 101, przygorzeski.pl
- BAR-KAWIARNIA SOWA, Sokolec 49, 57-450 Ludwikowice Kł.
- SZYPRÓWKA, Sokolec 32, 57-450 Ludwikowice Kł., tel. 785 390 299, 74 662 20 67, szyprowka.pl

Zygmuntówka, fot. oficjalny facebook Zygmuntówka

Restauracja "U Kostela" Restaurace "U Kostela"

BROUMOV

Restauracja „Pod trzema różami (*U Tří růží*) Adres: Růžová 2,
Otwarte niedziela–czwartek: 11:00–21:00, piątek – sobota: 11:00–22:00.

Kawiarnia Dientzenhofer
Adres: Klaszterni 1,
Otwarte poniedziałek–czwartek: 8:30–19:00, piątek–sobota: 8:30–20:30, niedziela: 8:30–18:00.

Kočka na kari
Adres: K Raji 381,
Otwarte pon.–pt. 11:00–13:30.Niestety – zamknięte w soboty i niedziele.

Restauracja hotelu Veba
Adres: Šalounova 127,
Restauracja czynna jest codziennie od 11:00 do 22:00 lub 23:00.

Bar Restauracja Alka
Adres: U Dolní Brány 72,
Otwarte piątek–sobota 10.00–23.00, w pozostałe dni od 10.00 do 22.00.

Pivnica Dřevěnka
Adres: Pionýrská 350,
Otwarte niedziel a14:00–21:00, poniedziałek 15:00–22:00, wtorek–czwartek15:00–21:00, piątek 15:00–23:00, sobota 14:00–23:00.

Restaurace U Kostela
Adres: Křinická 102,
Otwarte piątek–sobota 11:00–23:00, niedziela 11:00–18:30, poniedziałek–czwartek 11:00–22:00.

Restaurace Střelnice
Adres: Střelnická 227,
Otwarte piątek–sobota 10:00–23:00, niedziela 10:00–19:00, poniedziałek–wtorek 10:00–20:00, środa–czwartek 10:00–21:00

WYDARZENIA

Na terenie Gminy Nowa Ruda głównym organizatorem lub współorganizatorem wydarzeń jest Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda. Do wszystkich wstęp jest wolny, a nierzadko organizowany jest bezpłatny poczęstunek. Aktualny kalendarz wydarzeń znajduje się na stronie ckgnr.pl. Zapraszamy na największe imprezy!

Nowa Ruda je hlavním organizátorem nebo spoluorganizátorem akcí Kulturního střediska obce Nowa Ruda. Vstup na všechny je bezplatný a často se pořádá i bezplatné občerstvení. Aktuální kalendář akcí je dostupný na stránce ckgnr.pl. Zveme vás k největším akcím v tomto regionu!

☞ Wystawa Stołów Wielkanocnych w Bożkowie
Výstava velikonočních stolů v Božkově

Wyścig of road modeli, fot. facebook Dzikiego Parku Przygody
Závod silničních modelů

NA TERENIE GMINY NOWA RUDA GŁÓWNYM ORGANIZATOREM LUB WSPÓŁORGANIZATOREM WYDARZEŃ JEST CENTRUM KULTURY GMINY NOWA RUDA.

Do wszystkich wstęp jest wolny, a nierzadko organizowany jest bezpłatny poczęstunek. Aktualny kalendarz wydarzeń znajduje się na stronie ckgnr.pl. Zapraszamy na największe imprezy!

WYŚCIGI OFF ROAD

Stowarzyszenie Form Alternatywnych Rozdroże z Dzikowca jest organizatorem cyklu najlepszych w kraju wyścigów off road dla samochodów terenowych, quadów i modeli. Harmonogramy wydarzeń znajdują się na stronach fb.com/DzikiPark i fb.com/hardoffPL.

NOWA RUDA JE HLAVNÍM ORGANIZÁTOREM NEBO SPOLUORGANIZÁTOREM AKCÍ KULTURNÍHO STŘEDISKA OBCE NOWA RUDA.

Vstup na všechny je bezplatný a často se pořádá i bezplatné občerstvení. Aktuální kalendář akcí je dostupný na stránce ckgnr.pl. Zveme vás k největším akcím v tomto regionu!

OFF ROAD ZÁVOD

Asociace alternativních forem Křižovatka z obce Dzikowiec je organizátorem série nejlepších terénních závodů v zemi pro terénní auta, čtyřkolky a modely. Rozpisy akcí naleznete na fb.com/DzikiPark a fb.com/hardoffPL.

WYSTAWA STOŁÓW WIELKANOCNYCH (MARZEC/KWIECIEŃ)

Wystawy organizowane przez Centrum Kultury zawsze są udane. Ten fakt nie dziwi wcale, biorąc pod uwagę bogato udekorowane wielkanocne stoły, przepiękne rękodzieła i smakowite potrawy, które wprowadzają w prawdziwie świąteczny nastrój. Wśród wystawców znajdują się niezastąpione Koła Gospodyń Wiejskich i Kluby Seniora z terenu Gminy Nowa Ruda, a także zaprzyjaźnione koła z innych gmin. Do grona wystawców dołączają zawsze stowarzyszenia, szkoły oraz prywatni wystawcy z własnym rękodziełem artystycznym, produktami naturalnymi oraz tradycyjnymi potrawami wielkanocnymi.

Na kolorowych stoiskach można kupić piękne, ręcznie zdobione pisanki, kraszanki, palmy wielkanocne skomponowane z naturalnych produktów: pachnących kwiatów i aromatycznych roślin.

Wystawa Stołów Wielkanocnych w Bożkowie
Výstava velikonočních stolů v Božkově

Wystawa Stołów Wielkanocnych w Bożkowie
Výstava velikonočních stolů v Božkově

VÝSTAVA VELIKONOČNÍCH STOLŮ (BŘEZEN/DUBEN)

Výstavy pořádané Kulturním centrem jsou vždy úspěšné. Tato skutečnost není překvapující, vezmeme-li v úvahu bohatě zdobené velikonoční stoly, krásné řemeslné výrobky a chutná jídla, která vás naladí skutečně svátečně. Mezi vystavovateli jsou nenahraditelné Spolky venkovských hospodyněk a Kluby seniorů z obce Nowa Ruda, jakož i spřátelené instituce z okolí. Skupinu vystavovatelů vždy doplňují sdružení, školy a soukromí vystavovatelé s vlastními ručními pracemi, přírodními produkty a tradičními velikonočními jídly.

V barevných stáncích si můžete pořídit krásné, ručně zdobené kraslice, velikonoční palmy z přírodních materiálů: voňavých květin a aromatických rostlin.

Na programu jsou vystoupení místních Spolků venkovských hospodyněk, pozvaných hostů i vokálních a tanečních skupin.

Důležitým bodem programu jsou výsledky soutěží - o nejkrásnější velikonoční palmu a nejlepší velikonoční jídlo. Vybrat si jednu z tak velkého výběru, je vždy mimořádně obtížné. Palmy jsou připraveny s mistrovskou precizností s krásných přírodních dekorací, voňavých květin a bylinek. Pohled na ně vás jistě ohromí a potěší.

W programie przewidziane są występy lokalnych KGW, zaproszonych gości oraz grupy wokalne i taneczne działające przy CKGNR oraz szkołach.

Ważnym punktem programu jest rozstrzygnięcie konkursów – na najpiękniejszą palmę wielkanocną oraz najlepszą potrawę wielkanocną. Wybór jednej spośród wielu pięknych jest zawsze niezwykle trudny. Palmy przygotowywane są z mistrzowską precyzją, a dobór naturalnych dekoracji, pachnących kwiatów i ziół, precyzyjnie wykonanych kwiatów oszałamia i zachwyca.

KVĚTNOVÝ VÍKEND V MUZEU U TUNELU (KVĚTEN)

Muzeum u tunelu je kouzelným místem, kde se shromažďují různé památky z předválečných dob a časů komunismu, jakož i galerie s obrazy malířky Nadie Makuchowské, majitelky zařízení.

Nachází se v blízkosti vyhlídkové věže na Włodzické hoře. Je to ideální místo k zahájení nebo ukončení túry přes malebné Włodzické vrchy.

Na místě je kromě prohlídky města připraveno během pikniku množství

KGW Bożków
Kruh venkovských hospodyň Bożków

KGW Czerwieńczyce
Kruh venkovských hospodyň Czerwieńczyce

KGW Jugów
Kruh venkovských hospodyň Jugów

KGW Dzikowiec
Kruh venkovských hospodyň Dzikowiec

MAJÓWKA PRZY TUNELU (MAJ)

Muzeum Przy Tunelu to urocze miejsce, w którym zgromadzono różnego rodzaju pamiątki z czasów przedwojennych oraz czasów PRL-u, a także galeria z obrazami malarki Nadii Makuchowskiej, właścicielki obiektu.

Usytuowane jest niedaleko Wieży Widokowej na Włodzickiej Górze. To doskonałe miejsce na rozpoczęcie lub zakończenie wędrówki po malowniczych Wzgórzach Włodzickich.

Na miejscu, oprócz zwiedzania, podczas majówki przygotowanych jest wiele atrakcji, m.in.: muzyka na żywo – prezentacja uczestników sekcji działających w Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda w Ludwikowicach Kłodzkich,

KGW Koszyn
Kruh venkovských hospodyň Koszyn

KGW Wolibórz
Kruh venkovských hospodyň Wolibórz

KGW Krajanów
Kruh venkovských hospodyň Krajanów

KGW Ludwikowice
Kruh venkovských hospodyň Ludwikowice

KGW Sokolec
Kruh venkovských hospodyň Sokolec

KGW Kulturalni – Ludwikowice Kłodzkie
Kruh venkovských hospodyň Ludwikowice Kłodzkie

warsztaty wikliniarskie, warsztaty plastyczne, czy animacje dla najmłodszych.

GMINNY DZIEŃ DZIECKA (CZERWIEC)

Jak co roku, z okazji święta najmłodszych w Gminie Nowa Ruda organizowany jest Dzień Dziecka. Na miejscu nie brakuje wielu atrakcji, takich jak: malowanie buziek, skręcanych baloników, dmuchańców, ogromnych baniek mydlanych oraz zabaw modelami RC. Dobra zabawa, piękne wspomnienia i wspaniale spędzony czas gwarantowany!

FESTIWAL LAWENDOWY (CZERWIEC)

Wyjątkowe wydarzenie, ściągające turystów z daleka do Domu Pod Lawendowym Polem w Woliborzu. Organizatorzy dokładają wszelkich starań, aby każdy uczestnik tego wydarzenia wyszedł z niego bogatszy nie tylko o lokalne, ekologiczne produkty, ale również o wiedzę z dziedziny zdrowego odżywiania nabytą m.in podczas warsztatów kulinarnych. Dla poszukujących relaksu, poza odurzającym zapachem lawendy, oferowane są warsztaty z jogi. U podnóży lawendowego wzgórza odbywają się między innymi warsztaty malarskie, występy artystyczne i jarmark, gdzie w roli głównej wsytępuje lawenda w różnych postaciach, produkty cukiernicze i kosmetyczne. W okolice lawendowych pól zapraszamy także miłośniczki mody na „Babskie targi", gdzie można się wymienić lub sprzedać ubrania, zabawki i buty, bądź zaprezentować swoje rękodzieło. Pierwsza edycja pozytywnie zaskoczyła organizatorów frekwencją miłośników lawendy. Podczas Festiawalu nie brakuje występów artystycznych na dużej scenie.

atrakcí, mezi které patří: živá hudba - prezentace účastníků sekcí působících v Kulturním centru obce Nowa Ruda - z obce Ludwikowice Kłodzkie, proutěné dílny, výtvarné dílny, animace pro nejmladší.

DEN DĚTÍ (ČERVEN)

Každý rok se v obci Nowa Ruda pořádá Den dětí u příležitosti svátku nejmenších. Na místě je mnoho atrakcí, jako například: malování na obličej, rozdávání balónů, nafukovačky na skákání, obrovské mýdlové bubliny a hraní si s RC modely. Skvělá zábava, krásné vzpomínky a skvěle strávený čas je zaručen!

FESTIVAL LEVANDULE (ČERVEN)

Jedinečná akce, která přitahuje turisty ze širokého okolí do Domu po levandulovým polem v obci Woliborz. Organizátoři vynakládají maximální úsilí, aby každý účastník této akce byl bohatší nejen o lokální, ekologické produkty, ale také o znalosti z oblasti zdravého stravování získané mimo jiné během kulinářských workshopů. Pro ty, kteří hledají relax, jsou kromě omamné vůně levandule připraveny workshopy jógy. Na úpatí levandulového kopce se mimo jiné konají malířské dílny, umělecké dílny či jarmark, kde hraje hlavní roli levandule v různých podobách – v cukrovinkách a kosmetických výrobcích. Do okolí levandulových polí zveme i milovníky módy na „Babské trhy", kde si můžete vyměnit či prodat oblečení, hračky a obuv, případně prezentovat své ruční práce. První ročník pozitivně překvapil organizátory účastí milovníků levandule. Během Festivalu není nouze o umělecká vystoupení na velkém pódiu.

Pierogowe Love – lipiec 2022
Pierogowe Love – červenec 2022

BIEGOWY WEEKEND

Sowiogórska Dycha i Półmaraton Sowiogórski każdego roku przyciągają kilkuset miłośników biegania. Trasa prowadzi na najwyższy szczyt Gór Sowich, Wielką Sowę 1014 m n.p.m. Więcej na biegajwgorachsowich.pl

FESTIWAL GÓRY LITERATURY (LIPIEC)

Festiwal Góry Literatury to niezwykły cykl kameralnych spotkań z literaturą, zupełnie innych niż wszystkie. Największe pióra Polski i liczni wybitni goście z zagranicy, raz w roku spotykają się w wyjątkowych okolicznościach przyrody, na Włodzickich Wzgórzach, aby dyskutować m.in. o nowościach wydawniczych, aktualnych tematach społecznych, czy o języku polskim. Charakterystycznym punktem Festiwalu jest piesza wycieczka szlakiem literackim. Pomysłodawczynią Festiwalu jest Olga Tokarczuk. Więcej na fundacjaolgitokarczuk.org

FESTIWAL PIEROGOWE LOVE (LIPIEC)

To jedyna taka impreza w okolicy. Pierwsza edycja kulinarnego festiwalu odbyła się we wrześniu 2018 roku w Ludwikowicach Kł. i od razu podbiła serca mieszkańców i turystów.

Wśród przygotowanych przez mieszkańców pierogów są m.in. pierogi z kaszą, fasolą, bobem czy jagodami. Jednak to tradycyjne pierogi z ziemniakami i serem zawsze cieszą się największym zainteresowaniem. Każdy może również spróbować różnego rodzaju ciast, naleśników z domowymi dżemami i innych

BĚŽECKÝ VÍKEND

„Sowiogorská Dycha" a „Sowiogorský půlmaraton" přilákají každoročně několik stovek nadšenců běhu. Trasa vede na nejvyšší vrch Sovích hor Wielka Sowa 1014 m. n. m. Více na informací naleznete na biegajwgorachsowich.pl

FESTIVAL HORA LITERATURY (ČERVENEC)

Festival Hora literatury je výjimečnou sérií intimních setkání s literaturou, zcela odlišný od jiných festivalů. Největší polští spisovatelé a četní vzácní hosté ze zahraničí se setkávají jednou ročně ve výjimečných přírodních podmínkách, aby si mimo jiné promluvili, o nových

Festiwal Góry Literatury
Festival Hora literatury

specjałów dostępnych na stoiskach. Podczas kulinarnej uczty można delektować się także występami lokalnych zespołów – Kół Gospodyń Wiejskich, Klubów Seniora oraz różnych muzyków. Gwiazdą edycji 2022 był Paweł Stasiak, polski piosenkarz i lider zespołu Papa Dance.

BIEG NA WIELKĄ SOWĘ

Bieg nagrodzony Złotą Kozicą za najlepszy bieg alpejski w Polsce! Odbywa się zawsze w okolicach długiego weekendu w połowie sierpnia w Ludwikowicach Kł. i Sokolcu. Więcej na biegajwgorachsowich.pl

W 2022 r. dzień przed głównym biegiem odbył się Mini Sowa Polsko-Czeski Bieg dla Dzieci, który uświetnił 30 lat współpracy transgranicznej.

Gmina Miejska Nowa Ruda, Město Broumov oraz Gmina Nowa Ruda podjęły się wspólnej organizacji licznych wydarzeń mających na celu upamiętnienie 30 rocznicy podpisania umowy partnerskiej, pokazanie społeczności lokalnej pozytywnych efektów współpracy transgranicznej oraz wspólnego potencjału obszaru Ziemi Noworudzko-Broumovskiej.

Partnerzy organizują 5 ogólnodostępnych, całodniowych wydarzeń, w różnych terminach, dla wszystkich mieszkańców pogranicza i przedstawicieli samorządów.

6 sierpnia 2022 r. w Ludwikowicach Kł. Gmina Nowa Ruda obchodziła 30 lat współpracy, organizując, wspólnie z Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda, polsko-czeski bieg dla dzieci.

Projekt „30 lat razem" współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżetu państwa w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska-Polska 2014–2020 za pośrednictwem Euroregionu Glacensis.

FESTIVAL PIROHOVE LOVE (ČERVENEC)

Jedná se o jedinou takovou akci v této oblasti. První ročník kulinářského festivalu se konal v září 2018 v Ludwikowicích a okamžitě si získal srdce obyvatel a turistů.

Mezi pirohy připravovanými obyvateli byli například. pirohy s kaší, fazolí, bobem nebo borůvkami. Vždy jsou však nejoblíbenější tradiční pirohy s bramborami a sýrem. Každý může ochutnat i různé druhy koláčů, palačinky s domácími povidly a jiné speciality dostupné ve stáncích. Během kulinářského hodování si můžete vychutnat i vystoupení místních souborů - Spolku venkovských hospodyněk, Senior klubů a různých hudebníků. Hvězdou ročníku 2022 byl Paweł Stasiak, polský zpěvák a lídr kapely Papa Dance.

BĚH NA VRCH WIELKA SOWA

Běh byl oceněn Zlatou kozou za nejlepší alpský běh v Polsku! Koná se vždy kolem prodlouženého víkendu v polovině srpna v Ludwikowicích a Sokolci. Více na biegajwgorachsowich.pl

V roce 2022, den před hlavním během, se uskutečnil polsko-český běh Malá sovička pro děti, který oslavil 30 let přeshraniční spolupráce.

Město Nowa Ruda a Město Broumov se ujali společné organizace četných akcí u příležitosti 30. výročí podepsání partnerské smlouvy, aby ukázaly místní komunitě pozitivní efekty

Dożynki gminne w Bożkowie
Komunální dožínky v Božkově

Śpiewanie pod Orłem, fot. dziennikwalbrzyski.pl
Zpívání pod Orlem

KORONA LUDWIKOWIC RAJD PIESZY

To rodzinny rajd pieszy połączony z poszukiwaniem „skarbów", rozwiązywaniem zagadek i zdobywaniem punktów. Jest dziko, tajemniczo, a na mecie i punktach na trasie czeka poczęstunek. Więcej na fb.com/sowieszczyty

DOŻYNKI GMINNE (SIERPIEŃ)

Największe w roku święto rolników jest ukoronowaniem ich całorocznej pracy. Liczymy na bogactwo naszych gospodarzy, rolników, pszczelarzy, sadowników i wszystkich którzy zechcą zaprezentować swoje półprodukty, produkty, owoce, warzywa, przetwory, miody, kwiaty i wszystko w co ziemia bogata. W 2022 r. gwiazdą wieczoru są występujące z repertuarem w góralskim stylu, Trebunie Tutki.

ŚPIEWANIE POD ORŁEM (WRZESIEŃ)

„Śpiewanie Pod Orłem" to klimatyczna impreza. W magicznych Górach Sowich na zboczu Wielkiej Sowy (1014 m n.p.m) w okolicy schroniska Orzeł zbierają się każdego roku turyści, aby wsłuchać się w kameralny koncert plenerowy. A plener to niezwykły. Na tle zachodzącego za górami słońca, pomiędzy dwiema ścianami z drzew świerkowych, szumiących w rytm muzyki, wokół ogniska gromadzą się trampowie. Wydarzenie już ma silną grupę zagorzałych fanów. Po prostu nie ma takiego drugiego miejsca i takiego drugiego klimatu. Trzeba tam być, żeby poczuć magię. Podczas edycji 2022 występują:

– Piotr Lipka, wszystkim znany jako Leepeck z utworami z albumu „Na mnie już czas", które w poruszający i unikalny sposób opowiadają o ludziach, miłości i przemijaniu. O kondycji człowieka naszych czasów. Mówią też o samym twórcy i jego wrażliwości.

přeshraniční spolupráce a společný potenciál Novorudsko-broumovského regionu.

Partneři pořádají 5 veřejných, celodenních akcí, v různých termínech, pro všechny obyvatele pohraničí a představitele samospráv.

Obec Nowa Ruda oslavila 6. srpna 2022 v Ludwikowicích 30 let spolupráce tím, že spolu s Kulturním centrem obce Nowa Ruda zorganizovala česko-polský běh pro děti.

Projekt „30 let spolu" je spolufinancován z Evropského fondu regionálního rozvoje a státního rozpočtu v rámci Programu Interreg V-A Česká republika-Polsko 2014-2020 prostřednictvím Euroregionu Glacensis.

PĚŠÍ POCHOD KORUNA LUDWIKOWIC

Jedná se o rodinnou procházku kombinovanou s hledáním pokladů, řešením hádanek a bodováním dosažených úkolů. Akce má divoký, tajemný charakter. V cíli a jednotlivých bodech na trase čeká občerstvení. Více na fb.com/sowieszczyty

DOŽINKY (SRPEN)

Svátek zemědělců, největší v roce, je vrcholem jejich celoroční práce. Můžeme se těšit na bohatství našich hostitelů, farmářů, včelařů, ovocnářů a všech, kteří by chtěli prezentovat své polotovary, výrobky, ovoce, zeleninu, zavařeniny, med, květiny a vše, co dala půda. V roce 2022 bude hvězdou večeře skupina Trebunie Tutki s repertoárem v horalském stylu.

ZPÍVÁNÍ POD ORLEM (ZÁŘÍ)

„Zpívání pod orlem" je akce se skvělou atmosférou. Turisté se každoročně sjíždějí v kouzelných Sovích horách na vrcholu Wielka Sowa (1014 m. n. m.) nedaleko horské chaty Orzeł, aby si vyslechli komorní koncert pod širým nebem. A jedná se o opravdu neobvyklý koncert. Kolem ohniště, na pozadí zapadajícího slunce, mezi dvěma stěnami ze smrků, které šumí v rytmu hudby, se shromažďují interprety trampové hudby. Akce

Bieg na Wielką Sowę, fot. mediasport
Utíkej k Velké sově

Musical „Upiór w operze”
Muzikál "Fantom opery"

– Anita Lipnicka, wybitna polska artystka, która od 25 lat nieprzerwanie komponuje oraz występuje na polskiej scenie muzycznej.

FESTIWAL REPORTAŻU (WRZESIEŃ)

Od kilku lat Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda rozważało organizację tego typu wydarzenia. Spotkania oddają hołd genialnemu polskiemu reportażyście Ryszardowi Kapuścińskiemu. Jego postać nie pojawiła się tu bez powodu. Pisarz opublikował w tomie „Busz po polsku” tekst „Partery”, którego akcja rozgrywa się w Woliborzu, na terenie Gminy Nowa Ruda.

W Galerii Ludwikowice będą prowadzone rozmowy i prezentacje, które zostaną podzielone na bloki: dokumentaliści, wokół biografii i autobiografii, tłumacze kultur.

Pierwsza edycja w 2021 r. spotkała się ze wspaniałym odbiorem publiczności, a sami goście, zachwyceni byli wysokim poziomem organizacyjnym.

MUSICAL

Musical w wykonaniu Młodzieżowego Teatru Muzycznego działającego przy Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda w Ludwikowicach

má už nyní silnou skupinu zarytých fanoušků. Stejné druhé místo as takovou atmosférou prostě neexistuje. Musíte být na místě, abyste pocítili kouzlo této akce. Během ročníku 2022 vystoupí:

- Piotr Lipka, všem známý jako Leepeck, s písněmi z alba „For me yet time“, které dojímavým a jedinečným způsobem vyprávějí o lidech, lásce a ztrátě. O stavu naší doby. Písně hovoří hodně i o tvůrci a jeho citlivosti.

- Anita Lipnicka, vynikající polská umělkyně, která již 25 let nepřetržitě tvoří a účinkuje na polské hudební scéně.

FESTIVAL REPORTÁŽÍ (ZÁŘÍ)

O organizaci tohoto typu akce uvažovalo Kulturní centrum obce Nowa Ruda, již několik let. Setkání vzdávají hold skvělému polskému reportérovi Ryszardovi Kapuścińskému. A samozřejmě výběr tohoto autora není náhodný. Spisovatel zveřejnil ve sborníku „Busz po polsku“ text „Partery“, jehož akce se odehrává v obci Woliborz.

V Galerii obce Ludwikowice se budou konat besedy a prezentace, které budou rozděleny do bloků: dokumentaristé, kolem biografie a autobiografie a překladatelé kultur.

První ročník v roce 2021 byl veřejností dobře přijat a samotní hosté byli nadšeni z vysoké organizační úrovně.

MUSICAL

Muzikál v podání Hudebního divadla mladých působícího u Kulturního střediska obce Nowa Ruda v Ludwikowicích je na scéně již několik let. Akce se vyznačuje vysokou úrovní umělecké přípravy.

V roce 2022 to bude barevný „Král Zábavy“ („The Greatest Showman“) vyprávějící příběh amerického umělce – P.T. Barnuma, zakladatela cirkusu se třemi arénami, který ho proslavil. Jedna z edic se konala před palácem v Božkově, když byl inscenován „Fantom opery“.

BĚH NEZÁVISLOSTI

Trasa Běhu nezávislosti vede podél krásných Włodzických vrchů, které se nacházejí těsně

Kłodzkich gości na scenie już od kilku lat. Imprezę wyróżnia wysoki poziom przygotowania artystycznego.

W roku 2022 będzie to barwny „Król Rozrywki” („The Greatest Showman”) opowiadający historię amerykańskiego artysty – P.T. Barnuma, założyciela cyrku z trzema arenami, który przyniósł mu sławę. Jedna z edycji miała miejsce pod Pałacem w Bożkowie, kiedy to wystawiono „Upiora w operze”.

BIEG NIEPODLEGŁOŚCI

Trasa Biegu Niepodległości prowadzi przepięknymi Wzgórzami Włodzickimi, położonymi tuż nad miejscowościami Świerki i Ludwikowice Kłodzkie. Start i meta zlokalizowane zostały na terenie przy świetlicy wiejskiej w Świerkach.

Atrakcją dla biegaczy jest wbiegnięcie na szczyt Włodzickiej Góry (757 m n.p.m.) z wieżą widokową, z której roztaczają się widoki na Góry Kamienne, Wałbrzyskie i Sowie. Tydzień po tym biegu, organizowane są w Górach Sowich Półmaraton Górski Orzeł oraz Gala Ligi Biegów Górskich.

Więcej na biegajwgorachsowich.pl

JARMARK BOŻONARODZENIOWY (GRUDZIEŃ)

Podczas organizowanego Jarmarku Bożonarodzeniowego w Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda panuje prawdziwa magia świąt. Lokalni twórcy prezentują swoje wyroby rękodzielnicze, podziwiamy występy dzieci i młodzieży, ogłaszamy wyniki konkursów. Corocznie pojawiają się również świąteczne smakołyki, słodkie wypieki, drobne upominki, biżuteria, ozdoby świąteczne i wiele, wiele więcej.

GMINNE MIKOŁAJKI (GRUDZIEŃ)

Wydarzenie organizowane jest dla najmłodszych mieszkańców Gminy Nowa Ruda, aby wspólnie świętować ten szczególny dzień w roku, kiedy to z wizytą przychodzi Święty Mikołaj. Nie brakuje tańców, śpiewów, konkurencji ruchowych i słodyczy dla każdego.

nad obcemi Świerki a Ludwikowice Kłodzkie. Start a cíl se nachází vedle společenské místnosti v obci Świerki.

Atrakcí pro běžce je běh na vrchol Włodzicka Góra (757 m. n. m.), kde je vyhlídková věž s výhledy na Kamenné hory, Wałbrzychské vrchy a Sovie hory. Týden po tomto závodě se v Sovích horách pořádá Horský běžecký půlmaraton Orzeł - Liga horského běhu. Více na biegajwgorachsowich.pl

VÁNOČNÍ TRH (PROSINEC)

Kouzlo Vánoc cítit i během Vánočních trhů pořádaných v Kulturním středisku obce Nowa Ruda. Místní umělci prezentují své ruční práce, obdivujeme výkony dětí a mládeže, vyhlašujeme výsledky soutěží. Každoročně nechybí ani vánoční pamlsky, sladké cukroví, drobné dárky, šperky, vánoční ozdoby a mnoho, mnoho jiného.

MIKULÁŠ (PROSINEC)

Akce je organizována pro nejmenší obyvatele obce Nowa Ruda, aby oslavili tento výjimečný den v roce spolu s Mikulášem. Nechybí tance, zpěv, pohybové soutěže a sladkosti pro všechny.

Mikołajki w Nowej Wsi Kłodzkiej
Mikołajki v Nowa Wieś Kłodzka

HISTORIA WSPÓŁPRACY

Wydarzenie było pokłosiem konferencji, która przy udziale 150 przedstawicieli z Polski Czech spotkało się w Nachodzie w maju 1991 r. Już 16 grudnia 1992 r. gmina Nowa Ruda podpisała z miastem Broumov porozumienie partnerskie.

Událost byla výsledkem konference, které se zúčastnilo 150 zástupců z Polska a České republiky a která byla organizována v Náchodě, v květnu 1991. 16. prosince 1992 podepsala obec Nowa Ruda smlouvu o partnerství s městem Broumov.

Projekt „Lubimy się”
Projekt "Máme se rádi"

WSPÓŁPRACA PO OBU STRONACH GRANICY MA WIELOLETNIĄ TRADYCJĘ. POCZĄTKIEM JEJ SFORMALIZOWANIA BYŁO PODPISANIE „POROZUMIENIA O PONADGRANICZNEJ WSPÓŁPRACY WZAJEMNEJ ORAZ O UTWORZENIU PONADGRANICZNEGO ZWIĄZKU MIAST I GMINY CZECHY – POLSKA”.

Miało to miejsce 18 września 1992 r. w Wałbrzychu. Obecni byli wtedy przedstawiciele 21 społeczności lokalnych z ówczesnego województwa wałbrzyskiego i opolskiego oraz północnowschodnich Czech. Wydarzenie było pokłosiem konferencji, która przy udziale 150 przedstawicieli z Polski Czech spotkało się w Nachodzie w maju 1991 r. Już 16 grudnia 1992 r. gmina Nowa Ruda podpisała z miastem Broumov porozumienie partnerskie.

W całej historii współpracy transgranicznej, dla gminy Nowa Ruda najważniejszymi wydarzeniami były:

SPOLUPRÁCE NA OBOU STRANÁCH HRANICE MÁ DLOUHOLETOU TRADICI. ZAČÁTKEM JEJÍ FORMALIZACE BYL PODPIS "DOHODY O PŘESHRANIČNÍ VZÁJEMNÉ SPOLUPRÁCI A O VYTVOŘENÍ PŘESHRANIČNÍHO SVAZU MĚST A OBCÍ ČESKÁ REPUBLIKA – POLSKO".

To se uskutečnilo 18. září 1992 ve Wałbrzychu. V té době byli přítomni zástupci 21 místních komunit z tehdejšího Wałbrzyšského a Opolského vojvodství, jakož i severovýchodních Čech. Událost byla výsledkem konference, které se zúčastnilo 150 zástupců z Polska a České republiky a která byla organizována v Náchodě, v květnu 1991. 16. prosince 1992 podepsala obec Nowa Ruda smlouvu o partnerství s městem Broumov.

V celé historii přeshraniční spolupráce byly pro obec Nowa Ruda nejvýznamnějšími událostmi:

Projekt Cykloregion. Znaki panoramiczne na szlaku
Projekt Cykloregion. Panoramatické značky na stezce

- 16 grudnia 1992 r. – podpisanie porozumienia o współpracy partnerskiej między gminą Nowa Ruda i Broumovem
- 9 lutego 1994 r. – utworzenie Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkiej
- 16 stycznia 1996 r. – zawiązanie przez 7 czeskich burmistrzów Regionalnego Stowarzyszenia ds. Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej
- 5 grudnia 1996 r. – podpisanie Umowy Ramowej między Stowarzyszeniem Gmin Ziemi Kłodzkiej i Regionalnym Stowarzyszeniem ds. Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej o utworzeniu Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis.
- 17 marca 2000 r. – powołanie Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis

Siedziba Euroregionu mieści się w Kłodzku i w Rychnovie nad Kněžnou.

W całej historii współpracy realizowano programy pomocowe Unii Europejskiej:

- PHARE CREDO (1998 r.)
- PHARE CBC 1999–2003, tzw. Fundusz Małych Projektów
- Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Czechy – Polska 2004–2006
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007–2013
- Program Interreg V-A 2014–2020
- Realizowane projekty PIW Interreg IIIA Czechy – Polska 2004–2006
-

REALIZOWANE PROJEKTY PIW INTERREG IIIA CZECHY – POLSKA 2004-2006

Gmina Nowa Ruda organizowała szereg wydarzeń sportowo-kulturalnych. Głównym punktem była organizacja zawodów sportowo-pożarniczych z udziałem drużyn strażackich z Gminy Nowa Ruda i czeskiego Obec Křinice. W ramach projektu zakupiono motopompę, która posłużyła nie tylko do przeprowadzenia jednej

30 lat współpracy – przedstawiciel gminy Nowa Ruda, burmistrz Nowej Rudy Tomasz Kiliński i starosta Broumova Jaroslav Bitnar
30 let spolupráce – zástupce obce Nowa Ruda, starosta města Nowa Ruda Tomasz Kiliński a starostou Broumova Jaroslav Bitnar

- 16.12.1992 – podpis smlouvy o partnerské spolupráci mezi obcí Nowa Ruda a Broumov.
- 9. únor 1994 – založení Sdružení obcí Kladského regionu
- 16.1.1996 – založení Regionálního sdružení pro spolupráci ČR, Moravy a Kladska 7 českými primátory a starosty
- 5.12.1996 – podepsání Rámcové smlouvy mezi Sdružením obcí Kladského kraje a Krajským sdružením pro spolupráci českého, moravského a klad-

Projekt „Lubimy się” – polsko-czeski Dzień Kobiet
Projekt "Máme se rádi" – Polsko-český den žen

z konkurencji, ale – pozostając na wyposażeniu straży – służyła podczas akcji gaśniczych. Poza zawodami rozegrano również mecz piłki nożnej młodzików pomiędzy drużynami z Polski i Czech na boisku w Dzikowcu. Zawodnicy otrzymali gadżety piłkarskie oraz pamiątkowe proporce. Odbyła się także biesiada świętojańska kultywująca tradycje Nocy Świętojańskiej, na której zaprezentowały się panie z kół gospodyń wiejskich. Projekt przewidywał dodatkowo realizację działań promocyjno-informacyjnych.

REALIZOWANE PROJEKTY W RAMACH WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ REPUBLIKA CZESKA-RZECZPOSPOLITA POLSKA 2007–2013

„MULTIMEDIALNA PROMOCJA POGRANICZA”

Gmina Nowa Ruda przygotowała nowy, ciekawy produkt jakim jest elektroniczny album. Celem projektu było przedstawienie ciekawych

ského pohraničí o vytvoření Euroregionu České republiky, Moravy a Kladska – Euroregion Glacensis.
- 17.03.2000 – założení Sdružení polských obcí Euroregionu Glacensis

Sídlo euroregionu se nachází v Kladsku a v Rychnově nad Kněžnou.

Během celé historie spolupráce byly provedeny programy pomoci Evropské unie:
- PHARE CREDO (1998)
- PHARE CBC 1999–2003; Fond malých projektů
- Program Iniciativy Společenství INTERREG IIIA Česká republika – Polsko 2004–2006
- Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2007–2013
- Program Interreg V-A 2014–2020
- Realizované projekty PIW Interreg IIIA Česká republika – Polsko 2004–2006

miejsc z terenu Gminy Nowa Ruda, w postaci porównania starych fotografii i aktualnych zdjęć danego miejsca. Poza możliwością zwiedzania gminy w ten oryginalny sposób, album miał także wbudowany mechanizm lokalizacji danego miejsca na mapie (dane GPS). Dzięki temu rozwiązaniu, potencjalny turysta nie będzie miał problemów ze znalezieniem danego obiektu i odwiedzenia go w rzeczywistości.

„RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ”

W Gminie Nowa Ruda w 2014 r. uruchomiono Punkt Informacji Turystycznej (obecnie budynek Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda w Ludwikowicach Kł.), a także zaprojektowano nową aplikację multimedialną, przeznaczoną dla turystów odwiedzających miasto i gminę Nowa Ruda oraz okolice Broumova.

„TAK JAK PAT I MAT”

Projekt polegał na zacieśnianiu stosunków sąsiedzkich gminy Nowa Ruda, miasta Nowa Ruda i Broumov poprzez wypracowanie wspólnych

Podpisanie umowy o współpracy strażackiej
Podpis smlouvy o hasičské spolupráci

rozwiązań w zakresie wykreowania i prezentacji nowych usług i produktów turystycznych, które połączą oba miasta. W ramach projektu zrealizowano w 2009 r. szereg cyklicznych wydarzeń (koncerty muzyki kameralnej, koncerty muzyki rockowej „Rock Stock”, Międzynarodowy Dzień Dziecka, „Sympozjum przygraniczne”, warsztaty teatralne, „Folklor przy granicy”, konfrontacje taneczne). Zorganizowano również kurs języka czeskiego, konferencję oraz wydano publikacje o charakterze promocyjnym. Zakupiono także sprzęt sceniczny.

WSPÓŁPRACA JEDNOSTEK STRAŻY POŻARNEJ NA CZESKO-POLSKIM POGRANICZU,

modernizacja wyposażenia i wzajemna pomoc w sytuacjach kryzysowych

Partnerzy projektowi: Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Kłodzku, Powiat Kłodzki, Gmina Radków, Gmina Szczytna,

Obec Nowa Ruda pořádala řadu sportovních a kulturních akcí. Hlavním bodem bylo zorganizování sportovních a hasičských soutěží za účasti hasičských družstev obce Nowa Ruda a české obce Křinice. V rámci projektu se zakoupilo motorové čerpadlo, které sloužilo nejen k realizaci jedné ze soutěží, ale zůstalo ve výbavě hasičů – při hasičských zásazích. Na hřišti v obci Dzikowiec se kromě soutěží odehrál i mládežnický fotbalový zápas mezi polským a českým týmem. Hráči obdrželi fotbalové doplňky a pamětní transparenty. Nechyběla ani svatojánská hostina, pěstující tradice svatojánské noci, na které se představily dámy z klubů venkovských hospodyněk. Projekt zajišťoval i realizaci propagačních a informačních aktivit.

PROJEKTY REALIZOVANÉ V RÁMCI PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE ČESKÁ REPUBLIKA-POLSKÁ REPUBLIKA 2007–2013

Projekt „Lubimy się” – warsztaty kulinarne
Projekt "Máme se rádi" – kulinářské dílny

Gmina Polanica Zdrój, Gmina Kłodzko, Gmina Nowa Ruda

Celem projektu było podniesienie bezpieczeństwa oraz efektywności wzajemnej współpracy jednostek straży pożarnej na obszarze polsko-czeskiego pogranicza. W ramach projektu zakupiono nowe pojazdy i sprzęt strażacki.

Dzięki współdziałaniu partnerów w ramach projektu zostaną nawiązane nowe kontakty i nastąpi pogłębienie istniejącej współpracy pomiędzy jednostkami straży pożarnej po obu stronach granicy.

„GÓRY NAS DZIELĄ – KULTURA NAS ŁĄCZY”

W latach 2009–2010 w Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda w Ludwikowicach Kł. realizowano projekt z czeską gminą Jindřichov.

"MULTIMEDIÁLNÍ PROPAGACE POHRANIČÍ"

Obec Nowa Ruda připravila nový zajímavý produkt – elektronické album. Cílem projektu bylo prezentovat zajímavá místa v obci Nowa Ruda porovnáním starých fotografií a aktuálních fotografií daného místa. Album mělo kromě možnosti originální návštěvy obce i zabudovaný mechanismus lokalizace daného místa na mapě (údaje GPS). Díky tomuto řešení nebude mít případný turista problém najít objekt a reálně jej navštívit.

"SPOLU DOKÁŽEME VÍC"

V roce 2014 byl spuštěn turistický informační bod v obci Nowa Ruda (v současnosti budova Kulturního centra obce Nowa Ruda v Ludwikowicích) a byla navržena nová multimediální

Rezultatem wspólnych działań był koncert młodzieży polskiej i czeskiej, a także wystawa prac wykonanych przez dzieci, biorących udział w zorganizowanych wcześniej warsztatach (ceramiczno-plastycznych i muzycznych). Współpracę bibliotekarzy polskich i czeskich podsumowywała wystawa „Pasje twórcze bibliotekarzy noworudzkich”. Odbył się także polsko-czeski dzień sportu z meczem piłki nożnej i tenisa stołowego, zawody latawcowe dla dzieci i modeli samochodowych RC oraz konkurencje zręcznościowe.

REALIZOWANE PROJEKTY INTERREG V-A REPUBLIKA CZESKA – POLSKA 2014–2020

PIĘKNO KARKONOSZY I GÓR SOWICH

Otwarcie wystawy pn. „Piękno Karkonoszy i Gór Sowich” miało miejsce w Galerii Ludwikowice w 2019 roku. Obecni na wernisażu goście z Polski i Czech mogli obejrzeć nie tylko piękne fotografie, ale także posłuchać ciekawych prelekcji w wykonaniu Zbigniewa Babiaka i Jana Brzezińskiego oraz obejrzeć film prezentujący piękno Gór Sowich i Karkonoszy w czterech porach roku.

Również w 2019 r. nastąpiło otwarcie wystawy w Galerii Celnice zlokalizowanej w czeskiej Małej Upie z udziałem 13 osobowej delegacji z Polski.

„CZESKO-POLSKI SZLAK GRZBIETOWY – CZĘŚĆ WSCHODNIA”

Głównym celem tego wielkiego projektu była budowa lub odbudowa 10 wież widokowych i stworzenie nowego transgranicznego produktu turystycznego – trasy łączącej punkty widokowe. Dodatkowo, poza działaniami marketingowo-promocyjnymi, oznakowano szlak grzbietowy.

aplikace pro turisty navštěvující obec Nowa Ruda a okolí Broumova.

"JAKO PAT A MAT"

Projekt spočíval v upevnění sousedských vztahů obce Nowa Ruda a Broumova vypracováním společných řešení pro vznik a prezentaci nových služeb a produktů cestovního ruchu, které obě města spojí. V rámci projektu se v roce 2009 zorganizovalo množství cyklických akcí (koncerty komorní hudby, koncerty rockové hudby „Rock Stock“, Mezinárodní den dětí, „Hraniční sympozium“, divadelní workshopy, „Folklór u hranic“, taneční soutěže). Byl zorganizován i kurz českého jazyka, konference a propagační publikace. Zakoupeno bylo i jevištní vybavení.

SPOLUPRÁCE HASIČSKÝCH JEDNOTEK NA ČESKO-POLSKÉM POHRANIČÍ,

modernizace techniky a vzájemná pomoc v krizových situacích

Partneři projektu: Okresní velitelství státní hasičské služby v Kladsku, okres Kladsko, obec Radków, obec Szczytna, obec Polanica Zdrój, obec Kłodzko, obec Nowa Ruda.

Cílem projektu bylo zvýšení bezpečnosti a efektivnosti vzájemné spolupráce hasičských sborů v česko-polském pohraničí. V rámci projektu byla zakoupena nová vozidla a hasičská technika.

Díky spolupráci partnerů v rámci projektu došlo k navázání nových kontaktů a prohloubení dosavadní spolupráce mezi hasičskými sbory na obou stranách hranice.

"HORY NÁS ROZDĚLUJÍ – KULTURA NÁS SPOJUJE"

V letech 2009–2010 byl realizován projekt s českou obcí Jindřichov v Kulturním centru obce Nowa Ruda v Ludwikowicích. Výsledkem společných aktivit byl koncert polské a české mládeže, jakož i výstava prací dětí, které se účastnili na dříve organizovaných workshopech (keramických, výtvarných a hudebních). Spolupráci českých a polských knihovníků shrnula výstava „Tvůrčí vášně knihovníků Nowej Rudy“. Ne-

W ramach projektu powstała nowa infrastruktura w miejscach widokowych:

- Wielkia Desztna – Deštné v Orlických horách,
- Feistův kopec – Olešnice v Orlických horách,
- Šibeník – Nový Hrádek,
- Vysoká Srbská,
- Kłodzka Góra – Powiat Kłodzki,
- Czerniec – Gmina Międzylesie,
- Jagodna – Gmina Bystrzyca Kłodzka,
- Orlica – Gmina Duszniki Zdrój,
- Guzowata – Gmina Radków,
- Włodzickia Góra – Gmina Nowa Ruda,
- a także Punkty Informacji Turystycznej w Novym Hrádku na wzniesieniu Šibeník oraz w Neratovie, parking w Novym Hrádku i Nowej Rudzie, odbudowa mostu w Neratovie, odnowienie szlaku na Górę Świętej Anny w Nowej Rudzie.

Kampania marketingowa obejmowała stworzenie wspólnego logo Szlaku Grzbietowego, rozbudowę portalu internetowego www.hrebenovka.cz przy wykorzystaniu panoramicznych widoków, prezentację na portalach społecznościowych, wydanie materiałów drukowanych, mapy w bloczkach, prezentację produktu w formie kalendarza, opracowanie spotów wideo, ogłoszenia w regionalnym i ogólnokrajowym radiu i prasie, press trip, organizację konferencji.

Wartość projektu wyniosła 3,5 mln euro.

Gmina Nowa Ruda jako pierwsza z partnerów ukończyła inwestycję. Uroczyste otwarcie wieży na Włodzickiej Górze (757 m n.p.m.) nastąpiło 19 października 2018 r. Na wydarzenie przybyli mieszkańcy, młodzież szkolna, przedstawiciele Euroregionu Glacensis oraz wszyscy partnerzy tzw. „Grzbietówki".

WIEŻA WIDOKOWA NA WŁODZICKIEJ GÓRZE

Wieża widokowa stoi na najwyższym wzniesieniu Wzgórz Włodzickich, na wysokości 757 m n.p.m. Wejście na taras widokowy jest bezpłatne i dostępne cały rok. Z tarasu rozciąga się widok na Góry Sowie, Góry Wałbrzyskie i Góry Kamienne. Do wieży można dojść szlakami turystycznymi:

- czerwonym od wsi Świerki (jest to najlepsza trasa. Samochód można zostawić na nowym parkingu przy kościele/świetlicy w Świerkach. W okolicy znajdują się sklepy spożywcze),
- czerwonym od wsi Ludwikowice Kł. (trasa dłuższa, ale bardzo malownicza),
- zielonym od miasta Nowa Ruda (trasa najdłuższa, malownicza. Możemy natknąć się na zamknięte pastwiska),
- zielonym od wsi Sokolec lub stacji kolejowej Świerki Dolne (trasa bardzo stroma. Po drodze mijamy ruiny dawnego kamieniołomu).

Ze stacji Świerki Dolne koleją dojedziemy do Kłodzka lub Wałbrzycha. Rozkład jazdy dostępny jest na stronie kolejedolnoslaskie.pl.

chyběl ani česko-polský sportovní den s fotbalovým a stolnotenisovým zápasem, soutěžemi draků pro děti a RC modely aut a soutěžemi obratnosti.

REALIZOVANÉ PROJEKTY INTERREG V-A ČESKÁ REPUBLIKA - POLSKO 2014–2020

KRÁSA KRKONOŠ A SOVÍCH HOR

Vernisáž výstavy s názvem „Krása Krkonoš a Sovích vrchů" se konala v galerii v obci Ludwikowice v roce 2019. Hosté z České republiky a Polska, kteří byli přítomni na vernisáži si mohli prohlédnout nejen krásné fotografie, ale také poslechnout si zajímavé přednášky Zbigniewa Babia Jana Brzezińského a prohlédnout si film představující krásu Sovích hor a Krkonoš během čtyř ročních období.

V roce 2019 byla otevřena výstava v Galerii Celnice, která se nachází v české Malé Úpě, za účasti delegace 13 lidí z Polska.

"ČESKO-POLSKÁ HŘEBENOVÁ STEZKA – VÝCHODNÍ ČÁST"

Hlavním cílem tohoto velkolepého projektu bylo postavit nebo přebudovat 10 rozhleden a vytvořit nový produkt přeshraničního cestovního ruchu – trasu spojující vyhlídková místa. Kromě marketingových a propagačních aktivit byla vyznačena i hřebenová stezka.

V rámci projektu byla vytvořena nová infrastruktura na místech s výhledy:

- Wielkia Desztna – Deštné v Orlických horách,
- Feistův kopec – Olešnice v Orlických horách,
- Šibeník – Nový Hrádek,
- Vysoká Srbská,
- Kłodzka Góra – Kladská oblast,
- Czernec – obec Międzylesie,
- Jagodna – obec Bystrzyce Kłodzka,
- Orlice – obec Duszniki Zdrój,
- Guzowata – obec Radków,
- Włodzickia Góra – obec Nowa Ruda,

Byly vytvořeny i Turistické informační body v Novém Hrádku na vrchu Šibeník a v Neratově, parkování v Novém Hrádku a Nowej Rudě, rekonstrukce mostu v Neratově, obnova chodníku na Horu sv. Anny v Nowej Rudě.

Marketingová kampaň zahrnovala vytvoření společného loga pro Hřebenovou trasu, rozšíření webu www.hrebenovka.cz pomocí panoramatických pohledů, prezentaci na sociálních sítích, publikování tištěných materiálů, map v blocích, prezentaci produktu formou kalendáře, tvorby video spotů, regionální a celostátní reklamy v rádiu a tisku, press trip, organizaci konferencí.

Hodnota projektu byla 3,5 milionu eur.

Obec Nowa Ruda byla prvním ze společníků, kteří dokončili investici. Slavnostní otevření věže na Włodzické hore (757 m. n. m.) se uskutečnilo 19. října 2018. Akce se zúčastnili obyvatelé, žáci školy, zástupci Euroregionu Glacensis a všichni partneři tzv. "Hřebenovky".

Projekt „Seniorzy z pogranicza" – warsztaty lawendowe

"Hraniční senioři" – levandulové dílny

W okolicy stacji, od czerwca 2021 roku, działa prywatne Muzeum Przy Tunelu.

Inicjatorem budowy wieży, na początku XX wieku, był aptekarz ze Świerków, miłośnik turystyki. Uroczystość otwarcia wieży, którą sfinansowano ze środków ówczesnego powiatu noworudzkiego, odbyła się 16 października 1927 roku. Z powodu złej pogody odwołano pokaz sztucznych ogni. Wystąpił za to chór męski z Ludwikowic Kł.

Wieża, nie remontowana przez wiele lat, w 2018 roku została odbudowana na wzór oryginalnej konstrukcji, przy użyciu podobnych materiałów. Budowla ma obecnie 15 m wysokości, a na jej taras widokowy prowadzi 50 schodów.

Ponowne otwarcie wieży, po odbudowie, odbyło się 19 października 2018 roku. W tym dniu Włodzicką Górę spowiła gęsta mgła, która uniemożliwiła podziwianie szerokiej panoramy. Wieżę poświęci ksiądz proboszcz parafii w Świerkach. Oficjalnego otwarcia dokonała Wójt Gminy Nowa Ruda Adrianna Mierzejewska.

Gmina Nowa Ruda przeznaczyła na tę inwestycję pół miliona złotych. Odbudowa współfinansowana została ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu Interreg V-A Republika Czeska-Polska.

Pamiętaj, aby zostawić to miejsce w takim stanie, w jakim sam chciałbyś je zastać. Przyniosłeś pełne butelki? Zabierz puste! Nie zostawiaj śmieci w lesie.

„ROWEROWY REGION – ZIEMIA NOWORUDZKO-RADKOWSKO-BROUMOVSKA”

Projekt Gminy Nowa Ruda, Gminy Miejskiej Nowa Ruda, Gminy Radków oraz Miasta Broumov, miał na celu połączenie kluczowej infrastruktury turystycznej w czesko-polskim regionie pogranicza i spięcie jej w jedną spójną sieć tras rowerowych. W ten sposób podniesiona została atrakcyjności regionu dla turystów.

W ramach swojej części projektu Gmina Nowa Ruda:

- wybudowała ścieżkę we Włodowicach na odcinku 3 km, włącznie z przebudową mostu, montażem oznakowania, barier ochronnych. Zostały także wykonane miejsca odpoczynku dla rowerzystów (stół, ławki, stojaki na rowery, kosze na śmieci, wiata drewniana),
- wykonano i zamontowano tablicę turystyczną i licznik. W ramach projektu wykonano także mapy rowerowe i aktualizację aplikacji mobilnej.

Oficjalnego otwarcia ścieżki rowerowej dokonała wójt Adrianna Mierzejewska w piątek, 15 czerwca 2018 r. Po raz pierwszy rowerzyści przejechali trasą, a na jej końcu zorganizowano atrakcje. Każdy uczestnik rajdu otrzymał gadżety, jedzenie i napoje. Dodatkową atrakcją było malowanie twarzy i konkursy sprawnościowe dla najmłodszych z nagrodami, które przeprowadziło Centrum Kultury Gminy Nowa Ruda.

W ramach projektu powstało także 5 wideospotów promujących najciekawsze zakątki gmin po obu stronach granicy.

Wartość zadania: 289 tys. euro.

„RAZEM BEZPIECZNIEJ”

Celem projektu, realizowanego w 2021 r. było powstanie lokalnego systemu współpracy jednostek zarządzania kryzysowego po stronie polskiej i czeskiej w regionie noworudzkim i broumovskim. W wyniku realizacji projektu powstał system, w ramach którego współpracujące podmioty:

- przekazują informacje o posiadanych zasobach technicznych oraz ludzkich,
- zapewniają wykorzystanie posiadanych zasobów w przypadku wystąpienia zagrożeń o charakterze transgranicznym,
- zwiększają komunikację na poziomie lokalnym w zakresie współpracy w obszarze bezpieczeństwa,
- podnoszą swoje kompetencje poprzez przeprowadzanie wspólnych szkoleń, ćwiczeń i spotkań o charakterze integracyjnym, również w okresie trwałości,
- wyznaczają osobę odpowiedzialną u każdego partnera za koordynację wspólnych interwencji i szkoleń.

ROZHLEDNA NA WŁODZICKÉ HOŘE

Vyhlídková věž stojí na nejvyšší úrovni Włodzických vrchů v nadmořské výšce 757 m.n.m. Vstup na vyhlídkovou plošinu je bezplatný a je k dispozici po celý rok. Z terasy se nachází výhled na Sovie hory, Wałbrzyskie hory a Kamenné hory. K věži se dostanete po těchto turistických trasách:

- červené z obce Świerki (Toto je nejlepší trasa. Své auto můžete nechat na novém parkovišti u kostela / společenské místnosti v obci Świerki. V okolí jsou obchody s potravinami),
- červené z obce Ludwikowice (Trasa je delší, ale velmi malebná),
- zelené z města Nowa Ruda (Nejdelší, malebná trasa. Můžeme narazit na uzavřené pastviny),
- zelené z obce Sokolec nebo železniční stanice v obci Świerki Dolne (Trasa je velmi strmá. Cestou míjíme ruiny starého kamenolomu).

Ze stanice Świerki Dolne se vlakem dostanete do Kladska nebo Wałbrzychu. Jízdní řád je dostupný na webové stránce kolejedolnoslaskie.pl.

V blízkosti nádraží od června 2021 funguje soukromé muzeum U tunelu.

Iniciátorem výstavby věže byl začátkem 20. století lékárník ze Świerkowa, milovník turistiky. Slavnostní otevření věže, financované tehdejší župou Nowa Ruda, se konalo 16. října 1927. Pro nepříznivé počasí byl ohňostroj, který byl naplánován zrušen. Místo toho vystoupil mužský pěvecký sbor z Ludwikowiec.

Dlouhá léta nerenovovaná věž byla v roce 2018 přestavěna podle původní konstrukce s použitím podobných materiálů. Budova je v současnosti vysoká 15 m a na její vyhlídkovou terasu vede 50 schodů.

Opětovné otevření věže po její rekonstrukci se uskutečnilo 19.10.2018. V ten den byla Włodzická Hora pokryta hustou mlhou, která znemožňovala obdivovat široké panorama. Věž posvětil farář z obce Świerki. Oficiální otevření uskutečnila starostka Nowej Rudy Adrianna Mierzejewska.

Obec Nowa Ruda vyčlenila na tuto investici půl milionu zlotých. Rekonstrukce byla spolufinancována z Evropského fondu regionálního rozvoje v rámci programu Interreg V-A Česká republika-Polsko.

Nezapomeňte opustit toto místo tak, jak byste chtěli, aby vypadalo při Vašem návratu. Přinesli jste plné láhve? Vezměte si prázdné s sebou! Nenechávejte odpadky v lese.

"CYKLOREGION – NOVORUDSKO-RADKOVSKO-BROUMOVSKO "

Projekt obce Nowa Ruda, obce Radków a města Broumov, byl zaměřen na propojení klíčové turistické infrastruktury v česko-polském příhraničním regionu a její propojení do jedné souvislé sítě cyklostezek. Tímto způsobem se zvýšila atraktivita regionu pro turisty.

V rámci projektu obec Nowa Ruda:

- vybudovala 3 km stezka v obci Włodowyce včetně rekonstrukce mostu, instalace značení a ochranných bariér. Vybudovaná zůstala i odpočívadla pro cyklisty (stůl, lavičky, stojany na kola, odpadkové koše, dřevěný přístřešek),
- byla vyrobena a instalována turistická tabule. V rámci projektu byly vyrobeny také cyklomapy a aktualizovaná mobilní aplikace.

Cyklotrasu oficiálně otevřela starostka Adrianna Mierzejewska v pátek 15. června 2018. V tento den si poprvé trasu projeli i cyklisté, na konci trasy byly organizovány atrakce. Každý účastník setkání dostal pomůcky, jídlo a pití. Doplňkovým lákadlem bylo malování na obličej a soutěže pro nejmenší o ceny, které připravilo Komunitní kulturní centrum Nowa Ruda.

V rámci projektu vzniklo také 5 videospotů propagujících nejzajímavější zákoutí obcí na obou stranách hranice.

Hodnota úkolu: 289 000 EUR.

"SPOLU BEZPEČNĚJŠÍ"

Cílem projektu, realizovaného v roce 2021, bylo vytvoření lokálního systému spolupráce mezi jednotkami krizového managementu na české a polské straně v Novorudském a Broumovském

Partnerzy, w ramach projektu doposażyli jednostki OSP w specjalistyczny sprzęt w celu skutecznego przeprowadzenia interwencji i usuwania skutków zdarzeń po obu stronach granicy. Gmina Nowa Ruda zakupiła dla OSP Jugów pojazd ratowniczo-gaśniczy z układem napędowym 4x4 (samochód specjalistyczny do reagowania i usuwania katastrof chemicznych). Jednostka OSP została doposażona m.in. w pompy szlamowe, wały przewciwpowodziowe, czujniki bezruchu, detektory napięcia, radiotelefony, aparaty powietrzne z sygnalizatorem bezruchu, kurtyny wodne, monitory skażeń. Ponadto, zrealizowany został cykl szkoleń dla strażaków ochotników. Zwieńczeniem projektu była wspólna konferencja zorganizowana przez Gminę Nowa Ruda, w trakcie które jednostki partnerskie podpisały porozumienie o współpracy.

Całkowita wartość projektu to 592 tys. euro.

„PALIMY SIĘ DO WSPÓŁPRACY"

Celem projektu, realizowanego w 2017 r., było stworzenie stałych regionalnych kontaktów pomiędzy jednostkami ochotniczej straży pożarnej z ziem Broumowskich i Noworudzkich. W jego ramach zaplanowano organizację wspólnych ćwiczeń, warsztatów i spotkań, a także zakup drobnego wyposażenia, które będzie służyło jako zaplecze podczas przyszłych wspólnych wydarzeń jednostek partnerskich. W ramach działań kluczowych OSP Nowa Wieś Kł. zaplanowała:

- organizację warsztatów strażackich dla młodzieżowej OSP wraz ze szkoleniem z pierwszej pomocy przedmedycznej,
- organizację zawodów strażackich dla ok. 200 strażaków z 22 drużyn,
- organizację spotkania podsumowującego projekt,
- zakup wyposażenia osobistego oraz drobnego sprzętu gaśniczo – ratowniczego,
- zakup mebli niezbędnych do realizacji spotkań stacjonarnych,
- promocję projektu (w tym wydanie kalendarza strażackiego na 2018 r.).

Wartość projektu wyniosła 12 tys. euro.

regionu. Výsledkem projektu byl vytvořen systém, v jehož rámci si spolupracující subjekty:

- budou poskytovat informace o svých technických a lidských zdrojích,
- zajistí využití dostupných zdrojů v případě přeshraničních hrozeb,
- zvýší komunikaci na místní úrovni v oblasti spolupráce v oblasti bezpečnosti,
- zlepší své kompetence organizováním společných školení, cvičení a integračních setkání, a to i během období beze změn situace,
- určí osobu odpovědnou u každého partnera za koordinaci společných zásahů a školení.

V rámci projektu partneři vybavili jednotky Dobrovolného hasičského sboru specializovaným vybavením s cílem efektivně zasahovat a odstraňovat následky událostí na obou stranách hranice. Obec Nowa Ruda zakoupila pro Sbor dobrovolných hasičů Jugów záchranný a hasičský vůz s pohonem 4x4 (specializovaný vůz na zásahy a odstraňování chemických katastrof). Jednotka Sboru dobrovolných hasičů byla vybavena např. kalovými čerpadly, protipovodňovými pákami, snímači nehybnosti, detektory napětí, radiotelefony, dýchacími přístroji s indikátorem zastavení dýchání, vodními clonami, monitory znečištění. Kromě toho se uskutečnila série školení pro dobrovolné hasiče. Vyvrcholením projektu byla společná konference pořádaná obcí Nowa Ruda, během níž partnerské jednotky podepsaly smlouvu o spolupráci.

Celková hodnota projektu je 592 000 EUR.

"ZAPÁLENÍ PRO SPOLUPRÁCI"

Cílem projektu realizovaného v roce 2017 bylo vytvoření trvalých regionálních kontaktů mezi dobrovolnými hasičskými sbory z oblasti Broumova a Nowej Rudy. V rámci projektu byla naplánována organizace společných cvičení, workshopů a setkání, ale také nákup drobné techniky, která bude sloužit jako záloha při budoucích společných akcích partnerských jednotek. V rámci klíčových aktivit Dobrovolný hasičský sbor Nowa Wieś zaplánoval:

„WSPÓLNIE DLA KULTURY"

W ramach projektu, instytucje kultury oraz lokalne stowarzyszenia czterech partnerów, w tym Gminy Nowa Ruda, rozwijały współpracę przy organizacji wspólnych wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców regionu. Przez 3 lata (2017–2020) odbywały się liczne warsztaty, festiwale, wydarzenia muzyczne, filmowe, artystyczne dedykowane różnym grupom odbiorców. W ramach swojej części projektu, Gmina Nowa Ruda zorganizowała wydarzenia pn. „Literatura na ganku" i „Dzień czeski", wydrukowała kalendarz wydarzeń oraz przeprowadziła konkurs fotograficzny.

Wartość zadania wyniosła 58 tys. euro.

„POZNAJMY SIĘ LEPIEJ"

W ramach projektu, w 2017 r. odbyły się polsko-czeskie spotkania wychowawców oraz dzieci z przedszkoli z Bożkowa i Hronova.

Przeprowadzono cykl stacjonarnych i wyjazdowych spotkań dzieci oraz organizację warsztatów dla nauczycieli, łącznie – 18 wydarzeń. Spotkania zostały poprzedzone działaniami inwestycyjnymi na rzecz uzupełnienia infrastruktury przedszkolnej (remont 2 sal zabawowych oraz zakup mebli i wyposażenia).

Nauczyciele uczestniczyli m.in. w warsztatach pn. „Błędy wychowawcze i ich konsekwencje", „Kreatywny nauczyciel", a dzieci z Bożkowa i Hronova brały udział w:

- wycieczce do Muzeum Merkury i Muzeum Papierowych Modeli w Policach nad Metuji,
- spotkaniu „Tradycje Wielkanocne" w przedszkolu w Bożkowie (poznawanie polskich tradycji wielkanocnych),
- zwiedzaniu Minieurolandu,
- przedstawieniu teatralnym w Hronovie oraz obchodach Dnia Dziecka w Bożkowie.

Wartość projektu: 20 tys. euro

„ZATRZYMAJMY SIĘ WSPÓLNIE"

Projekt rozwiązuje problem niszczejących obiektów sakralnych na czesko-polskim po-

Projekt „Seniorzy z pogranicza" – Muzeum Przy Tunelu
"Senioři z pohraničí" – Muzeum u tunelu

- organizování hasičských workshopů pro mládežnický dobrovolný hasičský sbor spolu s výcvikem první pomoci,
- pořádání hasičských soutěží pro cca 200 hasičů z 22 družstev,
- uspořádání setkání ke shrnutí projektu,
- nákup osobního vybavení a malé hasičské a záchranářské techniky,
- nákup nábytku potřebného k realizaci stacionárních setkání,
- propagaci projektu (včetně vydání hasičského kalendáře na rok 2018)

Hodnota projektu byla 12 000 PLN EUR

"SPOLEČNĚ ZA KULTURU"

V rámci projektu kulturní instituce a místní sdružení čtyř partnerů včetně obce Nowa Ruda rozvinuly spolupráci při pořádání společných kulturních akcí pro obyvatele regionu. Během 3 let (2017–2020) se konaly četné workshopy, festivaly, hudební, filmové a umělecké akce určené pro různé publikum. Obec Nowa Ruda v rámci své části projektu organizovala akce pod názvem \"Literatura na gánku\" a \"Český

graniczu. Celem projektu było odnowienie w 2018 r. obiektów sakralnych – sześciu krzyży i kaplic w Gminie Nowa Ruda oraz obiektu starego cmentarza wokół Kościoła Wszystkich Świętych w Hronovie.

Wartością dodaną wykorzystania potencjału tych dóbr kulturowych było zwiększenie ruchu turystycznego regionu pogranicza. Przy wszystkich odnowionych obiektach zamieszczono skrytki, które przyciągają w nasze rejony entuzjastów geocachingu. Wydano także album promujący zabytki sakralne po obu stronach granicy.

Wartość projektu wyniosła 29 tys. euro.

„AKTYWNY SENIOR”

Głównym celem projektu, realizowanego głównie w 2000 r., było stworzenie trwałych więzi przyjaźni pomiędzy stowarzyszeniami seniorów z Broumova i Gminy Nowa Ruda.

Program projektu objął trzy wycieczki dla seniorów z Broumova i Gminy Nowa Ruda: do Jańskich Łaźni, do Muzeum Górnictwa w Nowej Rudzie oraz Kopalni Złota w Złotym Stoku. W Gminie Nowa Ruda odbyły się spotkania przy okazji Dożynek, Spotkanie Noworoczne oraz Tradycje Wielkanocne (w formie nagranego filmu). Miasto Broumov przygotowało Igrzyska Olimpijskie i Dni Sportu, Wystawę Bożonarodzeniową w Muzeum w Broumovie oraz Koncert Promenady Majowej. Ponadto, dzięki dofinansowaniu, wyposażono Salę Myśliwską w Woliborzu w sprzęt kuchenny i nagłośnieniowy, niezbędny do realizacji projektu.

Całkowita wartość projektu wyniosła 33 tys. euro.

„LUBIMY SIĘ”

Głównym celem, realizowanego w 2022 r., projektu było stworzenie trwałych więzi przyjaźni pomiędzy stowarzyszeniami seniorów z Broumova i Gminy Nowa Ruda. W ramach projektu odbyły się spotkania, imprezy kulturalne, towarzyskie i sportowe. Dzięki tym wydarzeniom, seniorzy mogą poznać dorobek kulturowy partnera, nauczyć się rozumieć jego język, odwiedzić ciekawe miejsca i lepiej poznać się nawzajem.

den\", vytiskli kalendář akcí a uspořádali fotografickou soutěž.

Hodnota úkolu byla 58 000 EUR

"POJĎME SE LÉPE POZNAT"

V rámci projektu se v roce 2017 uskutečnila polsko-česká setkání pedagogů a dětí z mateřských škol v Božkově a Hronově.

Uskutečnila se série stacionárních a výjezdových setkání pro děti a zorganizovaly se workshopy pro učitele, celkem 18 akcí. Setkáním předcházely investiční aktivity zaměřené na doplnění infrastruktury MŠ (obnovení 2 heren a nákup nábytku a vybavení).

Učitelé se zúčastnili například. na workshopu s názvem „Výchovné chyby a jejich konsekvence“, „Kreativní učitel“.

Děti z Božkowa a Hronova se zúčastnily akcí:

- výlet do Muzea Merkury a Muzea papírových modelů v Polici nad Metují,
- Setkání "Velikonoční tradice" v mateřské škole v Božkově (učení se o polských velikonočních tradicích),
- návštěva Minieurolandu,
- divadelní představení v Hronově a oslava Dne dětí v Božkově.

Hodnota projektu: 20 000 EUR

"ZASTAVME SE SPOLU"

Projekt řeší problém chátrajících církevních staveb na česko-polském pohraničí. Cílem projektu byla v roce 2018 obnova sakrálních staveb – šesti křížů a kaplí v obci Nowa Ruda a starého hřbitova vedle kostela Všech svatých v Hronově.

Přidanou hodnotou využití potenciálu těchto kulturních statků bylo zvýšení turistického ruchu v příhraničním regionu. Ke všem zrekonstruovaným zařízením jsou umístěny skříňky, které lákají nadšence geocachingu do našich končin. Vyšlo také album propagující náboženské památky na obou stranách hranice.

Hodnota projektu byla 29 000 EUR.

"AKTIVNÍ SENIOR"

Hlavním cílem projektu, realizovaného zejména v roce 2000, bylo vytvoření trvalých družebních svazků mezi sdruženími seniorů z Broumova a Nowej Rudy.

W Gminie Nowa Ruda przeprowadzono warsztaty kulinarne dla seniorów, podczas których przygotowane zostały zestawy zdrowych dań z lokalnych składników. Po odbyciu warsztatów powstanie w najbliższych miesiącach książka kucharska.

Seniorzy pojechali na wycieczkę do Muzeum Kultury Ludowej Pogórza Sudeckiego w Pstrążnej, do Gospodarstwa Ekologicznego Wenet, obchodzili wspólnie Dzień Kobiet i odwiedzili Wystawę Wielkanocną w Broumovie.

Ponadto, dzięki dofinansowaniu wyposażono salę wiejską w Bożkowie w sprzęt kuchenny, niezbędny do realizacji projektu.

Miasto Broumov natomiast przygotowuje w tym roku dla seniorów Igrzyska Olimpijskie, warsztaty sportowe i warsztaty rękodzielnicze.

Całkowita wartość projektu: 36 tys. euro

„30 LAT WSPÓŁPRACY POLSKO-CZESKIEJ”

Głównym celem projektu jest budowanie poczucia przynależności mieszkańców Gminy Nowa Ruda oraz Miasta Broumov do pogranicza, Ziemi Noworudzko-Broumovskiej. W ramach projektu opracowana została niniejsza publikacja, prezentująca walory krajobrazowe oraz atrakcje kulturowe i historyczne naszej wspólnej krainy. Zachęcimy naszych mieszkańców do poznania miejsca, które zamieszkują, a tym samym wpłyniemy na ich poczucie przynależności do naszej części pogranicza. Polsko-czeska publikacja będzie miała charakter integracyjny oraz edukacyjny. Egzemplarze trafią do bibliotek na pograniczu, aby każdy chętny mógł zapoznać się z atrakcjami i pięknem naszego pogranicza. Celem projektu jest również pogłębienie współpracy instytucji oraz pracowników partnerów. Wspólne opracowanie publikacji polsko-czeskiej oraz spotkania integracyjnego z udziałem partnerów przyczyni się do integracji i wzmocnienia relacji dobrosąsiedzkich.

Całkowita wartość projektu wynosi 22 tys. euro.

Na programu projektu byly tři zájezdy pro seniory z Broumova a obce Nowa Ruda: do Jánských Lázní, do Hornického muzea v Nowej Rudě a do dolu zlata ve Zlotém Stoku. V obci Nowa Ruda se konaly setkání u příležitosti dožinek, novoroční setkání a setkání s tématikou velikonočních tradic (ve formě natočeného filmu). Město Broumov připravilo Olympijské hry a Sportovní dny, Vánoční výstavu v Muzeu Broumov a Májový promenádní koncert. Navíc díky financování byla Myslivecká místnost v obci Wolibórz vybavena kuchyní a zvukovou technikou potřebnou k realizaci projektu.

Celková hodnota projektu byla 33 000 EUR.

"MÁME SE RÁDI"

Hlavním cílem projektu realizovaného v roce 2022 bylo vytvoření trvalých družebních svazků mezi sdruženími seniorů z Broumova a Obcí Nowa Ruda. Součástí projektu byly setkání, kulturní, společenské a sportovní akce. Díky těmto akcím mohou senioři poznat kulturní úspěchy svého partnera, naučit se rozumět jejich jazyku, navštívit zajímavá místa a lépe se poznat.

V Gmine Nowa Ruda se uskutečnily kulinářské workshopy pro seniory, během kterých se připravovaly sady zdravých jídel z lokálních surovin. Po workshopech bude v nejbližších měsících připravena kuchařská kniha.

Senioři se vydali na výlet do Muzea lidové kultury Sudetského podhůří v obci Pstrążne, na ekologickou farmu Wenet, společně oslavili Den žen a navštívili Velikonoční výstavu v Broumově.

Navíc díky spolufinancování byla obecní síň v Božkově vybavena kuchyňským vybavením potřebným k realizaci projektu.

Město Broumov letos připravuje olympijské hry, sportovní dílny a ruční dílny pro seniory.

Celková hodnota projektu: 36 000 EUR.

"30 LET POLSKO-ČESKÉ SPOLUPRÁCE"

Hlavním cílem projektu je budování pocitu sounáležitosti obyvatel obce Nowa Ruda a města Broumov k pohraničnímu regionu Novorudsko – Broumovsko. V rámci projektu

„30 LAT RAZEM”

Gmina Miejska Nowa Ruda, Miasto Broumov oraz Gmina Nowa Ruda podejmują się w 2022 r. wspólnej organizacji licznych wydarzeń mających na celu upamiętnienie 30 rocznicy podpisania umowy partnerskiej, pokazanie społeczności lokalnej pozytywnych efektów współpracy transgranicznej oraz wspólnego potencjału obszaru Ziemi Noworudzko-Broumovskiej. Partnerzy organizują 5 ogólnodostępnych, całodniowych wydarzeń, w różnych terminach, dla wszystkich mieszkańców pogranicza i przedstawicieli samorządów.

Gmina Nowa Ruda zorganizował 6 sierpnia 2022 r. w ramach projektu polsko-czeski bieg dla dzieci Mini Sowa.

Całkowita wartość projektu wynosi 46 tys. euro.

„STRAŻACY NA POGRANICZU”

Głównym celem, realizowanego w 2022 r. projektu jest wzmocnienie i podtrzymanie nawiązanej współpracy między strażakami z gminy Nowa Ruda i miasta Broumov, poprzez wspólne manewry i szkolenia oraz zakup specjalistycznych ubrań dla OSP. Całość działań zaplanowanych w ramach projekcie zakończy wspólne polsko-czeskie spotkanie integracyjne.

Całkowita wartość projektu wynosi 16 tys. euro.

„SENIORZY Z POGRANICZA”

To kolejny projekt, realizowany w 2022 r., skierowany do seniorów z pogranicza polsko-czeskiego. Wycieczki, zajęcia warsztatowe, wydarzenia kulturalne, społeczne i sportowe, mają na celu poprawę jakości życia seniorów.

Gmina Nowa Ruda zorganizowała kurs pierwszej pomocy, warsztaty plecenia wianków lawendowych, marsz nordic walking z wprowadzeniem instruktorskim. Seniorzy odwiedzili też Muzeum Przy Tunelu w Świer-

byla připravena publikace, která prezentuje krajinné hodnoty, jakož i kulturně-historické zajímavosti naší obce. Budeme nabádat naše obyvatele, aby poznávali místa, kde žijí, a tím ovlivníme jejich sounáležitost k naší části pohraničí. Česko-polská publikace bude integrační a naučná. Kopie budou zaslány do knihoven v pohraničí, aby se každý čtenář seznámil se zajímavostmi a krásami našeho pohraničí. Cílem projektu je i prohloubení spolupráce institucí a zaměstnanců partnerů. Společná příprava česko-polské publikace a integrační setkání za účasti partnerů přispějí k integraci a posílení dobrých sousedských vztahů.

Celková hodnota projektu je 22 000 EUR.

"30 LET SPOLU"

Obec Nowa Ruda a město Broumov se v roce 2022 ujali společné organizace mnoha akcí zaměřených na připomenutí si 30. výročí podepsání dohody o partnerství, které by místní komunitě ukázaly pozitivní účinky přeshraniční spolupráce a společný potenciál regionu Nowa Ruda–Broumov. Partneři pořádají 5 veřejných, celodenních akcí, v různých termínech, pro všechny obyvatele pohraničí a představitele samospráv.

Obec Nowa Ruda zorganizovala 6. srpna 2022 v rámci česko-polského projektu běh pro děti Mini Sova.

Celková hodnota projektu je 46 000 EUR.

"HASIČI NA HRANICÍCH"

Hlavním cílem projektu realizovaného v roce 2022 je upevnit a udržet navázanou spolupráci mezi hasiči z obce Nowa Ruda a města Broumov, prostřednictvím společných manévrů a školení a nákupem specializovaného oblečení pro Sbor dobrovolných hasičů. Všechny aktivity plánované v projektu bude ukončeno společným polsko-českým integračním setkáním.

Celková hodnota projektu je 16 000 EUR.

"SENIOŘI Z POHRANIČÍ"

Jde o další projekt, realizovaný v roce 2022, zaměřený na seniory z česko-polského pohraničí. Výlety, workshopy, kulturní, společenské

Projekt „Razem bezpieczniej” – manewry nad zalewem w Dzikowcu
"Společně je to bezpečnější" – manévry nad nádrží Dzikowiec

kach. W planach jest także warsztat świąteczny, podczas którego seniorzy będą piekli i ozdabiali pieniki oraz wykonywali ozdoby świąteczne. Zostanie także zakupiony sprzęt kuchenny do Klubu Seniora w Jugowie oraz fartuszki kuchenne.

W broumovskim Klubie Seniora odbędą się czesko-polskie spotkania przy kawie, warsztaty kulinarne, występy zespołów oraz wystawa bożonarodzeniowa. Odbędzie się wycieczka do miasta Náchod, a drugi partner, miasto Nowa Ruda, organizuje rajd seniora, marsz nordic walking, nocne zwiedzanie noworudzkich kościołów i 3-dniowe Dni Seniora z warsztatami

Całkowita wartość projektu wynosi 41 tys. euro.

a sportovní akce jsou zaměřeny na zlepšení kvality života seniorů.

Obec Nowa Ruda zorganizovala kurz první pomoci, workshopy pletení levandulových věnců, pochod nordic walking s instruktorským úvodem. Senioři navštívili i Muzeum Pri tunelu v obci Świerki. V plánu je také vánoční workshop, během kterého budou senioři péct a zdobit perníky a vyrábět vánoční ozdoby. Zakoupí se také kuchyňské vybavení do Senior klubu v Jugowě a kuchyně nské zástěry.

V senior klubu Broumov se uskuteční česko-polská setkání u kávy, kulinářské workshopy, vystoupení kapel a vánoční výstava. Uskuteční se výlet do města Náchod a druhý partner, město Nowa Ruda, pořádá seniorský mítink, Nordic walking pochod, noční prohlídky kostelů v Nowej Rudě a 3-denní Dny seniorů s workshopy.

Celková hodnota projektu je 41 000 EUR.

ISBN 978-83-965294-4-2

Urząd Gminy Nowa Ruda
ul. Niepodległości 2, 57-400 Nowa Ruda
tel. 74 872 09 00, sekretariat@gmina.nowaruda.pl
www.gmina.nowaruda.pl, www.bip.gmina.nowaruda.pl, ckgnr.pl
fb.com/GminaNowaRudaGorySowie